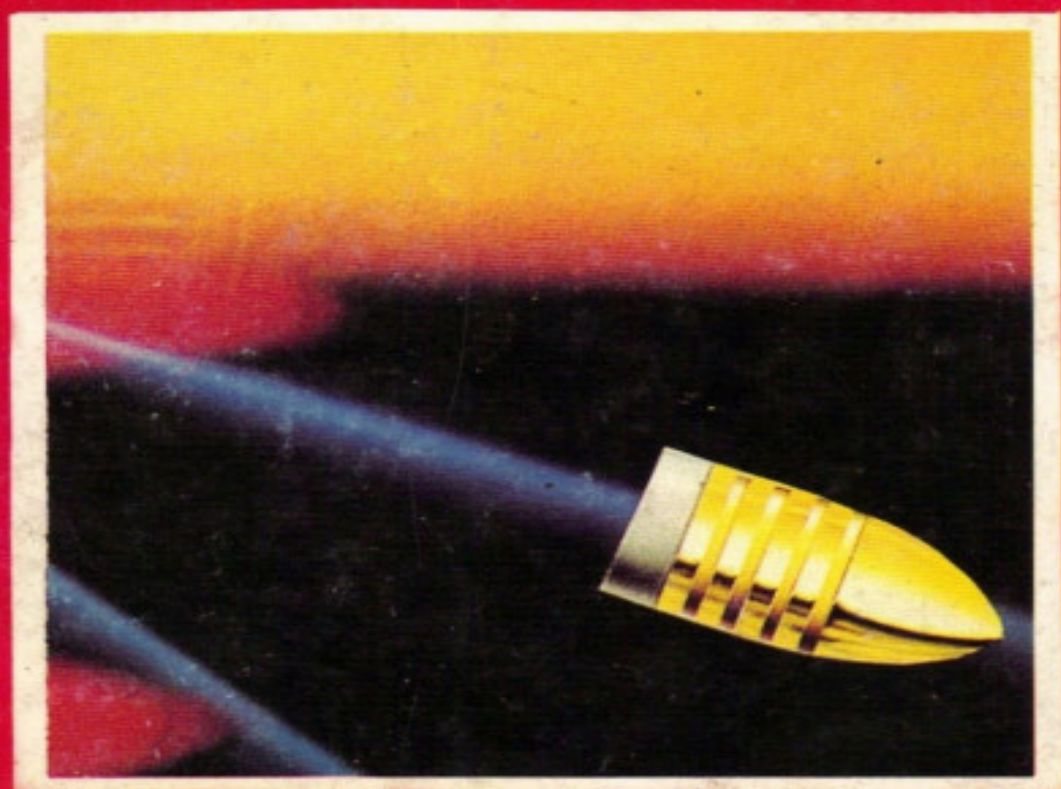

МАРИО ПУЭЗО

ТЪМНАТА АРЕНА

ПЕТЕКСТОН

МАРИО ПУЗО

ТЪМНАТА АРЕНА

Превод: Максим Молхов

chitanka.info

„Отци и учители, аз размишлявам — «Какво е адът?» Аз мисля, че това е страданието да си неспособен да обичаш.

О, има хора, които са горди и свирепи дори в ада, въпреки техните безспорни познания и размишления за абсолютната истина; има свирепи, които са се отдали на сатаната и неговия горд дух изцяло. За тях адът е доброволен и всепоглъщащ: те са мъченици по собствено желание. Те сами са се проклели, проклинали Бога и живота. Те живеят от своята отмъстителна гордост така, както гладен човек в пустинята смуче кръв от собственото си тяло. Но те никога не са задоволени и отхвърлят прошката и проклинат Бога, който ги зове. Те не могат да съзерцават живия Бог без омраза и крещат, че Богът на живота трябва да бъде унищожен, че Бог трябва да погуби сам себе си и собственото си творение. И те вечно ще горят в огъня на своя собствен гняв и ще копнеят за смърт и унищожение. Но никога няма да се доберат до смъртта.“

„Братя Карамазови“
Феодор Достоевски

1.

Уолтър Моска чувстваше възбуда и съкрушителна самота, преди да се прибере вкъщи. Няколкото развалини извън Париж му бяха напомнили познати сгради и сега, при последната крачка от пътуването, едва можеше да дочака да дойде до предназначението си в сърцето на разбития континент, в разрушения град, който той никога не беше си представял, че ще види отново. Границите до Германия му бяха много по-добре познати, отколкото пътищата към собствената му страна, към родния му град.

Влакът се тресеше от скоростта. Той беше военен влак със смяна за Франкфуртския гарнизон, но половината вагон беше зает с цивилни доброволци от Щатите. Моска докосна своята копринена вратовръзка и се усмихна. Изглеждаше му странно. Чувстваше се повече вкъщи с редовните войници в другия край и смяташе, че така е и с около двадесетте цивилни заедно с него.

Имаше две мъждиви светлини, по една от всяка страна на вагона. Прозорците бяха заковани с дъски, като че ли вагонът е бил построен така, че неговите пътници да не могат да видят огромните развалини, през които ще пътуват. Седалките бяха дълги дървени пейки с една много широка пътека от едната страна.

Моска се опъна на своята пейка и постави синята си спортна торба под главата за възглавница. На лошата светлина можеше трудно да разпознае другите цивилни.

Те всички пътуваха заедно в един военен кораб и всички изглеждаха възбудени и нетърпеливи да стигнат до Франкфурт. Говореха високо, за да надвикат шума на влака, и Моска чуваше гласа на господин Джералд, който доминираше. Господин Джералд имаше най-висок ранг от пътуващите цивилни. Той носеше със себе си комплект за голф и на борда на кораба искаше всеки да знае, че неговата цивилна степен се равнява на ранг полковник. Господин Джералд беше щастлив и весел и Моска си го представяше как играе голф върху развалините на някакъв град, за поле му служат изравнени

улицы, доближаващи се до кръгла купчина отломъци, а той цели внимателно върха на разлагащ се череп.

Скоростта на влака намалая, когато спряха на малка безлюдна гара. Навън беше нощ и в слепия вагон беше много тъмно. Моска дремеше и смътно чуваше гласовете на другите. Но когато влакът набра скорост, бързо се събуди.

Цивилните говореха по-тихо сега и Моска седна, за да наблюдава войниците от другия край на вагона. Някои бяха заспали върху дългите пейки, но имаше три кръга от светлина, които осветяваха групи картоиграчи и придаваха приятелски уют в този край на вагона. Той усети известна носталгия към живота, който бе водил преди и който напусна само преди няколко месеца. При светлината на техните свещи можеше да види как пият от манерките си не вода, сигурен беше, и как дъвчеха шоколад от военната дажба. Войникът беше винаги готов, мислеше си Моска, като се ухили. Одеялото на гърба, свещи в торбата, вода или нещо по-добро в манерката и презерватив за всеки случай. Готов за добро или лошо.

Моска се протегна отново на пейката и се опита да спи. Но неговото тяло беше сковано и схванато като твърдата дървена пейка. Влакът бе засилил скоростта и се движеше много бързо сега. Погледна часовника си. Наближаваше полунощ и имаше още цели осем часа до Франкфурт. Той седна, извади бутилка от малката синя спортна торба, облегна главата си на затворения прозорец и пи, докато тялото му започна да се отпуска. Сигурно беше заспал, защото, когато погледна към войнишката страна на вагона, само една свещ гореше; но в тъмнината отзад все още се чуваше гласът на господин Джералд и други цивилни. Те може би бяха пияни, гласът на господин Джералд беше покровителствен, снизходителен и той се хвалеше с властта, която ще има, когато построи хартиената си империя върху надеждна основа.

Две свещи се отделиха от кръга в другия край, техният пламък трепкаше неспокойно по пътеката. Когато минаха покрай него, Моска се сепна. Войникът със свещите имаше злобен и тъп израз. Светложълтият пламък оцветяваше вече пиянски пламналото му лице в тъмночервено и придаваше на смръщения поглед заплашителен и безчувствен пламък.

— Хей, войник — се чу гласът на господин Джералд, — ще ни оставиш ли една свещ?

Свещта покорно се приближи до господин Джералд и неговата група от цивилни и шумът от гласовете им се засили, като че ли те добиха кураж от трепкащата светлина. Опитаха се да включат войника в разговора, но като остави свещите на пейката, той остана в тъмнината и отказа да отговори. Те забравиха войника и заговориха за други неща; само господин Джералд, наведен към светлината на свещта, като че да покаже добронамереност, се обърна снизходително, но с истинско уважение към войника:

— Знаеш, ние всички сме се били също в армията. — И после със смях към другите: — Благодарим на Бога, че всичко свърши.

Друг цивилен добави:

— Не бъди толкова сигурен, все още има руснаци.

Те отново забравиха войника, но изведнъж сред гласовете и шума от влака, който се носеше сяло през континента, мълчаливият войник извика високо, с пиянска арогантност и в паника:

— Млъкнете, млъкнете, не говорете толкова много, затворете си шибаните уста.

Последва моментна изненада, конфузна тишина и тогава господин Джералд обърна главата си към свещта и каза тихо:

— По-добре е да отидеш в своя край на вагона, синко.

Не последва отговор и господин Джералд продължи, откъдето беше прекъснал.

Изведнъж той стана, напълно осветен от пламтящите свещи, гласът му секна. И тогава каза тихо, без тревога, но с недоумение, ужасен:

— Боже мой, ранен съм. Този войник ми направи нещо.

Моска седна, а другите тъмни фигури се надигнаха от пейките, един от тях загаси свещта, като я събори на пода. Господин Джералд бе все още прав, но не толкова ясно осветен. Каза стих, уплашен глас:

— Този войник ме наръга — и падна върху пейката извън обсега на светлината.

Двама души от войнишкия край на вагона се забързаха по пътеката. При светлината на свещите, които носеха, Моска видя офицерските им знаци.

Господин Джералд повтаряше:

— Наръган съм, този войник ме наръга.

Ужасът в гласа му беше изчезнал, той беше изненадан, недоумяваше. Моска го видя седнал на пейката и при светлината на трите свещи се виждаше разсеченият крачол високо при бедрото и тъмното петно, което се увеличаваше около него. Лейтенантът държеше свещта си ниско и даде заповед на войника с него. Войникът изтича към другия край на вагона и се върна с одеяла и с медицинска чанта. Те постлаха одеялата на пода и поставиха господин Джералд върху тях. Войникът започна да реже крачол, но господин Джералд се възпротиви:

— Не, навий го, мога да го закърпя.

Лейтенантът погледна раната.

— Няма нищо страшно — каза той. — Увий го в одеялото.

Нямаше съчувствие в младото му, безизразно лице, нито в гласа му, само студена любезност.

— Ще има една линейка във Франкфурт за всеки случай. Ще телеграфирам на следващата спирка. — Тогава той се обърна към другите и попита: — Къде е той?

Пияният войник беше изчезнал. Моска се взря в тъмнината, видя фигура, свита в ъгъла на пейката. Нищо не каза.

Лейтенантът отиде до своя край на вагона и се върна препасан с колана и своя кобур. Освети с фенерче наоколо и видя свитата фигура. Ръгна го с фенерчето и в същото време извади пистолета и го скри зад гърба си. Войникът не мръдна.

Лейтенантът го мушна грубо:

— Ставай, Мълруни.

Войникът отвори очи и когато Моска видя тъпия, намусен, животински поглед, изведнъж почувства жал.

Лейтенантът държеше лъча от фенерчето си право в очите на войника и го ослепяваше. Накара Мълруни да стане. Когато видя, че в ръцете му няма нищо, прибра пистолета си в кобура. След това грубо завъртя войника и го обискира. Не намери нищо и освети пейката с фенерчето. Моска видя окървавения нож. Лейтенантът го прибра и бутна войника пред себе си към другия край на вагона.

Влакът започна да намалява скоростта и постепенно спря. Моска отиде до края на вагона, отвори вратата и погледна навън. Видя

лейтенанта, който отиваше към гарата да телеграфира за бърза помощ, иначе нямаше никой. Френският град зад гарата беше тъмен и тих.

Моска се върна на пейката. Приятелите на господин Джералд бяха се скупчили около него, като го успокояваха, а господин Джералд говореше нетърпеливо:

— Знам, това е драскотина, но защо го направи, защо направи такова шантаво нещо?

И когато лейтенантът се върна във вагона и му съобщи, че бърза помощ ще го чака във Франкфурт, господин Джералд му каза:

— Вярвайте ми, лейтенант, аз с нищо не съм го провокирал. Питайте всеки от приятелите ми. Не съм направил нищо, та той да направи това.

— Той е откачен, това е всичко — каза лейтенантът и прибави: — Вие сте късметлия, господине, доколкото познавам Мълруни, той се е целел във вашия орган.

Поради неизвестна причина това, изглежда, ги ободри, като че ли сериозността на намерението направи случая по-интересен, придаде важност на одрасканото бедро на господин Джералд. Лейтенантът донесе своя спален чувал и постави господин Джералд върху него.

— В известен смисъл вие ми направихте услуга. Опитвам се да се отърва от Мълруни още от първия ден, когато дойде във взвода. Сега той ще бъде на топло за няколко години.

Моска не можеше да спи. Влакът тръгна и той отново се разходи до вратата, застана там и се загледа в тъмния пейзаж навън. Спомняше си същото, пейзажът толкова бавно се изменяше, гледан от камиони, танкове, пеша, пълзящ по земята. Той смяташе, че никога няма да види тази страна отново и сега се чудеше как всичко се завъртя толкова лошо. Толкова дълго си беше мечтал да се върне вкъщи, а сега пак напусна дома си. В тъмнината си спомни първата нощ вкъщи.

На големия квадрат, залепен на вратата, се четеше „Добре дошъл у дома, Уолтър“ и Моска забеляза също такива, залепени на две други врати, само че с други имена. Първото нещо, което видя, когато влезе в апартамента, беше неговата снимка, направена точно преди да замине. Майка му и Глория се суетяха около него, а Алф му разтърсваше ръката.

Те всички стояха на разстояние един от друг и имаше един момент на неловко мълчание.

— Ти си остарял — каза майка му и всички се засмяха. — Но аз имам предвид остарял с три години.

— Той не се е променил — каза Глория. — Никак не се е променил.

— Победителят герой се върна — каза Алф. — Вижте всички тези ленти. — Направи ли нещо супер, Уолтър?

— Обикновени работи — отговори Моска. — Повечето от женския корпус имат същите. — Той свали своето бойно яке и майка му го взе.

Алф отиде в кухнята и се върна с поднос с напитки.

— Господи — рече Моска учуден. — Мислех, че нямаш един крак.

Беше изобщо забравил какво му писа майка му за Алф. Но брат му очевидно чакаше този момент. Вдигна крачола си.

— Много е хубав — каза Моска. — Лош късмет, Алф.

— По дяволите — бих искал да имам два такива. Без гъбички по пръстите, без сраснали нокти, нали разбираш?

— Разбира се. — Той докосна брат си по рамото и се усмихна.

— Сложи го специално заради теб, Уолтър — каза майка му. — Обикновено не го носи вкъщи, въпреки че знае как мразя да го виждам без него.

Алф вдигна чашата си.

— За побеждаващия герой — каза той и с усмивка се обърна към Глория: — За момичето, което го чакаше.

— За нашето семейство — каза Глория.

— За всичките ми деца — рече майка му с обич. Нейният поглед включваше и Глория. Всички гледаха Моска с очакване.

— Нека изпия тази чаша и тогава ще мога да мисля.

Всички се засмяха и пиха.

— Сега на вечеря — каза майка му. — Помогнете ми да приготвя масата, Алф.

Двамата отидоха в кухнята. Моска седна ведно кресло:

— Дълго, дълго пътуване.

Глория отиде до камината и взе снимката на Моска. С гръб към него тя каза:

— Всяка седмица идвах тук и гледах снимката. Помагах на майка ти да приготви вечерята, ядохме заедно и после сядахме тук в тази

стая, гледахме снимката и говорехме за теб. Всяка седмица за три години, както хора, които посещават гробищата, и сега, когато ти се върна, тя никак не прилича на теб.

Моска стана и отиде при Глория. Прегърна я и погледна към снимката, чудейки се защо го дразни.

Главата беше отхвърлена назад със смях и той стоеше очевидно така, че черните и белите диагонални ленти на неговата дивизия да се виждат ясно. Лицето беше младежко и изпълнено с невинност. Униформата му стоеше отлично. Както стоеше там, в топлината на южното слънце, той беше типичен войник, който се снима за семейството, което го обожава.

— Какво тъпо хилене — каза Моска.

— Не се смей на това. Това само имахме дълго време. — Тя замълча за момент. — О, Уолтър, — как сме плакали над нея понякога, когато ти не пишеше, когато чувахме слухове за потопен военен кораб или за голямо сражение. В деня „Д“ ние не отидохме на църква. Майка ти седеше на кушетката, а аз седях тук до радиото. Така седяхме цял ден. Аз не отидох на работа. Въртях радиото на различни станции за новините и се опитвах да намеря друга станция с новини, въпреки че знаех, че са същите. Майка ти само седеше там с кърпичка в ръка, но не плачеше. Аз спях тука тази нощ, в твоята стая, в твоето легло, и взех снимката ти с мене. Сложих я на бюфета и ѝ казах лека нощ и после сънувах, че няма да те видя никога. И сега ето те тук, Уолтър Моска, от плът и кръв и не приличаш много на този от снимката. — Тя се опита да се засмее, но започна да плаче.

Моска беше объркан. Целуна внимателно Глория.

— Три години е много време — каза той и си спомни: „В деня «Д» бях пиан в един английски град. Бях дал на една малка блондинка това, което искаше — да пие за първи път уиски и за първи път да бъде с мъж. Празнувах деня «Д», но повече празнувах за това, че не участвах в него.“

Имаше силно желание да каже на Глория истината, че той не е мислел за тях този ден или за нещо, за което те са мислили, но само каза:

— Не ми харесва снимката. И освен това, когато влязох, ти каза, че не съм се променил никак.

— Не е ли смешно — каза Глория, — когато ти влезе, изглеждаше точно като на снимката. Но когато се вгледах в тебе, изглежда, че цялото ти лице се промени.

Майка му извика от кухнята:

— Готово е.

И те влязоха в трапезарията.

Всичките му любими ястия бяха на масата: недопечена пържола с малки печени картопки, зелена салата и нарязан кашкавал. Покривката беше снежнобяла и когато той свърши, забеляза салфетките непипнати до неговата чиния. Това беше добре, но не толкова, колкото той си беше мечтал.

— О — каза Алф, — голяма разлика от войнишката манджа, нали, Уолтър?

— Да — отвърна Моска. Взе от джоба на ризата си къса, дебела, тъмна пура и щеше да я запали, но забеляза, че го гледат с учудване Алф, Глория и майка му.

Той се ухили:

— Вече съм голямо момче — и запали пурата, като преувеличаваше удоволствието си.

Четиримата избухнаха в смях. Изглеждаше, че последното неудобство, странността, че се е върнал вкъщи, така различен в лицето и маниерите, изчезнаха. Изненадата им и после учудването, че са се изненадали, когато искаше да запали пурата си, бяха счупили бариерата между тях. Те отидоха в хола, двете жени прегърнали Моска през кръста, Алф носеше подноса с уиски и джинджърова бира.

Жените седнаха до Моска на канапето, а Алф им поднесе питиетата и после седна срещу тях на едно от меките кресла. Настолната лампа излъчваше мека жълта светлина в стаята и Алф каза с великодушен и шеговит тон, какъвто имаше през цялата вечер:

— Сега ще бъде разказана историята на Уолтър Моска.

Моска отпи.

— Първо подаръците — каза той. Отиде до своята синя спортна торба до вратата, извади три малки кутийки, увити в кафява хартия, и подаде по една на всеки. Докато те отваряха пакетите, той взе нова напитка.

— Исусе — извика Алф, — какво, по дяволите, е това?

Той държеше четири огромни сребърни цилиндъра. Моска се засмя.

— Четири от най-добрите пури на света. Специално направени за Херман Гъоринг.

Глория отвори своя пакет и после ахна. В черна кадифена кутия лежеше един пръстен. Малки диаманти обграждаха квадратен тъмнозелен изумруд. Тя скочи и го прегърна, после се обърна към майка му да покаже пръстена.

Но майка му беше омагьосана от рулото внимателно опакована виненочервена коприна, която падаше на пода на големи гънки. Тя я вдигна.

Беше едно огромно квадратно знаме и по средата на бял кръгъл фон стоеше паяково черната свастика. Всички замълчаха. В тишината на стаята виждаха за първи път символа на врага.

— По дяволите — каза Моска, като наруши тишината, — това е само шега. Трябва да видите това.

Той взе малката кутия, която лежеше на земята. Майка му я отвори и като видя бяло-синия диамант, го погледна с благодарност. Тя сгъна голямото знаме на малък квадрат, после се надигна, взе синия сак на Моска и каза:

— Ще го разопаковам.

— Чудесни подаръци — каза Глория, — откъде ги взе?

Моска се засмя и каза:

— Плячка. — Наблегна на думата комично, за да се разсмеят.

Майка му се върна в стаята с голям пакет снимки.

— Това беше в чантата ти, Уолтър. Защо не ни ги показаша? — Тя седна на канапето и започна да ги разглежда една по една. Подаваше ги на Глория и Алф. Моска се самообслужи с питие, докато те възклицаваха на всяка снимка и питаха къде е правена. След това видя, че майка му пребледня, като гледаше една от снимките. За момент Моска се паникьоса, като се чудеше дали все още неприличните снимки, които беше взел, бяха там. Беше сигурен, че всичките ги е продал на кораба. Видя, че майка му подава снимките на Алф, и се ядоса на себе си, че за момент се уплаши.

— Охо, какво е това? — попита Алф.

Глория се приближи и погледна.

Той видя три чифта очи обърнати към него в очакване.

Моска се наведе над Алф и когато видя какво беше, почувства облекчение. Сега си спомни. Той се взе на гърба на танка, когато това стана.

На снимката беше свитата фигура на германски картечар, легнал в снега. Черна линия минаваше през тялото му до края на снимката. Над тялото стоеше самият Моска, облещен точно срещу фотоапарата. Неговият М-1 беше праметнат през рамото му. Той, Моска, изглеждаше странно безформен в зимната си униформа.

Одеялото, на което беше отрязал дупки за главата и ръцете, висеше като рокля под военното му яке. Той стоеше там като успял ловец, готов да занесе вкъщи падналата плячка.

Но на снимката не бяха горящите танкове, покрили равнината. Нямаше ги също обгорелите тела, разпръснати по бялото поле като боклук. Германецът беше добър картечар.

— Приятелят ми направи тази снимка с Лайката на този фриц. — Моска се върна към питието си и като се обърна пак към тях, видя, че те все още очакват някакъв отговор.

— Първата ми жертва — каза той, като се опитваше да прозвучи като шега. И накрая прозвуча, като че ли беше казал Айфеловата кула или пирамидите като фон, на който той стоеше.

Майка му разглеждаше друга снимка.

— Къде е направена? — попита тя. Моска седна до нея и каза:

— Това беше в Париж при първата ми отпуска. — Той я прегърна през кръста.

— А тази? — попита тя.

— Това беше във Витри.

— А тази?

— Това беше в Аахен.

А това? А това? Той казваше имената на градовете и разказваше малки смешни истории. Алкохолът му повдигна настроението, но той си мислеше: „Това беше в Нанси, когато чаках два часа, за да си намеря легло, това беше в Домбазел, където намерих умрелия гол германец с неговия член, надут като пъпеш. Афишът на вратата гласеше «Вътре има мъртъв германец». И това не беше лъжа. Той се чудеше дори и сега защо някой си беше направил труда да го напише, макар и на шега. А това се случи в Хем, където беше за първи път от три месеца с мацка и където взе първата си доза наркотик. А това беше безкрайна

поредица от градове, където германци — мъже, жени и деца — лежах в безформените си, разрушени гробове и издаваха непоносимо зловоние.

И на целия този фон той изглеждаше като човек, фотографиран в пустиня. Той, победителят, стоеше над сплесканите, превърнати в прах фабрики, къщи, човешки останки — развалините се простираха надалече като вълнообразни пясъчни дюни.

Моска седна пак на канапето. Пушеше пурата си.

— Какво ще кажете за кафе? Аз ще го направя. — Той влезе в кухнята, Глория го последва и заедно наредиха чашите, нарязаха сметанова торта, която тя извади от хладилника. И докато кафето заври, тя се долепи до него и каза:

— Мили, обичам те, обичам те.

Те занесоха кафето в хола и сега беше техен ред да разказват на Моска. Как Глория никога не е ходила на среща през тези три години, как Алф загуби крака си в катастрофа с камион във военен лагер на юг и как майка му се върнала на работа, служителка в един голям универсален магазин. Те всички имаха свои приключения, но слава богу войната беше свършила, Моска се беше върнал здрав, един крак загубен, но както казваше Алф, със съвременния транспорт какво означават краката, и сега всички те са тука, здрави и читави в тази малка стая.

Врагът е толкова далече, напълно унищожен, та никога вече няма да ги плаши. Врагът беше обграден, окупиран, умиращ и се топи от болести, без физическа и морална сила да ги заплашва пак. И когато Моска задряма на стола, те, които го обичаха, го гледаха няколко минути тихо, почти просълзени, като едва вярваха, че той е пътувал толкова време, че е бил на толкова далечни места и като по някакво чудо се е върнал невредим.

Беше третата вечер, когато Моска остана с Глория насаме. Втората вечер прекараха в нейната къща, където майка му, Алф, сестрата на Глория и баща ѝ обсъждаха детайлите на сватбата не от натрапчивост, а защото бяха доволни и очаровани, че всичко излезе добре. Решиха, че сватбата трябва да бъде колкото е възможно по-скоро, но трябва да се чака, докато Уолтър намери постоянна работа. Моска с готовност възприе тази идея. А Алф имаше изненада за

Моска. Плахият Алф беше станал уверен, разумен човек, който играеше ролята на глава на семейството отлично.

През тази трета нощ майка му и Алф излязоха и Алф ухилено му каза:

— Гледай часовника, ще се приберем в одинайсет.

Майка му избута Алф навън и каза:

— Ако излизате с Глория, не забравяй да заключиш вратата.

Моска се развесели от нотката на съмнение в гласа ѝ, като че ли мисълта да го остави само Глория вкъщи беше против нейните принципи. «Добри ми, Исусе», мислеше той и се опъна на канапето.

Той се опита да се отпусне, но беше много напрегнат и стана, за да си сипе едно питие. Стоеше до прозореца и се усмихваше, като се чудеше какво ще стане. Той и Глория бяха прекарвали вечери заедно в малка хотелска стая няколко седмици преди да замине, но не можеше добре да си спомни сега. Отиде до радиото, включи го и после влезе в кухнята да погледне часовника. Беше близо осем и половина. Кучката закъсня с половин час. Той отиде пак до прозореца, но сега беше тъмно и нищо не се виждаше. Докато се обърне, се чу почукване на вратата и Глория влезе в апартамента.

— Здравей Уолтър. — Моска забеляза, че гласът ѝ малко трепереше. Тя си свали палтото. Беше с блуза само с няколко големи копчета и с широка плисирана пола.

— Най-последно сами — каза той, хилейки се, и се опъна пак на канапето. — Направи две питиета. — Глория седна на канапето и се наведе да го целуне. Той сложи ръцете си на гърдите ѝ и те дълго се целуваха.

— Питиетата идват — каза тя и се дръпна от него.

Пиха. По радиото се чуваше тиха музика и настолната лампа излъчваше мека жълта светлина в стаята. Той запали две цигари и ѝ даде едната. Те пушеха и когато той си загаси цигарата, видя, че тя още държеше своята. Той я взе и внимателно я загаси в пепелника.

Моска придърпа Глория, така че тя легна върху него. Той разкопча блузата ѝ така, че да може да пъхне ръцете си в сутиена, и после я целуна. Сложи ръката си долу, под полата ѝ.

Глория седна и се дръпна от него. Моска беше изненадан и нащрек.

— Аз не искам да отидем до края — каза Глория. Момичешката фраза го ядоса и той се протегна към нея нетърпеливо. Тя стана и се отдалечи. — Да, аз наистина мисля така — каза тя.

— По дяволите — каза Моска, — двете седмици, преди да замина, бяха чудесни. Какво има сега?

— Знам. — Глория му се усмихна нежно, а той изпита внезапен гняв. — Но сега е друго. Ти заминаваше и аз те обичах. Ако сега го направя, ти ще си помислиш нещо лошо за мен. Не се ядосвай, Уолтър, но говорих с Еми за това. Ти беше толкова различен, когато се върна, че аз трябваше да говоря с някой. И ние двете мислим, че така ще бъде най-добре.

Моска запали цигара.

— Сестра ти е глупава.

— Моля те, не говори такива неща, Уолтър. Няма да направя каквото искаш, защото наистина те обичам.

Моска се задави с чашата и му беше трудно да не се изсмее.

— Виж — каза той, — ако ние не бяхме спали заедно тези последни две седмици, аз нямаше да си спомням за тебе, нито да ти пиша. Ти нямаше да означаваш нищо за мене. — Той видя, че тя се изчерви, отиде до креслото и седна.

— Аз те обичах преди това — каза Глория.

Моска видя, че устните ѝ трепереха, и ѝ подхвърли пакета с цигари, отпи от чашата си и се опита да премисли всичко. Желанието му се изпари и усети облекчение. Защо, той не знаеше. Нямаше съмнение, че можеше да уговори или заплаши Глория, да направи това, което той искаше. Знаеше, че ако каже: «Така трябва да стане или...», тя ще отстъпи. Знаеше, че е бил доста прибързан и с малко повече търпение и финес вечерта щеше да завърши приятно. Но откри с изненада, че усилието не си заслужава. Нямаше абсолютно никакво желание за това.

— Добре. Ела насам.

Тя се приближи покорно.

— Не си ядосан, нали? — попита тихо.

Той я целуна и се усмихна.

— Не, няма значение — каза и това беше вярно.

Глория сложи главата си на рамото му.

— Нека да си поседим така тази вечер и да си поприказваме. Не сме имали възможност да си говорим, откакто се върна.

Моска освободи рамото си и отиде да ѝ вземе палтото.

— Отиваме на кино — каза той.

— Искам да останем тук.

Моска каза с брутална лекота:

— Или ще отидем на кино, или ще се любим.

Тя се изправи и го погледна в упор.

— И все ти е едно кое.

— Точно така.

Очакваше Глория да си облече палтото и да излезе от апартамента. Но тя изчака покорно, докато си срещи косата и завърже вратовръзката. Отидоха на кино.

Беше почти обед, един месец по-късно, когато Моска влезе в апартамента и завари Алф, майка си и сестрата на Глория — Еми — да пият кафе в кухнята.

— Искаш ли кафе? — попита майка му.

— Уха, нека само да се измия. — Моска отиде в банята и мрачно се усмихна, като си избърса лицето, преди да отиде в кухнята.

Всички сърбаха кафе и тогава Еми започна атаката:

— Не се отнасяш добре към Глория. Тя те чака три години, не се е срещала с никого и пропусна много шансове.

— Много шансове за какво? — попита Моска. После се изсмя. — Ние добре се разбираме. Нужно е време.

Еми каза:

— Снощи имахте среща с нея, но не си отишъл. Сега си идваш вкъщи. Което правиш, не е редно.

Майка му видя, че Моска се ядоса, и каза успокояващо:

— Глория чака тук до два сутринта, трябваше да се обадиш.

— Всички знаем какво правиш — каза Еми. — Ти остави едно момиче, което те чака три години, за да излизаш с махленската курва, момиче с три аборта и какво ли още не.

Моска сви рамене.

— Не мога да се виждам със сестра ти всяка вечер.

— Не, и си много горд от това.

Той видя с учудване, че тя всъщност го мрази.

— Мнението на всички беше да чакаме, докато си намеря стабилна работа — припомни й Моска.

— Не знаех, че си станал толкова копеле. Ако не искаш да се ожениш, кажи на Глория. Не се тревожи, тя ще си намери някой друг.

Алф проговори:

— Та това е глупаво. Разбира, се, че Уолтър иска да се ожени за нея. Нека бъдем разумни. Нещата му се изглеждат още странни, той ще свикне. Трябва да му помогнем.

Еми каза саркастично:

— Ако Глория спи с него, всичко ще бъде чудесно. Ще се приспособиш, нали, Уолтър?

— Става глупаво — каза Алф. — Хайде да се заемем с главното. Ти си ядосана, защото Уолтър има връзка и не се старее да я крие, което е най-малкото, което може да направи. Добре. Глория е луда по Уолтър и не може да му даде толкова много свобода. Мисля, че най-доброто нещо е да се определи дата за сватбата.

— А сестра ми продължава да работи, докато той тича насам-натам с всички малки курви, както е правил в Германия.

Моска погледна майка си студено и тя отмести очи от него. Последва тишина.

— Да! — каза Еми тихо. — Майка ти разказа на Глория за писмата, които получаваш от това момиче в Германия. Трябва да се срамуваш, Уолтър, наистина трябва.

— Тези писма нищо не значат — каза Моска. И видя израз на облекчение и вяра, изписани на лицата им.

— Той ще си намери работа — каза майка му. — И могат да живеят тук, докато си намерят апартамент.

Моска си сърбаше кафето. Беше се ядосал за момент, но сега копнееше да излезе от стаята. Всички тези глупости бяха отишли твърде далеч.

— Да, но той ще трябва да престане да тича насам-натам с тези малки курвички — каза Еми.

Моска внимателно се намеси:

— Има само едно нещо, дявол да го вземе. Не съм готов да определя дата.

Всички го погледнаха с изненада.

— Не съм сигурен, че искам да се оженя — добави той, като се ухили.

— Какво? — Еми крещеше несвързано. — Какво? — Тя беше толкова ядосана, че не можеше да говори.

— Не ми пробутвай глупостите за трите години. Какво, по дяволите, значение има за мене, че тя не е спала с някой през тези три години. Мислиш ли, че това ме държи буден и притеснен цяла нощ. Какво, по дяволите, да не би да ѝ е станала златна, защото не я е използвала. Имаше по-важни неща, които да ме тревожат.

— Моля те, Уолтър — каза майка му.

— О, по дяволите — отвърна Моска.

Майка му напусна масата, отиде към печката и той разбра, че тя плаче. Изведнъж всички се изправиха и Алф, като се подпираше върху масата, се развика ядосано:

— Добре, Уолтър, твоите глупости за адаптация са прекалени.

— Мисля, че доста са те разглезили, откакто си се върнал вкъщи — каза Еми пренебрежително.

— Можеш да ме целунеш отзад — отвърна Моска и въпреки че говореше на Еми, бързият му поглед включваше всички.

Той стана да излиза, но Алф, който се държеше за масата, му се изпречи на пътя и се развика ядосано:

— Да те вземат дяволите, това е твърде много. Извини се, чуваш ли, извини се.

Моска го бутна от пътя си и твърде късно видя, че изкуственият крак на Алф не беше на мястото си. Алф се строполи и си удари главата в пода. Двете жени изпищяха. Моска се наведе бързо, за да го вдигне.

— Добре ли си? — попита той.

Алф кимна, но продължи да държи ръцете си върху лицето и остана да седи на пода. Моска излезе от апартамента. Винаги си спомняше след това майка си как стои при печката, плаче и кърши ръце.

Последния път, когато Моска влезе в апартамента, намери майка си да го чака — изобщо не беше излизала този ден.

— Глория те търси — каза тя.

Той кимна.

— Сега ли ще си приготвиш багажа? — попита го боязливо.

— Да — каза Моска.

— Искаш ли да ти помогна?

— Не.

Той отиде в спалнята си и извади два нови куфара, които беше купил. Пъхна една цигара в уста и започна да бърка по джобовете си за кибрит, но не намери и отиде в кухнята, за да потърси.

Майка му все още седеше на стола. Държеше кърпичка към лицето си и тихо плачеше. Той взе кибрита и понечи да излезе.

— Защо се държиш така с мен? — спря го майка му. — Какво съм направила?

Моска не почувства жал и сълзите не предизвикаха емоции у него, но не искаше истерии. Опита се да говори тихо, за да не проличи раздражението в гласа му.

— Ти нищо не си направила, аз просто напускам, нищо общо няма с тебе.

— Защо винаги говориш така с мен, като че ли съм чужда.

Думите го засегнаха, но той не можеше да изрази никакви чувства.

— Просто съм нервен — каза. — Ако няма да излизаш, помогни ми да си приготвя багажа.

Тя отиде в спалнята с него и внимателно започна да сгъва дрехите му, преди той да ги сложи в куфара.

— Трябват ли ти цигари?

— Не, ще си взема на кораба.

— Аз ей сега ще сляза долу и ще купя, нищо не се знае.

— На кораба има пакети само по пет цента — каза той. Не искаше тя да му дава нищо.

— Винаги можеш да купиш цигари «екстра» — каза майка му и излезе.

Моска седна на своето легло и се втренчи в снимката на Глория, която висеше на стената. Не почувства нищо. «Нищо няма да излезе» — мислеше той. — Жалко.“ И се чудеше на тяхното търпение, като установи колко усилия бяха положили и колко малко усилие беше направил той. Чудеше се какво да каже на майка си, за да я убеди, че тя не може да помогне, че неговите действия имат други корени, които нито тя, нито той могат да контролират.

От хола телефонът извъня и той отиде да се обади. Беше Глория. С безличен, но все още приятелски тон му каза:

— Чух, че заминаваш утре. Да дойда ли довечера или ще се сбогуваме сега по телефона?

— Както ти е удобно — отговори Моска, — но аз трябва да изляза около девет.

— Ще дойда по-рано тогава. Не се притеснявай, само ще ти кажа сбогом.

И той знаеше, че това е така, че тя вече не се интересува от него, че той не беше този, когото обичаше, че тя иска да му каже сбогом приятелски, което беше наистина учудващо.

Когато майка му се върна, вече го беше намислил:

— Мамо, аз тръгвам сега. Глория се обади. Тя ще дойде тази вечер, а аз не искам да я виждам.

— Имаш предвид сега. Тази минута?

— Да — каза Моска.

— В края на краищата ти можеш да прекараш последната си вечер вкъщи. Алф ще се върне скоро, можеш все пак да почакаш брат си, за да се сбогувате.

— Сбогом, мамо. — Наведе се и я целунало бузата.

— Чакай — промълви майка му. — Забрави спортната си торба.

И както беше правила толкова много пъти преди, когато той излизаше от къщи, за да отиде на баскетбол, и когато замина във войската, тя донесе малкия син сак и започна да го пълни с неща, които ще му трябват. Само че сега вместо сатенените гащета, кожените наколенки и гуменките сложи бръснарските му принадлежности, чисто бельо, пешкир и сапун. После взе парче канап от едно чекмедже на бюрото и завърза сака за дръжката на куфара.

— О, боже, не знам какво ще кажат хората. Ще си мислят, че грешката е моя, че не успях да те направя щастлив. И след като се отнесе така грубо с Глория, можеше да я видиш довечера, да ѝ кажеш сбогом, да бъдеш добър към нея, така че да не се чувства много зле.

— Този свят е груб за всеки — каза Моска. Той я целуна пак, но преди да може да излезе от апартамента, тя се хвана за него.

— Заради момичето ли се връщаш в Германия?

И Моска разбра, че ако каже „да“, нейната суета ще бъде задоволена, тя ще знае тогава, че не е нейна грешка, загдето той

заминава. Но не можеше да лъже.

— Не. Тя може би си има вече друг войник. — Каза това на висок глас, съвсем искрено, но се учуди, че звучи толкова фалшиво, като че ли истината, която каза, беше лъжа, за да нарани майка си.

Тя го целуна и го изпрати. На улицата Моска погледна нагоре и я видя зад затворения прозорец едно бяло петно от носната ѝ кърпа на лицето. Остави куфарите на земята, помахаша ѝ и видя, че се беше дръпнала от прозореца. Уплашен, че може да слезе долу и да се разплаче на улицата, той си взе куфарите и бързо изтича, за да вземе такси.

Но майка му седеше на канапето, плачеше от срам, мъка и унижение. Дълбоко в себе си тя знаеше, че ако синът ѝ беше умрял на непознат бряг, заровен в чужда земя, и белият кръст на неговия труп бе смесен с хиляди други, нейната скръб щеше да бъде по-голяма. Но нямаше да се срамува и щеше по-късно да се примири с известна гордост.

Нямаше да съществува тази разяждаща тъга, съзнанието, че той безвъзвратно си е отишъл, че ако умре, тя никога няма да плаче над трупа му, да го погребее, да занесе цветя на гроба му.

Във влака, който го возеше към земята на врага, Моска дремеше, като се люшкеше от една страна на друга. Сънлив отиде на пейката и се опъна на нея. Но както лежеше, чу стенанията на ранения човек, потракването на зъбите, спящото тяло, което протестираше срещу ненормалното озлобление на света. Моска стана и отиде в другата половина на вагона. Повечето от войниците спяха и имаше слабо сияние от светлината на три близко сложени свещи.

Мълруни, свит на пейката, хъркаше и двама войници, чиито карабини лежаха до тях, играеха на карти и пиеха от една бутилка.

Моска попита тихо:

— Може ли някой от вас, момчета, да ми даде одеяло? На този приятел му е студено.

Един от войниците му подхвърли одеяло.

— Благодаря — каза Моска.

Войникът повдигна рамене.

— Аз трябва да стоя и да пазя този шегаджия така или иначе.

Моска хвърли един поглед на Мълруни. Лицето му беше безизразно. Очите, леко отворени, го гледаха втръчено като нямо

животно и преди да си затвори очите, Моска си помисли: „Горкото тъпо копеле.“

Той се върна обратно на мястото си във вагона, хвърли одеялото върху господин Джералд и се намести отново на пейката. Този път заспа много бързо и лесно. Спа дълбоко, докато влакът пристигна във Франкфурт и някой го бутна, за да се събуди.

2

Сутрешното слънце на ранния юни освети всеки ъгъл на гарата без покрив, превърнала се в обширен стадион без врати, и когато Моска слезе от влака, пое голяма глътка пролетен въздух, който миришеше на слаб, кисел прах от отломките и развалините на града зад гарата. По продължение на влака се виждаха групи от войници в тъмнозелени униформи, подредени във взводове. С другите цивилни той тръгна към автобуса отвън.

Движеха се през тълпата, като завоеватели, както в миналото богатите са минавали през бедните, без да гледат нито наляво, нито надясно, понеже знаят, че пътят се отваря пред тях. Победените, с износени дрехи, с отслабнали тела и лица изглеждаха като маса от мъже и жени, свикнали да живеят в бараки, да ядат супа в благотворителните кухни, и правеха път намусени, покорни, втренчили завистливи очи в добре облечените, добре нахранените американци.

Излязоха от гарата на голям площад. Срещу тях беше клубът на Червения кръст, войници в маслинено сиви униформи се мотаеха по стълбите. Встрани от площада стърчаха възстановени хотели, в които се бяха приютили окупационни части и администрация. Коли се засичаха една друга, военни автобуси и такситата пълнеха широките улици. Дори толкова рано, войниците седяха на пейките около гарата и до всеки имаше една „фройлайн“ с неизбежния малък куфар. „Всичко беше същото, мислеше Моска, не се е променило.“ Войниците посрещаха идващия влак, така както жените от предградията посрещат идващите си от работа съпрузи, избираха едно хубаво момиче и правеха своите предложения с различна степен на грубост, за да прекарат нощта в студена, мръсна гара, да спят на пейка, да чакат сутрешния влак или да получат добра вечеря, ликьор, цигари, топло легло.

По всички улици, свързани с площада, стояха мошеници, черноборсаджии, деца, които слагат капани за непредпазливите войници, които излизат от продоволствения склад с кутии, пълни с

бонбони, цигари, сапун, и изглеждат като стар иманяр, който пази торби със златен прах.

Докато чакаше да се качи на автобуса, Моска усети ръка на рамото си. Обърна се и видя тъмно, хубаво лице с нахлупена шапка на вермахта, стандартна за германците.

Младежът каза с тих, настойчив глас:

— Имате ли американски долари?

Моска поклати глава и се обърна, но отново усети ръката на рамото си.

— Цигари?

Той понечи да се качи в автобуса, но ръката го сграбчи настойчиво:

— Имаш ли нещо за продаване?

Моска отвърна рязко на немски:

— Махни си ръката бързо.

Човекът се дръпна стреснат и тогава в очите му блесна гордо пренебрежение, омраза. Моска влезе в автобуса и седна. Видя мъжа да го гледа през стъклото, сивия му габардинен костюм, чудесната бяла риза, цветната вратовръзка. И като усети в погледа на човека пренебрежение, за момент съжали, че не е в маслинено сивата си униформа.

Автобусът бавно се отдалечи от гарата и напусна площада. Навлязоха в друг свят. Извън централния площад, който стоеше като крепост в пущинак, развалините се простираха далече, докъдето очите виждат, наоколо имаше само разрушени сгради, някоя останала стена, врата, която не води към нищо, стоманен скелет, който се издигна към небето, и към него парчета тухли, хоросан, стъкла, като части от откъсната плът.

Автобусът стовари повече от цивилните в покрайнините на Франкфурт, след това продължи с Моска и няколко офицери към висбаденското летище. Само Моска беше цивилен, освен господин Джералд, който беше получил постоянното си назначение още в Щатите. Другите трябваше да чакат във Франкфурт за конкретни заповеди.

Когато накрая документите му бяха проверени на летището, той трябваше да чака до следобед самолета за Бремен. И когато самолетът излетя от полето, той не почувства, че се откъсва от земята, че може да

прелети границите на континента или дори да падне. Гледаше как земята се накланя към него като зелена и кафява стена и когато самолетът се издигна високо, континентът изглеждаше като безкрайна дълбока равнина. И цялата магия изчезна, когато летеше високо и те гледаха като от балкон долу равните полета, пъстри като покривка за маса.

Сега, когато беше толкова близо до крайната си цел, когато завръщането беше към своя край, той мислеше за прекараните няколко месеца вкъщи и изпита някаква неловкост, смътна вина пред търпението на семейството му към него. Но нямаше желание да ги види пак и сега беше изпълнен с нетърпение, струваше му се, че самолетът лети бавно в ясното пролетно небе; той разбра, че истината, която каза на майка си, е лъжа, че той се връща заради това немско момиче, както майка му каза, но се връщаше, без да очаква, че ще я намери, без истинска надежда, че отново ще бъдат заедно след тези месеци на раздяла, но при всички случаи той трябваше да се върне на този континент. Не очакваше тя да го чака, след като я остави в непроходима джунгла болна, без издръжка, без оръжие срещу дивите животни. И както си мислеше така, усети, че му се повдига, срам и печал изпълниха като отрова кръвта и устата му. Виждаше ясно нейното тяло, нейното лице, цвета на косата ѝ, мислеше за нея, представи си я цялата, съзнателно, за първи път, откакто я беше напуснал, и накрая ясно, като че ли говореше на глас, мислено произнесе името ѝ.

Полицейското управление хвъркна във въздуха малко преди обед в онази топла лятна сутрин преди близо една година и Моска, седнал в джипа си на „Хох Алее“, усети земята да се тресе. Офицерът, когото чакаше, млад лейтенант, току-що дошъл от Щатите, излезе няколко минути по-късно и те се върнаха в главната квартира на Контрескарп. Някой изкрещя и събщи новината и те потеглиха към полицейската сграда. Военната полиция вече беше затворила района, техните джипове и бели шлемове бяха блокирали улиците, които водеха към площада. Лейтенантът с Моска показа своята лична карта и преминаха.

Масивната тъмнозелена сграда стоеше върху малко възвишение на върха на „Амвалд Щрасе“. Тя беше голяма и четириъгълна, с вътрешен двор за паркинг. Поток от германски цивилни още излизаше от главния вход, дрехите и лицата им бяха — покрити с прах. Някои

жени плачеха истерично от шока. Тълпата беше избутана далече от сградата, но самата сграда изглеждаше тиха и непипната.

Моска последва лейтенанта до един от малките странични входи. Това беше коридор, изпълнен до тавана с развалини. Те пропълзяха през него до вътрешния двор.

Големият вътрешен двор беше задръстен сега с планина от чакъл. Покриви на коли, джипове и камиони стърчаха от разни места като мачти на потънали кораби в плитка вода. Стените на първите три етажа бяха пометени от експлозията и се оголи гледка на бюра, столове и стенни часовници нападали върху тях.

Моска чу звук, който никога не беше чувал преди, звук, който беше станал ежедневие в големите градове на този континент. За момент изглеждаше, че идва от всички страни, тих, постоянен, монотонен животински стон, не можеше да се оприличи като човешки. Разбра откъде идва и къде с ходене, къде с лазене по чакъла тръгна към дясната страна на двора и видя дебел, червен врат, обкръжен от зелената яка на германската полицейска униформа. Вратът и главата бяха мъртви, викът идваше изпод тялото. Моска и лейтенантът се опитаха да разчистят тухлите, но чакълът се свличаше надолу върху мъртвия мъж. Лейтенантът изпълзя обратно през коридора, за да доведе помощ.

И сега от многото коридори и свличащите се разрушени стени спасителите започнаха да изпълват двора. Военни лекари от болниците на базата, все още в розовите си дрехи, войници, германски санитарии с носилки и работници, за да изкопаят телата. Моска изпълзя обратно през коридора.

На улицата въздухът беше чист. Коли на бърза помощ бяха паркирали в дълга редица и срещу тях стоеше готова германската пожарна. Работниците вече чистеха входовете към двора, отломъците се товареха в камиони. На тротоара срещу сградата беше сложена маса като команден пост и той видя своя полковник там да чака търпеливо с група младши офицери около него. Моска забеляза с удивление, че те всичките бяха със стоманени каски. Един от офицерите го извика.

— Качвай се и пази канцеларията на нашето разузнаване — каза той и му даде своя кобур. — Ако има друга експлозия, излизай оттам колкото можеш по-бързо.

Моска влезе в сградата през главния вход. Стълбите бяха целите в развалини и той се качваше бавно и предпазливо. Тръгна по коридора с едно око към тавана, като внимаваше да не минава по места, където има опасност от срутване.

Канцеларията на разузнаването беше по средата на коридора и като отвори вратата, видя, че сега беше останала само половин стая, другата част беше рухнала в двора. Нямаше нищо останало за пазене, само един заключен шкаф с документи. Но оттам се разкриваше гледката на драмата, която се разиграваше пред него.

Разположил се удобно на един стол, той издърпа пура от джоба си и я запали. Кракът му настъпи нещо и като погледна, видя с изненада две бутилки бира. Вдигна едната, беше обвита в хоросан и парчета от тухли. Моска отвори бутилката на ключалката на вратата и отново се разположи на стола.

Под него, в двора, сцената беше замряла в наситения с прах въздух, почти като насън. До тялото, което беше видял, германските работници преместваха тухлите бавно и внимателно. Около тях един американски офицер стоеше търпеливо, а розовите панталони и зелената му блуза бяха бели от прах. До него стоеше сержант, държащ кръгъл цилиндър с кръвна плазма в ръцете си. И тази сцена се повтаряше из целия двор, като че ли бе копие от някакъв оригинал. Около тях прахът от натрошения бетон изпълваше въздуха, след това леко се спускаше и боядисваше косите и дрехите им в бяло.

Моска си пиеше бирата и пушеше пурата си. Чу някой да се препъва в коридора и излезе от стаята.

По дългия коридор, който свършваше и изчезваше там, където подът и таванът се срещаха, като се измъкваша от тъмните вътрешни ниши на сградата, се появиха немци — мъже и жени. Те минаха покрай него, без да го видят, слепи и изтощени от шока и ужаса. Последно беше слабо момиче в скиорски панталони какви и вълнена блуза. Тя се препъна и падна. Тъй като никой от другите не се обърна да ѝ помогне, Моска излезе от стаята и я вдигна на крака. Тя щеше да си тръгне, но Моска протегна ръката с бутилката от бира и я спря.

Момичето вдигна глава си и Моска видя, че лицето и вратът ѝ бяха смъртно бледи, а очите ѝ разширени от ужас. Каза на немски през сълзи:

— Моля ви, пуснете ме да изляза. Моля ви.

Моска свали ръката си и тя мина покрай него надолу по коридора. Но само след няколко стъпки се строполи до стената.

Той се наведе над нея и видя, че очите ѝ бяха отворени. Като не знаеше какво да прави, допря бутилката сбира до устата ѝ, но тя я бутна.

— Не — каза на немски. — Само съм много уплашена и не мога да ходя.

Той схвана нотка на срам, макар че едва разбираше какво казва. Запали цигара и я сложи между устните ѝ, след това вдигна слабото ѝ тяло и я занесе на един стол в стаята.

Моска отвори другата бутилка бира и този път тя пийна малко. Под тях сцената се раздвижи; Лекарите, наведени над ранените, работеха бързо; хората, които държаха банките с кръвната плазма бяха коленичили върху отломъците. Войници с носилки вървяха бавно по развалините — покрай смачкани трупове, тела, покрити с прах — и излизаха през многото коридори.

Момичето се раздвижи на стола.

— Сега мога да ходя. — Тя тръгна да излиза, но Моска препречи вратата и със своя несръчен немски каза:

— Чакай ме навън. — Момичето поклати глава. — Имаш нужда от пиене — шнапс, истински шнапс, топъл. — Тя поклати отново глава. — Няма игрички, — каза той на английски. — Честно, честен кръст. — И на шега сложи бутилката бира на гърдите си. Тя се усмихна и мина покрай него. Той гледаше как тънката ѝ фигура върви бавно, но стабилно надолу по коридора към стълбището, покрито с развалини.

Ето така започна: умрелите, завоевател и враг, изнасяха долу с праха от тухлите, полепнал по клепачите им, и той, Моска, движен от състрадание и странна нежност от нейното крехко тяло и слабо лице. Вечерта в неговата стая слушаха малкото радио, изпиха бутилка ментов ликьор и когато тя се опитваше да си отиде, той я задържаше под един или друг претекст, докато дойде полицейският час и тя трябваше да остане. Не му позволи да я целуне през цялата вечер.

Съблече се под завивката на леглото и той, след като изпуши последната цигара и изпи последната капка ликьор, накрая легна при нея. Тя се обърна към него със страст, която го изненада и очарова. Месеци по-късно сподели, че не е била с мъж близо година. Той се засмя, а тя каза с печална усмивка:

— Ако мъж каже това, всички ще го съжаляват, но на жена се смеят.

Той разбра през тази първа нощ, че тя се е страхувала от него, защото е враг, но тихата музика на радиото, топлият ликьор, хубавите цигари, успокояващи нервите, дебелият сандвич, които беше купил от офицерския стол — тези луксозни неща, които тя не беше вкушвала дълго време, всичко това заедно с желанието на тялото ѝ я задържа при него. Всъщност беше безлично и това, че го разбра, не развали нещата, може би защото физически те си допаднаха и дългата тъмна нощ премина в чувствени наслади, в сивата утрин преди съмване тя спеше, той пушеше. Моска си казваше: „Трябва да направя тази връзка постоянна“, и мислеше със състрадание, нежност и някакъв срам, че той наказва крехкото ѝ тяло, а срещна неочаквано една напрегната воля.

Когато Хела се събуди по-късно сутринта, тя се изплаши, понеже не си спомни за момент къде е, а после се засрами, че се предаде толкова бързо, толкова просто, и то на врага. Но нейните крака се заплетоха в тези на Моска в тясното легло и усети по цялото си тяло топла чувственост. Тя се повдигна на лакът да види лицето на Моска, като установи отново със срам, че всъщност няма ясна представа за него, не знаеше дори как изглежда.

Устата на врага беше тънка и дори аскетична, лицето — тясно и силно — не се отпусна в съня. Той лежеше сковано, тялото му бе опънато на тясното легло и спеше толкова тихо, едва дишаше, че тя се чудеше дали не се преструва.

Хела стана от леглото колкото можеше по-тихо и се облече. Беше гладна и като видя цигарите на Моска върху масата, взе една и я запали. Имаше много хубав вкус. Гледайки през прозореца и не чувайки никакъв шум от улицата долу, тя установи, че още е рано. Искеше да си отиде, но се надяваше, че ще има консерва с храна и че ще ѝ я предложи, ако се събуди. Мислеше с тъга, срами удоволствие, че тя безспорно си я беше спечелила.

Погледна към леглото и се стресна, като видя, че очите на американеца бяха отворени и той спокойно я изучава. Тя стана, усети глупав срам и протегна ръката си за сбогом. Той се засмя, повдигна се и я привлече в леглото. Каза на шега на английски:

— Ние сме прекалено добри приятели за такова нещо.

Тя не разбра, не знаеше, че се шегува с нея, и се ядоса. Каза на немски:

— Трябва да тръгвам.

Но той не пусна ръката ѝ.

— Цигара? — попита.

Тя запали една за него. Моска седна на леглото да пуши, завивката падна от тялото му и Хела видя белия назъбен белег от слабините до зърната на гърдите му. Попита на немски:

— Войната?

Той се засмя и с пръст към нея каза:

— Ти.

За момент на Хела ѝ се стори, че обвинява лично нея, и обърна главата си, за да не гледа.

Той опита на своя лош немски:

— Гладна ли си?

Хела потвърди. Той скочи от леглото гол. Със скромност, която му се стори смешна, тя гледаше настрана, докато той се обличаше.

Като се приготви за излизане, Моска я целуна нежно и после каза на немски:

— Върни се в леглото.

Тя не даде знак, че го е разбрала, но той знаеше, че е разбрала и поради някаква причина не го направи. Сви рамене и излезе, тичайки надолу по стълбите навън към гаража. Отиде с колата до офицерския стол, взе консерва с кафе и няколко сандвича с пържени яйца. Като се върна в стаята, намери я да стои до прозореца, все още облечена. Той ѝ даде храната и двамата пиха от консервата. Тя протегна един от сандвичите към него, но той поклати глава. След колеблив жест не му го предложи втори път.

— Ще дойдеш ли довечера? — попита Моска на немски.

Поклати глава. Гледаха се без следа от емоция на лицата си. Тя усети, че той няма да я попита пак, че е готов да я изтрие от съзнанието и паметта си, като нощта, прекарана заедно, ще се превърне в абсолютно нищо. И понеже нейната суета беше събудена, а той беше внимателен любовник, тя каза:

— Утре. — И се усмихна. Отпи последна глътка кафе, приближи се да го целуне и излезе.

Разказа му това по-късно. Три месеца, четири ли бяха? Дълго време на безгрижие, физическо удоволствие и удобство. А един ден, като влезе в стаята, я завари в класическа съпружеска поза — кърпеше голям засукал вързоп с чорапи.

— О — каза той на немски, — добрата домакиня.

Хела се усмихна срамежливо и го погледна, като че се опитваше да проникне в мислите му, да види какво впечатление прави тази сцена. Това беше началото от кампанията да му внуши да не я остави, да остане в страната на врага с нея, също враг, и въпреки че той разбра това, то не го обиди.

По-късно при изпитаната фронтална атака, смъртоносното оръжие на бременността, той не изпита презрение, нито състрадание, само раздразнение.

— Махни го — каза. — Ще потърсим добър лекар.

— Не — отвърна тя. — Искам да го родя.

— Аз си отивам вкъщи, нищо не може да ме спре.

— Добре — каза тя. Не го помоли. Тя му беше дала себе си изцяло, във всичко, докато един ден, въпреки че знаеше, че лъже, ѝ каза:

— Ще се върна пак.

Хела го погледна внимателно, знаеше, че я лъже и той видя това. Беше грешка, че излъга.

Защото после той продължаваше да повтаря лъжата, понякога с пиянска разпаленост, толкова пъти, че и двамата накрая повярваха, тя с една вродена упорита вяра, а упоритост не ѝ липсваше за много неща.

Последния ден, като се върна в стаята, откри, че тя вече е приготвила куфара му. Стоеше изправен до прозореца като зелено чучело. Беше обяд и слабата слънчева светлина на октомври изпълваше стаята. Камионът за заминаващите щеше да тръгне след вечеря.

Той се страхуваше от времето, което трябва да прекара с нея, и каза:

— Да излезем на разходка.

Тя поклати глава. Показа себе си и двамата се съблякоха. Той видя слабата изпъкналост от бъдещото бебе. Нямаше желание, но се насили, докато желанието му дойде.

— Искам да си тръгнеш сега — каза той. — Не искам да чакаш камиона.

— Добре. — Хела събра дрехите си накуп и ги сложи в малкия куфар.

Преди да си тръгне, той ѝ даде всичките цигари и германски пари, които имаше, и излязоха от сградата заедно. На улицата ѝ каза „Довиждане“ и я целуна. Видя, че тя не може да говори, защото сълзите ѝ се стичаха надолу по лицето, но тръгна направо по улицата, по „Контрескарп“ до „Амвалд Щрасе“, без да вижда нищо, без да се обръща.

Той я гледа, докато тя изчезна от погледа му, като смяташе, че за последен път я вижда, усети смътно облекчение, че всичко свърши толкова лесно, без шум. И тогава си спомни какво му каза тя преди няколко вечери и беше невъзможно да се съмнява в нейната искреност.

— Не се притеснявай за мен или за бебето. Не се чувствай виновен. Ако не се върнеш, бебето винаги ще ми напомня колко щастливи бяхме заедно.

Той се ядоса на това, което сметна за фалшиво великодушие, но тя продължи:

— Аз ще те чакам поне година, може би две. Но ако не се върнеш, пак ще съм щастлива. Ще намеря друг мъж и ще уредя живота си, такива са хората. Не се страхувам, не се срамувам да имам бебе и да го гледам сама. Разбираш ли, че не се страхувам?

И той разбра. Това, че тя не се страхува от никаква болка, нито скръб, която той може да ѝ причини, или от жестокостта и липсата на нежност, които бяха част от неговата същност, но повече от всичко това, което тя не можеше да разбере сама беше, че той ѝ завижда, че тя не се страхува от себе си, че тя приема жестокостта и грубостта на околния свят и запазва своята вяра в любовта и изпитва повече съжаление към него, отколкото към себе си.

Кафяво-зелената стена се наклони, закри видимостта и като на еднакво ниво се появиха няколко сгради и групи от хора. Самолетът слезе ниско и Моска видя добре очертаното летище, малки сгради, това бяха хангари, и дълга ниска административна сграда, ослепително бяла на слънцето. В далечината се виждаха назъбените очертания на малкото оцелели високи сгради в Бремен. Той усети как колелата докоснаха земята предпазливо, недоверчиво и го обзе нетърпение да

излезе от самолета, да чака Хела отвън. В момента, когато се готвеше да напусне самолета, той беше сигурен, че тя го чака.

3

Моска даде на немския носач да изнесе куфарите му от самолета и видя Еди Касин да идва от рампата на летището, за да го посрещне. Те се здрависаха и Еди Касин каза с тих, внимателно модулиран глас, треперещ от искреност, която той винаги използваше, когато се чувстваше неловко:

— Колко е хубаво, че те виждам отново, Уолтър.

— Благодаря ти, че ми намери работа и документи, за да дойда тук — каза Моска.

— Няма нищо. Заслужаваше си да имам един от старата банда пак тук. Имали сме страшни моменти заедно, Уолтър.

Вдигна единия куфар, а Моска взе другия и синия сак и минаха през рампата извън летището.

— Ще отидем до моя офис, ще пийнем и ще се срещнем с някои от момчетата — каза Еди Касин. Той сложи свободната си ръка около рамото на Моска за момент и продължи с естествен глас: — Ти, старо копеле! Наистина съм доволен, че си тук, ти го знаеш.

И Моска разбра какво липсваше при завръщането му вкъщи, чувството за истинско пристигане, за пълно и крайно предназначение.

Следваха телеграфните стълбове до малка тухлена сграда, която стоеше отдалечено от другите съоръжения на базата.

— Тука аз съм бог и господар — каза Еди. — Тук е канцеларията на цивилния личен състав и аз съм помощник на шефа, който прекарва цялото си време в самолета. Петстотин фрицове мислят, че аз съм Господ, и сто и петдесет от тях са жени. Какво ще кажеш за такъв живот, Уолтър?

Сградата беше едноетажна. Имаше голяма външна канцелария, пълна с германски служители, които се суетяха насам-натам, и търпелива орда от други германци, които чакаха да бъдат интервюирани за работа като механици в гаража, помощници в кухнята на офицерския стол, прислужници. Имаше груби и неугледни

мъже, стари жени, млади мъже и много млади момичета, някои хубави. Очите им следяха Еди, когато мина покрай тях.

Еди отвори вратата на вътрешна канцелария. Имаше две бюра едно срещу друго, така че техните обитатели да се гледат в очите. Едното беше абсолютно празно, освен надписаната в бяло и зелено дъсчица, на която се четеше „Лейт. А. Форт, СРО“, и малък куп документи за подпис. На другата маса две кошчета на два етажа препълнени с документи. Почти скрита от други хартии, разпръснати из цялата маса, имаше малка дъсчица, на която пишеше „Господин Е. Касин, пом. СРО“. В ъгъла на стаята много грозно момиче пишеше на машина, спря да работи само за да каже:

— Добър ден, господин Касин. Полковникът звъня, иска да му се обадите.

Еди намигна на Моска и вдигна телефона. Докато говореше, Моска запали цигара и се опита да се отпусне. Насилваше се да не мисли за Хела и гледаше към Еди. „Еди не се е променил“ — мислеше той. Имаше сива чуплива коса, обрамчваща деликатните, но силни черти. Устата беше чувствителна като на момиче, носът дълъг и величествен над решителната му челюст. Очите му издаваха чувственост, а гъстата му побеляла коса подсилваше обгорелия тен. И накрая впечатлението беше младежко, с топло излъчване и почти наивно. Но Моска знаеше, че когато Еди Касин е пиан, чувствителната му и нежно оформена уста се изкривява на една страна, цялото лице повяхва, състарява се и става зло. И понеже хората му се присмиваха, както и Моска често правеше, злината на думи и дела се изливаше върху жената, която беше приятелка или любовница в момента. Беше си изработил мнение за Еди Касин като за едно лудо копеле по отношение на жените и долен пияница, но иначе наистина добро момче, което прави всичко за приятел. И Еди беше достатъчно умен да не ухажва Хела. Сега искаше да го пита дали е виждал Хела и какво става с нея, но се притесняваше.

Еди Касин затвори телефона и отвори чекмеджето на бюрото си. Извади бутилка джин и консервиран сок от грейпфрут. Като се обърна към машинописката, каза:

— Ингеборг, измий чашите.

Тя взе няколко чаши, празни съдове от сирене, и излезе. Еди Касин отиде до вратата, която водеше до малка канцелария отзад.

— Хайде, Уолтър, искам да се срещнеш с някои мои приятели.

В другата канцелария един нисък, пълничък мъж с бледо лице, който носеше също маслинозелен костюм като Еди, беше застанал до бюрото си, кракът му поставен на пречка на стола и тялото наведено така, че шкембето се подпираше на бедрото му. Държеше в ръката си Фрагебоген, или въпросник, който изучаваше. Пред него беше застанал неподвижно, за да привлече вниманието му, един нисък и тумбест германец с неизбежното сиво — зелено кепе на вермахта под мишница. До прозореца седеше висок цивилен американец с дълга челюст и квадратна малка уста на обгорял американски фермер с изражение на осъзната сила.

— Улф — каза Еди на един нисък и дебел мъж, — това е мой стар приятел, Уолтър Моска. Уолтър, Улф е човек на нашата сигурност. Той проучва фрицовете, преди да започнат работа в базата.

След като се ръкуваха, Еди продължи:

— Този приятел до прозореца е Гордън Мидълтън. Той е човек без пост, затова е изпратен да помага тук. Полковникът иска да се отърве от него, затова няма никаква специална задача.

Мидълтън не стана от стола, за да се ръкува, затова Моска му кимна, а той махна с дългата си ръка в знак на поздрав.

Улф насочи палеца си към вратата и каза на германеца, който все още стоеше в поза мирно, да почака отвън. Германецът чукна пети, поклони се и бързо напусна. Улф се изсмя, хвърли фрагебогена на бюрото с презрителен жест.

— Никога в партията, никога в SA, никога в младежката хитлеристка организация. Господи, умирам да срещна един нацист.

Всички се засмяха. Еди поклати глава.

— Всички казват едно и също. Улф, Уолтър е човек, който ще ти допадне. Груб с фрицовете, когато бяхме във военното правителство заедно.

— Така ли? — Улф повдигна русите си вежди. — Така трябва.

— Даа — каза Еди. — Имахме голям проблем във военното правителство. Фрицовете доставяха въглища на всички немски служби, но когато идваше време да се доставят на еврейските лагери за бежанци при Грон в събота, или камионите бяха счупени, или фрицът, отговорен за въглищата, казваше, че няма въглища. Моето момче разрешаваше проблема.

— Това исках да чуя — отвърна Улф. Той имаше лек, приятен маниер на говорене, който беше почти мазен, и използваше „номера“, като кимаше с глава нагоре — надолу, за да увери говорещия за своето пълно разбиране.

Ингеборг донесе чашите, бутилката и плодовия сок. Еди направи четири питиета, но едно от тях нямаше джин. Подаде го на Гордън Мидълтън.

— Единственият човек в занаята, който не играе хазарт, не пие и не ходи по жени. Ето затова полковникът иска да се отърве от него. Той не дава добър пример на фрицовете.

— Нека да чуем историята — каза Гордън. В тихия му дрезгав глас имаше упрек, но внимателен и търпелив.

— Е — каза Еди, — така стана, че Моска трябваше да кара чак до лагера всяка събота, за да осигури въглищата там. Една събота той играеше крап и пусна камионите да тръгнат сами. Няма въглища. Той беше изяден с парцалите. Никога няма да забравя. Закарах го до мястото, където камионите се бяха повредили, и държа на шофьорите малка реч.

Моска се облегна на бюрото, запали цигара и запуши нервно. Спомняше си инцидента и знаеше — каква история Еди ще измисли. Ще го представи като много твърд човек, но съвсем не беше така. Той каза на шофьорите, че ако не искат да карат, ще бъдат уволнени. Но ако искат да останат на работа, трябва да закарат въглищата до лагера за бежанци, дори ако трябва да ги носят на гръб. Един шофьор напусна, Моска взе името му и почерпи всички с цигари. Еди го представи така, като че ли се беше бил сам срещу шестима и победил.

— След това отиде до къщата на ръководителя и проведе малък разговор на английски, който аз разбрах. Този фриц се посра. След това той играеше крап събота следобед и въглищата се доставяха в лагера. Истински ръководител. — Еди поклати глава възхитен.

Улф кимаше с разбиране и одобрение:

— Такова нещо ни е нужно тука. Тези фрицове се отърват леко.

— Сега не може да се работи така, Уолтър — каза Еди.

— Даа, ние учим фрицовете на демокрация — продължи Улф толкова кисело, че Моска и Еди се засмяха и дори Мидълтън се усмихна.

Сръбнаха от чашите си и след това Еди стана да види през прозореца една жена, която вървеше към изхода.

— Има хубави мацки. Какво ще кажеш да свалиш една?

— Това е въпрос за Фрагебоген — каза Улф и преди да добави нещо, вратата към коридора се отвори широко и едно високо русо момче беше наблъскано в стаята. Китките му бяха в белезници и той плачеше. Зад него следваха двама ниски мъже в тъмни чувалени костюми. Един от тях пристъпи напред.

— Хер Долман — каза той, — ето човека, който краде сапун.

Улф избухна в смях.

— Сапуненият бандит — обясни той на Еди и Моска. — Липсваха ни много сапуни от Червения кръст, които трябваше да дадем на немските деца. Тези хора са детективи от града.

Един от двамата мъже започна да отключва белезниците. Той държеше показалеца си под носа на момчето и с почти бащински жест каза:

— Без тъпи номера, а? — Момчето поклати глава.

— Остави ги — каза Улф остро.

Детективът отстъпи назад.

Улф отиде до момчето и бутна русата глава нагоре с ръка.

— Знаеш ли, че този сапун е за немските деца? — момчето наведе глава и не отговори. — Ти работеше тука, имаха ти доверие. Никога повече няма да работиш за американците. Както и да е, ако напишеш признания за всичко, каквото си направил, няма да те съдим. Съгласен ли си с това?

Момчето поклати глава.

— Ингеборг — извика Улф. Немската машинописка влезе. Улф се обърна към двамата мъже: — Вземете го оттук в другата канцелария, момчето знае какво да прави. — Той се обърна към Еди и Моска: — Много лесно, — и се усмихна приятелски, — но спестява на всички много неприятности, а момчето ще получи шест месеца затвор.

Моска, фактически незагрижен, каза:

— Дявол, ти обеща да го пуснеш.

Улф сви рамене.

— Така е, но немските ченгета го хванаха да прави черна борса. Шефът на полицията в Бремен е стар мой приятел и ние си сътрудничим.

— Правосъдие в действие — измърмори Еди. — Какво, че момчето е откраднало няколко сапуна, остави го.

Улф отсече:

— Не мога, те ни крадат безобразно. — Той си сложи шапката. — Е, аз имам много работа довечера. Трябва да направя пълно претърсване на работниците от кухнята, преди да напуснат базата. Има нещо. — Той се захили. — Взехме жена ченге от Бремен да претърсва жените работнички и тя намери голям чифт гумени ръкавици и калъп войнишки сапун. Трябва да видите къде тези жени крият маслото. Пфу. — Той се изплю. — Дано никога не бъда толкова гладен.

Когато Улф излезе, Гордън Мидълтън стана и каза със своя дълбок глас:

— Полковникът го харесва. — Той се усмихна на Моска добродушно, като че ли имаше нещо, което го забавляваше, а не го ядосваше. Преди да излезе от канцеларията, каза на Еди: — Мисля, че ще хвана един ранен автобус за вкъщи — и към Моска просто с приятелски тон: — Ще се видим пак, Уолтър.

Това беше краят на работния ден. През прозореца Моска видя тълпата немски работници на изхода, които чакаха да бъдат обискирани и проверени от военната полиция, преди да напуснат въздушната база.

Еди отиде до прозореца и застана до него.

— Сигурно искаш да отидеш в града и да потърсиш твоето момиче — каза Еди и се усмихна, усмивка почти женска по сладостта на колебливата, деликатно оформена уста. — Затова бяха всички неприятности, за да ти уредя работа тука, когато ти ми писа. Мисля, че трябва да бъде момиче. Нали?

— Не знам — каза Моска, — така мисля и аз.

— Искаш ли да уредим твоята квартира в града първо и после да я търсиш? Или сега отиваш да я търсиш?

— Нека първо да уредим квартирата — каза Моска.

Еди се засмя многозначително:

— Ако тръгнеш сега, ще я завариш вкъщи. Докато квартирата ти се уреди, ще наближи осем часа. Може би дотогава ще излезе. — Като каза това, погледна Моска внимателно.

— Скапан късмет — отговори Моска.

Всеки взе по един куфар и отидоха там, където Еди беше паркирал джипа си. Преди да запали мотора, той се обърна към Моска:

— Няма да попиташ, но така или иначе ще ти кажа. Никога не съм я виждал с офицер, нито във военните клубове, нито с някой войник. Изобщо не съм я виждал. — След пауза добави хитро: — И не мисля, че би искал да съм я виждал.

4

Като минаваха през Нойщад, после по моста към Бремен, Моска видя една забележителност, която беше запомнил от първото си идване. Това бе църква с камбанария и кула, стените като лице, проядено от болест, тънко парче камък и мазилка поддържаха иглата на кулата. После минаха край масивното полицейско управление, белите петна от експлозия все още личаха върху тъмнозелените стени. Те караха по „Швахойзер Хеер Щрасе“ към другата страна на Бремен, където преди бяха модерните предградия, къщите почти незасегнати, а сега се използваша за разквартируване на окупационните сили.

Моска мислеше за човека до него. Еди Касин не беше романтичен. Доколкото Моска знаеше, беше обратното. Спомняше си, когато бяха войници. Еди беше намерил в града една много млада, много развита белгийка, красива като дрезденска кукла. Беше я настанил в малка стая без прозорци във военния хотел и беше устроил забава. Момичето обслужи тридесетина американски войници в квартирата, без да излиза от стаята три дни. Мъжете играеха карти в преддверието и кухнята, докато чакаха реда си. Момичето беше толкова красиво и добродушно, че те я глезеха, както съпрузи глезят бременните си съпруги. Мъкнеха яйца, бекон и шунка и се редуваха да приготвят закуска за нея. Купуваха пакети храна от стола за обяда и вечерята ѝ. Тя се смееше и шегуваше, както си седеше гола в леглото, и ядеше от подноса. Винаги имаше някой в стаята ѝ по всяко време на деня и тя изглежда, че питаеше истинска привързаност към всеки. Беше различна само за едно нещо. Еди Касин я посещаваше един път дневно за не повече от час. Тя винаги му казваше татенце.

— Тя е просто толкова хубава, че не мога да я запазя само за себе си — беше казал Еди.

Но Моска винаги откриваше нотка на злобно задоволство в гласа му.

Завиха от „Курфюрстен Алее“ към „Мецер Щрасе“ и караха под късната следобедна сянка, хвърляна от дългите редици широки и

разлистени дървета. Еди паркира пред една четириетажна нова тухлена сграда, със зелена площ отпред.

— Това е то — каза той — най-хубавата ергенска квартира за американци в Бремен.

Лятното слънце боядиса тухлите в тъмночервено и улицата потъна в дълбока сянка. Моска взе двата куфара и сака и Еди Касин, тръгнал преди него, се приближи. На вратата ги посрещна домакинята германка.

— Това е фрау Майер — каза Еди Касин и сложи ръката си около кръста ѝ. Фрау Майер беше жена около четиридесет, почти платиненоруса блондинка. Имаше разкошна фигура, поддържана от дълги години плуване като учителка в „Бундойчер Медел“. Лицето ѝ имаше приятелски, но хищен израз, подчертан от големи много бели зъби.

Моска кимна и тя каза:

— Много ми е приятно, господин Моска. Еди ми е говорил толкова много за вас.

Изкачиха се по стълбите на третия етаж и фрау Майер отключи вратата на една от стаите и даде ключа на Моска. Стаята беше много голяма. В ъгъла имаше тясно легло, а в другия край огромен бял гардероб. Два големи прозореца пропускаха лъчите на залязващото слънце и началото на дългия летен здрач. В останалата част на стаята нямаше нищо.

Моска сложи двата куфара на пода и Еди седна на леглото. Той се обърна към фрау Майер:

— Извикай Йерген.

Тя каза:

— Ще донеса чаршафи и одеяла.

Чу я как се качва по стълбите.

— Не изглежда много хубаво — каза Моска.

Еди Касин се усмихна:

— Имаме факир в тази къща. Този Йерген. Той оправя всичко.

И докато чакаха, Еди разказа на Моска за хотела. Фрау Майер беше добра домакиня, внимаваше винаги да има топла вода, така че двете прислужнички чистеха идеално (специална уговорка с фрау Майер) и изпираха отлично прането. Самата тя живееше в две удобно мебелирани стаи на тавана.

— Повечето време си прекарвам там — продължи Еди, — но мисля, че спи и с Йерген. Стаята ми е под тази, така че, слава Богу, няма да се следим един друг.

Моска ставаше все по-нетърпелив с настъпването на вечерта, като слушаше Еди да разказва за квартирата, като че беше неин собственик. Йерген беше необходим, каза Еди, за американците на квартира в „Мецер Щрасе“. Той може да оправи водната помпа така, че и хората на последния етаж да могат да се къпят. Правеше кутии за китайски порцелан, който американците изпращаха вкъщи, и ги опаковаше толкова внимателно, че признателните роднини в Америка никога не се оплакваха от счупено. Те образуваха добър тим, Йерген и фрау Майер. Само Еди знаеше, че през деня те внимателно обираха стайте. От една ще вземат къси панталони, от друга чифт чорапи, оттука няколко пешкира или носни кърпи. Американците бяха небрежни и не проверяваха личните си вещи. От стаята на извънредно нехайните може би вземаха пакет или половин пакет цигари. Всичко това се правеше дискретно. Прислужничките, които чистеха стайте, не крадяха поради стриктната дисциплина.

— За Бога — каза Моска, — знаеш, че искам да изляза. Накарай фрицовете да побързат.

Еди отиде до вратата и извика:

— Хей, Майер, по-живо. — И после към Моска: — Може би сега се чукат набързо с Йерген. Тя обича това.

Чу я как слиза по стълбата.

Тя влезе, носеше завивки и чаршафи, след нея влезе Йерген. В ръката му имаше чук, а в устата му няколко пирона. Беше нисък, слаб германец, енергичен, на средна възраст, облечен в работнически комбинезон и американска войнишка риза цвят каки. Излъчваше стабилност и достойнство, които биха внушавали вяра и доверие, ако не беше набръчкана кожата под очите му, която говореше за ум и хитрост.

Той се ръкува с Еди Касин и след това протегна ръка към Моска за поздрав. Моска се здрависа от учтивост. „Окупацията става наистина приятелска“, помисли си той.

— Аз съм момче за всичко тука — каза Йерген. Той изрече тази фраза с привично задоволство. — По всяко време, ако се нуждаете от нещо, само ми се обадете.

— Ще имам нужда от по-голямо легло — поръча Моска, — от малко мебели, едно радио, а за още друго ще си помисля по-нататък.

Йерген откопча джоба на ризата си цвят как и извади един молив.

— Разбира се — рече той оживено, — мебелират тези стаи доста лошо. Правилници. Но аз помогнах на другите ви приятели. Малко или голямо радио?

— Колко? — попита Моска.

— От пет до десет кашона.

— Пари — каза Моска, — нямам цигари.

— Американски долари или военни книжни пари?

— Пощенски записи.

— Ще ви кажа — изрече Йерген бавно. — Мисля, че тук имате нужда от едно радио, няколко настолни лампи, четири-пет стола, един диван и едно голямо легло. Ще ви намеря всички тези неща, а за цената ще се уговорим после. Ако сега нямате цигари, мога да почакам. Аз съм бизнесмен. Знам кога да дам кредит. И между другото вие сте приятел на господин Касин.

— Чудесно — каза Моска: Той се съблече до кръста и отвори синия сак, за да си вземе сапун и кърпа.

— Ако искате някой да ви изпере дрехите, моля ви, кажете ми. Ще дам нареждане на прислужницата. — Фрау Майер му се усмихна. Тя хареса торса му с белия белег от рана, която предполагаше, че стига до слабините му.

— Колко ще струва? — попита Моска. Той отвори един куфар и извади чисти дрехи.

— Моля ви, никакви пари. Давайте ми по няколко шоколада всяка седмица и ще се погрижа момичетата да са доволни.

— Окей, окей — каза Моска нетърпеливо. А след това към Йерген: — Виж утре нещата да бъдат тук.

След като двамата германци напуснаха, Еди Касин поклати тъжно глава с лека подигравка:

— Времената са се променили, Уолтър. Окупацията е навлязла в нова фаза. Отнасяме се с хора като фрау Майер и Йерген с уважение, ръкуваме се с тях и винаги, ама винаги им предлагаме да запушат една цигара, когато имаме бизнес с тях. Могат да ни правят услуги, Уолтър.

— Майната им — каза Моска. — Къде е тоалетната?

Еди Касин го заведе надолу по коридора. Банята беше огромна, с три мивки, с най-голямата вана, която Моска беше виждал, и тоалетна чиния, до която имаше една малка масичка, покрита със списания и вестници.

— Екстра качество — възхити се Моска. Той започна да се мие и Еди седна на тоалетната чиния, за да му прави компания.

— Ще доведеш тук приятелката си? — попита Еди.

— Ако я намеря и ако тя иска да дойде — отговори Моска.

— Ще излезеш ли да я видиш тази вечер?

Моска се избърса и постави ножче в самобръсначката.

— Да — отговори той и погледна през полуотворения прозорец. Последната дневна светлина изчезваше.

— Ще опитам тази вечер.

Еди стана и се отправи към вратата.

— Ако нищо не излезе, ела при фрау Майер, когато се върнеш, да изпиеш една чашка. — Той потупа Моска. — Ако всичко е добре, тогава ще те видя утре сутрин във въздушната база. — Излезе и тръгна по коридора.

Като остана сам, Моска почувства непреодолимо желание да не продължава с бръсненето, да се върне в стаята си и да си легне или да се качи горе при фрау Майер и да прекара вечерта, като пие с Еди. Изпитваше странно нежелание да напусне тази сграда, да търси и намери Хела, като мислеше за името ѝ, обаче преодоля себе си и довърши бръсненето, а след това се среса. Отиде до прозореца на банята и широко го отвори, улицата беше почти празна. Но долу, при разрушенията, видя една жена в черно, черно петно в бледата светлина, която скубеше тревата тук и там в боклука. Вече беше набрала един доста голям наръч. А по-близо, почти под прозореца му, видя едно четиричленно семейство — мъж, жена и две малки момчета, които строяха стена не повече от един фут висока. Момчетата вадеха от една ръчна количка счупени тухли, които бяха успели да докарат от разрушения град, а мъжът и жената ги чукаха и оглаждаха, за да могат тухлите да паснат в стената. Скелетът на къщата ги обрамчваше и запечатваше в съзнанието на Моска. Последната дневна светлина се изгуби и цялата улица и хората сега бяха просто тъмни маси, които се движеха през по-дълбоката и плътна тъмнина. Моска се върна в стаята си.

Извади едно шише от куфара и пое голяма глътка. Внимателно се облече, като си мислеше: „Тя за пръв път ще ме види без униформа.“ Беше в светлосив костюм, с бяла, отворена риза. Остави всичко, както си беше, в стаята — отворен, но неразопакован куфар, нечистите дрехи на пода, бръснарските му принадлежности, небрежно хвърлени на леглото. Отново пое голяма глътка от шишето, след това изтича по стълбите и излезе в топлата, задушна лятна нощ.

Хвана трамвая и кондукторът го помоли за една цигара, като веднага схвана, че е американец. Моска му даде и след това внимателно се взираше във всички трамваи, които отиваха в обратната посока, като си мислеше, че може би тя вече е напуснала стаята си, за да отиде някъде вечерта. От време на време се стряскаше, като му се струваше, че я е видял, че гърбът или профилът на някое момиче приличат на нейните, но никак не беше сигурен.

Когато слезе от тролея и тръгна по улицата, която си спомняше, не беше сигурен коя е къщата и трябваше да проверява имената по списъка на вратите на всяка сграда. Направи само една грешка, но във втория списък прочете името ѝ. Почука, почака няколко минути и почука отново.

Вратата се отвори и в слабата светлина на коридора позна старата жена, собственицата на къщата. Сивата ѝ коса беше добре сресана на руло, старата черна рокля и износеният шал ѝ придаваха вид на страдание, който имат всички възрастни жени.

— Да — попита тя, — какво искате?

— Фройлайн Хела вкъщи ли е? — Моска се учуди на лекотата на своя немски.

Възрастната жена не го позна и не разбра, че не е германец.

— Моля, влезте — каза тя и той я последва по слабо осветения коридор до стаята. Възрастната жена почука и каза:

— Флойлайн Хела, имате посетител, един мъж.

Най-после той чу нейния глас, тих, но учуден.

— Един мъж? — И след това: — Почакайте един момент, моля.

Моска отвори вратата и влезе в стаята.

Тя седеше с гръб към него и бързо слагаше фуркети в току-що измитата си коса. На масата до нея имаше един хляб. До стената — тясно легло с нощна масичка до него.

Докато я наблюдаваше, Хела приключи с фуркетите и хляба. Тогава се обърна, очите и срещнаха тези на Моска, който стоеше до леглото.

Моска видя бялото скулесто лице, почти като на скелет, тялото ѝ още по-слабо, отколкото той си го спомняше. Ръцете ѝ се отпуснаха и сивият хляб падна върху дървения неравен под. По лицето ѝ нямаше учудване, а за момент на него му се стори, че изразява раздразнение и лека досада. След това се появи израз на мъка и тъга. Той тръгна към нея, а лицето ѝ като че ли се смачка и сви, сълзи потекоха по бръчките ѝ и мокреха ръката му, хванала острата ѝ брадичка. Главата ѝ се наведе и падна върху рамото му.

— Дай ми да те видя — каза Моска, — дай да те погледам. — Той се опита да повдигне лицето ѝ, но тя го държеше опряно на него. — Няма нищо. Искях да те изненадам.

Тя плачеше и на него не му остана нищо друго, освен да чака, като оглеждаше стаята, тясното легло, старомодния гардероб, а на тоалетката, увеличени и в рамка, снимките, които той ѝ беше дал. Светлината от единствената нощна лампа беше бледа, слаба, потискаща, стените и таванът се бяха изкривили под тежестта на развалините над тях.

Хела повдигна лицето си, като едновременно се смееше и плачеше.

— О, ти, ти — каза тя. — Защо не ми писа? Защо не ми съобщи?

— Искях да те изненадам — повтори той. Целуна я нежно и както се беше изцяло облегла на него, тя каза със слаб, неясен глас:

— Като те видях, помислих, че си мъртъв или че сънувам, или че полудявам, не зная, а аз изглеждам така ужасно, току-що си измих косата.

Тя погледна безформената си, избеляла домашна дреха и после отново вдигна лице към него.

Сега той видя тъмни кръгове около очите ѝ, като че ли пигментът на останалата част от лицето и се беше съсредоточил там в почти черен кръг. Косата ѝ под неговите пръсти беше безжизнена, неподвижна, мокра, тялото ѝ, което се притискаше към неговото, твърдо и ръбато.

Тя се усмихна и той видя дупките в едната страна на устата ѝ. Погали бузата и попита:

— А това?

Хела се смути.

— Бебето. — Отвърна тя. — Изгубих два зъба. — Тя му се усмихна и попита като дете: — Много ли съм грозна?

Моска бавно поклати глава.

— Не — отвърна той, — не. — И след това си спомни: — Ами бебето? Дала ли си го?

— Не — каза тя. — То се роди преждевременно, живя само няколко часа. Напуснах болницата преди един месец.

И после, понеже разбра, че той не повярва, че й няма доверие, отиде при тоалетката и извади някакви документи, вързани с канап. Порови се из тях и му подаде няколко.

— Прочети ги — каза тя. Не беше нито засегната, нито ядосана, понеже знаеше, че в света и времената, в които живееха, трябваха доказателства, защото не съществуваше абсолютно доверие.

Официалните марки и печати на различните инстанции разсеяха съмненията му. Почти със съжаление той прие факта, че тя не беше лъгала.

Хела отиде при гардероба и взе куп дрехи. Вдигна всяка една, малките ризки, блузки, малките панталонки. Някои тъкани и цветове бяха познати на Моска. И тогава той разбра, че понеже нямаше нищо друго, тя е трябвало да прекрои своите рокли, дори своето бельо и да ги ушие така, че да бъдат точни за едно по-малко телце.

— Знаех, че ще бъде момче — каза тя.

И тогава внезапно Моска бе обзет от силен гняв. Яд го беше, че е дала цвета на лицето си, плътта около ханша и раменете си, зъбите си, дрешките, така добре ушити, а не беше получила нищо в замяна. И той знаеше, че това, което го беше върнало тук, беше неговата собствена нужда, а не нейната.

— Това е глупост — каза той, — това е дяволска глупост.

Моска седна на леглото и Хела седна до него. За момент и двамата се почувстваха неловко и гледаха голата маса, единствения стол, грубите стени, подпухналият таван, а след това, като се движеха бавно, като че ли взимаха участие в древен племенен ритуал, като езичници, които циментират връзката си с неясен и жесток бог, без да знаят дали тази церемония ще донесе нещастие или щастие, те легнаха върху тясното легло и се сляха в едно: той най-после със страст,

събудена от алкохола, от чувството за вина, от съжаление, а тя — с любов, нежност и абсолютна вяра, че това ще донесе радост на двама им. И тя прие болката във все още незаздравялото си тяло, жестокостта на неговата страст, неговата липса на доверие в нея и в себе си, и във всички неща, тъй като той знае: единствената истина, че от всички човешки същества, които познава, се нуждае само от нея, от нейното доверие, от нейното тяло, от нейната вяра и любов.

Второто мирно лято бързо премина за Моска. Работата във въздушната база беше толкова лека, струваше му се, че е там само да прави компания на Еди Касин, да слуша разни истории и да го прикрива, когато е твърде пиян, за да може да дойде на работа. Еди Касин нямаше много работа. Лейтенант Форти всяка сутрин идваше за няколко минути, за да подписва документи, и след това отиваше горе в канцеларията на операционния отдел, за да подготви един полет, и прекарваше деня в разговори със своите колеги пилоти. След работа Моска вечеряше с Улф и Еди и понякога с Гордън в Ратскелера, официалната гостилница за американските офицери и цивилни в Бремен.

Вечерите той и Хела прекарваха в стаята, като лежах заедно на канапето и четяха, радиото на германска станция предаваше тиха музика. Когато последната лятна светлина угасваше, те се поглеждаха един друг с усмивка и си лягаха. Оставяха радиото да свири до късно.

Етажът, на който живееха, беше тих, но в долните етажи всяка вечер имаше партита. През летните вечери звуците на радиоапаратите изпълваха „Мецер Щрасе“ и джипове, натоварени с американци в техните зеленикави цивилни униформи, с красиви, босокраки германки на коленете им, спираха пред зданието със скърцането на колите и пискливите викове на младите жени. Смеховете и звънът на чашите се чуваше навън от минавачите, които с любопитство и внимателно обръщаха глави, като минаваха по улицата. След това можеха да чуят Еди Касин да ругае пиянски, като се боричкаше с една от приятелките си пред зданието. Понякога тези събирания свършваха рано и късен летен вечерен ветрец, свежестта му смесена с миризмата на чакъл, шумолеше по листата и клоните на дърветата от двете страни на улицата.

В неделя Хела и фрау Майер приготвяха обеди в таванския апартамент на Майер, обикновено заек или патица, които Еди и Моска купуваха от близката ферма, а също и зеленчуци. След това сив немски

хляб с кафе и сладолед. След като свършваха с яденето, Хела и Моска оставяха Еди и фрау Майер да пият, а те отиваха на дълга разходка из града и извън него в равното и зелено поле.

Моска пушеше своята пура, Хела носеше една от неговите бели колосани ризи с навити ръкави до над лакътя. Те минаваха край полицейския участък, масивната му циментова фасада носеше белезите на експлозия, след това, малко по-нататък, край часовниковото здание, в което сега се помещаваше американският Червен кръст. На площада пред него чакаха деца и просеха цигари и шоколад. Мъже с обраснали бузи, с кепета на вермахта и скъсани, боядисани военни якета грабваха фасовете веднага след като някой американски войник, облечен в зелено и облегат на стената на зданието ги хвърляше. Войникът лениво се заглеждаше в жените, като се спираше на фройлайните, които бавно минаваха като на въртележка и които след малко, като обикаляха зданието, отново се появяваха и отново, и отново, както когато някой гледа една въртележка — познатото лице се появява винаги пред зрителя, който го очаква и се забавлява. В топлия летен следобед площадът беше като весел пъстър пазар, така че денят не приличаше на неделя, тъй като липсваше неделната атмосфера, на тихо и бавно движение.

Огромни зелени военни автобуси и камиони, покрити с прах, нахлуваха на площада всяка минута, като извозваха окупационните войски от паланките около Бремен, а някои от Бремерхавен. Войниците бяха в изгладени зелени дрехи, краищата на панталоните им внимателно втъкнати в кафяви бойни ботуши, добре лъснати. Имаше също и английски войници, които се потяха в своите дебели вълнени дрехи и барети. Американските моряци от търговската флота, раздърпани в окъсаните си панталони и мръсни пуловери, някои с гъсти, дълги бради, чакаха мрачно военната полиция да разпише книжките им, преди да влязат в зданието.

От време на време германски полицаи в боядисаните си униформи като на войници прочистваха площада, като гонеха просячетата в страничните улици, изблъскваха отчаяните ловци на фасове към далечния ъгъл на площада, а след това ги оставяха да си почиват на стълбите на зданието на германските комуникации. Фройлайните усилваха темпото на въртележката си, но никога никой не ги закачаше.

Моска взимаше сандвичи от Червения кръст и те продължаваха, като се сливаха с потока от хора към „Бъргър Парк“.

Врагът в неделя все така правеше неделната си разходка. Германците се движеха с достойнството на семейни вождове, някои с празни лули в устата. Жените им бутаха бебешки колички, а децата послушно и малко уморено подскачаха пред тях. Лятното слънце си играеше с праха, повдигнат от лекия следобеден ветреца, който минаваше през развалините, хващаше го, отвяваше го така, че върху целия град висеше един едва забележим воал от златист прах.

И тогава най-сетне, след като пресичаха една огромна, червеникава прерия от развалини, земя от разрушени домове, пръст от смазани тухли, прах и желязо, излизаха на полето, вървяха, докато се уморят, и сядаха да си починат в една зелена, гъсто обрасла нива. Те си почиваха и спяха, изяждаха донесените сандвичи и ако мястото беше достатъчно усамотено, правеха любов мирно в един празен свят, който ги заобикаляше.

Когато слънцето започваше да свети в лицата им, се връщаха в града. Мрак падаше върху прерията от развалини, а като стигаха площада, войниците вече напущаха зданието на Червения кръст. Победителите бяха изяли сандвичите си, сладоледа, кока-колата, играли бяха пинг-понг и се наслаждаваха на професионалното, стерилно приятелство на домакините. На улицата войниците се влачеха като че ли са у дома си. Върволиците от фройлайни изтъняваха, враг и победител заедно изчезваха по страничните улички, пълни с развалини, в полуразрушените стаи, в съсипаните здания или ако нямаше време, в пещероподобните мазета. На площада, тъмен и почти смълчан, имаше само няколко все още надяващи се просяци, едно дете, уморени момичета. Като отмиращ карнавал музиката излизаше от зданието и нежно галеше смълчаните фигури в тъмнината на площада, преминаваше през развалините към Везер, като че ли ги следваше към тихата река, и когато Моска и Хела минаваха по брега, оставяха музиката зад себе си и гледаха оттатък реката осветения от луната скелетоподобен град.

В „Мецер Шцрасе“ фрау Майер и Еди Касин приготвиха бисквити и чай за тях, понякога заварваха Еди в пиянска вцепененост да лежи на кушетката и се оживяваше, когато чуваше гласовете им. Те си изпиваха чая и разговаряха тихо, като усещаха новия суров мир на нежната

лятна нощ и бавната дрямка, която щеше да се превърне в спокоен сън без сънища.

6

Във военната квартира стаята до тази на Моска беше заета от един нисък, тежко сложен цивилен, който носеше обикновената зелена униформа. Но на нея имаше зашито едно синьо и бяло парче от плат с буквите АДРК. Те рядко го виждаха и никой в зданието не го познаваше, но късно се чуваше някой да се движи в стаята и тиха музика от радиото. Една вечер той взе Моска в своя джип. И двамата отиваха в Ратскелера за вечеря. Името му беше Лео и работеше за американския Джойнт разпределителен комитет, една еврейска помощна организация. Тези инициали бяха боядисани и на джипа му с големи бели букви.

Като пътуваха, Лео попита Моска на висок глас с английски акцент:

— Срещал ли съм ви някъде? Изглеждате ми познат.

— Веднага след войната работех за Военното управление — каза Моска. Сигурен беше, че никога не са се срещали.

— Аа — каза Лео, — вие сте били в Грон с камионите с въглища, нали?

— Точно така — отвърна учудено Моска.

— Аз живеях там. — Лео се усмихна. — Не свършихте много добра работа. Много уикенди няхахме топла вода.

— Имахме малко проблеми — отвърна Моска. — След това се оправя.

— Даа, зная. — Лео пак се усмихна. — Фашистки метод, но може би необходим.

Вечеряха заедно. В нормално време Лео щеше да бъде пълен. Носът му беше остър, костите на лицето му широки, имаше тик на лявата страна на лицето си. Движеше се нервно и бързо, но с известна тромавост и липса на координация, като човек, който никога не е участвал в спортни занимания. Беше невежа в почти всички спортове.

Вече при кафето Моска попита:

— Какво правят вашите хора?

— Това е дейност на УНРА — отвърна Лео. — Разпращаме помощи на евреи в лагери, които чакат да напуснат Германия. Аз самият бях осем години в Бухенвалд.

Много отдавна, време, което вече не му се струваше реално, това беше една от големите причини, поради която той отиде войник, за да се бори срещу концентрационните лагери, но това не беше той в снимката, човекът, когото Глория, майка му и Алф толкова обичаха. Но този спомен събуди странно усещане у него, чувство на смущение и срам, защото вече пет пари не даваше.

— Да — повтори Лео. — Аз попаднах там на тринадесет години. — Той навиги ръкава си и на ръката му с лилаво мастило беше изписано шестцифрено число с една размазана буква пред него. — Баща ми беше там с мен. Той почина няколко години преди освобождението на лагера.

— Говорите английски доста добре — каза Моска. — Никой няма да ви вземе за германец.

Лео го погледна с усмивка и отвърна с бързия си и нервен глас:

— Не, не, аз не съм германец. Аз съм евреин. — Той помълча. — Бях германец, разбира се, но евреите не могат да бъдат вече германци.

— Как така не сте си отишли? — попита Моска.

— Имам много добра работа тук. Имам всички привилегии, които имат американците, и печеля добре. А при това трябва да реша дали да отида в Палестина или в Съединените щати. Мъчно е да се реши.

Разговаряха доста време, Моска пиеше уиски, Лео — кафе. По едно време Моска се хвана, че се опитва да обясни различните спортове на Лео, наистина се опитваше да му обясни, тъй като другият беше прекарал детството и младостта си в концентрационния лагер и те му бяха откраднати, безвъзвратно загубени.

Моска се опитваше да обясни още как се чувства човек, когато се прицелва в баскетбола, удоволствието да хванеш гарда изневиделица и като скачаш леко във въздуха, да хвърлиш топката в баскета, бързото въртене и тичане по топлия дървен под на гимнастическия салон, мократа, потна умора и магическото освежаване под топлия душ след това. После да вървиш по улицата, цялото тяло си отпочива, като носиш синята торба, и момичетата те чакат в сладоледчийницата. А

след това мирната и пълна забрава на идеалния сън. На връщане към военния хотел Лео каза:

— Винаги съм по пътищата, работата ми е свързана с пътуване. Но тъй като настъпва зима, ще прекарам повечето време в Бремен. Ще може да се опознаем по-добре, а?

— Ще ви покажа как се играе бейзбол отвърна Моска с усмивка. — Ще ви подготвя за Щатите. Не казвайте „по пътищата“. Това е на немски. Казвайте „на път“ или „пътувам“.

След това понякога вечер идваше при тях, пиеше чай или кафе, а Моска го научи да играе на карти, покер, казино и руми. Лео никога не говореше за времето, прекарано в лагерите, и никога не изглеждаше потиснат, но нямаше търпение да остане на едно място дълго време и техният спокоен живот не му допадаше. Те станаха добри приятели, Лео и Хела, и той твърдеше, че тя е единствената, която го е научила да танцува добре.

И когато настъпи есента и дърветата зарониха листа по пътеките за велосипеди и застлаха с кафяв и зелен килим сенчестите улици, освеженият въздух събуди кръвта на Моска и го измъкна от лятната летаргия. Той стана нетърпелив, ядеше по-често в Ратскелера, пиеше в офицерския клуб — места, които на Хела не й бе позволено да посещава, защото тя беше враг. Като се връщаше късно вкъщи малко пийнал, той изяждаше гъстата супа от консерва, която Хела притопляше на електрическия котлон, и след това спеше спокойно през нощта. Много сутрини се събуждаше на разсъмване и наблюдаваше как сивите облаци се гонят по небето от ранния октомврийски вятър. Той гледеше немските работници да вървят бързо към ъгъла, където можеха да се качат на трамвая до центъра на града.

Една сутрин, както стоеше до прозореца, Хела застана до Моска. Беше по долна риза, която използваше за нощница. Обви ръка около него и двамата се загледаха към улицата.

— Не можеш ли да спиш? — промърмори сънливо тя. — Ставаш толкова рано.

— Мисля, че ще трябва по-често да излизаме. Този домашен живот ми дотяга.

Моска гледеше кафявия килим от листа върху непавираната пътека за колела под дърветата. Хела се облегна на него.

— Имаме нужда от бебе, от едно чудесно бебе — каза тя тихо.

— Господи — отвърна Моска, — фюрерът наистина е напълнил главите ви с тази глупост.

— Хората са обичали деца и по-рано. — Тя се ядоса, че той се присмива на това, което ѝ се искаше толкова много. — Зная, че се смята за глупаво да искаш деца. Във Флак берлинските момичета ни се присмиваха на нас, фермерите, защото искахме бебета и говорехме за това. — Тя се откъсна от него. — Е, хайде, тръгвай на работа — завърши.

Моска се опита да спори с нея.

— Знаеш, че не можем да се оженим, преди да вдигнат забраната. Всичко, което правим ние, е нелегално, особено това, че си тук, в този военен хотел. Когато се появи детето, ще трябва да се преместим в германска квартира, а това за мен ще е нелегално. Има хиляди неща, които мога да направя, и ще ме върнат в Щатите, а няма да имам начин да те взема със себе си.

Тя се усмихна с известна тъга.

— Зная, че няма отново да ме оставиш тук.

Моска беше учуден и шокиран, че тя знае това. Той беше вече решил да мине в нелегалност с фалшиви документи, ако нещо лошо се случи.

— О, Уолтър — каза Хела, — не искам да бъда като тези под нас; да пия, да танцувам в клуба, да спя и никога да нямам нищо, което да ни свързва. Така, както живеем, е добре.

Тя стоеше там, ризата ѝ стигаше до ханша и пъпа, без достойнство и без срам. Поиска му се да се усмихне.

— Не е добре — каза той.

— Слушай. Когато ти си отиде, бях щастлива, защото щях да имам бебе. Мислех, че имам много добър късмет. Защото дори и да не се върнеш, щях да имам друго човешко същество в света, което да обичам.

Разбираш ли това? От цялото ми семейство само една сестра ми е останала и тя живее много далече. Тогава ти дойде и си замина, а аз останах сама. В целия свят нямаше никой, на когото да създам удоволствие, никой, който да е част от моя живот. Няма нищо поужасно от това.

Под тях някакви американци излязоха от зданието в студената улица, отключиха веригите на своите джипове, загоряха моторите,

усилващото се и спадащо бумтене слабо проникваше през затворените прозорци.

Моска обви ръце около нея.

— Ти не си още съвсем добре. — Погледна слабото ѝ голо тяло. — Не искам нищо лошо да ти се случи. — И като произнесе тези думи, вълна от страх го заля, че тя може би ще го напусне и че в сивата зимна утрин той ще стои сам до прозореца, стаята празна зад него, и че причината за това по някакъв непредвидим начин ще бъде той. Като се обърна внезапно към нея, каза с нежен глас: — Не ми се сърди. Почакай малко.

Тя остана в обятията му и сетне промълви:

— Ти фактически се страхуваш от самия себе си. Мисля, че това ти е ясно. Виждам как се държиш с други хора и как с мен. Всеки мисли, че си толкова неприятелски настроен, толкова... — Тя търсеше дума, която да не го разгневи — толкова груб. Аз зная, че не си такъв, съвсем не си. Не бих искала по-добър мъж. Фрау Майер и Йерген, когато казвам нещо хубаво за теб, се споглеждат. О, зная какво си мислят. — В гласа ѝ имаше горчицина, горчицината на всички жени, които защитават себе си срещу един свят, който не разбира причината за тяхната любов. — Те не разбират.

Той я вдигна, сложи я на леглото и я покри със завивката.

— Ще се простудиш. — Наведе се да я целуне, преди да отиде на работа. — Можеш да имаш каквото си поискаш — продължи той и после се усмихна. — Особено нещо толкова просто. И не се тревожи за тези, които биха искали да си отида, това няма да стане.

— Няма да се тревожа — отвърна тя. — Ще те чакам довечера.

Оркестърът свиреше бърза танцова музика, когато влязоха в германския нощен клуб — една дълга четвъртита стая без никаква украса и с бяло осветление без абажури. Стените бяха грубо замазани, а високият като кубе таван придаваше някаква атмосфера на катедрала. Останалата част на зданието беше разрушена от бомби.

Столовете бяха дървени и сгъваеми, масите — голи и строги. Нямаше украса. Стаята беше пълна с народ, който се блъскаше, така че келнерите в много случаи не можеха да сервират пряко, а трябваше да молят други двойки да предават питиетата нататък. Улф беше познат тук и те следваха стройната му фигура до една маса близо до стената.

Улф поднесе цигари на всички наоколо и каза на келнера:

— Шест шнапса — като същевременно сложи останалите цигари в пакета в ръката на сервитьора. — Истински шнапс.

Сервитьорът се поклони и бързо замина. Фрау Майер обърна русата си глава да огледа стаята.

— Не е много хубаво тук — каза тя.

Еди потупа ръката ѝ:

— Бейби, това е за хора, които са загубили войната.

Моска се усмихна на Хела:

— Не е толкова лошо, нали?

Тя поклати глава:

— Просто е по-друго, ще видя как моите съграждани, германците, се забавляват.

Моска не забеляза леката вина в гласа ѝ, но Еди разбра и деликатната му уста се сви в усмивка. Едно намерено оръжие, си помисли той и изпита внезапна силна радост, внезапно силно чувство.

— За това място има една много добра история — каза Улф. — Трябвало е да подкупят началника на образованието на военното правителство, за да удостовери, че зданието не е годно за училищна дейност, и след това да подкупят началника на изкуствата, за да даде своето съгласие да бъде използвано за забавления. Никой не знае дали

наистина е безопасно — добави той. — Не че има някакво значение, защото ще бъде закрито след няколко дни.

— Защо? — попита Хела.

— Само гледай — каза Улф, като се усмихна с вид на човек, който знае.

Лео подхвърли с обикновеното си чувство за хумор:

— Гледайте ги, не съм виждал по-тъжни хора в живота си. И те плащат, за да прекарат така лошо?

Всички се засмяха. Келнерът им донесе напитките. Еди вдигна чашата си. Красивото му лице придоби престорена сериозност.

— Щастие за нашите приятели, една чудесно подхождаща си двойка. Погледнете ги. Тя такава мила и руса принцеса. Той намръщен грубиян. Тя ще кърпи чорапите му и ще приготвя чехлите му всяка вечер, а за награда ще получава добре подбрани груби думи и юмрук. Приятели, този брак ще бъде идеален. Ще трае сто години, ако той не я убие преди това.

Пиха. Моска и Хела се усмихваха един на друг, като че ли имаха отговор, някаква тайна, която никой на масата не можеше да отгатне.

Двете двойки отидоха да танцуват на малкия дансинг пред издигнатата естрада на другия край на стаята. Улф и Лео останаха сами. Улф се огледа с опитно око.

Цигарен дим се виеше над тълпата към високия купест таван. Публиката беше странна смесица: възрастни двойки, които вероятно бяха продали някаква мебел и решили да излязат поне една вечер, за да нарушат тъпото еднообразие на живота си; млади черноборсаджии, добри приятели на американските сержанти, които работеха в столовете, а и офицерите от интендантските части седяха на масите с млади момичета в найлонови чорапи и миришеха на парфюм; стари мъже, които търгуваха с диаманти, кожи, автомобили и други скъпоценности, седяха с момичета, не богато облечени, дългогодишни любовници, платена любов.

В претъпканата стая не беше шумно, разговорите не се водеха на висок глас. Напитки се поръчваха през дълги интервали и нямаше никаква храна по масите. Оркестърът се стараяше да свири американски мелодии в джазов стил, четвъртитата глава на барабаниста се тресеше, като сдържано се опитваше да имитира американски музиканти, но беше безпомощен с вътрешния ритъм.

Улф поздрави някакви хора по другите маси, черноборсаджии, с които правеше бизнес с цигари. Веднага ги разпознаха, че са американци, мислеше си той, и странното беше, че ги разпознаха по вратовръзките, а не по нещо друго. Останалите тук бяха добре облечени, но по някаква причина черният пазар не можеше да достави вратовръзки и хората носеха скъсани парчета плат вместо вратовръзки. Улф отбеляза това мислено. Още един начин да припечели лесно някой и друг долар.

Музиката спря и всеки се върна на масата си. Еди, зачервен от танца и контакта с тялото на фрау Майер, наблюдаваше внимателно Хела, когато седнаше: облежната на стола на Моска, ръката ѝ върху рамото му. Мислено виждаше твърдото ѝ бяло тяло проснато на кафяво военно одеяло, да се протяга, неговото лице до красивата ѝ пасивна глава. За момент беше сигурен от успеха си — как ще стане, не знаеше, а след това образът се стопи като че ли в розовия кръг светлина, под който оркестърът свиреше, единствения приятелски цвят в стаята. Чуха се три кратки, командващи призива от една тръба.

Тихият говор замря, белите светлини угаснаха и стаята заприлича на пещера, високият купест таван не се виждаше в тъмнината.

На сцената се появи една редица от момичета, които танцуваха толкова лошо, че като си отидоха, нямаше никакво ръкопляскане дори от приличие. След тях се появи един жонгльор, а след това — акробати. А накрая една певица с пълна фигура и писклив слаб глас.

— Господи — каза Моска, — да се махаме оттук.

Улф поклати глава:

— Чакай малко.

Публиката все още беше в очакване. Тръбата отново затръби и светлините почти съвсем угаснаха; сцената на края на стаята се освети от един ярък жълт четириъгълник и в него влезе с небрежна стъпка един дребен човек, с пълно кръгло лице на роден комедиант. Той беше посрещнат с буря от ръкопляскания. Започна да говори на публиката, като че ли нямаше никаква бариера помежду им.

— Трябва да се извиня, че част от моя знаменит номер не ще може да бъде изиграна тази вечер. Кучето ми Фредерик изчезна. — Той спря, лицето му изразяваше жалост, след това престорен гняв. — Срамота е, това е наистина срамота. Дресирал съм десет кучета и те

винаги изчезват. В Берлин изчезват. В Дюселдорф изчезват, а сега тук. Винаги е едно и също.

Едно момиче изтича на сцената. Прошепна му нещо на ухото. Комикът поклати глава и бързо се обърна към публиката:

— Приятели, ръководството ме помоли да ви съобщя, че ще има месни сандвичи след представлението. — Той намигна. — Не са нужни купони за храна, но, разбира се, на невероятни цени. Сега, както казват... — Той спря. На лицето му се появи такъв комичен израз на учудване, отчаяние, а след това на пълно разбиране, което накара публиката да избухне в смях. — Фредерик, мой Фредерик — крещеше той и избяга от сцената. Върна се отново, като дъвчеше един сандвич. След като смехът утихна, каза тъжно: — Твърде късно. Но докрай той си остана добър приятел. Наистина вкусен сандвич. — И с огромна хапка изяде почти целия.

Изчака ръкоплясканията да затихнат, избърса устата си, а след това извади някаква хартия от джоба.

Като вдигна ръка, за да въдвори мълчание, започна:

— Днес всеки се тревожи за калории. Тук чета, че се нуждаем от 1300 калории, за да оживеем, а получаваме 1550 калории според изчисленията на военното правителство. Нямам намерение да критикувам властите, но бих искал да изтъкна тази вечер колко трябва да внимаваме с допълнителните 200 калории. Сега няколко прости правила.

Той разказа всички стари вицове за калории, но така майсторски, че последваха избухвания от смях. Прекъсна го едно едва облечено момиче, което се появи с танцова стъпка на сцената, и се завъртя около него. Комедиантът я наблюдаваше с жаден и изпитващ поглед, а след това извади от джоба си един морков, една малка салатка и шепа зелен фасул. Брои нещо на пръстите си и поклати глава. След това сви рамене и каза:

— Ще получа най-малко хиляда калории.

Момичето се блъсна в него. Той ѝ обясни с мимики какъв е проблемът. Тя бръкна в пазвата си и извади малка чепка грозде. Той отново обясни с мимики, че това не е достатъчно. Тя започна да рови в късите си панталонки, но той с вид на благородник каза високо:

— Моля, не бих могъл.

Когато момичето тъжно напусна сцената, комедиантът направи жест с ръката си и рече:

— Ако имах един топъл бифтек.

Смехът избухна и достигна купестия таван.

На сцената гуменоподобното лице на клоуна беше зачервено от усещането за властта си над публиката. Бързо направи няколко имитации: на Рудолф Хес — лигите му текат от устата, бесен, като бяга със самолет в Англия; Гьобелс обяснява как е прекарал вечерта навън на жена си с най-смешни и невероятни лъжи; Гьоринг обещава, че никакви бомби никога няма да паднат над Берлин, като се скрива под една маса, за да избегне ударите от падащи предмети.

Когато комикът напусна сцената, беше придружен от силни ръкопляскания. Продължиха, докато се появи отново. Публиката въздъхна и притихна.

Косата му беше сресана върху едното око и имаше черно петно над горната устна, което можеше да бъде малък мустак. Беше се маскирал като Хитлер. Той стоеше там, изразът на лицето му бе полупародиен, полусериозен. Излъчваше сила и магнетизъм. Прикова публиката с поглед и с висок глас, който звънтеше до купестия таван, попита:

— Искате ли да се върна?

Настъпи минута на мълчание, а той стоеше там, като бавно по набрашненото му лице се появи смъртоносната усмивка на един сполучил антихрист. Публиката разбра.

Залата избухна. Някои мъже скочиха върху столовете и масите и крещяха „Я, я“. Жените ръкопляскаха неистово. Някои тропяха с крака, а други удряха по масите. Шумът изпълни стаята, удряше се в стените и отново се издигаше към тавана.

Улф стана и през тълпата гледаше към сцената с усмивка на лице. Моска разбра и се облегна на стола, като пиеше от чашата си. Фрау Майер се опитваше да сдържа усмивката си на удоволствие. Еди я попита:

— Какво става, какво по дяволите, става?

— Нищо, нищо — отговори фрау Майер.

Хела погледна към Лео от другата страна на масата. Лицето му беше сдържано, но тикът на лявата му буза не можеше да се контролира. Тя се изчерви и несъзнателно поклати глава, като че ли да

се отърси от отговорност, от каквото и да е участие в това, което ставаше наоколо. Но Лео отмести очите си от нея и отново се втренчи в сцената.

Сега лицето на комедианта отново стана нормално, беше махнал косата си от окоето и се поклони. Илюзията вече я нямаше и той приемаше аплодисментите като че ли за удоволствието, което неговото изкуство създава.

Оркестърът засвири. Улф седна, като клатеше глава, като че ли разбираше много неща. Някои излязоха да танцуват. Много погледи бяха насочени към тяхната маса. Двама младежи просто накараха момичетата, които ги придружаваха, да изпаднат в истеричен смях поради остроумните забележки, които им прошепнаха.

Лео гледаше към масата, като усещаше как трепка бузата му. Беше разгневен и обзет от безпомощно отчаяние. Надяваше се, че някой от другите ще предложи да си отидат.

Моска го погледна, разбра и каза на Улф и другите:

— Да си тръгваме.

Като стана, той видя как един от младите хора беше обърнал стола си към тяхната маса и гледаше Лео с весела усмивка. Темето му беше почнало да оплешивява, лицето му беше пълно, чертите груби.

Моска каза на Улф с кимане на глава:

— Да вземем този с нас.

Улф погледна Моска, като че ли видя нещо, за което се беше сетил или надявал.

— Окей, ще използвам разузнаваческата си карта, за да го изведем навън. Имаш ли оръжие, за всеки случай?

— Едно от малките унгарски — отговори Моска.

Лео вдигна глава:

— Не, не искам нищо такова. Нека просто си излезем.

Хела хвана Моска под ръка:

— Да, нека си излезем.

Другите станаха. Улф клатеше глава нагоре-надолу, като че ли пак разбра нещо. Той погледна Лео със съчувствие и пренебрежение. Видя, че Моска се намръщи, сви рамене и тръгна да излиза. Когато Улф мина покрай другата маса, той се наведе, приближи лицето си до това на младия германец и го погледна в очите:

— Един висок смях може да бъде много нездрав, разбирате ли ме?

Той размаха своята карта на разузнавач, като знаеше, че немецът ще може да я прочете. Като последва другите, той се усмихна и никакъв смях не го сподире.

Отидоха в стаята на Моска да пийнат. Хела започна да приготвява сандвичите с бекон на електрическия котлон.

Всички насядаха около голямата четвъртита маса, освен Еди, който се изтегна на тапицирания стол в един ъгъл на стаята. Моска отключи гардероба, боядисан в бяло, и извади оттам напитки и цигари.

Еди попита от своя стол:

— Как се измъкват такива копелета?

— Никак — отговори Улф. — Той и друг път е правил подобно нещо, но тази вечер отиде твърде далече. А как ти хареса реакцията, която получи? — Улф поклати бялото си пълно лице в почуда. — Тези фрицове никога няма да се научат. Човек би помислил, че ако просто се разходят по улиците, никога повече няма да искат да се бият. Но те мечтаят за това. Просто е в кръвта им.

Моска се обърна шеговито към Лео:

— Изглежда, че трябва да решиш къде да отидеш, в Палестина или в Щатите.

Лео сви рамене и сръбна от кафето си.

— Можеш ли да отидеш в Щатите? — попита Улф.

— О, да — отговори Лео. — Мога да отида там.

— Тогава иди. — Улф го наблюдаваше. — Ако тази вечер ти подсказва нещо, ти си твърде нежен за пионерска работа.

Лео попипа с ръка лявата си буза.

— Остави — каза Моска.

— Не. Не ме разбирай криво, Лео; когато казвам, че проблемът е твоята раса, никога не отвърщай с бой.

Някои хора смятат, че са страхливци. Аз смятам, че те са просто твърде цивилизовани. Не вярват в силата. Като тази вечер. Ако бяхме извели този тип навън и го бяхме натупали, това щеше да помогне, в известен смисъл. Ако вие някога получите своя държава, трябва да благодарите на вашите терористични организации. Терорът и силата са велики оръжия. Организациите във всяка страна ги използват и никога

не подценяват силата им. Учудва ме, че не знаеш това след всичко, което си преживял.

Лео отвърна бавно:

— Не се страхувам да отида в Палестина и в известен смисъл зная, че това е мой дълг. Но също така мисля, че ще бъде много тежко. Сега искам удоволствия. Само за това мога сега да мисля. А, от друга страна, се срамувам, че мисля така. Но ще си отида.

— Не отлагай твърде много — каза Улф. — Тези фрицове никога няма да се променят. Това се вижда всеки ден.

Лео продължи, като че ли не беше чул:

— А що се отнася до терор и сила, не вярвам. Баща ми беше в лагера заедно с мен, той беше немец, майка ми беше еврейка. Моят баща беше политически затворник, той отиде преди мен.

Тикът на бузата на Лео започна пак и той сложи ръката си, за да го възпре.

— Той почина, но преди това ме поучи. Каза ми, че един ден ще бъда свободен и че най-ужасното нещо, което може да ми се случи, ще бъде да стана като тези хора, които ни държахата там. Аз му вярвам още. Малко е трудничко, но му вярвам.

Улф поклати глава:

— Познавам, познавам хора като баща ти. — Гласът му беше безизразен.

Хела и фрау Майер поднесоха топли сандвичи, Лео отказа:

— Отивам да спя.

Той излезе и те го чуха в съседната стая, радиото му беше на германска станция и се чуваше тиха цигулкова музика.

Фрау Майер отиде при Еди и го бутна игриво:

— Стига си мечтал.

Еди се усмихна, красивото му деликатно лице изразяваше сънлива нежност. Хела коленичи пред електрическия котлон, а той я наблюдаваше през чашата и си мислеше: „Ще бъде в тази стая“; всяко парче от мебелите се открояваше ясно, като че ли нямаше хора там. Той винаги правеше така, мисълта му рисуаше сцени с жени, до които дори не се беше приближавал.

Улф дъвчеше своя беконов сандвич.

— Смешно е какви идеи имат хората. — След това с по-тих глас: — Хората, които са се занимавали с лагера на Лео, вероятно са били

обикновени хора като вас и мен. Просто са изпълнявали заповеди. През войната, когато бях в контраразузнаването, понякога вземахме пленници, а майорът ще погледне часовника си и ще каже: „Искам такава и такава информация до два часа.“ Ние я получавахме.

Улф прие пурата от Моска и запуши:

— Върнах се в Щатите в отпуск, преди да започна тази работа, и видях някои военни филми. Знаете ли, героят е изтезаван, но умира от болка, преди да капитулира и да проговори.

Улф размаха пурата си при този спомен.

— Разбира се, те не могат дори да намекнат за това, което всъщност става. — Той спря и внимателно погледна Моска. — Срамуват се да си признаят. Човек не може да се контролира, ако подходящи методи се прилагат към него. Никой не е в състояние да направи това.

Моска напълни чашите, всички бяха сънливи, освен Улф. Фрау Майер седеше свита в скута на Еди, а Хела се беше проснала на канапето до стената срещу леглото.

Улф се усмихна:

— Аз си имах своя тактика. Никога не задавах въпрос, преди да ги накажа малко. Като този стар виц за новобрачните. Съпругът я удря в зъбите, щом останат сами, и казва: това е просто така, за нищо. Внимавай какво правиш. Същият принцип.

Той се усмихна обезоръжаващо, мъртвешки бледото му лице изразяваше весело добродушие.

— Зная какво мислите, той е мръсно копеле. Но някой винаги е трябвало да върши такава работа. Не може да печелите войни без това. Повярвайте ми, не изпитвам никакво садистично удоволствие от това, както във филмите. Но то е необходимо. Дяволска работа, дори имам награда. — Добави бързо и искрено: — Но, разбира се, никога не сме били така груби като германците.

Еди се прозина:

— Това е много интересно, но мисля, че ще се прибера в стаята си.

Улф се засмя:

— Знам, че е твърде късно за лекция.

Той пропусна Еди и фрау Майер пред себе си. Изпи питието си и каза на Моска:

— Ела долу, искам да поговоря с тебе.

Слязоха и седнаха в джипа на Улф.

— Това, което Еди мисли, е тъпо — каза Улф с яден и презрителен глас.

— Просто му се спеше — отговори Моска.

— Как така носиш оръжие? — попита Улф.

Моска сви рамене:

— Защото съм свикнал, тъй като имах преди. А и няма много, откакто е свършила войната.

Улф поклати глава:

— И аз не обичам да излизам вечерно време без оръжие.

Настъпи минута мълчание и Моска се размърда нетърпеливо.

Улф пуфкаше с пурата:

— Исках да сме сами, защото имам идея как да си спечелим по един куп парички. Мисля, че всеки в тази работа има мазничко парченце. Имам много връзки, диаманти за цигари, все такива работи. Мога да те оправя.

— По дяволите — каза Моска нетърпеливо, — не мога да се добера до толкова много цигари.

Улф се поколеба, но после продължи:

— Знаеш ли, някой ден може да имаш нужда от много мангизи. Например, ако хванат Хела в стаята ти, това ще бъде лошо и ще те изпратят веднага обратно в Щатите. — Той вдигна ръка. — Знам, ще станеш нелегален, много момчета го правят. Но ще имаш нужда от пари. Или, да кажем, става опасно и ти ще трябва да я измъкнеш от Германия. Можеш да вземеш фалшиви документи, но те струват баща ти и майка ти. И където и да отидеш, Скандинавия, Франция или на друго място, животът е скъп. Някога мислил ли си за това?

— Не, не съм — отговори бавно Моска.

— Е, аз имам една идея. Нуждая се от помощ и затова те питам. Не съм филантроп. Интересувалите?

— Говори — каза Моска.

Улф отново спря, пуфкайки пурата си.

— Знаеш парите, които употребяваме, военно издание? Черноборсаджиите ще си счупят краката, за да се доберат до тях. Опитват се да ги разменят с войниците за парични ордери. Но това става много бавно. Ние можем да превърнем всичките тези военни

пари, които пипнем, в парични ордери, нещо, което не можехме да правим със старите окупационни марки.

— Е? — попита Моска.

— Ето това е работата. Последните няколко седмици германските ченчаджии имат страшно много военни пари. Правя малък бизнес, като ги чейнджвам в парични ордери за тях. Ще те посветя в това. Сега това е номерът. Полюбопитствах, започнах да душа наоколо и чух страшна история. Когато военните пари били натоварени от Щатите, корабът акостирал в Бремерхавен. И въпреки че всичко било държавна тайна, нещо изтекло и една каса с военни пари, над милион зелени гущери, изчезнала. Армията мълчи по това, защото ще се изложат като последните глупаци. Харесва ли ти? — Като разказваше тази история, Улф се въодушеви. — Един милион гущери?

Моска се ухили заради вълнението в гласа на Улф.

— Много пари — каза той.

— Ето моята идея. Парите вероятно са разпръснати из цялата страна, но сигурно има тук някаква банда с голяма част от тях. Ако само можем да ги открием, това е всичко. Голям удар е.

Моска каза:

— Как ще намерим парите и как ще ги вземем?

— Намирането на парите е моя работа — отговори Улф. — Но ти ще помогнеш. Не е толкова трудно, колкото изглежда, и помни, аз съм опитен човек. Имам много връзки. Ще те взема със себе си и ще те представя за голяма клечка в пощенската разменна служба, която търси да продаде цигари по три или четири долара един кашон. Ще се хванат веднага поради цената. По този начин ще се освободим от три или четири кашона. Мога да взема цигарите. Светът ще се оправи. След това ще заявим, че трябва да се освободим от пет хиляди кашона наведнъж. Голяма сделка. Ще измислим някаква история. Ако всичко върви добре, някой ще дойде и ще сключим сделката. Те ще се появят с двадесет хиляди долара във военни пари. Ние ги взимаме. Те не могат да се оплачат на полицията, нито на тяхната, нито на нашата. Те са измамани.

Улф спря, нервно пафна за последен път и хвърли пурата на улицата. След това тихо добави:

— Ще е тежка работа да се върви по улиците на града няколко нощи през седмицата. А и последната стъпка в бизнеса изисква дупе.

— Истински полицаи и крадци — каза Моска и Улф се усмихна. Моска погледна тъмната улица и разрушенията. Далече, като че ли отделени от тях с езеро или прерия, той можеше да види самотен трамвай с жълта светлина бавно да се движи из тъмнината на града.

Улф добави бавно, сериозно:

— Трябва да осигурим бъдещето си. Понякога ми се струва, че предишният живот е бил един сън, нищо сериозно, може би и ти имаш същото усещане. Сега трябва да се подготвим за истинския си живот и това ще бъде трудно, истински трудно. Това е последният ни шанс да се уредим.

— Окей — каза Моска, — но звучи дяволски сложно.

Улф поклати глава.

— Може и да не успеем. Но междувременно ще ти подхвърля част от тази работа с обмяната. Ще спечелиш няколко стотици, независимо от това какво ще стане. Ако имаме късмет, мъничко късмет, ще си разделим петнадесет или двадесет хиляди. Може и повече.

Моска излезе от джипа, когато Улф запали мотора, и го видя как си замина. Като погледна нагоре, видя тъмната глава на Хела на фона на светлината от прозореца. Той ѝ махна с ръка, влезе в зданието и се затича по стълбите.

8

Моска се пъхна в паркирания джип като се опитваше да избяга от студения октомврийски вятър на този късен следобед. Замръзналият метал на пода изстуди цялото му тяло.

Нататък по улицата имаше оживена пресечка, военни коли спираха за миг, за да могат шофьорите да прочетат дългата поредица бели знаци, които ги насочваха към различни бази в града. Разрушенията се виждаха в четирите посоки като разровено пасище, а оттатък пресечката, където започваха невзрачни къщички, малък немски киносалон отваряше вратите си и една дълга опашка бавно се придвижи навътре.

Моска беше гладен и нетърпелив. Наблюдаваше три покрити камиона, пълни с германски военнопленници, да минават и спират на пресечката. Вероятно военнопрестъпници, си помисли той. Един джип с двама въоръжени пазачи ги следваше. Лео се появи на вратата на шивачницата и Моска се изправи на седалката.

И двамата видяха как жена от другата страна на улицата започна да бяга, преди да изпищи. Тя слезе от тротоара и се затича, ужасена към кръстовището. Махаше с една ръка като полудяла и пищеше продължително, като викаше някакво име, което не можеше да се разбере. От последния камион със затворници един замаха на жената в отговор. Камионът набра скорост, джипът след него като овчарско куче. Жената видя, че няма надежда, и спря. Тя падна на колене, след това припадна и с цялото си тяло се просна на улицата, като блокира движението.

Лео се качи в джипа. Ревът и тръскането на мотора създаваха илюзия за топлина. Те изчакаха жената да бъде пренесена на тротоара и тогава Лео подкара джипа. Не казаха нищо за това, което бяха видели. Не беше тяхна работа, но в съзнанието на Моска един смътен, но познат образ се раздвижи и се оформи.

Точно преди края на войната в Париж попадна в една огромна тълпа. Беше кошмарно да се измъкне и въпреки волята си се оказа в центъра. Там, като се придвижваше бавно през тълпата, която, изпълваше улици, тротоари, кафенета, имаше една редица камиони, пълни с французи, освободени военнопленници, работници роби, мъже, които са били смятани за умрели. Радостните викове и крясъци на тълпата удавяха тези на мъжете в камионите. Те скачаха нагоре-надолу, навеждаха се, за да ги целуват, да вземат белите цветя, които им подаваха или хвърляха. Внезапно един от тях падна от камиона, плъзна се по главите на хората и се просна на земята. Една жена си проправи път към мъжа и го обхвана в бурна прегръдка. От камиона хвърлиха патерица и се чу толкова нецензурна забележка, че при всеки друг случай жената би се изчервила. Но тя се засмя заедно с останалите от тълпата.

Болката, шока, които Моска почувства тогава, почувства и сега.

Когато Лео спря пред Ратскелера, Моска слезе.

— Не ми се яде — каза той. — По-късно ще се видим вкъщи.

Лео, зает със слагане на катинара на предпазната верига на джипа, вдигна учудено глава.

— Какво има? — попита той.

— Просто леко главоболие. Ще ми мине.

Стана му студено и запали една пура, тежкият димна пурата стопли лицето му. Тръгна по малки, тихи странични улички, непроходими за коли поради разрушенията, които покриваха улиците и тротоарите. Той стъпваше по нестабилни камъни и тухли много внимателно, за да не падне в мрачината.

Когато влезе в стаята си, почувства се зле, лицето му гореше. Без да пали лампата, той се съблече, хвърли дрехите си върху кушетката и си легна. Под завивките все още му беше студено и усещаше миризмата на пура, която беше оставил на края на масата. Той се сви и се сгуши, за да му стане по-топло, но студът го караше да трепери. Устата му беше суха, пулсирането в главата му се превърна в бавно и ритмично биене, малко болезнено.

Чу ключ да се превърта на вратата и Хела влезе в стаята. Лампата светна. Тя дойде до леглото и седна.

— Не си ли добре? — Странно усещане изпита, като го видя така.

— Просто ми е студено — отговори Моска. — Дай ми аспириин и изхвърли тази пура.

Тя отиде в банята за чаша вода и когато му я подаде, погали го по главата и промърмори:

— Странно е, като те виждам болен. Да спя ли на кушетката?

— Не — отговори Моска. — Адски ми е студено. Ела тук при мене.

Тя загаси лампата и се приближи към леглото, за да се съблече. Смътно в тъмнината на стаята той я виждаше как поставя дрехите си на облегалото на стола. Усети тялото си да гори от треска и желание и когато тя се вмъкна в леглото, той се притисна до нея. Гърдите, бедрата и устата ѝ бяха хладни, бузите ѝ студени, а той я държеше колкото се може по-силно.

Когато си почиваше отново на възглавницата, усети потта между бедрата си и по гърба. Главоболието беше преминало, но усещаше болка във всичките си стави.

Хела погали горящото му лице:

— Мили, дано от това не ти стане по-зле.

— Не, чувствам се по-добре — каза Моска.

— Искаш ли сега да си легна на кушетката?

— Не, стой тука.

Той посегна за цигара, но след като смукна няколко пъти, я смачка на стената и гледаше червения водопад от искри как пада на одеялото.

— Опитай се да заспиш — каза тя.

— Не мога. Има ли нещо особено днес?

— Не, току-що вечеряхме с фрау Майер. Йерген те видя, че влизаш в зданието, и дойде да ни съобщи. Каза, че не изглеждаш добре, и той си помисли, че ще искам да дойда при тебе. Много е мил.

— Днес видях нещо много смешно — каза Моска и ѝ разказа за жената.

В тъмнината на стаята той можеше да усети тишината. Хела мислеше: „Ако аз бях в джипа, сигурно щях да я взема и да я последвам, да я успокоя за това, което е видяла. Мъжете са по-твърди, си мислеше тя, има по-малко милост у тях.“

Но не каза нищо. Бавно, както в други тъмни нощи, тя погали тялото му, но белега, който беше по дължината на торса. Прекара

пръста си по неравния белег, както дете, което движи една играчка напред — назад по някоя пукнатина на тротоара, с леко качване и слизване, почти хипнотично.

Моска седна изправен, така че раменете му се облегнаха на дървената табла на леглото. Ръцете му бяха подложени на врата като възглавница и тихо каза:

— Късмет имах, че бях ранен там, където никой не може да види белега.

— Аз го виждам — отговори Хела.

— Знаеш какво искам да кажа. Щеше да бъде различно, ако беше на лицето ми.

Тя продължаваше да движи пръста си по белега.

— Не и за мен.

Треската създаваше неприятно чувство на Моска. Пръстите се движеха успокояващо по него и той знаеше, че тя ще приеме това, което бе направил.

— Не заспивай — я помоли той. — Винаги съм искал да ти кажа нещо, но никога не съм го смятал за достатъчно важно. — На шега той си престори гласа като човек, който ще разкаже някаква приказка на дете. — Ще ти разкажа една малка приказка — каза той. Посегна за цигара към нощната масичка.

Гробницата за муниции се простираше на километри и километри, шрапнелите бяха натрупани на купчини. Той, Моска, седеше в кабинката на една кола и наблюдаваше затворниците как разтоварват камионите. Затворниците бяха в зелени комбинезони и на главите си носеха кепета от същата материя. Много лесно биха се слели с гората наоколо, ако не беше голямата бяла буква Z на гърба и на двата крачола на панталоните им.

Отнякъде в гората се чу тръба да свири за връщане. Моска изскочи от колата и извика:

— Хей, Фриц, ела тук!

Затворникът, когото беше направил началник на трите камиона с работници, дойде при него.

— Имаме ли време да разтоварим, преди да си тръгнем?

Немецът, нисък човек, около четиридесет години, със странно сбръчкано старо — младо лице, застана пред Моска, сви рамене и каза на завален английски:

— Ние късно за лапане.

Те се ухилиха един на друг. Всеки друг затворник би убедил Моска, че товаренето би станало просто за да запазят благоволениято му.

— О кей, разтоваряй каквото имаш — каза Моска. — Нека копелетата крещят.

Даде на германеца една цигара и той я напъха в джоба си. Беше нарушение на наредбата да се пуши в района на отпадъците, въпреки че Моска и другите американски войници пушеха.

— Кажи на останалите фрицове да се прибират и ми съобщи броя им.

Немецът си отиде и затворниците започнаха да се качват в камионите.

Те се движеха бавно по калния път през гората. На пресечките други коли се присъединяваха към тях, докато накрая дългата колона от камиони остави зад себе си сянката на гората и излезе на открито, в лимонената светлина на ранната пролет. За пазачи и затворници войната беше много далече. Бяха на сигурно място, спорът беше решен помежду им. Те се движеха в тишината и изглеждаха доволни от гората и сметището за амуниции до бараките, оградени с бодлива тел.

На американските войници, които ги пазеха, хора, ранени твърде тежко, за да може да бъдат върнати на фронта, им беше дошло до гуша от войната. Затворниците съжالياха за съдбата си само вечерно време, когато гледаха как техните пазачи се натоварваха на джипове и заминаваха за близкия град. Лицата на затворниците зад бодливата тел изразяваха завист, като деца, които гледат родителите си да се готвят да излязат вечер.

Тогава в ранната утринна светлина те отиваха заедно в гората. През почивките сутрин затворниците се разпръсваха по тревата, дъвчеха парчета хляб, които си бяха оставили от закуската. Моска даваше на своята команда повече време от обикновеното. Фриц седеше до него върху купчина шрапнели.

— Не е лош животът, а, Фриц? — попита Моска.

— Можеше да бъде и по-лош — отговори немецът. — Тук е мирно.

Моска поклати глава. Той харесваше немеца, въпреки че не се постара да запомни името му. Те бяха приятелски разположени един

към друг, но беше невъзможно да се забрави отношението победител и победен. Дори и сега Моска държеше карабината си като символ. Никога не слагаше куршум в пълнителя, а понякога дори забравяше да постави пълнителя на мястото му.

Немецът беше в състояние на депресия. Внезапно започна да говори бързо на своя език, който Моска не разбираше добре.

— Не е ли странно, че ти си тук да следиш да не се движим по своя воля? Каква служба за човешки същества. А как се убиваме и раняваме едни други. И за какво? Кажете ми, ако Германия беше запазила Африка и Франция, аз лично щях ли да спечеля един цент повече? Аз помагам ли на себе си, ако Германия завладее света? Дори и да спечелим, аз ще спечеля униформа до края на живота си. Когато бяхме деца, колко се възхищавахме на златния век на нашата страна, как Франция или Германия или Испания, са владели Европа и света. Построиха паметници на хора, които са причинили смъртта на своите съграждани. Как става така? Ние се мразим, ние се убиваме. Бих го разбрал, ако печелехме нещо. Ако след това биха казали: „Ето, ето едно парче земя, което взехме от французите, всеки ще получи едно парченце от баницата.“ А вие, ние всички знаем, че вие сте победителите. И смятате ли, че ще спечелите нещо?

В топлото слънце другите затворници се търкаляха по гръб, спяха на хладната трева. Моска слушаше и само отчасти разбираше, малко недоволен, но незасегнат. Немецът говореше като един от победените, без авторитет. Той беше обиколил улиците на Париж и Прага, градовете на Скандинавия с весела гордост, чувството му за справедливост се появи едва зад бодливата тел.

За първи път немецът постави ръката си върху ръката на Моска.

— Приятелю — каза той, — хора като теб и мен се срещат лице срещу лице и се избиват. Нашите врагове са зад нас — повтори той с горчивина — и извършват престъпленията, за които ние умираме.

Но повечето време немецът беше весел. Показа на Моска снимки на жена си и двете си деца и една своя снимка заедно с приятели пред фабриката, в която работел. И той говореше за жени също.

— Аха — казваше немецът с тъга. — Когато бях в Италия или когато бях във Франция, жените бяха чудесни. Трябва да призная, че ги харесвам повече от германките, нека фюрерът да си говори каквото си

иска. Жените никога не допускат политиката да се намеси в други, по-важни работи. Така е било през вековете.

Сините му очи святкаха в набръчканото старо-младо лице.

— Винаги съжалявам, че не стигнахме до Америка. Тези красиви момичета с дълги крака, с цвета на марципан. Просто невероятно. Спомням си ги от филмите и списанията. Да, жалко.

А Моска се включи в играта:

— Те не биха ви погледнали дори, жалки фрицове.

Немецът поклати глава бавно, но решително:

— Жените са твърдоглави. Смяташ ли, че ще умират от глад и няма да продават телата си на неприятеля? По тези въпроси жените са наясно. Да, окупационна служба в Ню Йорк би било нещо чудесно.

Двамата се усмихваха един на друг и след това Моска каза:

— Накарай останалите фрицове да почнат работа.

Последната вечер, когато тръбата засвири сбор, затворниците бързо дойдоха от всички обекти и за няколко минути колите бяха натоварени. Шофьорите запалиха моторите.

Моска почти се поддаде на хитрината. Автоматично той се огледа за Фриц. Все още нищо неподозиращ, направи няколко крачки към най-близкия от трите камиона и като видя напрегнатите лица на някои затворници, веднага разбра какво се е случило.

Той изтича до края на пътя и даде знак на шофьорите да слязат от колите. Тичешком сложи патрони в карабината. След това извади от джоба си свирката, която никога не беше използвал, свирна шест пъти късо. Почака един момент и отново свирна шест пъти.

Докато чакаше, накара всички затворници да слязат от камиона и да седнат в тесен кръг на тревата. Застана малко настрана, като ги наблюдаваше, въпреки че знаеше, че никой няма да се опита да избяга.

Джипът от службата за сигурност веднага пристигна през гората и можеше да се чуе чупенето на храстите, преди да се появи. Сержантът вътре в джипа имаше дълги завити мустаци, английски стил, и беше много едър и тежък. Когато видя мирната сценка, бавно слезе от джипа и тръгна към Моска. Другите двама войници тръгнаха към противоположните страни на полянката. Шофьорът взе своята ръчна картечница от джипа и седна зад кормилото, единият му крак висеше извън колата и докосваше земята.

Сержантът застана пред Моска и зачака. Моска каза:

— Зная, че един човек липсва. Моят човек, който наглежда работата на затворниците. Още не съм ги преброил.

Сержантът имаше пистолет и беше препасан с патрондаш, пълен с патрони. Движеше се сред затворниците и им заповяда да се подредят в редици по десет. Имаше пет редици и двама души от една непълна редица от шестима. Двамата, които бяха в нея, имаха вид на виновни, като че ли те бяха отговорни за хората, които ги нямаше.

— Колко прави това? — попита сержантът Моска.

— Четирима липсват — отговори Моска.

Сержантът го погледна:

— Чудесен номер ти погоди твоят лайнян приятел.

И за първи път, след като научи за бягството, Моска почувства срами малко страх. Но не изпита гняв. Сержантът въздъхна.

— Е, ще има дяволско хоро, ще хвърчи перушина. — Той се обърна към Моска по-меко: — Ще те върнат отново на фронта, знаеш това, нали?

Двамата стояха там и си мислеха за лекия живот, който водеха, никаква утринна зарядка, никакви тренировки, никакви инспекции, никакъв страх — почти цивилни.

Сержантът се изпъна ядосано.

— Да видим какво ще правим с тези копелета. Ахтунг — изкрещя той, като крачеше нагоре — надолу пред германците, които бяха застанали мирно. Мълча няколко минути и след това започна да им говори тихо на английски: — Добре. Знаем къде сме сега. Меденият месец свърши. Вие всички бяхте добре третирани. Даваха ви хубава храна, добро място за спане. Някога пресилвали ли сме ви в работата? Не сте се чувствали добре, че ви карахме да стоите в бараките? Кой има оплакване? Нека направи крачка напред. — Сержантът млъкна, като че някой наистина щеше да направи това, а после продължи: — Окей, да видим дали го оценявате. Някои знаят кога тези хора са напуснали и къде са отишли. Говорете. Ще запомним това. Ще го оценим.

Сержантът престана да се движи и се обърна с лице към тях. Той чакаше, те шепнеха помежду си, като някои обясняваха на другите какво е казал. Но след това замлъкнаха, никой от облечените в зелено затворници не направи крачка напред.

Сержантът тогава смени тона:

— Много добре, копелета.

След това се върна при джипа и каза на шофьора:

— Иди при бараките и вземи двадесет копача и двадесет лопати. Вземи четири души и още един джип. Ако никой офицер не чуе за това, ще можем да се измъкнем. А ако този глупак, артелчикът каже нещо за инструментите, кажи му, че ще се върна и ще му счупя главата.

Той махна към шофьора. След това даде знак на затворниците да седнат на тревата.

Когато джиповете се върнаха с други двама души и камион с инструменти, сержантът нареди затворниците в две редици една срещу друга. Раздаде инструментите и тъй като не бяха достатъчно, накара тези, които нямаха, да отидат на другия край и да легнат на тревата по очи.

Никой не говореше. Затворниците копаеха дълъг изкоп. Редицата с копачите удряше земята, а след това почиваше. Тези с лопатите изхвърляха пръстта. Работеха много бавно. Пазачите наоколо бяха се облегли на дърветата и изглеждаха безучастни.

Сержантът намигна на Моска и му каза тихо:

— Хубавият блъф винаги има резултат. Гледай внимателно сега.

Той ги остави да копаят за известно време, след това заповяда да спрат.

— Има ли някой тук, който иска да говори? — Той им хвърли ехидна усмивка.

Никой не отговори.

— Окей. — Сержантът махна с ръка. Продължавай да копаяш.

Един немец пусна лопатата. Беше млад, с розови бузи.

— Моля, искам да ви кажа нещо.

Той се отдалечи от другите затворници към откритото място, което го отделяше от пазачите.

— Изплюй камъчето — каза сержантът.

Немецът стоеше безмълвен. Погледна с неудобство затворниците. Сержантът разбра. Хвана немца за ръкава, и го заведе до джипа. Те останаха там да разговарят тихо, а затворниците и мазачите ги наблюдаваха. Сержантът слушаше с наклонена напред глава, тялото му също беше наклонено, а едната му ръка фамилиарно

почиваше на рамото на затворника. След това той поклати глава. Даде знак на информатора да влезе в джипа.

Затворниците бяха натоварени в трите камиона и керванът се движеше през пустата гора сега, а другите пътища, които пресичаха техния, бяха също така пусти. В джипа, на края на колоната, седеше сержантът, дългите му мустаци се вееха на вятъра. Напуснаха гората и като навлязоха в открито поле, беше странно да видиш познатата земя окъпана в различна светлина, тази на по-зрялото и червено слънце на късния следобед.

Като обърна главата си за миг, сержантът каза на Моска:

— Твоето приятелче е подготвяло това отдавна. Но няма късмет.

— Къде е той? — попита Моска.

— В града. Зная къщата.

Керванът влезе в лагера и тогава двата джипа се отделиха от камионите и запрашиха към града. След това почти един до друг се насочиха към главната улица с църква на единия ъгъл и завиха надясно. Спряха край една малка каменна къща. Моска и сержантът се отпратиха към предната врата. Двама от другия джип бавно се придвижиха към задната страна на къщата. Другите си останаха в джиповете.

Вратата се отвори, преди да почукат. Фриц застана пред тях. Той беше в стари сини дочени панталони, бяла риза без яка и тъмно сако. Слабо се усмихваше.

— Останалите са горе — каза той. — Страхуват се да слязат.

— Извикай ги — заповяда сержантът. — Качи се горе и им кажи, че нищо лошо няма да им се случи.

Фриц отиде при стълбата и извика на немски:

— Всичко е наред. Слезте. Не се страхувайте.

Чуха врата да се отваря горе и другите трима затворници бавно заслизаха по стълбите. Облечени бяха в парцаливи цивилни дрехи. По лицата им имаше глупаво, почти виновно изражение.

— Излезте при джиповете — заповяда сержантът. След това попита Фриц: — Чия е тази къща?

Немецът повдигна очи. За първи път погледна Моска.

— На една жена, която познавам. Оставете я, тя го направи, защото, вижте какво, тя беше самотна. Това няма нищо общо с войната.

— Вън! — заповяда сержантът.

Всички излязоха навън. Сержантът свирна на двамата зад къщата. Когато джиповете тръгнаха, една жена се появи на улицата с голям пакет, увит в кафява хартия. Тя видя затворниците в джипа, обърна се и тръгна назад по посоката, от която се беше появила. Сержантът се ухили накриво на Моска:

— Дяволите да ги вземат тези жени.

На едно безлюдно място по пътя, почти близо до лагера, джипът на сержанта спря. Другият джип също спря. От едната страна на пътя имаше каменисто поле, което стигаше до тъмната ивица на гората повече от двеста фута далече.

— Свалете тези хора от джиповете! — заповяда сержантът.

Всички слязоха и стояха смутени сред безлюдното място. Сержантът остана няколко минути замислен. Пипаше си мустаците и каза:

— Двама от вас, заведете тези фрицове в лагера. Изпразнете инструментите и докарайте отново празното камионче. — Той нареди на Фриц: — Ти стой тук.

— Аз ще си отида — заяви бързо Моска.

Сержантът го изгледа от глава до пети бавно и каза с нахален тон:

— Виж какво, мръсно копеле, ти оставаш тук. Ако не бях аз, ти щеше да отидеш на фронта. За Бога, няма да тичам да гоня фрицове из цялата страна, когато ги засърби задникът. Ти ще останеш тук.

Двама пазачи мълчаливо тръгнаха заедно с тримата затворници. Качиха се на джипа и изчезнаха по пътя. Фриц ги гледаше как си отиват.

Четиримата мъже бяха с лице към самотния немец и към каменистото поле зад него. Сержантът гладеше мустаците си. Лицето на немеца беше сиво, но той стоеше прав, като че ли при заповед „мирно“.

— Тичай — заповяда му сержантът. Той посочи полето и гората. Немецът не помръдна. Сержантът го бутна: — Тичай — отново заповяда. — Ще те засилим.

Той бутна немеца към тревата, като го завъртя с лице към гората. Слънцето беше залязло и по земята нямаше никакви цветове, само

сивотата на падащия мрак. Гората беше една дълга тъмна стена, много далече.

Немецът се обърна с лице към тях. Ръката му опипваше ризата без яка, като че ли търсеше някакво достойнство. Той погледна Моска, след това останалите. Направи крачка към тях извън тревата и камъните. Краката му трепереха, тялото му се затресе за миг, но гласът му беше твърд. Той каза:

— Хер Моска, их хабе айне фрау унд киндер.

По лицето на сержанта се изписаха гняв и омраза:

— Тичай, гадино, тичай!

Той се втурна към немца и го удари по лицето. Когато немецът падна, той го вдигна и го бутна към полето.

— Тичай, мръсно копеле! — извика три или четири пъти.

Немецът падна и стана и отново, и отново с лице към тях каза, този път не се молеше, но като че ли обясняваше: „Их хабе айне фрау унд киндер.“ Един от пазачите се приближи и го удари в слабините с дулото на карабината, а после, като остави оръжието да виси върху едната ръка, стовари юмруци в лицето на немца.

По набръчканото лице се появи кръв. И тогава, преди да тръгне през каменистото поле към тъмната стена на гората, той им хвърли последен поглед. Това беше поглед на безнадеждност и нещо повече от страх пред смъртта. Това беше поглед на ужас, като че ли беше видял нещо страшно и срамно, в което никога не е вярвал.

Те го наблюдаваха как върви бавно през полето. Чакаха го да започне да тича, но той вървеше много бавно. Правеше няколко крачки и се обръщаше да ги гледа, като че ли беше някаква игра, която поражда детско недоверие. Можеха да видят белотата на ризата му без яка.

Моска забеляза, че всеки път, когато немецът се обръщаше да ги погледне, отново тръгваше, но винаги малко надясно. Той видя купчината от камъни в гората. Номерът беше очевиден. Войниците коленичиха на пътя и сложиха карабините си на рамо. Моска остави своята с цевта надолу към земята.

Немецът внезапно хукна към рова, тогава сержантът гръмна и тялото беше започнало да пада, когато се чуха и другите изстрели. Тялото се свлече в рова, но краката му стърчаха.

В тишината, която последва след острите и нестройни гърмежи на карабините, под сивите облаци пушек над главите им, живите хора замръзнаха в положението, при което бяха стреляли. Киселият мирис на барут излетя във вечерния въздух.

— Качвайте се — каза Моска. — Аз ще чакам камиончето. Вие се качвайте.

Никой не беше забелязал, че той не е стрелял. Обърна им гръб и направи няколко крачки по пътя.

Чуваше рева на джипа, когато отмина, и се облегна на едно дърво, като гледаше към каменистото поле и стърчащите крака, към черната непроницаема стена на гората. В настъпващата нощ тя изглеждаше много близо. Запали цигара. Не чувстваше нищо, само вътрешна празнота и слабо му се повдигаше. Почака, като се надяваше, че камиончето ще пристигне, преди да стане съвсем тъмно.

В пълната тъмнина на стаята Моска протегна ръка през тялото на Хела за чашата вода на нощната масичка. Той пи и се облегна назад.

Искаше да бъде напълно честен.

— Нямам угризения — каза. — Само когато виждам нещо като това днес, тази жена, която тичаше след камиона. Спомням си какво каза той два пъти: имам жена и деца. Тогава това нямаше никакъв смисъл. Не мога да обясня, но е както когато харчим всичките си пари, защото да ги пестиш няма смисъл.

Той чакаше Хела да каже нещо. Продължи:

— Опитах се да си го обясня след това. Страх ме беше да се върна на фронта. Сигурно ме беше страх от този сержант. А той беше немец и немците бяха вършили много по-големи ужаси. Но важното е, че не чувствах никакво съжаление, когато го раниха, когато се молеше, когато го убиха. След това почувствах срам и учудване, но никога не почувствах жал, а зная, че това е лошо.

Моска попипа лицето на Хела и усети сълзите в очите ѝ. За момент отново му прилоша. Искаше да ѝ каже какво беше, нещо, което никога не бе изпитвал — като сън, като магия страхът пълзеше наоколо. В чужди, изоставени градове лежаха мъртви хора, битката продължаваше върху опустошените им гробове, черни цветя от пушек растяха в домовете им без прозорци, а после белите знаци навсякъде: по изгорелия неприятелски танк, за да се покаже, че не е бил очистен от мини, по врати на къщи като в детска игра; един знак с тебешир,

който не бива да прекрачваме, а после все повече и повече, като лоша магия, белият знак около църквата, около мъртвите тела на площада, около каси с вино в зимника на фермера; и после в полята знакът на черепа с две кръстосани кости под него, който бележеше мъртвите животни, кравите, тежките впрегнати коне, всички улучени от мини: търбусите им разпрани, обърнати към слънцето. И как една сутрин новият чужд град беше толкова тих, и как по някаква непонятна причина той се уплаши, въпреки че сраженията се водеха няколко мили далече. И как внезапно започнаха да бият далечните камбани и те можеха да видят площада пълен с хора и той разбра, че е неделя. Същия този ден страхът му се изпари някъде, където не се виждаха черепът и костите, където някое дете беше забравило да отбележи с тебешир, където, поради някаква човешка грешка магическият бял знак не стоеше там, където трябва, той за първи път усети насилието върху тялото си и позна значението на ужаса да те убият.

Нищо повече не каза. Усети как Хела се обърна по кореми заби лицето си във възглавницата. Той грубо я бутна:

— Иди да спиш на кушетката.

Дръпна се към стената, като усети хладината ѝ по тялото си. Опря се на нея.

В съня му камионите минаха през много страни. Безброй жени изскачаха от земята, стояха на пръсти по улиците, търсеха с жадни лица. Измъчени мъже танцуваха като чучела и се радваха, но после жените започнаха да плачат, навеждаха глави и тела за целувка. Белият знак ги обкръжаваше, също така камионите, мъжете, жените и целият свят. Болният ужас, породен от вина, беше навсякъде. Белите цветя изсъхнаха и умряха.

Моска се събуди. Стаята беше пълна със сенки, последните духове на нощта, и той можеше да види смътните контури на гардероба. Въздухът беше студен, но треската бе напуснала тялото му. Усети лека, приятна умора. Беше много гладен и за момент си помисли как една хубава закуска ще му дойде добре по-късно сутринта. Протегна ръка и усети заспалото тяло на Хела; като знаеше, че тя никога не го е изоставяла, той сложи бузата си върху топлия ѝ гръб и заспа.

9

Гордън Мидълтън гледаше маршируващите деца в стройна колона по двама долу на улицата да минават покрай къщата му. Те размахваха хартиени фенери в такт, за да забавят скандирането, което стигаше до ушите на Гордън през затворения прозорец. После двете редици образуваха група, запалените жълто — червени фенери бяха като грозд от светулки в студения и избледнял октомврийски здрач. Той почувства внезапна носталгия за загиващото село в Ню Хампшир, което напусна толкова отдавна, студената, гола красота на природата, нощния въздух, проблясващ само от светулките, и както изглеждаше, там, както и тук, всичко умира, като дойде зимата.

Без да обръща главата си, Гордън попита професора:

— Какво пеят децата с фенерите?

Професорът, седнал до масата за шах, изпитваше задоволство от загубата на своя противник. В кожената чанта до него имаше два сандвича, които щеше да занесе въщи, и два пакета цигари, неговият седмичен хонорар за уроците по немски, които даваше на Гордън Мидълтън. Цигарите пазеше за сина си, когато го посети в Нюрнберг. Трябваше отново да иска разрешение за посещение. В края на краищата, щом големците имаха посетители, защо не и синът му?

— Пеят песни за октомврийския фестивал — каза професорът разсеяно. — Да покажат, че нощите стават по-дълги.

— Ами фенерите? — попита Гордън Мидълтън.

— Всъщност не зная, това е древен обичай. Да осветят пътя.

Професорът потисна раздражението си. Искаше да върне американеца обратно към играта и окончателно да го срази. Въпреки че американецът никога не използваше своята позиция на победител, професорът не забравяше своето място като един от победените и подсъзнателно тайния срам заради сина си.

Гордън Мидълтън отвори прозореца и стаята се изпълни с кристалночист тон на пеещите детски гласове, които октомврийският въздух донасяше. Той слушаше внимателно, изпитвайки своя

новоусвоен немски, и простите думи и ясното пеење правеха всичко да се разбира. Те пееха:

*„Brenne auf mein Licht
Brenne auf mein Licht
Aber nur meine liebe Laterne nicht.“*

Гордън Мидълтън видя Моска да пресича „Курфюрстен Алее“ през грозд от фенери на все още пеещите деца.

— Моят приятел идва — каза на професора. Той отиде при шахматната маса и с показалеца събори царя си.

Професорът му се усмихна учтиво:

— Все още имаше възможност да спечелите. — Той се страхуваше от всички тези млади мъже — силните, намусени млади германци, минали през война и разгром; но повече от младите пияни американци, които биеха и убиваха, без да са предизвикани, чисто от пиянска злоба и увереност, че — няма да им се търси сметка. Но всеки приятел на Мидълтън със сигурност не е опасен. Хер Мидълтън го беше уверил в това, а и самият той внушаваше доверие. Беше почти карикатура на пуритански янки със своя ръст, несръчност, издадена адамова ябълка, дълъг кокалест нос и четвъртита уста. И е бил учител в своя малък град в Нова Англия. Професорът се усмихна, като си спомни как в миналото тези дребни първоначални учители се подмазваха на хер професора, а сега в техните отношения неговите знания и титла не значеха нищо. Той беше придворният.

Звънецът иззвъня и Гордън отиде да отвори. Професорът стана и нервно оправи сакото си, изтърканата връзка. Изправи късото си тяло с малкото коремче и се обърна с лице към вратата.

Той видя високо, тъмно момче на не повече от двајсет и четири, не по-стар от неговия собствен син. Но това момче имаше сериозни кафяви очи и строго, дори намусено лице, на което малко му трябваше, за да бъде грозно. Беше много спретнат, в офицерско зелено и имаше бяло-син знак на неговия цивилен статус на ревера и левия ръкав. Той се движеше като спортсмен, но нехайно, което можеше да се изтълкува като презрение, ако не беше толкова лишено от умисъл.

Когато Гордън ги представи, професорът каза:

— Много ми е приятно — и протегна ръка. Опита се да запази достойнството си, но забеляза, че изрече думите раболепно и издаде своята нервност с усмивката си. Видя, че очите на момчето застинаха, и забеляза бързото му отдръпване след тяхното ръкостискане. Съзнанието, че е подразнил този младеж, накара професора да затрепери и той седна, за да нареди фигурите на дъската.

— Искате ли да играем? — попита той Моска и се опита да прикрие извинителната усмивка.

Гордън побутна Моска към масата и каза:

— Виж какво можеш да направиш, Уолтър, той е прекалено добър за мене.

Моска седна на стола срещу професора.

— Не очаквайте много. Гордън ме научи на тази игра само преди един месец.

Професорът поклати глава и измърмори:

— Моля, вземете белите.

Моска направи първия ход.

Професорът се увлече в играта и нервността му премина. Те всички използваха простото начало, тези американци, но докато малкият начален учител играеше предпазливо, солидно, но без вдъхновение, този играеше с цялата увереност на младостта. Не без талант, мислеше професора, като с няколко вещи хода разби силата на неговата стремителна атака. После бързо и безмилостно той връхлетя на незащитените топ и цар и изби пешките, които стояха напред без поддръжка.

— Вие сте прекалено добър за мене, професоре — каза момчето и професорът забеляза с облекчение, че нямаше злоба в гласа му.

След това без всякакъв преход Моска каза рязко на немски:

— Искам да давате уроци по английски на моята годеница два пъти седмично. Колко ще струва?

Професорът се изчерви. Беше унизителен този обикновен пазарлък, като че е продавач.

— Каквото пожелаете — каза сухо, — но вие говорите много добър немски, защо не я учите сам?

— Аз мога — отговори Моска, — но тя иска да учи структурите, граматиката и всичко останало. Пакет цигари за всеки два урока, окей?

Професорът поклати глава.

Моска взе писалката от Гордън и написа нещо на лист хартия. Даде го на професора и каза:

— Това е бележка в случай, че някой от общезитието ви попита нещо. Адресът е също тук.

— Благодаря ви. — Професорът почти се поклони. — Утре вечер дали ще бъде удобно?

— Разбира се — каза Моска.

Отвън клаксон на джип започна да дава сигнали.

— Трябва да е Лео, отиваме в Офицерския клуб. Искаш ли да дойдеш, Гордън?

— Не — отвърна той. — Това ли е момчето, което е било в Бухенвалд? — И когато Моска потвърди с глава, прибави: — Покани го да влезе само за секунда, искам да се запозная с него.

Моска отиде до прозореца, отвори го и клаксонът спря.

— Ела горе — извика той беше много тъмно сега, децата и фенерите не се виждаха.

Когато Лео влезе, се здрависа с Гордън и каза на професора не приветливо „ангеном“. Професорът кимна, взе си чантата и се обърна към Гордън:

— Аз трябва да тръгна. — Гордън го изпрати и после отиде към кухнята в задната част на къщата.

Жена му седеше на масата с Йерген и се пазареше за цената на някои черноборсаджийски неща. Йерген беше учтив, достолепен и твърд — и двамата знаеха, че я бива в пазарлъка. Той държеше на качеството. На един стол до масата имаше голяма купчина разкошна на вид вълнена материя в ръждив цвят.

— Не е ли прекрасен този плат, Гордън? — попита Ан Мидълтън с доволен глас. Тя беше пълничка жена, с добродушни черти, въпреки упоритата брадичка и хитри очи.

Гордън бавно издаде звук на съгласие и каза:

— Ако си свършила тук, бих искал да дойдеш и да се срещнеш с мои приятели. — Йерген набързо изгълта кафето и започна да тъпче ръчната си кожена чанта с кръгли консерви със сланина и месо, оставени на масата.

— Аз трябва да тръгна — каза той.

— Няма да забравиш плата за палтото на мъжа ми следващата седмица, нали? — му напомни Ан Мидълтън.

Йерген направи знак на протест.

— Скъпа госпожо, няма. Най-късно следващата седмица.

Когато заключи задния вход след Йерген, Ан Мидълтън отключи бюфета, извади бутилка уиски и няколко бутилки кока-кола.

— Приятно е да правиш бизнес с Йерген, той никога не ти губи времето с нещо лошокачествено — каза тя. Влязоха заедно в хола.

След като я представи, Гордън се отпусна в едно кресло, като не слушаше обикновеното бърбене на жена си. Той чувстваше почти болезнено чуждата атмосфера на реквизирания дом, живееше с нещо, с които никакви спомени и асоциации не го свързваха, не знаеше кой е избрал картините на стената, мебелите, разпръснати из стаите, кой е свирил на пианото. Тези чувства тормозеха съзнанието му, но не бяха нови. Почувства това по-остро при посещението в дома на родителите си, преди да влезе в армията. В тази къща, изпълнена с мебели на отдавна умрели прадеди, докато целуваше съсухрените бузи на майка си и баща си, бузи изсушени и сбръчкани от суровия северен климат, той разбра, че никога няма да се върне, както другите млади хора, отишли на война и във фабриките; че тази земя, замръзнала в зимната си красота, ще бъде обитавана само от старци с побелели коси като снега по околните хълмове. И в неговата спалня голям портрет на Маркс, за който майка му мислеше, че е обикновена рисунка. Колко се гордееше с ума си и изпита снизхождение към нейното невежество. Може би все още висеше там.

Жена му приготви слаби напитки, тъй като уискито беше с купони; тя понякога търгуваше с него на черния пазар. Гордън попита Лео:

— Не бяха ли убити във вашия лагер няколко затворници при въздушно нападение от съюзническите сили?

— Да — каза Лео, — спомням си. — Това не ни възмути, повярвайте ми.

— Четох, че Телман, комунистическият лидер, бил убит в това нападение. Познаваше ли го? — Изведнъж гласът на Гордън загуби обикновеното си спокойствие. Имаше трепереца нотка в него.

— Това беше странно — каза Лео. — Телман беше доведен в лагера два дни след нападението, в което се предполага, че е бил убит. Тогава той бързо беше отведен. Чухме съобщението за неговата смърт. Разбира се, това беше шега между нас.

Гордън пое дълбоко въздух.

— Срещал ли си го?

— Не — отвърна Лео. — Спомням си, защото „капо“, на които имаха малко доверие, бяха комунисти. Те първи бяха закарани в лагерите и естествено бяха заели добрите служби. Както и да е, чух, че се бяха изхитрили да откраднат деликатеси и дори алкохол и имаха намерение да посрещнат Телман с таен банкет. Но той не се състоя. Телман беше винаги под специална стража.

Гордън клатеше глава с тържествена, тъжна гордост. Каза на жена си с тих гняв:

— Виждаш ли кои са истинските врагове на фашизма?

Лео отвърна с раздражение:

— Комунистите не бяха арабии. Едно „капо“ изпитваше удоволствие да пребива възрастни хора до смърт. Той правеше и много други неща, които не мога да спомена пред жена ти.

Гордън се ядоса толкова, че пролича по обикновено сдържаното му лице, и жена му каза на Моска:

— Защо не дойдете на вечеря някой път с приятелката си? А също и Лео.

Уточниха подробностите, като дадоха време на Гордън да се окопоти. Внезапно той се обърна към Лео:

— Не вярвам човекът да е бил комунист. Може да е бил някога, но или ренегат, или натегач.

Тук Ан и Лео избухнаха в смях, но Моска обърна остро си мургаво лице към Гордън и каза:

— Човекът е бил в лагера дълго време. Не знаеш ли какво значи това, за Бога?

А Лео отвърна почти миролюбиво:

— Да, той беше един от старите лагерници.

В стаята над тях едно бебе започна да плаче, Гордън се качи горе и донесе голямо, здраво момче, което изглеждаше много по-голямо за шестте си месеца. Гордън му смени пелените, горд с уменията си.

— Той е по-добър от мен — каза Ан Мидълтън — и му е приятно да го върши, а на мене не.

— Защо, момчета, не прекарате вечерта тук, вместо да отивате в клуба? — попита Гордън.

— Да — добави Ан, — моля, останете.

— Можем да останем още малко — каза Моска, — но имаме уговорка да се срещнем с Еди Касин в клуба около 10 часа. Той отиде на опера.

Ан Мидълтън направи многозначителна гримаса:

— Сигурно е на опера.

— А при това — продължи Моска — тази вечер е мъжка вечер в клуба и програмата ще бъде невероятна. Лео никога не е виждал шоу за мъже. Не бива да го пропусне.

Когато Гордън отиде при вратата с тях, се обърна към Моска:

— Никога не използваме докрай нашата снабдителна карта. Когато имате нужда от продукти, обадете ми се.

Гордън заключи вратата и се върна в дневната стая. Ан му каза:

— Наистина беше срамота от твоя страна, колко груб беше с Лео.

Гордън, като знаеше, че това от страна на жена му беше остра забележка, отговори без горчивина, но твърдо:

— Аз все пак мисля, че човекът е бил натегач.

Този път жена му не се усмихна.

Меката розова светлина изгасна, Еди Касин се наведе, аплодира заедно с останалите, когато старият белокопс диригент се появи и удари чима си с диригентската палка. Завесата се вдигна.

Музиката започна бавно, но със страст. Еди Касин забрави училищната зала, в която седеше, германците около себе си, двамата грамадни руски офицери, които му пречеха да гледа. Познатите фигури на сцената сега неговият живот и той хвана брадата си с две ръце, за да контролира емоциите си.

На сцената мъжът и жената, които отначало бяха пели за взаимната си любов, сега пееха за взаимната си омраза. Мъжът в селския си костюм пееше твърдо, но красиво, оркестърът свиреше тихо от певица, издигаше се и спадаше заедно с него като вълна, но понякога напълно се губеше. Гласът на жената се издигаше високо и се смесваше с неговия. Мъжът отблъсна жената е такава сила, че тя падна на пода, наистина се удари в дървото на сцената. Веднага се изправи на крака, като крещеше, но все така музикално, и когато мъжът я заплашваше, а тя отхвърляше неговите обвинения, внезапно мъжкият глас, гласовете на хора, оркестъра, всички се изгубиха и женският глас се оказа сам, призна вината си, хвърли предизвикателството и като поде по-нисък, по-нежен тон, започна да пее за смъртта, за тъгата и

плътската любов, която изпитват всички мъже и жени. Пред очите на Еди Касин мъжът сграбчи жената за косата и заби меч в тялото ѝ. На висока, ясна нота тя извика за помощ, а любовникът ѝ умря заедно с нея; медни инструменти и цигулки свиреха високи ноти, една вълна на кресчендо, а мъжкият глас изрече последните си думи, една дълга чиста нота на отмъщение, страст и безгранична тъга. Завесата се спусна.

Руските офицери в златистозелените си униформи ентузиазирано ръкопляскаха, като че ли ръководеха аплодисментите. Еди Касин се измъкна от залата и излезе на чистия нощен въздух. Облегна се на джипа си изтощен и доволен. Изчака всички да излязат, изчака да се появи жената, която беше умряла на сцената. Той видя, че беше грозничка, с тежки немски черти, облечена цяла в черно, отпусната, пълна като петдесетгодишна домакиня. Почака, докато се изгуби от погледа му, и след това се качи в джипа и подкара през моста в Алтщат, в същинския Бремен, и както винаги, развалините, които го посрещаха, събудиха у него чувство на сходство. Смесен с него беше споменът за операта и колко много си приличаше този материален свят — същите елементи на смешното, — този вътрешен измислен свят, който видя на сцената. Сега, освободен от магията на музиката, беше го срам от леките сълзи, които беше пролял за тази трагедия — така проста, така ясна, една детска приказка за невинни и нещастни животни, настигнати от трагедия.

Офицерският клуб беше един от хубавите частни домове в Бремен. Предишната му морава сега беше място за паркиране на джипове и комендантски коли. Градината отзад доставяше цветя за къщите на висшите офицери.

Когато Еди влезе в клуба, дансингът беше празен, но около него офицери в три реда бяха седнали на пода и облежани на стените. Други наблюдаваха от балната зала, качени на столове, за да могат да виждат.

Някой мина покрай Еди и излезе на дансинга. Беше момиче, съвсем голо, с малки сребърни балетни пантофки. Окосмената ѝ част долу беше обръсната във форма на обърнат триъгълник, тъмночервен върху тялото ѝ като щит. По някакъв начин беше сресала тези косми така, че изглеждаха като страшен гъст храст. Тя танцуваше без професионализъм, като се приближаваше до офицерите, които седяха

на пода, почти пъхайки този окосмен триъгълник в лицата им, което стряскаше някои млади офицери и без да искат, отдръпваха късо подстриганите си глави назад. Тя се смееше, когато те се извъръцаха, и с танцова стъпка се отдалечаваше, когато някои по-възрастни офицери полу на шега се опитваха да я хванат. Този номер, странно, беше без елемент на похотливост. Някой подхвърли гребен на пода, момичето продължи да танцува като товарен кон, който се опитва да галопира. Офицерите започнаха да подхвърлят шеги, тя не ги разбираше и унижението правеше лицето и танца ѝ по-напрегнати, по-смешни и най-после всички започнаха да се смеят, да хвърлят гребени, носни кърпи, ножове за масло, маслини от напитките си, солети. Един офицер извика „Скрий го“ и това стана рефрен. Клубният офицер излезе на арената с една огромна ножица, която щракаше с явно намерение. Момичето избяга от дансинга, мина покрай Еди и влезе в съблекалнята. Еди отиде на бара. На един ъгъл видя Моска и Улф и се присъедини към тях.

— Не ми казвайте, че Лео е изпуснал това шоу — каза Еди. — Уолтър, ти беше гарантирал, че няма.

— Дявол да го вземе — оплака се Моска, — той вече се залепи за една от танцорките. Вътре е.

Еди се ухили и се обърна към Улф:

— Намери ли златната мина?

Той знаеше, че Улф и Моска излизат нощно време и се занимават с черна борса.

— Бизнесът е лош — каза Улф, като въртеше тъжно мъртвешки бледото си лице.

— Не ме занасяй — обади се Еди Касин. — Чух, че твоята фройлайн носи диаманти на пижамата си.

Улф беше възмутен:

— Ама, откъде, дявол да го вземе, ще намери пижама?

Всички се засмяха.

Сервитьорът дойде и Еди поръча двойно уиски. Улф поклати глава към дансинга и каза:

— Очаквахме, че ще бъдеш на първия ред тази вечер.

— Не — отвърна Еди Касин. — Аз съм културен, отидох на опера. Все пак мадамите там изглеждат по-добре.

От другата стая офицерите нахлуха в бара, шоуто беше приключило. Стаята се напълни. Моска стана и каза:

— Да отидем горе при заровете и да поиграем малко.

Масата със заровете беше почти плътно обградена. Тя беше грубо сглобена, с четири небоядисани дървени подпори вместо крака и зелено платно, опънато върху дървената плоскост. Широки дъски отстрани образуваха четириъгълник, за да предпазят заровете от падане на пода.

Самият полковник, дребен, пълен мъж с руси мустаци, изключително спретнат, несръчно хвърляше заровете, четвъртитите кубчета се изплъзваха тромаво от стиснатата му ръка. Всички останали играчи бяха офицери, повечето летци. Отдясно на полковника стоеше неговият адютант и не вземаше участие, докато полковникът играеше.

Адютантът бе млад капитан, човек с неизразително лице и усмивка, която ставаше привлекателна, когато беше заплашителна. Той изпитваше огромно удоволствие от битността си на адютант, от дребната власт, която му даваше право да избира офицерите за по-неприятните задължения в базата, особено през уикендите. Полковникът разчиташе на него, а адютантът не забравяше лесно никаква обида. Беше справедлив и отмъстителен само когато обидата се отнасяше до неговия пост, а не лично до него. Строгостта на живота във войската и военните процедури бяха религия за него и всяко нарушение беше светотатство и богохулство. Който се опитваше да извърши нещо не по канален ред — правите и тесни пътеки, ясно обозначени във военните правилници, — внезапно се оказваше много зает и независимо колко много работи, щеше да е така натоварен поне няколко месеца. Към религията се отнасяше с фанатизма на младостта: не беше по-стар от Моска.

Сервитьорът в бяло сако стоеше зад един малък бар в ъгъла на стаята. Когато играчите викаха за напитки, той ги приготвяше и който беше извикал, отиваше за чашата си и я взимаше обратно на масата, като я оставяше на дървената преграда.

Улф не играеше на комар, седна на един фотьойл, а Еди Касин и Моска си намериха място около масата. Когато дойде ред на Еди да хвърля, Моска заложи на него. Еди беше предпазлив комарджия, извади банкнотите от един долар от металния клипс почти със

съжаление. Имаше късмет и направи седем хвърляния, преди да изгори. Моска спечели повече от Еди дори.

Тъй като стояха един до друг, дойде ред на Моска да хвърля. Заровете вървяха в кръг по посока на часовниковата стрелка. Вече набрал преднина и с чувство на сигурност, той заложи двадесет долара на зелената покривка. Четирима други офицери зложиха по пет долара. Моска хвърли големите кубчета. Излезе седем.

— Стреляйте — каза той.

Беше сигурен и възбуден. Четиридесетте долара бяха отново за сметка на четиримата офицери. Еди Касин каза:

— И десетката е за него. Полковникът добави:

— Залагам.

Поставиха парите на масата.

Моска хвърли заровете колкото можеше по-силно към края на масата. Кубчетата подскочиха, търкулнаха се по зелената покривка и се заковаха. Отново седморка.

— Давайте осемдесет долара — каза Моска.

— И двадесет са за него. — Еди Касин остави парите на масата. Полковникът заложи на всичко.

Този път Моска нежно хвърли заровете, като че пуска на свобода кучето си, така че те се удариха в стената, изтъркаляха се малко и спряха с червената си страна по средата на зелената покривка.

Още една седмица и един офицер каза:

— Разтърси заровете.

Каза го без злоба, суеверен играч срещу късмета на Моска.

Моска отново се ухили на офицера:

— Сто и шестдесет.

Адютантът все още стоеше с чаша в ръка, гледаше Моска и заровете. Еди Касин каза предпазливо:

— Десет за него. — И прибра десетте долара, които беше спечелил.

Полковникът:

— Залагам двадесет.

Еди с нежелание сложи още една банкнота от десет долара и като хвана погледа на Моска, сви рамене.

Моска взе заровете, духна в тях и ги удари в отсрещната дървена преграда. Той остави заровете да лежат на масата, белите им точки

показваха четири.

Един офицер каза:

— Залагам десет на пет, че няма да спечелиш.

Моска прие залога и още няколко други. Остави заровете на масата с несъзнателна арогантност, сигурен в късмета си, държеше банкнотите в ръка, готов да приеме всякакъв залог. Беше щастлив, наслаждаваше се на възбудата от играта, а рядко имаше късмет в хазарта.

— Приемам сто към петдесет — заяви Моска и когато никой не отговори, взе заровете.

Точно преди да ги хвърли, полковникът каза:

— Залагам двадесет, че няма да успеете.

Моска хвърли една банкнота от десет долара и отсече:

— Приемам залога.

— Поставихте само десет долара — каза полковникът.

Моска престана да дрънка заровете и се облегна на масата. Не можеше да повярва, че полковникът, стар военен, не знае правилата на играта със зарове.

— Трябва да заложите две към едно срещу четири точки, полковник — каза той и се опита да сдържи гнева си.

Полковникът се обърна към един офицер до него и попита:

— Така ли е, лейтенант?

— Така е, сър — отговори офицерът смутено.

Полковникът хвърли двадесет долара:

— Добре, стреляйте.

Червените зарове се удариха в четирите стени на масата, бързо се търкулнаха по зелената покривка и спряха с учудваща внезапност; всеки зар показваше две малки бели точки. Моска ги погледна за миг, преди да прибере парите, и каза на висок глас:

— Не съм виждал по-привлекателна картина.

Нямаше смисъл да прекалява с късмета си, помисли си той. Остави няколко банкноти на масата и след няколко хвърляния отново се появи седморка. Той продължи да играе с не особен късмет. Когато полковникът взе заровете, за да стреля, Моска наддаде. Полковникът получи седмица втория път. Моска прибра парите. Полковникът каза без завист:

— Много сте късметлия, за да играя с вас — и се усмихна, след това излезе от стаята и го чуха да слиза по стълбите. Моска разбра, че е сбъркал, като си е мислел, че полковникът не знае правилата на играта.

Атмосферата около масата се отпусна, разговорът между офицерите стана по-естествен. Сервитьорът беше зает с изпълнението на много поръчки за напитки. Адютантът отиде при бара, седна на едно столче, докато чашата му се пълнеше, сръбна и след това извика:

— Моска, ела тук за малко.

Моска погледна през рамо. Еди Касин вече държеше заровете и след това идваше неговият ред.

— След като изиграя реда си — каза той.

Еди има успешен удар, но Моска бързо направи седем и отиде при адютанта, който го чакаше търпеливо.

Адютантът го погледна в очите със спокоен равен глас и каза:

— Как си позволяваш да обясняваш на полковника какви са правилата на играта?

Моска беше учуден и малко объркан.

— По дяволите — каза той, — човекът искаше да заложи. Никой не заложи срещу него на четворка.

Адютантът с тих глас, като че ли говореше на глупаво дете, продължи:

— Имаше поне десет офицери при масата. Те не му казаха правилата, а ако бяха направили това, щяха да го направят по поприличен начин. Как мислиш, защо не му казаха?

Моска усети, че се изчервява. За пръв път не се чуваха заровете, хората при масата слушаха. Усети познато напрежение, което му напомни за първите месеци в армията. Сви рамене:

— Помислих, че не знае, затова му казах.

Адютантът стана:

— Мислиш си, че като си цивилен, можеш да си позволиш всичко. Ти показва съвсем ясно, че полковникът се опитва да използва чина си, за да те измами с десет долара. Помни едно нещо: можем да те изпратим обратно в Щатите много бързо, ако искаме, а доколкото разбирам, имаш причини да не искаш това да се случи. Така че внимавай. Ако полковникът не знае нещо, офицерите му могат да го

уведомят. Ти обиди командващия офицер и всички останали офицери в тази стая. Не си позволявай подобно нещо друг път.

Несъзнателно Моска наведе глава, срами гняв го обзе. Той видя, че Еди Касин го гледа и че на лицето на Еди имаше усмивка на доволство. През мъглата от гняв Моска чу адютантът да казва:

— Ако ме питаха мен, нямаше да допусна цивилни да стъпят в офицерския клуб. Няма понятие какво е армия.

Моска вдигна глава. Видя лицето на адютанта много ясно, сивите му откровени очи, приветливото му лице, което сега беше строго.

— Колко звезди за участие в бой имате, господин капитан? — попита Моска. — В колко десанта сте участвали?

Аджутантът беше седнал на столчето си отново и отпиваше от чашата. Моска почти вдигна ръка, когато той проговори:

— Не това исках да кажа. Някои от тези офицери там са поголеми герои, отколкото мисля, че си ти, но те не направиха това, което направи ти, нито заеха твоята поза.

Гласът на адютанта беше спокоен, студенеещ, с необорима логика.

Моска обузда яда си и възприе студеното спокойствие на другия, като че го имитираше — бяха на една и съща възраст, височина и поведение.

— Окей — каза той, — сбърках, като казах на полковника, извинявам се. Но недейте вие да говорите за цивилните.

Аджутантът се усмихна, защото личната обида не го засегна, беше като свещеник, страдащ за религията си.

— Щом разбираш това, добре.

Моска отвърна:

— Окей, разбирам.

И въпреки всичко думите му бяха израз на подчинение, върна се отново при масата със заровете, усещаше лицето си да пламти от срам. Еди Касин, като потисна пак усмивката си, му намигна, за да го ободри. Офицерът, който хвърляше заровете, едър южняк, каза с мекия си провлечен глас достатъчно високо, за да го чуе адютантът:

— Добре, че не спечели други десет долара, тогава трябваше да те изведем навън и да те разстреляме.

Офицерите при масата се засмяха, но не и Моска. Зад себе си чуваше как адютантът говори нещо, от време на време се смее и пие с приятелите си, като че ли нищо не се е случило.

10

Моска и Гордън Мидълтън спряха да работят, за да подслушват. През леко притворената врата на канцеларията на Еди чуваха глас на момиче.

— Еди, исках да те видя само за минутка, много е важно.

Гласът ѝ трепереше малко.

Гласът на Еди, студен и учтив, отвърна:

— Разбира се, казвай.

Момичето каза с колебание:

— Зная, че ми забрани да идвам в канцеларията, но ти вече не идваш при мен.

Гордън и Моска се ухилиха. Гордън поклати глава. Продължиха да слушат. Момичето каза:

— Имам нужда от един кашон цигари.

Последва мълчание. Тогава Еди попита със студен сарказъм:

— Каква марка?

Но момичето не схвана това, нито отрицанието във въпроса.

— О, знаеш, че това няма значение — отговори тя. — Трябват ми за доктора. Това му е цената.

Гласът на Еди беше учтив, безличен:

— Болна лиси?

Момичето хитро се засмя:

— О, Еди, ти знаеш много добре. Ще имам бебе. За един кашон цигари докторът ще ми помогне да го махна. — След това с успокояващ тон, като че ли тревогата му за нейното здраве ще го накара да ѝ откаже, добави: — Няма опасност.

Моска и Гордън кимнаха един на друг, като се смееха беззвучно не на момичето, а на Еди за това, което им се струваше, че е негова неприятност, и факта, че тази връзка ще му коства един кашон цигари. Последвалите думи на Еди изтриха усмивките им.

Гласът му все още бе студен, учтив, но в него имаше една ужасна нотка на радостна омраза:

— Кажи на германския си приятел да ти помогне. Няма да получиш никакви цигари от мен. И ако още веднъж дойдеш в тази канцелария, няма повече да работиш в тази въздушна база. Сега си иди на мястото.

Момичето заплака. После запротестира със слаб глас:

— Нямам никакъв приятел. Това е твое дете. То е на три месеца, Еди.

— Това е всичко — каза Еди Касин.

Момичето си възвърна куража и се ядоса от неговото пренебрежение.

— Не си идвал при мен цял месец. Не знаех дали ще дойдеш пак. Този мъж просто ме заведе да танцуваме. Кълна ти се. Знаеш, че ти си единственият. Какво значи един кашон цигари за теб?

Гордън и Моска чуха как Еди вдигна слушалката и поиска от телефонистката да го свърже с началника на базата. След това гласът на момичето с нотка на ужас:

— Помогнете ми, господин Касин, моля, помогнете ми.

Чуха вратата на хола да се отваря и да се затръшва и Еди да казва „Недейте“ на телефониста.

Еди Касин влезе в тяхната стая и деликатното му бледо лице цъфтеше в усмивка.

— Хареса ли ви нашата малка сценка?

Моска се облегна на стола и каза с презрение:

— Ти си истинско лайно, Еди.

Гордън Мидълтън допълни:

— Ще ти дам цигарите да й ги дадеш, Еди.

Той го каза без презрението, което Моска беше вложил, просто като един факт, като че ли единствената причина на Еди да откаже беше, че щеше да загуби парите.

Еди ги изгледа с насмешлива усмивка:

— Ах, какви чудесни хора. Искат да помогнат на бедното момиче. Слушайте, тази малка негодница имаше един друг през всичкото време. Той пушеше цигарите, които й давах, ядеше шоколадите и храната, която беше за нея.

Той се засмя в най-добро настроение.

— При това бил съм в такова положение и преди. И зная, че цената на абортите на черния пазар е само половин кашон.

Вратата на канцеларията се отвори и Улф влезе. Той поздрави:
— Здравейте, юнаци.

Сложи чантата си на бюрото и седна с уморена въздишка.

— Каква компания от весели негодници.

Той им се ухили, брашноно бялото му лице светна с искрена радост.

— Хванах два фрица да крадат кафе. Знаете за супата, която офицерът в столовата им позволява да си отнесат вкъщи в малките канчета. Е, те слагат смляното кафе на дъното, след това супата отгоре. Не ме питайте как го измъкват после.

Това някак си засегна Еди. Той каза тъжно:

— Улф Трейси винаги ги хваща. Кажи ни как става това, Улф?

Улф се ухили:

— Дявол знае, кой може да каже? Както винаги. Доносник.

Мидълтън стана:

— Ще се прибера рано. Окей, Еди?

— Да, отвърна Еди.

Улф вдигна ръка:

— Чакай малко, Гордън.

Гордън спря при отворената врата:

— Не казвай, че съм ти казал, а и вие мълчете. Но ще получиш заповедта за връщане в Щатите след една седмица. Окей?

Гордън вдигна глава и бавно се усмихна:

— Така си и мислех — каза той. — Благодаря, Улф. — И излезе.

Еди се обърна тихо към Улф:

— Този човек се върна обратно от Щатите ли?

— Да — отвърна Улф.

Еди Касин започна да разчиства бюрото си. Здрачината тъмнееше през прозорците на канцеларията на личния състав. Той отвори чантата си и сложи две бутилки джин, един сок от грейпфрут и няколко шоколада, които извади от чекмеджето си.

Улф каза:

— Защо не ми дадеш цигарите и пиячката си, Еди? Ще имаш пари в банката си, вместо да ги пиеш.

Еди сложи чантата под мишницата и отиде към вратата:

— Аз живея — каза той. — Желая ви късмет, боклукчии. Отивам при една дресирана горила.

На вечеря Улф каза на Моска:

— Знаеш ли, сигурно аз съм бил първият, който хвана Гордън. Качих го на колата си един ден и по пътя ми каза да спра. Излезе от джипа и се върна назад. След това взе едно назъбено парче метал, което колата ми просто избягна. Хвърли го в храстите и каза с приятна, тиха усмивка, малко смутен: „Ще спести на някого спукана гума.“ Разбира се, това е хубаво нещо и Гордън е хубав човек. Но е малко прекалено. Той се старае твърде много. Когато моят бос ми каза, че трябва да държи Гордън под око, защото е член на партията, аз не се учудих. Изхрускват такива хора като нищо. Горкият глупак.

Моска запали една цигара и сръбна от кафето.

— Има кураж — каза той.

Улф глътна залька.

— Неправилно. Напрегни мозъка си малко. Колко пъти на ден имаме германци, които искат да се присъединят към нашата армия? Искат да се бият срещу руснаците. Колко пъти има слухове, че руски войници са нахлули в британския и американския сектор? Чета тайните доклади. Няма да мине много време, давам ти две години, и всичко ще гръмне. Така че хора като Гордън трябва да получат заслуженото. Точно тук. — Той направи движение с ръка към гърлото си. — А аз, аз ще се върна в Щатите. Няма да нося знак на военнопленник в Сибир.

Моска бавно каза:

— Надявам се да се измъкна оттук преди това.

Улф избърса устата си и се облегна, за да даде възможност на сервитьора да налее кафето.

— Не се безпокой — отвърна той. — Получих вътрешна информация, че ще вдигнат забраната за женитбите, за да можем да направим фройлайните честни дами. Голям натиск от църквите у дома. Не искат никой да толкова дамите, без да бъдат добре обвързани.

Излязоха от столовата и отидоха при джипа на Улф. Извън телената ограда на въздушната база завиха по пътя, който водеше далеч от града — до края на Нойщат. Скоро Улф спря пред една изолирана къща, изключително тясна. Други три джипа бяха паркирани наблизко, няколко германски опела с мотори, които използваша дърва за гориво. Няколко велосипеда бяха завързани с верига за един железен прът, циментиран върху каменните стъпала.

Улф натисна звънеца и когато се отвори вратата, Моска се стресна. Най-високият и най-големият германец, който някога беше виждал, застана пред тях.

— Имаме уговорка с фрау Флавърн — каза Улф.

Великанът отстъпи, за да им направи място да влязат.

Стаята беше почти пълна. Двама американски войници седяха близо един до друг с пълна зелена торба между тях. Трима офицери, всеки с претъпкана чанта от лъскава свинска кожа. Имаше петима германци с празни чанти от черна кожа. Всички чакаха търпеливо, всеки влизаше по ред, германци и американци. Тук нямаше победители.

Великанът ги водеше един по един в другата стая и се грижеше за вратата, тъй като още американски войници, офицери и германци продължаваха да идват. Моска позна някои от персонала в базата — ръководители на звена, един сержант от столовата и също така офицерът от личен състав. Всички се държаха така, като че ли не се познават, след като се поздравяваха.

Прозорците бяха плътно затворени с капаци, но звукът от моторите на джиповете, които тръгваха или пристигаха, се чуваше в стаята. Когато някой изчезваше заедно с великана, повече не се връщаше. На другия край на къщата имаше врата, която служеше за изход.

Дойде и техният ред. И великанът ги заведе в другата стая. Той направи знак, че трябва да почакаат. Стаята беше празна, с изключение на два дървени стола и една малка масичка с пепелник. Когато останаха сами, Моска каза:

— Голям човек.

— Неин пазач — отвърна Улф. — Но щом тя държи парсата, това няма никакво значение. Този великан е морон. Тя го държи, за да плаши хората, някой пиян американски войник или фрицовете. Но на истински мачо той не може нищо да направи.

Той се усмихна на Моска.

След като почакаха малко, великанът отново се появи. Той каза на немски с дрезгав мек глас, който не подхождаше на туловището му:

— Искате ли да видите нещо, което аз лично искам да продам?

Великанът измъкна златен пръстен с голям диамант. Подаде го на Моска.

— Само десет кашона.

Моска го подаде на Улф и каза:

— Изглежда добра сделка. Поне един карат.

Улф го разгледа и се усмихна:

— Нищо не струва. Виж, че гърбът му е плосък. Казах ти, че този човек е морон.

Подхвърли пръстена на великана, който несръчно се опита да го грабне, но не можа и трябваше да се наведе от голямата си височина, за да го вземе от пода. След това отново упорито даде пръстена на Моска:

— Десет кашона, добра сделка, но не казвай на старата фрау.

Той постави огромния си палец на устните си като дете. Моска се опита да му върне пръстена, но великанът отказа да го вземе.

— Десет кашона, имаш го за десет кашона — повтаряше той отново и отново.

Моска остави пръстена на масата. Бавно и тъжно великанът го взе. След това им направи знак да го последват и отвори вратата към другата стая. Застана на вратата и ги пусна да влязат, първо Моска след това Улф. Но когато Улф мина край него, той го бутна злобно и американецът се завъртя към средата на стаята. След това великанът затвори вратата и застана до нея.

Дребна, пълна, белокоса жена седеше на един широк плетен стол, до нея бюро с отворен тефтер на него. Имаше купища американски военни стоки до една стена, стотици кашони с цигари, жълти кутии с шоколади, кутии с тоалетен сапун и други тоалетни принадлежности в ярки обвивки. Дребен германец нареждаше стоката в стройни купчини. Джобовете на черното му яке, което не му стоеше добре, бяха издути от германски пари и когато се обърна да ги види, един сноп от тях падна на пода. Жената проговори първа, говореше на английски.

— Много съжалявам — каза тя. — Много рядко Йохан не харесва някого и постъпва така. Нищо не може да се направи.

Улф беше изненадан и остана объркан за минутка. Но сега неговото пълно, смъртно бяло лице стана мораво. Нахалният тон на жената го вбеси още повече. Видя, че Моска му се усмихна и че е отишъл към стената, откъдето можеше да наблюдава всеки в стаята, в

случай че извади оръжие. Улф кимна с глава, след това се обърна към възрастната жена и видя забавно пламъче в хитрите ѝ очи.

— Дребна работа — каза спокойно Улф. — Знаете защо съм дошъл. Можете ли да ми помогнете?

Жената го огледа от горе до долу и все на английски каза:

— Мили човече, вашата история мирише. Не знам нищо за тези милиони долари в документ за получаване. Дори да знаех, пак щях да бъда много внимателна в сделката си с вас и вашия приятел. Наистина вие подценявате интелигентността ми.

Улф продължаваше да се усмихва. Бизнесът преди удоволствието, си мислеше той. Каза:

— Ако направите тази връзка и ми я предадете, това ще означава една огромна печалба за вас. За толкова малко нещо.

В гласа на жената и в подпухналите ѝ дебели бузи се четеше пренебрежение.

— Аз съм жена на бизнеса и не искам да имам каквото и да е участие в такива афери. И бъдете сигурен, че ще предупредя приятелите си за вас — Тя се засмя с грухтене. — Имате пет хиляди кашона.

Улф все така се усмихваше. Попита:

— Някой от тези мъже разбира ли английски? Важно е.

Жената, учудена от неочаквания въпрос, отговори:

— Не, не разбират.

Усмивката изчезна от лицето на Улф и по него, като че ли беше маска, която държеше винаги готова, се появи израз на власт, самочувствие на спокойна строгост.

Постави чантата си на масата и се наведе, за да погледне право в обградените с кръгове очи на жената.

— Вие сте твърде умна и твърде горда — каза той с премерена грубост. — Смятате, че имате някаква сила и сте под защитата на възрастта и на хората ви. Не обичам нахални германци. Не познавате американците вие и вашият великан.

Жената беше настрохнала сега, очите ѝ станаха като мъниста и святкаха мрачно. Дребният немец с издутото палто гледаше уплашено. Великанът при вратата се приближи до Улф. Моска извади унгарския пистолет от чантата си и го зареди. Всички се обърнаха към него.

Той не насочи пистолета, държеше го наведен към пода. На немски каза на великана:

— Обърни се.

Великанът тръгна към него. Моска направи крачка напред и старата жена, като видя лицето му, извика остро и заповеднически на великана. Той я погледна учудено, след това се оттегли до отдалечената стена и се обърна с гръб.

Улф отново се наведе към жената:

— Харесваш ли приятеля ми? — попита я той.

Тя не отговори. Очите ѝ бяха вперени към Моска. Дребният германец без заповед отиде при великана до стената. Улф продължи:

— Моят приятел е много горд и раздражителен човек. Ако вашият великан го беше блъснал, нямаше да има никакви разговори, щяхте да бъдете много тъжни хора тук. Нямаше да ги има думите, които аз произнасям така спокойно. Сега чуйте. Разумен съм. Не съм злопамятен за този инцидент. Но ако разбере, че сте дали информация за мен, тогава ще видите другата страна на лицето ми.

Той спря и погледна възрастната жена в очите. Нямаше страх в тях. Тя го гледаше твърде спокойно, без да се огъне. Но това беше неговата специалност, това беше работата, която бе вършил цял живот, това активизираше дарбата, която знаеше, че притежава. Той разбираше този поглед както никой друг. Че думите нищо не значеха, заплахите не бяха аргумент, нито можеха да превият човешката воля. Той се усмихна, защото знаеше отговора. Отиде при великана, блъсна го и го обърна с лице към себе си.

— Ти, буцо, свали колана и застани пред господарката си — заповяда той. Великанът изпълни заповедта. Улф се дръпна малко. Извади пистолета от чантата си само за ефект и каза на жената: — Кажи му да ти нанесе три силни удара по гърба. — Гласът му звучеше злобно. — Ако викаш, ще убия и тримата. Сега. Кажи му три удара.

Възрастната жена все още беше спокойна.

— Не разбирате — каза тя. — Ако му заповядам, той ще го вземе на сериозно и ще ме нарани ужасно. Ще ме удря с всичката си сила.

Улф каза добродушно:

— Чудесно. Разбирам.

Дебелите ѝ бузи се сбръчкаха в слаба усмивка на съмнение:

— Казахте си своето, няма смисъл да продължаваме. Нищо няма да кажа, обещавам. Сега, моля, много хора ме чакат.

Улф помисли една дълга минута и след това със съзнателно жестока усмивка каза:

— Един удар. Да запечатим нашата спогодба.

За първи път жената се уплаши. Лицето ѝ се отпусна и гласът ѝ затрепери.

— Ще крещя за помощ — каза тя.

Улф не ѝ отговори. Той се обърна към Моска бавно, за да е сигурен, че жената разбира.

— Когато жената падне, убий големия човек.

Той насочи пистолета си към лицето на жената. Тя обърна глава. Каза на великана по немски:

— Йохан, удари ме силно по гърба.

Тя седеше на стола с глава, наведена на масата, закръглените ѝ дебели рамене бяха свити за удара. Великанът завъртя колана си и когато я удари, чуха ужасния шумна спукана кожа и месо под дрехата. Жената вдигна глава. Лицето ѝ бе обезкървено от болка, страх и шок.

Улф я погледна със студени, безчувствени очи.

— Сега разбираш — каза той. След това, като имитираше нахалния ѝ глас и начин на говорене: — Няма какво да се прави. — Той тръгна към вратата и подхвърли: — Хайде, Уолтър. — И те преминаха през стаята, от която бяха дошли, и излязоха през предната врата.

В джипа на връщане Улф се смееше и каза на Моска:

— Щеше ли да убиеш великана, ако ти бях казал?

Моска запали цигара. Той все още беше настръхнал.

— По дяволите, знаех, че е само театър. Трябва да ти призная, Улф, беше дяволско шоу.

Улф отговори с доволен глас:

— Опит, момче. Някои наши офицери бяха твърде страхливи, за да използват истински натиск върху пленниците. Така че ние трябваше да употребим техниката на страха. А и ти изглеждаше доста страшен там до стената.

— Бях учуден — отвърна Моска. — Когато този великан те блъсна, а и старата дама беше така нахална, помислих си, че е някаква

примка. След това побеснях. Господи, не знаят ли, че има американски войници, които ще изколят цялата паплач за такова нещо?

Улф каза бавно:

— Ще ти кажа какви хора има, Уолтър. Тази стара дама, тя смята, че е много хитра. И има този великан и всички тези офицери и войници, които се отнасят към нея с уважение, защото им дава възможност да правят пари. Сега виж какво. Тя забравя. Тя забравя какво е да се страхуваш. Този удар беше ключът. Помни това. Без този удар тя нямаше да се уплаши. Хората са такива.

Те пресякоха моста и влязоха в град Бремен. След няколко минути бяха пред хотела.

Заедно изпушиха по една цигара в паркирания джип.

Улф каза:

— След седмица и нещо ще направим най-важните контакти. Ще трябва да стоим във през повечето ноци. Така че бъди готов по всяко време. Окей?

Той тупна Моска по гърба.

Моска слезе от джипа, смукна последно от цигарата си.

— Мислиш ли, че ще каже на приятелите си?

Улф поклати отрицателно глава:

— В това съм сигурен. Тя няма да отвори устата си никога пред никого.

Той се ухили на Моска.

— Никога няма да забрави белега, който носи на гърба си.

11

Уолтър Моска, облечен в цивилни дрехи, гледаше от прозореца на канцеларията на цивилния личен състав. Гледаше как излизат хората от базата, самолетните механици в зелените си работни дрехи и кожени якета, подплатени с кожа, спретнати офицери пилоти с тъмнозелени и виолетови палта, немските работници в старите си дрехи, всички приведени под острия ноемврийски вятър. Зад него Еди Касин каза:

— Уолтър.

Моска се обърна. Еди Касин се облегна на стола.

— Имам нещо за тебе. Имах една идея и лейтенантът смята, че е доста добра. Провеждаме акция за пестене на храна из целия европейски театър, ще се опитаме да обясним на тези прасета, че не трябва да ядат до припадък. Да не умират от глад, но да не препълват чиниите си, а след това да оставят много храна, която трябва да се изхвърли. Сега ето една идея. Имаме нужда от снимка на войник е поднос, препълнен с храна, с надпис: „Спрете това“. До нея снимка на две малки германчета, които събират фасове по улиците и надпис „А вие срете това“. Как ти звучи?

— Звучи ми като истинско лайно — отговори Моска.

Еди му се ухили.

— Добре. Но изглежда хитро. Истински материал за връзка с хората. Главната квартира ще го лапне като нищо. Може би „Старс енд Страйс“ ще го издаде. Кой знае? Може да излезе нещо голямо.

— За Бога — каза Моска.

— Окей — отговори Еди Касин малко ядосан. — Ти намери снимка на деца, които събират фасове. Джипът е отвън и можеш да вземеш един фотограф, ефрейтора от лабораторията.

— Окей — каза Моска. Излезе и погледна следобедния самолет от Висбаден, който се спусна внезапно като че ли от ясно небе. След това влезе в джипа си.

Беше късен следобед, когато подкара джипа по моста и в същинския Бремен. Ефрейторът се мотаеше из хангарите и Моска загуби един час, докато го намери.

Улиците на града бяха изпълнени от бързащи германци и трамваите звъняха, за да си проправят път сред гъстия поток от движение, пътниците висяха по стъпалата. Моска паркира джипа пред часовниковото здание.

В сивия делничен следобед всичко беше тихо. Пред клуба на Червения кръст още нямаше просяци, проститутки и деца, нещата щяха да се активизират след вечеря. Две германски полицайки бавно се движеха нагоре — надолу по тротоара, като че ли очаровани от мелодичния звън на трамваите.

Моска и ефрейторът чакаха в джипа да се появят някои просячета, пушеха цигари, но не говореха. Накрая ефрейторът каза:

— Дяволска работа. За пръв път не виждам германчета да висят наоколо.

Моска слезе от джипа.

— Ще отида да видя — каза той.

Беше много студено и вдигна яката на якето си. Отиде зад ъгъла и като не видя никакви деца, продължи да върви край часовниковото здание.

Кацнали на върха на един хълм от развалини, като гледаха разрушен половината град пред тях, важно седяха две момчета. Облечени бяха в палта, дълги до обувките им, и на главите си имаха шапки, нахлупени до ушите. Пресяваха с ръце боклуците от развалините и след това хвърляха камъни и парчета тухли в пространството под тях. Не се целеха в нищо специално и не беше толкова трудно да изгубят равновесие, както си бяха на върха на хълма.

— Хей — извика Моска на немски, — момчета, искате ли да спечелите малко шоколад?

Децата го погледнаха сериозно, като преценяваха, познаха, че е един от враговете въпреки цивилните му дрехи, и се спуснаха от хълма, без да се страхуват. Те го последваха, като изоставиха обширната си празна площадка за игра, хванаха се за ръце, когато стигнаха гъмжащия площад пред часовниковата къща.

Ефрейторът беше вън от джипа и чакаше. Той сложи една плака в камерата си и нагласи разстоянието. Когато беше готов, каза на Моска:

— Окей, кажи им какво да правят.

Ефрейторът не говореше немски.

— Съберете тези фасове — каза Моска на момчетата. — Сега погледнете нагоре, за да може този човек да ви снима.

Те послушно се наведоха, но дългите им каскети закриваха лицата.

— Бутни каскетите им назад — нареди ефрейторът.

Моска направи това, като откри за камерата две ухилени лица на гномове.

— Тези фасове са много малки — каза ефрейторът.

— Няма да се виждат. — Моска извади няколко цели цигари и ги хвърли в канавката.

Ефрейторът беше направил няколко снимки, но не беше доволен. Той се готвеше за още една, когато Моска усети ръка на рамото си и някой го завъртя.

Пред него стояха двете полицайки, едната, която го беше обърнала, бе висока почти колкото него, ръката ѝ бе все още на рамото му. Той я бутна и почти я удари, като усети меките гърди под грубия син вълнен плат на униформата ѝ. Тя се залюля, ръката ѝ пусна неговата, след това каза извинително:

— Това не е разрешено тук.

Полицайката се обърна към момчетата и каза предупредително:

— Вие двамата, веднага си отивайте.

Моска хвана момчетата за палтата.

— Тук стойте — заповяда им той. Обърна се към двете жени, слабото мургаво лице бе грозно и зло от гняв. — Виждате ли тази униформа? — И той посочи ефрейтора. Протегна ръка: — Дайте ми вашите документи.

Двете започнаха да заекват и обясняват, че тяхната работа била да пазят децата, да ги предпазват от просия. Един немец, който минаваше, се спря, момчетата се измъкнаха от кавгата и човекът им каза нещо с гневен глас, като им се караше, и те хукнаха да бягат. Моска отново ги хвана, когато ефрейторът гръмна предупредително.

Човекът забърза, за да стигне тълпата германци, които чакаха трамвая на ъгъла. Моска се затича след него и когато германецът чу стъпките му, обърна се, очите му мигаха от страх.

— Ти ли каза на тези деца да си отидат? — изкрещя му Моска.

Германецът измънка извинително:

— Не разбрах. Мислех, че просят.

— Дай си паспорта — каза Моска. — Той протегна ръка.

Германецът, треперещ от нерви, бръкна в джоба на якето си и извади едно обикновено огромно портмоне, пълно с документи. Порови, като се опитваше да гледа Моска в същото време, докато Моска взимаше документите от ръката му и намери сам синята карта.

Моска му върна портмонето.

— Ела в полицейския участък утре сутрин за паспорта си — каза той и тръгна към джипа.

От другата страна на площада, в замиращата ноемврийска светлина, видя тъмната маса германци, които го наблюдаваха: високи като великани, тъмни като очертанията на гора. За момент той изпита страх и ужас, като че ли можеха да проникнат в сърцето и ума му, а след това гневът му избухна отново. Той тръгна бавно, спокойно към джипа. Двете момчета бяха все още там, но полицайките бяха изчезнали.

— Да тръгваме — каза той на ефрейтора и когато стигнаха „Мецер Шцрасе“, слезе. — Закарай джипа в базата вместо мен.

Ефрейторът кимна и тихо каза:

— Мисля, че тези снимки ще бъдат достатъчни.

А Моска се сети, че беше забравил да продължат снимките и беше оставил децата да чакат пред часовниковото здание, без да им даде шоколадите, които им бе обещал.

Когато Моска влезе в стаята, Хела топлеше супа на електрическия котлон, а на масата стоеше една празна консервна кутия с червен етикет. Тенджерата, пълна с бекон, чакаше реда си. Лео седеше на кушетката и четеше.

В стаята бе топло и миришеше на вкусна храна. Мебелите добре запълваха пространството. Леглото и нощната масичка в един ъгъл, на масата лампа с малко радио, голям бял гардероб в ъгъла до вратата и в средата голяма кръгла маса, заобиколена от плетени столове. До една стена огромен китайски скрин придаваше на стаята уют без претрупаност и оставаше доста свободно място. Страшно голяма стая, винаги си мислеше Моска. Хела вдигна очи от готвенето.

— А, ти си у дома рано — каза тя и стана, за да го целуне. Лицето ѝ винаги се променяше, когато го виждаше, той забелязваше

радостта ѝ и изпитваше чувство на вина и страх, защото тя разчиташе толкова много на него.

— Имах работа в града и не се върнах в базата — каза Моска.

Лео вдигна глава и му кимна, след което продължи да чете. Моска бръкна в джоба си за цигара и пръстите му напипаха личната карта на германеца.

— Ще ме закараш ли до полицейския участък след ядене? — помоли Моска. Хвърли картата на масата.

Лео кимна и попита:

— Какво е това?

Моска разказа какво се беше случило. Забеляза, че Лео го наблюдава с учудена усмивка. Хела сипа топлата супа в чаши и нищо не каза. След това постави бекона върху електрическия котлон.

Изпиха внимателно супата, като пускаха солени бисквити в нея. Хела вдигна синята лична карта от масата. С чашата в едната ръка отвори картата с другата.

— Той е женен — каза тя. — Има сини очи и кестенява коса и работи като печатар. Това е добра работа.

Тя гледаше снимката.

— Не изглежда лош човек. Дали има деца?

— Не пише ли в картата? — попита Моска.

— Не — отговори Хела. — Има белег на пръста си. — Тя остави картата на масата.

Лео изви главата си назад и изпи последните капки супа, след това се наведе над масата, тикът на бузата му се засили малко.

— Каж ми — попита той, — защо не отиде в полицейския участък с човека веднага? Бил е наблизно.

Моска му се усмихна.

— Исках само да го уплаша. Няма нищо да му направя. Сигурен съм, че исках да уплаша този кучи син.

— Ще прекара лошо нощта — каза Хела.

— Заслужава си го — гневно отвърна Моска, като се отбраняваше. — Какво право има този глупак да се бърка, дето не му е работа.

Хела вдигна бледите си сини очи към него.

— Той се е засрамил — каза тя — и предполагам, че е разбрал грешката си.

— По дяволите, нека се поизпоти — каза Моска. — Хайде да хапнем малко бекон, преди да си го изгорила.

Хела сложи бекона и много сив германски хляб на масата. Когато свършиха да ядат сандвичи, потопени в мазнина, Лео и Моска станаха, като Лео търсеше ключовете от джипа си. Хела взе личната карта и погледна адреса.

— Виж — каза тя услужливо, — той живее на „Ребзам Щрасе“. Това е по-близо от полицейския участък.

Моска отсече:

— Не ме чакай. След това ще отидем в клуба.

Той ѝ се усмихна, когато тя си подаде главата за целувка, рядката светлокестенява коса беше като каска на главата ѝ. Сантиментът винаги я правеше по-мила, въпреки че той се усмихваше на това и никога не я целуваше пръв.

— Искаш ли да ти донеса сладолед?

Тя поклати утвърдително глава. Когато излизаше от вратата, го извика:

— То е по пътя за клуба.

В джипа Лео го попита:

— Къде отиваме?

— Окей, за Бога, заведи ме при къщата на този човек. — Моска поклати глава. — Ти и тя, майната ви.

— Никак не ме интересува — каза Лео, — но то е по пътя за клуба. При това знам какво означава „да се потиш“, както ти каза. Това е много точна дума.

Той извърна скулестото си лице към Моска и се усмихна с лека тъга. Моска сви рамене.

— Не искам дори да видя това копеле. Хайде иди ти в къщата, Лео.

— Не — каза Лео, като се ухили. — Ти му я взе, нали? Ти ще му я върнеш.

Не беше трудно да намерят къщата, частен дом за две семейства, разделен за даване под наем, за да могат повече хора да се приютят. На вратата на антрето имаше списъка на всички живеещи там, включително всеки член на семейството и в кой апартамент живее. Моска погледна личната карта и сравни имената. След това отиде на втория етаж. Почука силно и вратата веднага се отвори. Разбра, че са

го видели през прозореца и че са чакали да почука. Човекът на вратата имаше същата кръгла глава и строги черти, но лицето му приличаше на маска, омекотена от голотата на черепа. Германецът отстъпи настрана и Моска влезе.

Той беше прекъснал вечерята. На масата в една широка стая имаше четири чинии, пълни с тъмен сос, в който плуваха тъмни, разрязани парчета зарзават и големи бели картофи. В ъгъла имаше легло, по-нататък на стената висеше мивка, над нея голяма картина в рамка в тъмни зелени и кафяви цветове. Една жена, светлата ѝ коса сресана гладко, се опитваше да заведе две малки момченца през вратата в другата стая на апартамента. Но като се обърна да види Моска, децата избягаха. Всички го гледаха и чакаха.

Той подаде на германеца синята лична карта. Човекът я взе и каза, заеквайки:

— Да?

Моска отговори:

— Няма нужда да отиваш в полицейския участък. Забрави всичко.

Тъпото, строго лице стана тебеширенобяло. Облекчението от страха, шокът през деня, скърцането на джипа и спирането му пред къщата, всичко се сля сега — отрова се разля в кръвта му. Той видимо се разтрепери и жена му се затича да му помогне да седне на един от четирите празни дървени стола около масата. Моска, разтревожен, се обърна към жената:

— Какво има, какво му стана?

— Нищо — отговори тя. — Мислехме, че сте дошли да го арестувате. — Гласът ѝ леко затрепери.

Едно от децата започна да плаче с тих страх, като че ли силата и стените на неговия свят бяха разрушени. Моска, като мислеше, че ще го успокои, направи две крачки и извади един шоколад. Детето в ужас започна да крещи истерично. Моска спря и погледна безпомощно жената. Тя донесе на мъжа си една малка чаша шнапс. Докато човекът пиеше, жената отиде при детето, удари го по устата и след това го взе в ръцете си. Детето млъкна. Бащата, все още ужасно разстроен, каза:

— Чакайте, моля ви, чакайте — и почти се затича към бюфета заедно шише шнапс и малка водна чаша.

Той сипа на Моска и натика чашката в ръцете му.

— Всичко беше грешка, грешка. Мислех, че децата ви досаждат. Нямах намерение да се меся.

И Моска си спомни гневния тон на човека, когато се скара на двете момчета пред часовниковата сграда, гневния срам и вина, като че ли той беше причината за деградацията на децата.

— Няма нищо — каза Моска.

Той се опита да остави питието на масата, но германецът продължаваше да го държи за ръката и отново го увещаваше да пие.

Като забрави децата и жена си, като че ли се молеше за живота си, бащата говореше трескаво:

— Никога не съм бил нацист. Постъпих в партията, за да си запазя работата, всички печатари трябваше да постъпят така. Но аз си плащам членския внос. Нищо повече. Никога не съм бил нацист. Пийте. Това е хубаво питие. Пийте го. Пазя го за болки.

Моска пи и се отправи към вратата, но германецът го хвана, разтърси ръката му:

— Много ви благодаря за добрината. Това е от сърце. Никога няма да забравя това. Винаги съм казвал, че американците са много добри. Те са добросърдечни, ние германците сме късметлии.

Той разтърси ръката на Моска за последен път, главата му се тресеше от нерви и облекчение.

В този момент Моска усети почти неконтролируемо желание да го повали на земята, да накара кръв да потече от този плешив череп и изкривено лице и обърна главата си, за да скрие презрението и отвращението.

При кафявата врата на другата стая Моска видя лицето на жената. Мускулите бяха силно опънати около отделните кости, които ясно се виждаха. Кожата ѝ беше смъртно бледа и главата леко наведена, раменете приведени под тежестта на детето в ръцете ѝ. Сивите ѝ очи, сега почти черни, бяха тъмни езера от неизтриваемата омраза. Косата ѝ също изглеждаше тъмна до златната на детето, а очите ѝ не мигнаха като срещнаха тези на Моска. Нито един мускул на лицето ѝ не трепна.

Когато вратата се хлопна след него, Моска чу гласа ѝ, тих, но остър, към мъжа си. Вън на улицата под светлината на осветената стая той я видя да го гледа отгоре с детето все така в ръцете ѝ.

12

Улф ядеше студената си вечеря по селски германски обичай, като взимаше дългия кървавочервен вурст и режеше дебели лакоми парчета с джобния си нож. След това отрязва една филия от черния огромен хляб пред него. Германката, с която живееше, Урсула, и баща ѝ взимаха хляб и вурст също. Пред всеки стоеше по една американска бира и я сипваха в малки винени чаши.

— Кога трябва да тръгваш? — попита Урсула. Беше дребно, тъмно момиче с невъздържан характер. Улф изпитваше удоволствие да я укротява. Вече беше депозирал брачните документи и поради това му беше разрешено да се премести в бащината ѝ къща, за да живее с нея. Имаше и други съображения.

— Трябва да се срещна с Моска в Ратскелер след един час — отговори Улф, като погледна часовника си, който беше отнел от един полски емигрант след войната. Мъртвият поляк, помисли си Улф.

— Този човек не ме интересува — забеляза Урсула. — Няма обноси. Не знам какво вижда това момиче в него.

Улф си отрязва още едно парче от салама и каза на шега:

— Същото, каквото ти виждаш в мен.

Както и предполагаше, Урсула избухна:

— Вие, проклети американци, мислите, че сме готови на всичко заради вашите благини. Опитай се да се отнасяш с мен както твоите американски приятелчета се отнасят със своите момичета. Тогава ще видиш дали ще те търпя. Ще изхвъръкнеш от тази къща.

Бащата, като дъвчеше твърдия хляб, каза:

— Урсула, Урсула — но това беше по-скоро по навик, защото си мислеше нещо друго.

Когато Улф приключи с вечерята, отиде в спалнята и натъпка голямата си кафява чанта с цигари, шоколад и няколко пури. Взе всичко това от един заключен гардероб, чиито ключове държеше само той. Тъкмо когато излизаше, бащата на Урсула влезе.

— Волфганг, преди да излезеш, една дума, ако е възможно.

Бащата винаги беше учтив и се отнасяше с уважение, като помнеше, че любовникът на дъщеря му е американец. Това беше приятно на Улф.

Бащата заведе Улф в килера в дъното на партерния апартамент. Отвори вратата и с драматичен глас каза:

— Виж.

От дървените пречки висяха оголените кокали на бутове с тънки парченца тъмно месо, остатъци от салами и малко бяло сирене като четвърт от месечина.

— Трябва нещо да направим, Волфганг — каза бащата. — Запасите ни са много малко. Много, много малко.

Улф въздъхна. Чудеше се какво ли е направил старият хитрец с толкова много храна. Те и двамата добре знаеха, че не беше изядена. Един полк не би могъл да я изяде. Както винаги когато старецът го възхваляваше, той мрачно си мислеше. Почакай, докато Урсула и аз се върнем в Щатите, и двамата ще ви науча. Старият човек щеше да очаква колети. Щеше да получи чушки. Улф поклати глава, като че ли мислеше по въпроса.

— Добре — каза. Отидоха отново в спалнята и той дадена бащата пет кашона цигари. — Тези са последните, които мога да ти дам, за няколко месеца. Имам вече една голяма поръчка.

— Не се тревожи — успокой го бащата, — това ще стигне за дълго време. Дъщеря ми — и аз живеем колкото се може по-скромно, знаеш това, Волфганг.

Улф поклати глава утвърдително и се възхищаваше от нахалството на този човек, като си мислеше: старият разбойник ще стане милионер покрай мене.

Преди да напусне стаята, Улф взе тежкия пистолет „Валтер“ от чекмеджето на бюрото си и го сложи в джоба на палтото. Това винаги привличаше вниманието на бащата и последният го уважаваше повече, а се харесваше и на Улф.

Като излизаха заедно от стаята, старецът прегърна бъдещия зет през раменете конфиденциално и по бащински.

— Другата седмица ще получа голямо количество кафяв и сив габардин. Ще ти направя хубави костюми. А ако някой от твоите приятели иска да купи, ще им го продам на специална цена, като услуга заради теб.

Улф сериозно кимна глава. На излизане от вратата Урсула му извика:

— Внимавай.

Той излезе от сутерена и изкачи няколкото стъпала към улицата. След това бързо тръгна по посока на Ратскелер. Беше само на петнадесет минути път, имаше много време. Като вървеше, се чудеше на бащата. Големи количества габардин. Фактически негов габардин. А при това щеше да го продава, без да плати комисионна. Той ще види тази работа. Щеше нещичко да спечели. Ще даде на Моска, Касин и Гордън евтин плат, може би дори и на евреина, и все пак ще спечели нещичко. Трябва да продаде много от този плат. С добра печалба за себе си. Е, това е дребна работа, но пак е нещо.

В Ратскелер, голям подземен ресторант преди войната, един от най-хубавите в Германия, той намери Еди Касин и Моска на маса до гигантски винени бъчви. Те стигаха до тавана и хвърляха сянка върху двамата, като ги отделяха от останалите офицери в зелени униформи и няколкото жени из огромната зала. Струнен оркестър свиреше тихо, светлините бяха намалени и малки масички с бели покривки бяха наредени, докъдето окото можеше да види, накрая се скупчваха като пяна в сепарета и малки отделени стаички.

— Улф, живото цигарено дърво — извика Еди Касин. Гласът му се извиси над музиката, стигна до невидимия таван над тях и се изгуби. Никой не му обърна внимание. Той се наведе над масата и прошепна:

— Какво сте запланували тази вечер, мошеници?

Улф седна.

— Просто ще направим малка разходка из града. Ще видим дали ще намерим нещо. Стига сте се занимавали с таковане, с мен ще спечелите малко стотинки.

Въпреки че се шегуваше, Улф беше неспокоен. Видя, че Моска е пиян почти колкото Еди, и това го учуди. Никога по-рано не беше виждал Моска пиян. Помисли дали не трябва да се откаже от цялата работа тази вечер. Но всичко вече беше уредено, беше първата нощ, когато ще влязат във връзка с черния пазар и може би ще надушат кой притежава парите. Улф поръча напитка, като наблюдаваше Моска дали ще е окей. Моска забеляза това и се усмихна.

— Ще се оправя на чист въздух. Ще бъда окей.

Той се опита да говори ясно, но думите се сливаха една с друга. Улф поклати глава с нетърпеливо презрение, което не можа да скрие.

Еди също поклати глава, като го имитираше пиански.

— Лошото при тебе, Улф, е, че се смяташ за умен. Искаш да станеш милионер. Улф, никога няма да станеш. Никога, дори за милион години. Първо, нямаш мозък, само си малко хитър. Второ, нямаш истински кураж. Можеш да удрияш германски затворници, но това е всичко. Това е всичко, това е всичко.

— Как можеш да търпиш това мръсно куче? — попита Улф Моска, гласът му беше нарочно тих, обиден. — Имал е толкова мадами на главата си, че мозъкът му е омекнал.

Еди скочи ядосан и изкрещя:

— Ти, мръсен мошеник...

Моска го дръпна да седне. Хората от околните маси се обърнаха.

— По-спокойно, Еди, той се шегува. Ти също, Улф. Той е пиан. Когато се напие, мрази целия свят. А при това жена му писа, че напуска Англия с детето и идват тук, и той не може да си представи как ще се откаже от всичките мадами.

Еди се обърна към Моска с пианска забележка:

— Не е така, Уолтър. Наистина съм й причинил неприятности.

Той поклати печално глава. За да го развесели, Моска каза:

— Разкажи на Улф за твоята горила.

Улф изпи уискито и част от доброто му настроение се върна. Той се ухили на Еди Касин.

Еди сериозно, почти с уважение каза:

— Таковам една горила.

Той изчака за реакцията на Улф.

— Не се учудвам — каза Улф и се засмя заедно с Моска. — Какво е?

— Абе таковам една истинска горила — настояваше Еди.

Улф погледна въпросително към Моска.

— Това е мадама — каза Моска. — Той казва, че изглежда точно като горила, толкова е грозна.

Еди погледна надолу към масата и след това се обърна към Моска:

— Трябва да направя едно признание, Уолтър, тя е наистина горила, срам ме беше да го призная. Излъгах те. Живее точно до

въздушната база и работи за военното правителство. Преводачка е.

Той им се усмихна и Улф, с напълно възстановено настроение, се засмя така сърдечно, че хората от близките маси отново се обърнаха.

— Какво мислиш, защо не я доведеш тук и не ни дадеш и на нас възможност? — попита Улф на шега.

Еди изтръпна.

— Господи, никога не излизам с нея по улиците. Промъквам се в къщата, когато стане тъмно.

— Време е да тръгваме, Уолтър — каза Улф отривисто, — това е голямата вечер и ще бъде доста дълга.

Моска се наведе над Еди и попита:

— Добре ли си? Можеш ли да си отидеш сам до къщи?

Еди промърмори, че е добре, и като отидоха до вратата, чуха как крещи на сервитьора да му донесе още за пиене.

Улф изчака Моска да мине пред него, като забеляза несигурната му походка. Когато изкачваха стълбите, не се стърпя и каза:

— Чудесна вечер си избрал да се натарелянкаш.

Студеният зимен въздух проникна през бузите на Моска и червената част на венците и глътката му замръзнаха. Бяха вече станали чувствителни от многото алкохол и цигари. Той запали една цигара, за да стопли устата и гърлото си, и си помисли: „Дяволите да те вземат, Улф. Ако този кучи син направи още една забележка, ще го хлопна по чутурата и ще си отида.“

Усещаше как студът прониква през палтото му и по-навътре, как коленете и бедрата му замръзват, усещаше сърбеж по цялото си тяло от студа, като че ли беше покрито със слана, и започна да му се повръща, когато студеният въздух удари вкисващото се уиски в корема му и го изкачи в главата. Искеше да повърне, но сви мускулите на стомаха си и се сдържа, като не искаше Улф да го види. Знаеше, че Улф е прав, защото това не беше точно вечерта, подходяща да се натряска. Но за първи път се бяха скарали с Хела, не караница, която те кара да побеснееш и да се сърдиш, а такава, при която не можеха да се разберат. Просто потискаща и тъжна.

Улицата, по която Улф и Моска вървяха, водеше надолу по един хълм от Ратскелера, минаваше покрай осветената част на клуба на Червения кръст, музиката от клуба ги изпроводи като дух през развалините. Минаха покрай зданието на полицията с прожектори,

които хвърляха ослепителна бяла светлина върху джиповете и ги откъсваха от заобикалящата тъмнина, и след като слязоха от хълма, стръмен като кладенец, напуснаха сърцето на града, станаха част от черната нощ и въпреки че бяха вървели известно време вече, на Моска се стори само една минута. Улф почукана една врата и те влязоха вътре, студът остана навън.

В стаята имаше две големи маси с по четири стола около тях. Това беше цялата мебелировка. До стените бяха нахвърляни купища стока, върху която набързо бяха хвърлени военни одеяла. Нямахше прозорци и стаята беше изпълнена с дим.

Моска чу, че Улф каза нещо, като го представи на един дребен като джудже германец, и въпреки че задуха — та в стаята отново предизвика желание за повръщане, той направи усилие да слуша, да докара всичко на фокус.

— Знаете какво го интересува — казваше Улф, — пари, само пари. Американски пари, специално военно издание.

Германецът клатеше глава:

— Питам, питам навсякъде. Никой няма, колкото казвате. Това знам. Мога да купя неколкостотин долара, но това е всичко.

Моска се намеси, като бавно произнасяше това, което му беше казано.

— Интересувам се да продам огромно количество наведнъж. Минимум пет хиляди кашона.

Дребният германец го погледна с уважение и гласът му беше изпълнен със завист:

— Пет хиляди кашона, ооо.

Той помечта върху това и каза делово:

— Обаче ще бъда нащрек, не се бойте. Едно питие, преди да си отидете, Фрида.

Една жена отвори вътрешна врата и погледна.

— Шнапс — извика германецът, като че ли произнасяше име на куче.

Жената изчезна и после се появи с тънко бяло шише и три малки чашки. Зад нея вървяха малко момче и момиченце със златисти коси, но с изцапани лица.

Улф клекна:

— Ах, какви хубави деца — извика той. Извади от бричовете си четири шоколада и даде по два на всяко дете.

Бащата се намеси и взе шоколадите.

— Не — каза той. — Много е късно да ядат шоколад.

Отиде при един шкаф до стената и когато се обърна към тях, нямаше нищо в ръцете си.

— Утре, децата ми — каза.

Момченцето и момиченцето се обърнаха недоволни. Когато Улф и Моска вдигнаха чашите, жената каза нещо остро на диалект, който не разбираха. Мъжът ѝ хвърли предупредителен и заплашителен поглед.

— Утре казах. Утре.

Моска и Улф излязоха на тъмната улица, осветена само от един — единствен прозорец, и чуваха острите гласове на мъжа и жената, гласове, изпълнени със заплашителен гняв, страх, омраза.

Белият, домашно приготвен шнапс от картофи, почти така силен и остър като алкохол, стопли Моска, но и допринесе за придвижването му в зимната нощ. Той не можеше да пази равновесие и често се спъваше. Най-после Улф спря, хвана го за ръката и го попита загрижено:

— Искаш ли да се откажем тази вечер, Уолтър, и да си отидеш у дома.

Моска поклати отрицателно глава към тебеширено — бялото лице на Улф, светло и студено като смъртта в тъмнината наоколо. Те отново тръгнаха. Улф малко напред, Моска след него, напрегнат срещу студения вятър и физическото усещане за повръщане. Той помисли как Хела му беше казала същото днес следобед.

Тя бе облечена в една от роклите, които ѝ беше подарил за Коледа. Ан Мидълтън му бе дала своята карта за облекло, за да я използва в армейския магазин. Хела го видя, че взима малкия унгарски пистолет от гардероба и го сложи в джоба на късото си палто. След това тихо го попита:

— Не искаш ли да си отидеш вкъщи?

Той знаеше какво има тя предвид. Вече беше вдигната забраната за брак с германци няколко дни преди Коледа и сега, повече от месец по-късно, той нищо не беше направил, за да депозира документите си за разрешение за женитба. А тя знаеше, че това е защото, ако се

оженят, трябва да напуснат Германия и да се върнат в Щатите. И той отговори:

— Не, не мога точно сега, имам още шест месеца по договора ми за работа.

Тя се поколеба, просто се уплаши, когато отиде да го целуне за довиждане, както правеше винаги, дори да е и за няколко часа, и каза:

— Защо не четеш писмата от семейството си? Защо не им отговаряш по-подробно, а не само с малка бележка?

С тялото си той усети леката издутинна на корема ѝ и пълнещите се гърди.

— Трябва да останем тук за известно време — каза тя.

И той знаеше, че това е така. Но не можеше да ѝ каже защо не иска да се върне у дома сега. Че няма истински чувства към майка си или към Алф, а като чете писмата им, това ще е, все едно че чува гласовете им да го викат. Че разрушеният град му харесва, отворените рани по улиците поради разрушените здания, начупената и разкъсана линия на зданията на фона на небето, като че ли някаква гигантска брадва е отсякла горната част на черепа на този град. Че когато си е вкъщи, солидните, безкрайни улици със здрави стени и сигурност го ядосват и не му е приятно.

— Имаме време — отговори той. — След като дойде бебето през юни, ще получим документите и ще се оженим.

Хела стоеше близо до него.

— Не това ме тревожи. Но ти не трябва да се отнасяш към семейството си по този начин, поне чети писмата им.

Той избухна:

— Виж, не ме карай да правя неща, които не искам.

Тя го целуна и каза:

— Внимавай тази вечер — а той знаеше, че ще го чака.

Чу гласа на Улф:

— Стигнахме — и видя бледото лице пред себе си. Имаше високо стъпало, а те стояха в снопа светлина от голата крушка на стената на къщата. Жълтата ѝ светлина едва нарушаваше тъмнината на нощта. Моска уморено се изкачи по стъпалото, като се държеше здраво за желязното перило.

— Този тук цели надалече — каза Улф, като натисна звънеца. — Но искам да се запознаеш с него. Златар е и ако искаш нещо за

момичето си, той ще е човекът.

Един прозорец над главите им, над голата крушка, се отвори. Улф извърна назад глава и каза:

— А, хер Фъстенберг, добър вечер.

— Момент, моля, хер Волфганг. — Гласът беше мек, пропит от тъга, старост и отчаяние, което беше естествено.

Когато вратата се отвори, един дребен плешив човек, мургав и с огромни черни очи? Чакаше да ги поздрави. Улф представи Моска, германецът чукна пети и се поклони.

— Моля, влезте — покани ги той и те се изкачиха по стълбите, влязоха през една врата в голяма дневна с много мебели, които се състояха от кушетка, три или четири тапицирани стола и един роял. В центъра на стаята имаше голяма маса и няколко малки до стените. На едно канапе седяха две момичета, не по-възрастни от шестнадесет години на разстояние една от друга. Хер Фъстенберг седна точно там.

— Моля — той посочи празните столове най-близо до него.

Улф й Моска седнаха.

— Искан да се запознаете с човека, за когото ви бях говорил — каза Улф. — Той е мой много добър приятел и зная, че ще се отнесете добре към него, ако някога има нужда от вашата помощ.

Хер Фъстенберг, с ръце около талиите на двете момичета, наведе плешивата си глава учтиво и каза със също такава сериозност:

— Няма какво да се говори по този въпрос. — След това, като обърна огромните си черни очи направо към Моска, добави: — моля, елате при мен, когато ви е удобно, ако мога да ви помогна.

Моска кимна и се облегна на удобния стол, усещаше краката си да треперят от умора. През мъглата на изтощения си мозък той забеляза, че момичетата имат свеж вид, без грим и носят дебели вълнени чорапи, които стигаха до коленете им. Те седяха чинно до хер Фъстенберг като дъщери, а едната имаше плитки от двете страни на раменете, дълги златни въжета, които стигаха до скута й, с груба вълнена пола, и свършваха в дланта на хер Фъстенберг.

— А по другия въпрос — каза германецът, като отново се обърна към Улф — наистина съжалявам, но не мога да ви помогна. Никой от моите приятели не е чувал такова нещо, тази кражба на милион долара от американски военни банкноти. Това е фантастична история. — Той се усмихна мило и на двамата.

— Не — отговори Улф твърдо, — историята е вярна. — Той стана, протегна ръка. — Съжалявам, че ви обезпокоих толкова късно. Ако получите някаква информация, моля, обадете ми се.

— Разбира се — каза хер Фъстенберг. Той стана, поклони се на Моска и стисна ръката му. — Моля, идвайте тук по всяко време.

Двете момичета станаха от канапето, хер Фъстенберг ги прегърна през кръста като добър баща и тримата изпратиха Моска и Улф по стълбите. Чуха как вратата беше заключена след тях. След това голата крушка над стъпалото изгасна и те останаха в пълна тъмнина.

Моска, смъртно уморен, недоволен, че е напуснал приятната стая, попита грубо Улф:

— Смяташ ли, че изобщо някога ще хванем тези мошеници?

— Тази вечер търся някаква следа — отговори Улф, — а също така давам възможност на тези хора да те видят. Това е важното сега.

По тъмните улици срещаха и други забързани хора, видяха джипове, паркирани пред къщи, които изглеждаха изоставени.

— Всички са тръгнали на лов тази вечер — каза Улф. Той почака един момент и след това попита: — Хареса ли ти Фъстенберг?

Вятърът беше спрял и можеха спокойно да разговарят.

— Изглежда добър човек — каза Моска.

— Дяволски добър човек, особено като се има предвид, че е евреин. Не искам да обидя приятеля ти.

Той почака Моска да каже нещо и след това продължи:

— Фъстенберг е лежал в концентрационен лагер. Жена му и децата са в Щатите. Мислеше да отиде при тях, но страда от толкова тежка туберкулоза, че не го пускат там. И я е получил в лагера. Смешно, нали?

Моска не отговори. Прекосиха добре осветен булевард, като се връщаха отново към центъра на града.

— Малко е луд — почти извика Улф. Вятърът започна отново да духа и те се спъваха в разрушенията. Завиха зад един ъгъл и вятърът отново спря.

— Видя ли тези момичета? Взима ги пресни от провинцията, нови всеки месец. Агентът му ми разказа тази история, имаме общ бизнес. Фъстенберг живее няколко седмици с момичетата, имат си своя стая. И след това, буф, след като се е държал с тях като с дъщери през всичкото време, някоя вечер влиза в стаята им и ги възсяда. На другия

ден ги изпраща по живо, по здраво с истински ценни подаръци, а след една седмица вече получава нови две. Тези са нови, не съм ги виждал по-рано. Хубава картинка ще е, когато си върши работата с тях. Наистина луда работа. Като човек, който гони пилета, за да им откъсне главите.

Още един, помисли Моска. Всички са си загубили ума. А и самият той не е по-добър. И така, не позволяват на бедното копеле да влезе в Щатите, защото бил туберкулозен. Това е закон в книгите. Разумен, всички закони са разумни. Но те винаги са против някого.

Майната му на този кучи син Фъстенберг, това лайно, което трака с токчета. Той си имаше свои грижи. А точно това искаше да каже на Хела този следобед. Че всеки ден той нарушава някакъв закон. Като живее с нея в хотела, като ѝ купува дрехи с армейската карта на Мидълтън, като спи с нея, и може да бъде пратен в затвора, защото прави любов с нея, И той не се оплаква, такъв е светът, той не се възмуцава. Но когато заедно с това ви говорят разни глупости, опитват се да ви накарат да се срамувате и ви казват, че това е правилно, справедливо, това е лайняна работа. Когато искаха той да се държи така, като че ли всичко на този свят ти говори това, той си казваше наум „Дяволите да ви вземат“. Той не можеше да слуша майка си, Алф и Глория. Не можеше да търпи вестниците, повръщаше му се от тях. Днес казваха, че едно е хубаво, а утре казваха, че си лош, убиец, диво животно, и те карат да повярваш до такава степен, че да им помогнеш да те хванат. Той можеше да се измъкне сух, ако убие фриц, но ще отиде в затвора, защото се грижи за една жена, която желае. А преди седмица видя как разстреляха поляци до стената в корта за хандбал зад въздушната база, трима храбри поляци, които бяха изклали всички в едно малко германско село, мъже, жени и деца, но тези нещастни копелета, поляците, бяха направили грешка; те изтребиха хората няколко дни след започването на окупацията, а не няколко дни преди и вместо да получат медали от генерала като храбри партизани, горната част на телата им беше завита в кафяви чували, бяха завързани за дървени стълбове, забити в пукнатините на цимента и един взвод на няколко крачки разстояние стреляше по гърчещите се тела. И можете да го кажете както си искате, може да доказвате милион пъти, че убийствата са необходими. Но той не даваше пет пари за всичко това. Нали си хапна добре на закуска, след като видя поляците?

Но не можеше да каже на Хела защо фактически мразеше майка си, приятелката си, брат си и защо обича нея. Може би защото тя се страхуваше, както той се страхува, тя се страхуваше от смъртта като него, и може би наистина, защото тя беше загубила всичко, както и той, само че той беше загубил всичко вътре в душата си, а тя не беше. Че той мразеше всички майки и бащи, и сестри, и братя, любими жени, които виждаше във вестниците, в новините, в цветните списания, когато получават медали за убитите им синове, за мъртвите герои, гледаше гордите усмивки, гордите плачове, смелите облекла за случая, израз на истинска горест, мъчителна, но сладка, защото освобождава болката, и всички тези сериозни маски на официалните лица в техните ослепително бели ризи и черни връзки, и той можеше да си представи любимите на враговете по целия свят, които също получават същите медали за мъртвите им синове, а героите плачат и се усмихват смело, като получават в замяна един метален диск с лентичка в кутия, подплатена със сатен, и внезапно в пулсиращия му мозък се появи картина на чудовищно сити червеи, които надигат белите си глави, за да се поклонят с благодарност на официалните лица, на майките, на бащите, на братята, на любимите.

Но не можете да им се сърдите, защото нашата кауза е права, мислеше си той, но какво ще кажете за Фриц? Това беше случайност, проста случайност. И всички ще ви простят: собствените му официални лица, майка му и Алф, и Глория. Всички ще кажат, че не си могъл да не направиш това, което си направил. Червеите ще му го простят. Хела плака, но прие, защото не й беше останало нищо. И той не можеше да й се сърди. И той не можеше да обвинява нито един от тях. Но не ми казвайте какво е лошо, не ми казвайте, че трябва да чета писмата им, не казвайте, че светът няма да свърши, защото човекът е свят и има безсмъртна душа, не ми казвайте да се усмихвам и да бъда учтив към всеки кучи син, който ми прави услуга и ми казва здравей. Всички намеци на Хела да бъда по-любезен към фрау Майер и Йерген, и собствените ми приятели и да отговарям и чета писмата от семейството ми. Всичко е объркано и никой не е виновен, а защо да им се сърдим, че са останали живи?

Трябваше да спре, беше му много лошо, главата му се маеше и не усещаше краката си. Улф го държеше за ръка и той се облягаше на

рамото на Улф, докато главата му се проясни и можеше отново да върви.

Бели черти и сенки се появиха в нощта и Моска, като ги следваше, вдигна глава и за първи път видя студената, далечна зимна луна и също, че бяха в парка Контрескарп около малко езерце. Ледени лунни лъчи светеха във водата и оплитаха черните дървета със заскрежена светлина и както гледаше, огромни тъмносини сенки се гонеха по небето и закриха луната и нейната светлина и вече нищо не можеше да види. Тогава Улф му каза:

— Изглеждаш наистина зле, Уолтър, върви още малко...

Стигнаха в града при един площад на малко възвишение. На единия край имаше църква, големите дървени врати бяха добре затворени. Улф тръгна към един страничен вход и се изкачиха по тясна стълба към камбанарията, а след последното стъпало имаше врата, която като че ли беше изрязана в самата стена. Улф почука и въпреки че му беше лошо, Моска се стресна, като видя Йерген, и помисли, че Улф знае, че Йерген няма да повярва, че има толкова цигари. Но му беше толкова лошо, че нищо не го интересуваше.

Задухът в стаята го накара да се облегне на стената, а после Йерген му даде едно зелено хапче и топло кафе, като сложи хапчето в устата му и му приближи парещата чаша към устните.

Стаята, Йерген, Улф дойдоха на фокус. На Моска вече не му се повръщаше и усещаше студена пот по цялото си тяло. Улф и Йерген го гледаха с разбиращи усмивки, Йерген го потупа по рамото и любезно каза:

— Сега си добре, нали?

В стаята беше студено. Тя беше голяма, квадратна, с много нисък таван и единият ъгъл беше отделен с дървена преграда, боядисана в розово, а на нея беше залепена илюстрация, отрязана от книжка с приказки.

— Дъщеря ми спи там — каза Йерген и чуха малкото момиче да стене, след това се събуди и заплака тихо, като че ли беше само и звукът от собствения ѝ страх я уплаши. Йерген отиде зад преградата и се върна, като носеше малката си дъщеря. Тя беше увита във военно американско одеяло и ги гледаше сериозно с мокрите си очи. Косата ѝ беше черна като въглен, а лицето ѝ тъжно и като на възрастен човек.

Йерген седна на кушетката, опряна на едната стена, а Улф до него. Моска привлече единствения друг стол в стаята.

— Можеш ли да излезеш с нас тази вечер? — попита Улф. — Отиваме при Хони. Той е човекът, на когото разчитам.

Йерген поклати отрицателно глава.

— Не мога тази вечер. — Той отри бузата си о мократа бузка на дъщеря си. — Момиченцето ми се е изплашило рано тази вечер. Някой се качил и чукал на вратата, а тя знаела, че не съм аз, защото ние си имаме специален сигнал. Толкова дълго време я оставям сама, а жената, която се грижи за нея, си отива в седем часа. Когато се върнах, тя беше много уплашена и в такова състояние, че трябваше да й дам едно от тези ханчета.

Улф поклати глава.

— Много е малка. Не трябва да правиш това често. Надявам се, че не си мислиш, че сме били ние. Знаеш, че уважавам желанието ти и идвам тук само след предварителна уговорка.

Йерген притисна дъщеря си.

— Знам, Волфганг, знам, че на теб може да се разчита. И зная също, че не трябва да й давам опиати. Но тя беше в такова състояние, че се уплаших.

Моска беше много учуден, като видя израз на обич по гордото лице на Йерген, примесена с тъга и отчаяние.

— Мислиш ли, че Хони вече има някакви новини? — попита Улф.

Йерген поклати глава.

— Не мисля, но извини ме за това, което ще кажа. Зная, че вие с Хони сте много добри приятели. Но дори и да има новини, не съм сигурен, че ще ти ги каже веднага.

Улф се усмихна.

— Знам. Затова водя Моска при него тази вечер, за да го убедя, че имам човек с пет хиляди кашона.

Йерген погледна Моска в очите и за първи път Моска разбра, че Йерген е техен съучастник, партньор. И също видя, че в очите на Йерген има някакъв страх, като че ли гледа човек, който знае, че ще извърши убийство. За първи път разбра точно ролята, която двамата му партньори бяха му определили. Той се вторачи в Йерген, докато последният наведе глава.

Отидоха си. На улицата тъмнината беше малко просветнала, като че ли луната се беше разпростряла върху небето и разтваряше сенките, без да изпраща светлина. Моска се почувства по-бодър, а и студеният вятър избистри мисълта му. Вървеше бързо до Улф. Запали цигара и усети дима мек и топъл, с езика си. Вървяха мълчаливо. По едно време Улф каза:

— Няма много да вървим, но като се спрем на още едно място, нощта ще свърши и ще ни посрещнат добре. Съчетаваме бизнес с удоволствие.

Вървяха напреко през разрушени здания, докато Моска загуби всякакво чувство за посока, и внезапно се намери на една улица, която като че ли беше отделена от другата част на града, едно малко село, обградено от пустошта на разрушенията. Улф спря пред последната къща на края на улицата и чукна няколко пъти бързо по вратата.

Тя се отвори и пред тях застана нисък, рус човек, предната част на главата му напълно плешива, а златиста коса покриваше върха и задната част на главата му като шапчица. Беше много спретнат.

Германецът сграбчи ръката на Улф и каза:

— Волфганг, тъкмо навреме за среднощна закуска.

Той ги пусна вътре и заключи вратата. Сложи ръка около рамената на Улф и го прегърна.

— Ах, колко е хубаво, че те виждам. Влез.

Влязоха в една луксозна всекидневна стая с китайски бюфет, претъпкан с кристални съдове и сервизи. Подът беше застлан с богати, тъмночервени килими. Едната стена беше покрита с книги, имаше запалени жълти лампи и меки кресла, а в едно от тях, с крака върху жълта наметка, седеше пълна жена с пълни устни, с яркочервена коса. Четеше ярко оцветен американски журнал. Русият мъж ѝ каза:

— Ето нашия Волфганг и неговия приятел, за когото ни разказваше.

Тя протегна небрежно ръка на двамата. Остави журнала да падне на пода.

Улф смъкна палтото си и сложи чантата на стола до него.

— Така — обърна се той към русия мъж. — Успя ли, Хони?

— Ах — отвърна жената. — Мисля, че си правиш шегичка с нас. Нищо не можахме да открием.

Тя говореше на Улф, но гледаше Моска. Гласът ѝ беше особено нежен, като омекотяваше значението на това, което казва. Моска запали цигара, като усети мускулите на лицето си да се стягат от желанието, което тя събуди у него с погледа си, пълната искреност в очите ѝ и спомена от ръката ѝ, която беше гореща, когато докосна неговата. А сега, като вдигна очите си, наблюдавайки я през цигарения дим, видя, че е грозна; въпреки внимателно сложения грим не можеше да прикрие алчната си уста, жестоките малки сини очички.

— Това е истинска история — каза Уолтър. — Зная. Само трябва да направя контактите с хората, които ни трябва. Който ми помогне, ще получи добро възнаграждение.

— А този е наистина твоят богат приятел? — попита русият с усмивка. Моска забеляза, че лицето му беше покрито с големи лунички, което му придаваше момчешки израз.

Улф се засмя и каза:

— Ето един човек с пет хиляди кашона. — Направи гласа си да звучи завистливо. Моска, като се забавляваше, се усмихна на двамата германци, като че ли имаше един камион, натоварен с цигари, пред вратата. Те му отвърнаха с усмивка. Той си помисли: вие, мръсни зелки, ще се смеете после.

Плъзгащата се врата към другата стая се отвори и се появи още един германец, слаб, в тъмен официален костюм. Зад него Моска можеше да види маса, покрита със снежнобяла покривка и салфетки, блестящо сребро и високи, красиви кристални чаши.

Русият мъж каза:

— Моля, присъединете се към нашата късна вечеря. Що се отнася до бизнеса, Волфганг, съжалявам. Но сигурно вашият човек с такова богатство от цигари ще може да ми осигури и някакъв друг бизнес, освен американските военни купони.

Моска каза сериозно:

— Много е възможно.

Той се усмихна, а другите се засмяха, като че ли беше направил много умна шега. Влязоха в трапезарията.

Прислужникът донесе поднос с голям тъмночервен бут, какъвто се продаваше в американските армейски лавки. В сребърна чиния имаше еднакво отрязани филии пресен бял американски хляб, все още

беше топъл. Улф си намаза една филия, вдигна одобрително и учудено вежди и каза:

— Виждам, че вашият се доставя преди дори да стигне до американската домакинска част.

Русият мъж направи знак, че е очарован, като се смееше. Слугата донесе няколко бутилки вино и Моска, много жаден от дългото ходене и като се чувстваше много по-добре, изпи чашата си на един дъх. Русият беше учуден и се престори на доволен.

— О — каза той, — човек по мой вкус. Не като теб, Волфганг, един предпазлив пияч. Сега виждаш защо той има пет хиляди кашона, а ти нямаш.

Улф му се усмихна и подхвърли закачливо:

— Повърхностна психология, приятелю, много повърхностна. Забравяш как ям аз.

И той започна да си слага от бута и от дългата чиния с десетина различни видове вурстове. От сиренето и салатата си взе доста обилно и след това погледна към русия човек:

— Е, Хони, сега какво мислиш? Какво ще кажеш?

Хони, сините му очи искряха от удоволствие, почти извика с хумор:

— Мога да кажа само едно нещо. Добър апетит.

Червенокосата жена се засмя, същото направиха и останалите, и се наведе да храни едно огромно куче под масата. Тя му даде голямо парче месо, а след това прислужникът донесе голяма дървена купа, в която тя сипа един литър мляко. Като се наведе, пусна небрежно ръката си по крака на Моска, а след това натисна бедрото му, когато се вдигна, за да седне. Направи го небрежно, без опит да го скрие.

— Много обичаш това куче — каза Хони. — Наистина имаш нужда от деца. Те ще ти бъдат занимание.

— Мили Хони — погледна го тя право в лицето, — в такъв случай ще трябва да си промениш вкуса в любовните работи.

Но нежността в гласа ѝ удави думите. Хони промърмори:

— И това е твърде висока цена. — Намигна на Улф. — Всеки си има вкус, нали, Волфганг?

Улф кимна, като продължи да дъвче един огромен сандвич, който си беше направил.

Ядоха и пиха. Моска, напрегнат, яде повече и пи по-малко. Чувстваше се отлично. Настъпи дълго мълчание, след това жената излезе от лошото си настроение и каза с известна възбуда:

— Хони, ще им покажем ли нашето съкровище? Моля те!

Лицето на Улф се показа зад сандвича, внимателно и смешно. Хони се засмя и каза:

— Не, не, Волфганг няма печалба там. А при това е късно и сигурно сте много уморени.

Като се опитваше да не изглежда нетърпелив, Улф каза предпазливо:

— Кажете ми како е.

Русият му се усмихна.

— Няма печалба от това. То е нещо любопитно. В задния ни двор си правя малка градинка. Къщата от другата страна на улицата е разрушена и част от нея падна в моя двор. Започнах да разчиствам и работата ми беше приятна. Но после открих нещо странно. Открих една дупка в отпадъците, под нея мазето е непокътнато, а останалата част от къщата е паднала върху него. Сега. Това е интересно. По някаква случайност гредите са паднали така, че са задържали развалините и образуват една огромна стая отдолу.

Той се усмихна и червените лунички изглеждаха като капки кръв по лицето му.

— Уверявам ви, това е уникално. Искате ли да отидем?

— Разбира се — каза Моска и Улф поклати утвърдително глава.

— Няма да ви са нужни палтата. До градината е, а и под земята е много топло.

Но Улф и Моска си взеха дрехите от другата стая, защото не искаха да излязат без защита, а също не искаха Хони да знае, че носеха оръжие. Хони сви рамене:

— Почакайте да си взема фенера и свещи. Ще дойдеш ли, Ерда?
— попита той жената.

— Разбира се — отговори тя.

Четиримата преминаха това, което щеше да бъде градината, русият мъж използваше фенера, за да им показва пътя. Градината беше квадратно парче твърда земя, заобиколено от ниска тухлена стена, която те лесно прескочиха. Изкачиха се по малко хълмче от развалини и можеха да виждат оттатък къщата зад тях, но един облак като воал

висеше над луната и градът не се виждаше. Те слязоха в една падина между два купа глинести шисти и парчета тухли и стигнаха до стена, която поддържаше и ограждаше друг куп развалини. Русият мъж клекна.

— Оттук — показва той една дупка в стената, която изглеждаше тъмна и непроницаема като дълбока сянка. Влязоха един по един, първо русият, след него жената, Улф и Моска.

Неочаквано, когато бяха направили няколко крачки навътре, започнаха да слизат по някаква стълба. Хони извика, за да ги предупреди.

На края на стълбите Хони ги почака. Жената запали две свещи и даде едната на Моска.

Под жълтата светлина те можаха да видят какво има пред тях. Под тях, откъсвайки се от циментената площадка, на която стояха, както морето се откъсва от скалите, се разкри една огромна подземна стая, три свещи я осветиха като маяк океана, като оставяха дълбоки сенки. Имаше нестабилен под и наклонени полуразрушени стени. От средата на стаята друго стълбище водеше нагоре и изчезваше, покрито с отломъци, като че ли някой беше построил стълбище, което не извежда наникъде.

— Тук беше хотел на СС, когато го удариха вашите бомбардировачи. Точно преди края на войната — каза Хони. — Били са погребани вече повече от една година. Колко славно.

— Може би има нещо ценно — обади се Улф. — Търсили ли сте?
— Не — отговори Хони.

Те скочиха от площадката и краката им потънаха в пода. Жената остана до стената, като се беше облегла на една огромна греда, единият край на която беше се забил в пода, а другият се беше заклешил на тавана. Тя държеше свещта високо и тримата мъже се разпръснаха из огромната стая.

Движеха се внимателно, краката им се тътреха сред опасни отломки от стъкла, прах и натрошени тухли, като хора, които вървят по бързо тичаща река. Когато попадаха на меко и с тревога затъваха в развалините, тревожното им измъкване беше като преминаване през вода.

Моска видя пред себе си един лъскав черен ботуш. Той го взе, беше неочаквано тежък. Разбра, че има крак вътре, горницето бе

затворено от смачкана тухла и камък, споени с кръв и костен мозък от смачкан крак. Той пусна ботуша и отиде към далечния ъгъл, като понякога потъваше в отломъците до коляно. Близо до стената се спъна в един труп без глава, шия, без крака и ръце. Натисна го с пръсти, черният плат не се различаваше от плътта и вътре усети месо, от което всичката тлъстина и кръв бяха изчезнали от огромния натиск на падащото здание, месото беше много твърдо, но усещаше камъка под него. Двата крайника на тялото бяха затворени по същия начин, както и ботушът.

Нямаше нищо ужасяващо в тези останки от човешки същества. Не се виждаше нито кръв, нито месо. Бяха така премазани, че дрехите, които са носели, се бяха слепили с кожата. Кръвта е била всмукана от тоновете тухли, превърнати в кал. Моска ритна развалините наоколо и когато и другият му крак започна да потъва, той бързо се отдръпна. Улф беше зает сам в далечен ъгъл, без осветление, почти не се виждаше.

Внезапно Моска усети потискаща топлина. Топъл прах се издигна във въздуха и странен мирис, като на обгорено месо, идваше от този прах, като че ли под нестабилния под подземни огньовете горяха през целия град, скрити от подобни развалини.

— Дайте ми светлина — извика Улф от своя ъгъл. Гласът му беше като огромен глух шепот. Моска подхвърли своята запалена свещ през стаята. Тя описа една голяма дъга от жълт пламък и падна до Улф. Той я остави там.

Виждаха сянката на Улф, който се занимаваше с един торс. Тихият глас на Хони каза спокойно:

— Много е странно, че тези тела нямат глави. Аз открих шест или седем, някои имат един крак или една ръка, но никой няма глава. И защо не са се разложили?

— Тук — каза Улф, гласът му сега ехтеше от ъгъла — има нещо.

Той вдигна един кожен кобур, в който имаше пистолет. Извади пистолета от кобура и части от него паднаха на пода. Улф хвърли кобура далеч и продължи да се рови наоколо, като говореше на русия човек.

— Като мумиите, тези древни мумии — каза той. — Всичкото това натикано в тях. Може би са били запечатани и зданието просто се е разместило, за да можем ние да влезем. А главите им са били смазани

на пода на малки парчета, част от пода, върху който стъпваме тук. Виждам съм такова нещо и преди.

Той се бе отдалечил от свещта и сега беше потънал в далечния ъгъл, когато отново каза:

— Дайте ми светлина.

Жената при стената приближи своята свещ и Улф вдигна нещо, за да може слабият лъч да го освети. В същия миг русият мъж насочи фенера си към него.

Викът на Улф беше кратък, повече от учудване, този на жената беше истеричен и премина в хлипане. Осветена от фенера и свещта беше една сива ръка с извънредно издължени пръсти, покрити с някаква кал, прилична на боя. Светлината на свещта се измести почти когато Улф хвърли ръката. Настъпи мълчание, всички усещаха топлината в стаята, тежкия въздух от прахта, която бяха разровили от нестабилния под. След това Моска каза на Улф подигравателно:

— Не те ли е срам?

Русият мъж тихо се засмя, но смехът проехтя из стаята. Улф отговори, като се оправдаваше:

— Мислех, че дяволското нещо е плъх.

Жената до стената каза:

— Хайде бързо да си отиваме, имам нужда от въздух — И когато Моска започна да се приближава към нея и светлината, част от стената се разклати.

Вълна от отпадъци го повали на земята. Главата му падна върху един труп. Устните му го докоснаха и това му подсказа, че нямаше плат върху тялото, а кожа, обгорена, овъглена и твърда. Под тази кожа тялото беше топло, като че ли гореше в ада. Той го бутна с ръка и когато се опита да стане, една голяма вълна се изля от устата му. Чу как другите се раздвижиха, за да му помогнат, и почти извика:

— Стойте, стойте далеч от мене.

Той падна на колене, като гребеше с цели шепи остри парчета стъкло, тухли и кости и изповръща всичко: храната, алкохола, който се беше превърнал в жлъчка. Усещаше убожданията от боклуците, които режеха пръстите му.

Стана. Жената му помогна да се качи на площадката и да излезе от стаята. Под светлината на свещта, която държеше, той видя по

лицето ѝ израз на възбуда и удоволствие. Тя се хвана за сакото на Моска, докато се качваха по стълбата.

Излязоха на студения нощен въздух и дълбоко поеха дъх.

— Добре е човек да е жив — каза русият мъж. — Това долу, това е след смъртта.

Те се покатериха по малкия хълм от разрушения. Луната грееше над града и го превръщаше в сива изоставена фантастична страна със смесени облачета от мъгла и прах, от мрежи, които образуваха петна над земята, като че ли всеки спеше в жива смърт. По хълма, върху който се издигаше зданието на полицията, се виждаше жълтата светлина на трамвай, който бавно се изкачваше в лекия зимен въздух и се чуваше глухият звън, студен и кристално ясен. Моска разбра, че са много близо до неговия хотел на „Мецер Щрасе“, защото беше виждал този трамвай често през нощта да се катери по същия хълм и беше чувал същия звън.

Жената застана плътно до русия човек на хълма от развалини и попита:

— Ще влезете ли вътре, за да пийнем нещо?

— Не — отговори Моска и се обърна към Улф: — Хайде да си отидем вкъщи.

Той се чувстваше самотен и го хвана страх от хората, с които беше, включително и от Улф, уплашен, че нещо може да се е случило с Хела, сама в хотела. Сега, напълно изтрезнял, струваше му се, че е минало много време, откакто беше оставил Еди Касин пиян и сам в Ратскелер и беше тръгнал по дългия път с Улф.

Чудеше се дали Еди е успял да се върне вкъщи и колко късно беше, сигурно много след полунощ. А Хела сигурно го чака сама, чете на кушетката. За първи път помисли за майка си с чувство и за Алф, и за Глория, за писмата им, които не беше прочел. За първи път разбра, че сигурността, която си мислеше, че те изпитват, фактически не съществува, те мечтаеха сред собствения си ужас. Внезапно почувства, че те всички са в опасност, всеки, когото познава, и той не може нищо да направи. Спомни си майка си да отива на църква и знаеше какво иска да ѝ каже, за да обясни всичко и да приеме всичко, защото беше вярно. „Ние не сме направени по подобие на Господа“, и това беше всичко, а сега можеше да продължи да живее, като се опитва да направи себе си щастлив и Хела също.

Умората изтри всичко от ума му. Той заслиза по хълма от разрушения, брадата му бе пъхната в яката на палтото, беше му студено, боляха го кокалите и когато той и Улф тръгнаха по улиците, бледата светлина на луната показваше раните на града така жестоко, както и слънцето, но без цвят, без съчувствие, безкръвно, като че ли беше светлина от някой безжизнен метален инструмент, отразяващ своя собствен образ на земята, собствените изсъхнали кратери и безжизнени рани.

Яркото утринно слънце на ранната пролет къпеше разрушения град в светложълто и златно, които блестяха върху счупените червени тухли, светлосиньото небе беше фон на наранените и обезобразени здания на хоризонта.

Дъщерята на Йерген буташе кремава детска количка, тъжното ѝ личице изразяваше гордост и радост, но и загриженост, хубавата ѝ синя рокличка съответстваше на небето. Йерген вървеше до нея, наблюдаваше я, радваше ѝ се, като усещаше събуждането на големия град след дългата ужасна зима.

Двойни трамваи вдигаха страшен шум по улиците, изпълвайки златистия утринен въздух със звъна на камбанките. Като зави по „Мецер Щрасе“, Йерген видя на улицата Моска и приятелите му, които се суетяха около един джип. След това мярна Хела под едно дърво. Като се приближи, забеляза, че Моска, Лео и Еди товареха джипа с багажа на Моска. Имаше куфари и торби, пълни с дрехи, дървена кутия с консерви и, малка печка за въглища, която той, Йергеним беше намерил.

Йерген докосна рамото на дъщеря си.

— Гизеле, закарай количката точно под носа им, изненадай ги.

Момиченцето се усмихна весело и започна да бута по-бързо. Първа ги видя Хела и Йерген чу радостния ѝ вик, преди да се затича малко тромаво, за да ги посрещне.

— Харесваш ли я? — попита Йерген с гордост. — Нали е така хубава, както ти бях обещал?

— О, тя е чудесна, Йерген, тя е красива — извика Хела.

Тънкото ѝ лице имаше такъв израз на радост, че Йерген беше искрено трогнат. Погледна отново към количката и видя, че е хубава, ниска, със спортна линия, красивата ѝ кремава боя, — обрамчена от зеленината, на която беше поставена, и светлосиньото небе над тях.

— Дъщеря ми Гизеле — продължи Йерген — искаше да я донесе лично.

Срамежливото момиченце наведе глава. Хела коленичи трудно, широкото ѝ палто я обгръщаше и падаше до земята.

— Много ви благодаря — каза тя и целуна детето по бузката. — Ще ми помогнеш ли да я закараме до моята къща?

Детето кимна с глава.

Моска се приближи до тях. Облечен беше в смачкан стар гащеризон.

— Ще ти платя по-късно, Йерген — каза той, като едва погледна количката. — Местим се на „Курфюрстен Алее“. Защо не отидете дотам с Хела и количката? Ще дойдем, щом натоварим всичко.

— Разбира се, разбира се — каза Йерген. В най-добро настроение той свали шапка към Хела и каза на немски: — Уважаема госпожо, мога ли да ви придружа?

Тя му се усмихна и го хвана под ръка. Оставиха детето да върви пред тях.

Вървяха в пролетния ветрец, който миришеше на цветя и трева, и Хела закопча палтото си. Йерген забеляза как се опъва на корема ѝ и изпита необяснимо задоволство, смесено с тъга. Собствената му жена беше умряла, дъщеря му растеше без майка, а сега, като вървеше до любовницата на врага, той си мислеше какво би било, ако Хела беше негова, нежността и обичта ѝ дадени на него и на неговото дете и новият живот в нея да принадлежи на двамата. Колко хубаво би било през тази чудесна утрин, как тъгата и страхът ще изчезнат и как Гизеле също ще има чувството за сигурност. И както си мислеше това, Гизеле се обърна и се усмихна на двамата.

— Изглежда много по-добре сега — забеляза Хела.

Йерген поклати глава.

— Ще я заведа на село днес. За един месец. По препоръка на лекаря.

Йерген забави крачка, за да не може Гизеле да чуе какво ще каже.

— Мисля, че е много болна. Прекара тежка зима.

Сега Гизеле беше доста напред, като буташе количката по едно голямо слънчево петно. Хела отново хвана Йерген под ръка. Той каза:

— Трябва да я измъкна от развалините, от всичко, което ѝ напомня смъртта на майка ѝ, далеч от Германия. — Поколеба се, а след това каза делово нещо, в което съвсем не вярваше: — Докторът каза, че детето може да загуби разсъдъка си.

Гизеле ги чакаше в началото на улицата, като че ли се страхуваше да върви сама между сянката на дърветата. Хела изпревари Йерген, за да пристигне първа при момиченцето, и ѝ каза весело:

— Искаш ли да се возиш в количката?

Гизеле кимна утвърдително и Йерген ѝ помогна да се качи, като остави дългите ѝ крака да висят отстриани. Хела започна да бута и рече със смях:

— О, какво голямо бебе си имам. — Погъделичка детето под брадичката.

След това се опита да потича, за да покаже, че бърза, но беше твърде тежка. Гизеле не се смееше, но издаваше кратки звуци, които приличаха на смях.

Стигнаха до редица бели каменни къщи по „Курфюрстен Алее“. Хела спря при първата, до малка порта, от която тръгваше циментена пътека до вратата. Тя извика:

— Фрау Сондърс! — И една жена се показва на отворения прозорец. Беше с тъжно, строго лице, със строга прическа и можеше да се види, че носи проста синя рокля.

— Извинете, че викам така силно — каза Хела, като се усмихваше. — Така бавно вървя сега. Може ли да ми хвърлите ключа? Ще бъдат тук всяка минута.

Жената изчезна и след това се появи отново, за да пусне ключовете в ръцете на Йерген. После пак си влезе вкъщи.

— Оо — каза Йерген, — може да имате неприятности на това място. Изглежда много порядъчно.

И после, като усети какво е казал, смутен млъкна, но Хела се засмя:

— Тя е много мила, ще разбере. Наскоро е загубила мъжа си, починал от рак. Затова има две празни стаи. Ползвали са се от специални привилегии поради болестта му.

— И как ги открихте? — попита Йерген.

— Отидох при офицера, който отговаря за квартирите в района и го попитах — отговори Хела. — Но първо му направих малък подарък от пет пакета цигари. — Те се усмихнаха един на друг.

Йерген видя натоварения джип да пристига по улицата. Лео паркира както винаги, като се удари в едно дърво на тротоара. Моска скочи и Еди и Лео слязоха от предните седалки. Започнаха да пренасят

багажа в къщата, Хела ги водеше. Когато отново се появи, носеше голям кафяв пакет и го даде на Йерген:

— Десет кашона — каза тя, — нали така?

Йерген потвърди. Хела отиде при Гизеле, облегната на количката. Извади от джоба на палтото си шепя шоколади и ги даде на детето, като каза:

— Благодаря ти, че ми донесе такава чудесна количка. Ще дойдеш ли, когато бебето се появи?

Гизеле поклати глава и даде шоколадите на Йерген. Той взе един и го разчупи на малки парченца, за да може тя да ги скрие в шепата си, когато ги яде. След това Хела ги видя да вървят по „Курфюрстен Алее“, и Йерген спря и вдигна дъщеря си на рамо. Тя държеше кафявия пакет. Хела се върна в къщата, качи се по стълбата на втория етаж.

Апартаментът беше от четири стаи: спалня, дневна, друга спалня и една малка стая за кухня. Бяха се разбрали, че Моска и Хела ще живеят в малката спалня и кухнята, а можеха да ползват дневната при специални случаи. Фрау Сондърс имаше своя спалня и печка в дневната, където си готвеше.

Хела свари Моска, Лео и Еди да я чакат. Имаше две шишета с кока-кола и две чаши с уиски на малката масичка. Спалнята беше натрупана с куфари и друг багаж. Хела забеляза, че фрау Сондърс беше окачила красиви пердета на сини цветя на двата прозореца.

Моска вдигна своята чаша, Хела и Лео своите шишета от кока — кола. Еди вече си пиеше уискито, но после почака другите.

— За нашия нов дом — каза Хела.

Всички пиха заедно. Еди Касин гледаше как Хела отпи една глътка от своята кола, а след това отвори куфарите, за да си прибере дрехите в един голям махагонен гардероб.

Той никога не беше опитвал с Хела, въпреки че е бил в стаята им само нея много пъти. Чудеше се защо и разбра, че фактически тя никога не му беше дала повод за това. Никога не се беше приближавала до него, нито пък му беше давала някакви аванси. Тя не беше кокетка. Държеше се естествено и непровокативно. Еди Касин си даде сметка, че поведението му беше отчасти поради страх от Моска и като се опитваше да анализира този страх, мислеше, че се основава на това, че Моска не се интересува от други хора, а и на приказките,

които беше чувал за Моска от мъжете в частта им за караница, която е имал с някакъв сержант, заради което е бил преместен във военното управление и едва е избягнал военен съд. Сержантът бил толкова тежко ранен, че го изпратили в болница в Щатите. Но това беше странна история, за която не се говореше, а имаше само слухове. В основата беше небрежността, липсата на всякакъв интерес, толкова голям, че беше просто страшно. Неговите приятели — аз, Лео, Улф, Гордън — се смятаме за негови близки. Ако всички ни убият утре, той няма пет пари да даде.

— Количката — извика Хела внезапно, — къде сте сложили количката?

Те се засмяха. Лео удари главата си с ръце и каза на немски:

— Господи, оставих количката на улицата.

Но Моска я успокои:

— В малката стая е, Хела, в кухнята.

А Еди Касин си помисли, че той не може да понесе да я гледа тревожна дори на шега.

Хела отиде в другата стая, Лео си довърши колата.

— Другата седмица заминавам за Нюрнберг — обяви той. — Викат ме да свидетелствам за тези, които бяха на служба в Бухенвалд. Отначало отказах, но после ми казаха, че някакъв лекар е сред подсъдимите. Той имаше навик да ни крещи: „Не съм тук да лекувам вашите болки. Не съм дори да ви помагам да останете живи. Службата ми е да се грижа да сте годни да работите всеки ден.“ Ще свидетелствам срещу този мръсник.

Моска напълни отново чашите и подаде на Лео нова бутилка кола.

— Ако бях на твое място, щях да искам да убият тези кучи синове.

Лео сви рамене.

— Не знам. Чувствам само презрение, а не омраза вече. Не знам защо. Просто искам да се махна оттук.

Той отпи една голяма глътка от колата.

— Ще ни липсващ в хотела, Уолтър — каза Еди. — Мислиш ли, че ще ти хареса да живееш във фрицовия стил?

Моска сви рамене:

— Все ми е едно. — Напълни чашата на Еди и продължи: — Друм, Еди, след тази чаша. Не искам да плашиш новата ми хазайка. Стига си пил.

— Вече съм се поправил — отвърна Еди Касин. — Жена ми идва от Англия с детето. — Той ги погледна с престорена гордост. — Семейството идва да живее с мен.

Моска поклати глава:

— Горката ти жена. Мислех, че те е оставила, когато ти отиде във войската. Какво ще правят всичките ти сладурчета?

— Ще се оправят — каза Еди. — Не се тревожи за тях, те винаги се оправят. — Внезапно, без причина, той се ядоса. — Бих искал да им ударя една по задника. — Той си взе якето и излезе.

Еди Касин тръгна по „Курфюрстен Алее“ бавно. Извитата улица със сенчести дървета беше приятна в топлия следобед на тази ранна пролет. Той реши да се изкъпе в хотела, а след това да отиде за вечеря в Ратскелера. Погледна към улицата, преди да завие по „Мецер Щрасе“, силни цветове привлякоха вниманието му и там видя едно младо момиче под широко зелено дърво, четири малки дечица танцуваха около нея. През широкия булевард виждаше деликатните черти на лицето ѝ, чистотата на младостта. Докато я наблюдаваше, тя вдигна глава към жълтата светлина на следобедното слънце и като се отстрани от децата, погледна право към Еди Касин.

Той видя на лицето ѝ усмивка, чиято невинност и инстинктивно усещане за сексуална сила винаги го възбуждаше. Усмивка на младостта, помисли си Еди, усмивка, която се появява, когато те ласкаят, и все пак невинна усмивка, малко възбудена, странна, учудване за това каква всъщност е силата, която притежаваш. За Еди Касин тя означаваше девственост, девственост на мисълта, на тялото също, но на първо място невинност на мислите, която беше срещал и съсипвал преди; борбата на ухажването за него беше по-сладка от фактическата победа.

Сега, като гледаше от другата страна на улицата, изпитваше сладка тъга, но и се удивляваше, че това момиче в бялата си блузка можеше така дълбоко да го трогне. Той се поколеба дали да не отиде при нея; беше небръснат, мръсен и миришеше на пот. Майната му, не мога всички да таковам, си помисли, като знаеше, че през широкия булевард, дори в силната слънчева светлина, тя можеше да види само

деликатните черти на лицето му, а не следите от възрастта, които щяха да ѝ се сторят признак на старост, на разложение.

Тя се обърна към децата и грациозното младежко движение на главата и тялото, картината, която образуваха всички седнали на зеления килим от трева, се запечата в съзнанието му: под тъмнозеленото дърво младото момиче в бялата риза, белите ръкави, навити почти до раменете, двете издатини на бялата тъкан, гърдите ѝ, златистата ѝ глава, наведена към седналите деца, на това не можеше да се устои. Той бързо тръгна по „Мецер Щрасе“ и влезе в хотела.

Еди взе душ, обръсна се и бързаше, но се забави, за да посипе тялото и лицето си с толкова пудра. Внимателно се среса, като съжеляваше за сребърните нишки отстриани, и още в стаята си сложи тъмнозелената офицерска униформа с граждански знак, като знаеше, че така няма да изглежда толкова възрастен в нейните очи, отколкото в граждански дрехи.

Почука се на вратата и фрау Майер влезе в бански халат. Това беше неин стар трик. Когато чуваше, че Еди се къпе, тя също се изкъпваше и ухаеща на парфюм, отиваше в стаята му, когато той се обличаше. Обикновено това успяваше.

— Имаш ли една цигара за мен, Еди? — попита тя и седна на леглото с кръстосани крака.

Еди си връзваше обувките, посочи към масата. Тя взе една цигара, запали я и пак седна на леглото.

— Много си красив, отиваш ли при някого?

Еди спря за момент, погледна почти идеалното ѝ тяло, приятното ѝ остро лице. Познато беше. Той я вдигна от леглото, занесе я извън стаята и я остави в хола.

— Не днес, бейби — каза той, изтича надолу по стълбите и излезе на улицата.

Изпълнен беше с невъобразима възбуда, сърцето му биеше силно. Бързо премина по „Мецер Щрасе“ и като приближи към ъгъла, забави хода си и с малко пъшкане зави в „Курфюрстен Алее“.

Доколкото можеше да види, дърветата в парка бяха самотни, нямаше деца под тях. Зелената полоса беше една непрекъсната линия без никакво чуждо тяло да нарушава хармонията ѝ с околните дървета. Еди Касин прекоси булеварда и тръгна към най-близката къща. Почука на вратата и попита на лош немски за момичето, което се грижи за

четири деца, но никой не знаеше нищо за нея в тази къща, нито в другите. Последната беше с апартаменти за военни и американски цивилни, а Еди разпозна мъжа, който отвори вратата. Виждаше го често в Ратскелера.

— Не — отговори мъжът. — Не е от тази улица. Момчетата тук спят с всички мадами от този блок и аз ги познавам. На мен самия също ми се иска. Нямах късмет, човече.

И той се усмихна съчастнически на Еди Касин.

Еди застана в средата на булеварда, като не знаеше накъде да върви. Пролетната вечер падаше, хладен ветрец гонеше следобедната горещина. От другата страна на булеварда и по-нататък се виждаха градините с току-що показалата се зеленина, равните насадени петна и шарените кафяви дървени и картонени колибки, в които градинарите пазеха инструментите си, а и някои живееха там. Мъже работеха в този малък селскостопански район и той усети миризмата на реката от татък хълма, който се издигаше над градините. Край разрушените къщи се виждаха зелени петна от диви растения. Знаеше, че никога няма да види момичето отново и дори няма да го познае, ако го срещне, но внезапно възбудата му се върна и той тръгна надолу по „Курфюрстен Алее“ до края, където свършваше градът и можеше да види гюлето непипнато, меките спокойни хълмове, влажната пролетна зеленина по тях като новоизраснала кожа. И никакви сиви или почернели развалини не нарушаваха красотата на деня.

Тази вечер Хела залепи илюстрации на детски приказки по стените. Беше ги купила за детето, което очакваха, каза тя, но Моска мислеше, че е от някакво суеверие, магия, за да бъде всичко, както трябва. Когато привърши, му каза:

— Мисля, че трябва да отидем при фрау Сондърс.

— Господи, много съм изморен тази вечер — отвърна Моска. — Дяволски много работа свършихме.

Хела седеше на леглото със скръстени ръце и разглеждаше почти квадратната стая. Кремавата количка беше облепната на светлосиньото перде на цветя като картина на стената. Една малка кръгла масичка беше покрита със синя покривка и двата стола бяха тапицирани в светлосиво. На пода имаше кафеникав килим, избелял от старост. Леглото и тоалетката бяха от махагон и на всяка стена имаше по една малка рисунка на селски пейзаж в бледозелено, с виолетови, сини,

бели и сребристи води на буйни потоци. Вълна от радост се разляло тялото ѝ. След това забеляза лицето на Моска, каменно, напрегнато, и разбра, че му е неудобно. Хвана ръката му и я задържа в скута си.

— Сега наистина изглежда, че винаги ще бъдем заедно.

— Да отиде ми да изкажем почитанията си на хазайката — предложи Моска.

Всички стаи бяха с врати, които водеха в хола, а и самият хол имаше врата, която отделяше апартамента от стълбището. За да отидат от една стая в друга, трябваше да излязат в хола и да почукат на вратата на дневната. Чуха глас, който ги покани да влязат.

Фрау Сондърс седеше на кушетката и четеше вестник. Стана, когато Хела ги представи, и стисна ръката на Моска. Последният видя, че тя не беше стара, както си бе помислил, когато я зърна. Косата ѝ беше в строга прическа, а лицето ѝ набръчкано, но имаше нещо странно младежко в движенията на слабото ѝ тяло, в правия ѝ гръб.

— Надявам се, че ще използвате дневната, когато искате — каза фрау Сондърс. Имаше плътен, нежен глас, но каза това от учтивост.

— Благодаря — отвърна Хела. — Искам да ви благодаря за пердетата и за някои други неща, които сте сложили в стаята. Ако можем с нещо да ви помогнем, моля, кажете ни.

Фрау Сондърс се поколеба:

— Надявам се, че няма да имаме неприятности с властта.

Тя изгледа Моска със съмнение, като че ли искаше да каже нещо друго.

Хела се сети какво е.

— Ние сме много тихи, той не е от тези луди американци, които винаги имат партита.

Тя се усмихна на Моска, но той не ѝ отвърна.

— Просто дойдохме за малко — продължи Хела. — Имахме труден ден, така че... — Тя стана и сконфузено пожела лека нощ.

Моска се усмихна учтиво. Фрау Сондърс съответно се усмихна и тогава Моска разбра, че тази жена е срамежлива въпреки възрастта си и че е малко уплашена при мисълта, че един враг живее в нейната къща.

Когато се събличаха в стаята си, Моска каза на Хела новината, която почти беше забравил.

— Заповедите най-после са пристигнали за заминаването на Мидълтънови за Щатите. Заминават другата седмица.

Хела се учуди:

— О, жалко.

— Не се тревожи — успокой я Моска. — Мога да взема снабдителни карти от други хора и ще ги обменим на село като истински германци.

В леглото Хела каза:

— Значи затова изглеждаше така унил днес.

Моска нищо не отговори. След като тя заспа, той дълго време остана буден.

Странно му беше, че сега, най-после, като че ли това е била целта на живота му, той живее като враг. Къщата беше пълна с германци, както и къщите по улицата наоколо, и в леглото му също — жената, която носеше неговото дете. Липсваше му шумът на партитата, които ставаха в хотела, пулсирането на моторите на джиповете, радиоапаратите, настроени на вълните на въоръжените сили, които предаваха американска музика. Тук всичко беше тихо. Внезапно се чу шум от вода в банята. Фрау Сондърс, си помисли, а после той също изпита нужда да стане и да отиде, но почака малко, за да даде възможност на жената да се върне в стаята си. След това стая до прозореца със спуснатото перде, като пушеше и се опитваше да види нещо през тъмнината навън. Опита се да си спомни кога са му дали първото оръжие, първата му желязна каска, първата лекция по тактиката на сраженията и как да се предпазва от врага. Но сега това всичко му изглеждаше нереално и неважно. Истински реалното беше тази стая, количката, жената в леглото.

Вечерта преди заминаването на Мидълтънови Хела и Моска отидоха на разходка в града, преди да ги посетят. На излизане от къщата на „Курфюрстен Алее“ Хела се спираше да каже добър вечер на жените по вратите. Моска търпеливо стоеше до нея с учтива усмивка на лицето.

Тръгнаха към центъра на града.

— Нека да купим на фрау Сондърс сладолед от клуба на Червения кръст, предложи Хела.

Моска я погледна.

— Вие сте станали много добри приятелки само за две седмици — коментира той. — Какво става? Зная, че й даваш част от твоята храна и захар и кафе от нашето. Когато си заминат Мидълтънови, ще трябва да бъдеш по-пестелива, бейби. Ще бъде трудно да се взимат такива неща.

Тя му хвърли смутена усмивка.

— Ако мислех, че наистина те интересува, нямаше да го правя. Зная, че просто искаш аз да имам всичко. Но аз не мога, Уолтър. Когато готвя месо, миризмата изпълва целия хол и си мисля за нея в дневната — само изсушени картофи. Много съм дебела. Виж.

— Това не е от ядене — каза Моска. Хела се засмя и го ръгна, а той й се ухили: — Но ти си доста наедряла. Поне сега няма да можеш да носиш ризите ми.

Тя беше със синя рокля за бременни, която Ан Мидълтън й бе дала.

Моска я хващаше за ръката, когато трябваше да се катерят по разрушения, които покриваха тротоара. Дърветата бяха затрупани с листа и лъчите на залязващото слънце от време на време се промъкваха през тях. Хела каза замислено:

— Фрау Сондърс е наистина чудесна. Човек не може да си го представи само от един поглед, но тя е много приятна при разговор и

върши почти всичката ми работа. И не защото ѝ давам нещо, тя искрено желае да ми помогне. Ще ѝ купиш ли сладолед?

Моска се засмя и каза:

— Разбира се.

Тя почака отвън, докато той влезе в клуба на Червения кръст. На връщане минаха покрай сградата на полицията и при парка Контрескарп долу пътят им беше препречен от малка тълпа, която слушаше един човек, качен върху градинска пейка. Той говореше, като размахваше ръце и крещеше. Те се спряха, Моска премести студената кутия със сладоледа в дясната си ръка и Хела се облегна на рамото му.

— Всеки един от нас е виновен — крещеше човекът. — Този безбожен век, тази безбожна земя. Кой мисли за Исус Христос? Приемаме кръвта му като наше избавление, а не вярваме. Но аз ви казвам, кръвта му е измила толкова много грехове, тази кръв е уморена. Господ Бог е уморен от нашето поведение. Колко още ще бъде търпелив той? Колко още кръвта на Исуса ще ни спасява?

Той спря и гласът му стана нежен и молещ:

— Любовта на Исус не е вече достатъчна, кръвта на Исус не е вече достатъчна. Моля, повярвайте ми. Спасете себе си и мен, и нашите деца, и нашите жени, нашите майки, нашите бащи, сестри, братя и нашата страна. — Гласът му стана спокоен, делови, убедителен и тялото му се отпусна. Той заговори с обикновен тон. — Виждате тази земя в развалини, континента, а Христос вижда по-далече от нас, той вижда, че разрушението на душата е всеобщо, злото триумфира, сатаната гледа на света с радост, като вижда със смеещите си очи смъртта на човека и на всичко, създадено от човека, от началото на света.

Един самолет мина над главите им по пътя към въздушната база. Ревът на моторите го накара да спре. Той беше дребен, с тесни гърди, които изпъкваха, когато изхвърляше назад главата си, за да гледа със своите лъскави очи на птица. Той продължи:

— Представете си един свят без живот. В полярните области сняг и лед без никакви следи, никой не се е движил по тях. В Африка, в джунглите, където слънцето дава живот на създадени от Бога безбройни и различни форми, там всичко е мъртво. — Гласът сега беше бясно риторичен, помпозен, блестящите очи изхвъркваха от малката му глава. — Трупове на мъртви животни лежат разложени в

изгниващата флора. В полетата на Китай, покрай плодородните реки крокодилът не вдига ухилената си глава, за да отвърне на хиленето на Сатаната. А в нашите градове, в многото сърца, които се наричат цивилизация, няма нищо, освен руини. Хълмове от камък, където никакъв живот никога няма да расте, пръст от счупени стъкла. Завинаги.

Той спря и чакаше знак на одобрение, но вместо това се чуха викове от различни места на тълпата.

— Къде ти е разрешението? Къде ти е разрешението от военното правителство?

Чуха се три или четири мъжки гласа. Проповедникът беше слисан.

Хела и Моска бяха почти в средата на тълпата, много хора се струпяха зад тях. Отляво стоеше млад човек, облечен в синя, избеляла риза и дебели работни панталони. В ръцете си държеше момиченце на шест или седем години, чиито очи бяха странно безизразни. Отдясно един стар работник пушеше дебелата си лула. Младият човек крещеше с другите: „Къде ти е разрешението, къде ти е разрешението от военното правителство?“ След това се обърна към Моска и старият работник каза:

— Понеже сме загубили, всякакви ни крещят, дори свини като този.

Моска, в цивилно облекло, се усмихна на Хела, като се учуди, че мина за германец.

Сега проповедникът бавно насочи ръката си към небето и каза с висок тържествен глас:

— Имам разрешение от нашия Създател.

Слънцето, червено от последния си замиращ огън, окъпа вдигнатата ръка с червена светлина. Започна да залязва и сиви, в мекия летен мрак, израснаха на хоризонта като огромни назъбени копия руините на града, като магия пред очите им. Проповедникът наведе главата си в благодарност. Той вдигна глава към небето. Прегърна всички с един размах на ръцете си.

— Върнете се при Исуса Христа — извика. — Върнете се при Христос. Оставете греховете си. Оставете пиенето. Оставете разврата. Откажете се от комара, желанието за светски успех. Повярвайте в Христа и ще бъдете спасени. Наказани сте за греховете си.

Наказанието е пред очите ви. Разкайте се, преди да стане твърде късно. Не грешете повече.

Оглушителният глас спря, за да си поеме дъх.

— Помислете какъв живот сте водили преди, не вярвате ли, че страданието, разрухата Божие наказание за греховете, които сте извършили. Сега младите момичета развратничат с вражеските войници, младите мъже просят цигари. Паф-паф. — Той имитираше пушене с маниакална омраза. — В неделя хората отиват на село да крадат или да търгуват за храна. Къщата на Господа е празна. Ние предизвикваме разрушението. Покайте се, казвам ви пак. Покайте се. Покайте се. — Думите започнаха да се сливат истерично. — Повярвайте в Господа Исуса Христа. Повярвайте в Господа и само един е Господ. Повярвайте в единния Бог, повярвайте в Христос.

Той спря и след това със заплашителен глас, като се караше, им изкрещя грубо, като ги обвиняваше:

— Вие всички сте грешници, вие сте осъдени на вечен ад. Виждам, че някои се усмихват. Съжалявате сами себе си. Защо Господ ни кара да страдаме така? Вие ли питате?

Някой в тълпата извика с насмешка:

— Това не беше Господ, това бяха бомбардировачите на Амитата. Тълпата се разсмя.

Човекът на скамейката изчака да млъкнат и след това, като се взираше в замиращата светлина, диво, отмъстително посочи една жена в черно:

— Ти, жено, смееш ли се на Господа? Къде са мъжът ти, децата ти? — Той посочи младия човек до Моска. — Вижте — каза той на тълпата и те всички се обърнаха и проследиха ръката му. — Ето още един безбожник, един млад човек, надеждата на Германия. За неговите грехове детето му е съсипано, а той се смее на гнева Господен. Почакай, безбожнико, в лицето на детето ти виждам друго наказание. Почакай. Погледни детето си и почакай. — Със злоба той посочи друг от тълпата.

Младият човек сложи детето на земята и каза на Хела:

— Моля ви, гледайте я за малко.

След това го видяха как разблъска тълпата и стигна до пейката на проповедника. С един силен удар повали дребния човек на земята.

Коленичи на гърдите му, грабна тъмната коса и удари птичата му глава на цимента. След това стана.

Тълпата се разпръсна. Младият човек взе детето си и отиде в парка Контескарт. Като от магия повечето хора изчезнаха. Проповедникът лежеше, без да мръдне. Кръв течеше от гъстата му къдрава коса, много малки поточета кръв се стичаха от челото му и образуваха червена маска по лицето. Хела се беше извърнала и Моска я хвана за ръката, за да я изведе на улицата. Видя, че ѝ стана лошо, вероятно при вида на кръвта, помисли си той.

— По-добре да останеш у дома с фрау Сондърс тази вечер. — После, като че ли ѝ дължеше извинение, че не се е намесил, каза: — Не е наша работа.

Моска, Лео и Еди Касин седяха в дневната на Мидълтън. Мебелите принадлежаха на реквизираната къща, така че все още имаше столове за сядане. Всичко останало беше сложено в дървени сандъци покрай стената.

— И тъй, ти наистина отиваш утре на Нюрнбергския процес? — попита Гордън Лео. — Кога тръгваш!

— О, вечерта — отговори Лео. — Предпочитам да карам през нощта.

— Нареди мръсниците, когато стигнеш там — каза Ан Мидълтън. — Ако трябва, лъжи, но направи така, че да получат, каквото им се полага.

— Няма да има нужда да лъжа — отговори Лео. — Имам много добра памет.

— Искам да се извиня за миналия път — каза Гордън Мидълтън. — Бях много груб.

Лео махна с ръка:

— Не разбирам. Баща ми беше политически затворник, комунист. Майки ми беше еврейка, затова и аз бях затворен. Но баща ми беше политически. Разбира се, след пакта Сталин-Хитлер той загуби вярата си. Разбра, че единият не беше по-добър от другия.

Професорът, който седеше в ъгъла до масата за шах с куртоазна усмивка на лицето си, се уплаши от тази нетактична забележка. Видя с паника и неудобство гнева, който се надигаше у Гордън Мидълтън, и не искаше да бъде свидетел на сцена на насилие, макар и с думи. Всяко насилие го отчайваше.

— Трябва да си тръгвам — каза. — Имам уговорен урок.

Той се ръкува с Гордън и Ан.

— Разрешете ми да ви пожелаая добър път до Америка и късмет.

Приятно ми беше да се запозная с вас.

Гордън го изпрати до вратата и каза чистосърдечно:

— Надявам се, няма да забравите да ми пишете, професоре.

Разчитам на вас да ми съобщите какво става в Германия.

Професорът кимна с глава:

— Разбира се, разбира се.

Той вече беше решил по никакъв начин да не се свързва с Гордън Мидълтън. Всякакви връзки с комунисти, независимо колко невинни, можеха в едно непредвидено бъдеще да му напакостват много.

— Чакайте малко, чакайте малко. — Гордън отново върна професора в стаята. — Лео, току-що се сетих, че професорът отива в Нюрнберг в края на седмицата. Можеш ли да го вземеш в колата си, или това е в противоречие с наредбите на твоята институция?

— Не, не — каза професорът много разтревожен. — Не е необходимо, моля ви.

— Няма никакъв проблем — отвърна Лео.

— Не — продължи професорът и сега изпадна почти в истерия.

— Имам си билет за влака, всичко е уредено. Моля ви, знаей, че ще бъде много неудобно за вас.

— Окей, професоре, окей — каза Гордън успокоително и го заведе към вратата.

Когато Гордън се върна в стаята, Моска попита:

— Защо, по дяволите, се развълнува толкова?

Гордън хвърли поглед към Лео:

— Той е много коректен човек. Синът му е арестуван като дребен военнопръстъпник. Не знам точно за какво, освен че е бил съден от германския съд, не окупационния, така че вероятно не е толкова лошо. Предполагам, че беше ужасен, че Лео може да разбере и да помисли, че е във връзка с концентрационните лагери, което, разбира се, не е възможно. Не възразяваш, нали, Лео?

— Не.

— Виж какво — каза Гордън. — Утре ще отида у тях. Ще имам време. Ще му кажа, че ще го вземеш утре вечер. Като разбере, че ти знаеш, ще се съгласи. Това окей ли е?

Ан Мидълтън го изгледа остро, но нямаше ирония в ястребовото лице на Лео. Беше искрено. Тя се усмихна:

— Гордън винаги се грижи за своите симпатизанти.

— Не ми е станал симпатизант, Ан — провлече Гордън с бавния си равен глас, — но смятам, че съм му внушил някои неща. Той умее да слуша. — Гордън замълча и със спокоен тон, с нежен упрек продължи: — Не смятам, че точната дума е симпатизант.

Всички мълчаха.

— Кога ще се върнеш? — попита Моска Лео.

Лео му се ухили:

— Не се безпокой. Няма да го изпусна.

— Какво да изпуснеш? — попита Ан Мидълтън.

— Ще ставам кръстник — отговори Лео. — Вече съм приготвил подаръка.

— Срамота е, че няма да съм тук, за да видя детето, когато се появи — каза Ан. — Жалко, че Хела не може да бъде тук тази вечер. Дано не ѝ е много зле.

— Не — каза Моска. — Просто дълго се разхождахме тази вечер. Тя искаше да дойде, но ѝ казах по-добре да не идва.

— В края на краищата не сме толкова важни, Уолтър — каза Ан на шега, но със зловна нотка.

Еди Касин в един фотьойл в ъгъла отвори очите си. Беше задрямал. Той не обичаше да гостува на женени двойки. Мразеше жени, които бяха с мъжете си в своя дом. А и той не харесваше Ан Мидълтън. Тя беше грозна, беше упорита и се отнасяше с презрение към него.

Моска ѝ се хилеше:

— Знаеш, че съм прав.

— Дразни се, че не се интересуваш от другите хора — обясни Гордън. — Понякога ми се иска аз да съм такъв.

Моска каза:

— Гордън, може би нарушавам правилника, но ще си го позволя. Всички тук знаят, че те изпращат у дома, защото имаш партиен билет на комунист. Не разбирам от политика. Бях дете, когато постъпих в армията. Може би в известен смисъл все още съм такава. Искам това да кажа. Много те уважавам, защото имаш смелост. Знаеш, че нещата са сложни. Смятам, че грешиш, защото аз не бих имал доверие на

човек, който ме кара да правя това, което той иска, независимо от мотивите му. Това се отнася за войската на Съединените щати, комунистическата партия, Русия, дебелия полковник и така по цялата линия. — Той се обърна към Еди Касин. — Какво, по дяволите, искам да кажа?

Еди отвърна сухо:

— Че го обичаш, независимо че не даде на Хела да дойде.

Всички се засмяха. Гордън не се засмя. Дългото му безизразно лице на янки остана така и каза на Моска:

— Тъй като ти проговори, може би ще мога да ти кажа нещо, което винаги съм искал да ти кажа, Уолтър. — Той млъкна за минутка, потри големите си кокалести ръце. — Знам какво мислиш или ми се струва, че знам. Казваш, че греша, но аз имам възгледи, които ще ме съпровождат, независимо от това какво става. Аз вярвам в човешката раса, вярвам, че животът на тази земя може да бъде изключително красив. Вярвам, че това може да се постигне чрез усилията на комунистическата партия. Ти може да градиш всичко върху няколкото души, на които държиш. Повярвай ми, това е погрешен начин на живот.

— Да? Защо? — Моска наведе глава и когато я вдигна, за да погледне Гордън, имаше червени петна на гняв по лицето му.

— Защото тези хора и ти самият сте контролирани от сили, с които не искате да се занимавате. Вие не изразявате свободната си воля, когато се борите на ваше равнище, в тесния си кръг, вашата малка лична арена. Когато правите това, поставяте хората, които обичате, в ужасна опасност.

Моска отговори:

— Тези приказки за контролиращите сили, които влияят на живота ми. Господи, не мислиш ли, че не зная това? Не вярвам, че нещо може да помогне. Но никой няма да ме принуди да мисля веднъж едно, а после да отида на противоположната страна. Не ме интересува дали е право или криво. Всеки ден някакъв фриц във въздушната база или в хотела, или на работа в Ратскелера ми казва колко ще бъде щастлив, когато ще маршируваме заедно срещу руснаците, и очаква да му дам една цигара. И от другата страна предполагам, че е същото. Знаеш ли за какво се радвам? — Той се наведе към Гордън над масата,

лицето му бе зачервено от възбудата и алкохола. — Че този път има надежда всичко да се превърне в дим. Всички ще изпукаме.

— Хей, хей — аплодира Ан Мидълтън, като пляскаше с ръце.

Еди Касин се засмя:

— Господи Исусе, каква реч.

Лео беше шокиран.

Моска избухна в смях и каза на Гордън:

— Виж какво ме накара да направя.

Гордън също се усмихваше, като си мислеше, че винаги забравя какъв е Моска и винаги се учудва, когато тази младежка, незряла искреност избухва въпреки резервираността на Моска. И като се опита да помогне, каза:

— Какво ще кажеш за Хела тогава и за детето ви?

Моска не отговори. Ан стана, за да напълни чашите. Лео се намеси:

— Не иска да каже това.

И тогава Моска, като че ли не беше чул, каза на Гордън:

— Отговорен съм. — И само Еди Касин усети, че беше произнесъл тези думи като заклинание, нещо, с което ще трябва да живее. Моска им се усмихна и каза на шега този път: — Ще стана отговорен. — Поклати глава. — Човек може ли да направи нещо по-добро от това?

— А защо ти не разсъждаваш така? — попита Ан Мидълтън Лео.

— Не знам — отговори той. — Когато отидох в Бухенвалд, бях много малък, срещнах баща си там и дълго време бяхме заедно. А хората са различни. При това Уолтър се променя. Хванах го, че се покланя, покланя се за лека нощ на своите германски съседи.

Другите се засмяха, но Моска каза нетърпеливо:

— Как може човек да прекара осем години в концентрационен лагер и да излезе такъв като тебе, не мога да разбера. Ако аз бях на твое място и някоя зелка ме погледне накриво, ще го изпратя в болницата. И всеки път, когато ми отговаря по начин, който не ми харесва, ще го ритам в слабините.

— Моля, моля — обади се Ан с престорен ужас.

— Толкова по-лошо за тебе — каза Моска на Ан, но ѝ се ухили. Тя употребяваше по-лош език, като ругаеше черноборсаджийи, които са я измамили.

Лео изрече бавно:

— Забравяш, че съм половин германец. А това, което германците направиха, беше не защото бяха германци, а защото бяха хора. Баща ми каза това. И затова сега си прекарвам приятно времето. Живея нов живот. Бих отровил този живот, ако съм жесток като другите.

— Прав си, Лео — каза Гордън. — Нужен е по-интелектуален подход, а не емоционална реакция. Трябва да разискваме, да променим света чрез логически действия. Комунистическата партия вярва в това.

Нямаше съмнение в неговата искреност към партията, в която вярваше.

Лео му хвърли дълъг поглед:

— Знам само едно нещо за комунистите. Баща ми беше комунист. Лагерите никога не можаха да съкрушат духа му. Когато стигна до лагера вестта, че Хитлер и Сталин са подписали пакт, баща ми почина лесно след това.

— А ако този пакт беше необходим, за да се спаси Съветският съюз? — попита Гордън. — Ако този пакт беше необходим, за да се спаси светът от нацистите?

Лео наведе глава, покри лицето си с ръце, за да задържи мускулите си и да спре тика.

— Не — извика той. — Ако баща ми трябваше да умре така, този свят не заслужава да бъде спасяван. Това е емоционално, зная, не е интелектуален подход, който партията ти изисква.

В последвалата тишина чува, че бебето плаче горе.

— Ще отида да го преоблека — каза Гордън.

Жена му го погледна с благодарна усмивка. Когато излезе, Ан се обърна към Лео:

— Не му обръщай внимание. — Тонът на гласа ѝ беше без никакъв акцент, за да не я сметнат за нелоялна. Тя отиде в кухнята да направи кафе.

Когато вечерта приключи, всички се ръкуваха поред. Ан каза:

— Ще дойда утре да кажа сбогом на Хела.

Гордън се обърна към Лео:

— Не забравяй моя професор, Лео, нали? — Лео поклати глава и Гордън прибави бавно и искрено: — На добър час.

Гордън заключи вратата след тях и се върна в дневната. Ан седеше замислена на стола си.

— Искам да поговоря с теб, Гордън — каза тя.

Той ѝ се усмихна.

— Е, тук съм, говори. — Усети някакъв страх. Можеше да говори с Ан, без да се ядосва, когато обсъждаха политически въпроси, въпреки че тя никога не се съгласяваше с него.

Ан стана и започна нервно да се разхожда нагоре — надолу по стаята. Гордън наблюдаваше лицето ѝ. Той обичаше широкото ѝ честно лице, чипия нос и бледосините очи. Тя беше чист саксонски тип, мислеше си той, и все пак изглеждаше почти като славянка. Почуди се дали няма някаква връзка. Ще трябва да почете по този въпрос.

Думите ѝ чукаха по съзнанието му. Тя каза:

— Трябва да се откажеш, просто трябва да се откажеш.

— Да се откажа от какво? — попита Гордън с невинен вид.

— Знаеш от какво — отвърна тя и шокът, че я разбра, беше толкова силен, че не усети гняв, само едно неприятно усещане в стомаха, безкрайно отчаяние. Когато видя лицето му, тя отиде при него и клекна до стола му; само когато бяха сами, тя изоставяше силата си, ставаше нежна, внимателна. Заговори: — Не се ядосвам, че си загуби работата, защото си комунист. Но какво ще правим? Трябва да мислим за детето ни. Трябва да печелиш, Гордън. А ти губиш всичките си приятели, когато се ядосваш толкова много за политика. Не можем да живеем така, мили, просто не можем.

Гордън стана от стола и се отдалечи от нея. Беше дълбоко смутен не само защото тя каза това, но защото го познаваше толкова малко най-близкото му човешко същество; че тя можеше да си помисли как той напуска партията като човек, който се отказва от тютюна или от някаква храна. Но той трябваше да ѝ отговори.

— И аз мисля за нашето дете — каза Гордън. — Затова съм комунист. Искаш ли, когато порасне, да страда като Лео или да стане като Моска, който не го е еня за другите човешки същества? Не ми харесва какво каза пред теб, но той не се интересува от това, въпреки че казва, че ме харесва. Искам синът ни да расте в едно здраво общество, което няма да го праща на война или в концентрационни лагери. Искам той да расте в едно морално общество. За това се боря аз. А ти знаеш, че нашето общество е корумпирано, Ан, и ти го знаеш добре.

Ан се изправи срещу него. Тя не беше вече нежна и внимателна. Говореше му делово:

— Не вярваш на нищо лошо, което пишат за Русия. А пък аз вярвам някои неща, достатъчно е и това. Те няма да направят живота на моя син сигурен. Аз имам вяра в моята страна, както хората имат доверие в своите братя и сестри. Ти винаги казваш, че това е национализъм. Не знам. Ти си готов да правиш жертви за това, в което вярваш, но аз не съм готова нашият син да страда заради твоите възгледи. И, Гордън, ако мислех, че ти подхождат, нямаше да настоявам да се откажеш. Но това, което се е случило с бащата на Лео, е точно това, което ще се случи с теб. Усетих го, когато ни го разказваше, и усетих, че той ни го казва именно поради тази причина, да ни предупреди. Или нещо по-лошо, ти ще се корумпираш. Трябва да напуснеш, просто трябва да напуснеш.

Широкото ѝ лице изразяваше упорство и той знаеше, че това упорство не може да се превие.

— Нека да уточним дали се разбираме — каза Гордън бавно. — Ти искаш аз да получа добра работа, да живея като добър гражданин от средната класа и да не рискувам бъдещето си, като остана в партията. Така ли?

Тя не отговори и той продължи:

— Знам, че мотивите ти са безупречни. По същество и двамата сме съгласни. Искаме най-доброто за нашия син. Не сме съгласни с методите. Сигурността, която искаш той да има, е временна, сигурност, която зависи от капиталистите, които владеят страната. Моят възглед е да се борим за една постоянна сигурност, сигурност, която да не може да бъде премахната от шепа хора от господстващата класа. Не виждаш ли?

— Трябва да се откажеш — продължаваше Ан упорито. — Просто трябва да се откажеш.

— А ако не мога?

— Ако не обещаеш, че ще се откажеш... — Ан млъкна и набра кураж за тези думи — ще се върна в Англия с бебето вместо в Америка.

И двамата се уплашиха от това, което тя най-после изрече, след това Ан продължи тихо, почти с плач:

— Зная, че ще удържиш на обещанието си, ако решиш. Виждаш, имам ти доверие.

И за пръв път, откакто бяха заедно, Гордън наистина се ядоса, защото знаеше, че убеждението ѝ беше основателно, той никога не я беше лъгал, никога не беше пристъпил обещание. Съвестта му на човек от щата Ню Ингленд винаги е била фактор в личните му отношения. А сега тя използваше честността му, за да го хване.

— Нека си изясним това — каза Гордън. — Ако не обещаеш да напусна партията, ще вземеш сина ни и ще заминеш за Англия. Ще ме оставиш. — Той се постара болката и гневът да не проличат в гласа му. Ако обещаеш, ще дойдеш в Щатите с мен.

Ан потвърди с глава.

— Знаеш, че това не е честно — продължи Гордън и не можа да скрие болката. Той седна отново. Спокойно и търпеливо преценяваше всичко в главата си. Знаеше, че Ан казва истината. Знаеше, че никога не би могъл да се откаже от партията, че само ще я намрази в такъв случай, а знаеше също, че не може да се откаже от нея и от детето, може би от нея, но не и от бебето. — Обещавам — каза той и знаеше, че лъже. И когато тя се приближи до него, лицето ѝ беше обляно в сълзи, коленичи и сложи главата си на скута му, той усети съжаление и съчувствие, а също и страх от това, което беше направил. Защото той имаше пълното съзнание, че в Америка ще мине доста време, преди тя да открие измамата му, а когато това стане, няма да има желание, нито пари да се върне в Англия. Корените им един в друг ще са станали твърде дълбоки. Знаеше, че и за двамата животът ще бъде смесен с омраза, недоверие и презрение и че до края ще има борба помежду им. Но нищо не можеше да направи. Той галеше твърдата ѝ тежка коса, която винаги го възбуждаше, както и твърдото ѝ селско тяло. Обърна тежко сложеното ѝ, почти славянско лице нагоре, за да може да го целуне през сълзите.

Помисли си: „Нищо не мога да направя“, и целувката беше болезнена за него.

В дрезгавината руините на Нюрнберг имаха някаква тиха величавост, като че ли това разрушение беше станало много отдавна и от природни сили — пожари, земетресения, дъждове и слънце, — а част от тях бяха черни, като че ли земята е кървяла и замръзналата лава беше образувала огромни купища.

Лео караше през града и за първи път изпита удоволствие от гледката на опустошението. В покрайнините спря пред една малка квадратна къща, боядисана в бяло, абсолютно същата като останалите. Надяваше се, че професорът е готов, искаше да напуснат Нюрнберг, радваше се, че процесът е зад него вече. Той беше дал своите показания честно, само фактите срещу пазачите и капо, които познаваше. Беше срещнал стари приятели, стари съзатворници и сподели мрачното им задоволство от така дългоочакваното отмъщение. Но странно, не му беше приятно да бъде с предишните си приятели, като че ли те не бяха жертви, бяха участвали в някакво срамно действие и сега чувстваха вина. Опита се да си го обясни и разбра, че не иска да бъде с хора, които си спомняха и споделяха деградацията, терора, безнадеждната мизерия на живота му по онова време. И дори едно лице, свързано с онзи живот, го правеше реален отново. Той натисна клаксона на джипа си и разтърси вечерната тишина.

Почти веднага видя дребната, слаба фигура на професора да излиза от къщата и да се отправя към джипа. Имаше малка изненада за професора, мислеше мрачно Лео, но се опита да бъде учтив.

— Добре ли мина свиждането със сина ви? — попита той.

— Да, да — отговори професорът. — Много добро свиждане. — Той произнесе думите учтиво, небрежно. Изглеждаше болен, с тъмни сенки под очите, почти безкръвни устни и сива кожа.

Лео караше бавно, за да могат да разговарят, лекият ветрец духаше приятно в лицето му. После щеше да тръгне с най-голяма бързина и тогава поради силния нощен вятър те нямаше да могат да разговарят. Той извади пакет цигари от джоба на ризата си с дясната

ръка, като лявата му беше на волана. Даде една на професора и професорът запали клечка кибрит, задържа я в двете си ръце и се наведе да запали цигарата на Лео, после своята. След няколко всмуквания Лео каза:

— Знам за сина ви, един мой приятел е свидетелствал срещу него миналия месец.

Видя как ръката на професора се затресе, като поднесе цигарата към устните си, но старият човек не каза нищо.

— Ако знаех за него, никога нямаше да ви доведа тук — каза Лео и се учуди защо тогава караше този човек обратно в Бремен.

Професорът отговори нервно, възбудено, като се държеше здраво за откритата страна на джипа:

— Не съм искал да ми помогнете. Знаех, че не е редно. Но хер Мидълтън каза, че ви е обяснил всичко, че вие сте разбрали.

— Кога ще екзекутират сина ви? — попита Лео с жестокост и след това се засрами.

— След няколко седмици — отговори професорът. Беше загубил цигарата си и ръцете му се търкаха една о друга в нервни спазми. — Това беше последното ни свиждане.

Той седеше и очакваше състрадание, като се надяваше, че Лео няма да му задава повече въпроси.

Лео мълчеше. Бяха в открито поле, с миризма на прясна трева и напъпили дървета. Джипът се движеше много бавно. Той обърна глава към стария човек. Говореше бавно:

— Беше осъден от германски съд, защото е убил един германец, а не за престъпления като пазач в лагера. Това е смешно. Никога няма да можете да кажете в дълбочината на сърцето си, че тези проклети евреи са го убили. Тази омраза никога няма да ви бъде утеха. Колко жалко.

Професорът наведе глава и гледаше ръцете си.

— Никога не съм си мислил такова нещо — каза той. — Та аз съм образован човек.

— Синът ви заслужава да умре — каза Лео. — Той е чудовище. Знаете ли какви неща е вършил? Зло създание, светът ще се отърве от него. Казвам това с чиста съвест. Знаете ли какви неща е вършил?

Омразата в гласа и сърцето му го накараха да спре джипа на пътя. Обърна се за отговор.

Но професорът не отговори. Той беше забил глава в, ръцете си, като че ли да се скрие от себе си. Целият се тресеше. Никакъв звук не излизаше от него, но дребното му тяло се извиваше напред — назад непрекъснато, като откъснато от механизма на мозъка му.

Лео почака да престане и когато състраданието и съчувствието започнаха да изместват омразата, той си каза не, не си припомни образа на баща си, високата измъчена фигура с обръсната глава да върви по каменната пътека и Лео в своята униформа да върви срещу него, за да го срещне, без да може да го познае, и баща му внезапно спира и казва: „Какво правиш тук?“, и Лео тогава си спомни, и сега си спомня, как в по-предишно време баща му го беше хванал в Тиргартен, а той трябваше в това време да е в училище, и баща му каза със същия тон: „Какво правиш тук?“ Само че сега, на тази каменна пътека с бяло боядисаните камъни, бодливата тел звъни по хоризонта и около тях, сега баща му произнася тези думи и плаче, наведен над своя син, червената черта на политически затворник през гърдите му, а момчето със зелен диагонал, знак за расата му. И Лео? Като си спомни това, чак сега разбра какво е преживял баща му тогава преди десет години, почувства само презрение към този стар човек пред него, който плащаше със собствената си мъка за мъката на баща му. Този човек, добре образован, който различаваше доброто от злото, който от страх, от малодушие, от безпомощност не е помогнал на баща му. Спал си е в топлото легло, добре се е хранил и всичко това е спечелил с безнадеждно вдигане на раменете, лесна резигнация. Лео откъсна погледа си от професора, вгледа се в шосето и в една зелена долина, която потъмняваше с падането на нощта. Той знаеше, че никога не може да остане в Германия, че никога не би могъл да живее с тези хора, дори не може да ги мрази, те, които бяха затворили младостта му между бодлива тел, бяха жигосали номер върху ръката му, който той ще носи до гроба, бяха убили баща му, накарали майка му да избяга в нощта хиляди километри надалеч, като бяха отнели на ума ѝ способността да се ориентира, за да живее така до края си, защото не е могла да спи, в буквалния смисъл не е могла да спи.

И сега в тази страна и с тези хора той живее в мир и не върлува с огън и меч. Спи с техните дъщери, дава шоколади на техните деца, дава им цигари, кара ги из страната. Изпълнен от самопрезрение, Лео се отърси от последното съчувствие към стария човек. Подкара джипа

с по-голяма скорост, като искаше по-скоро да се върне в Бремен. Професорът беше изтрил лицето си с кърпичка и седеше пасивен, като натискаше краката си о пода, тялото му беше изправено и балансираше люшканията на джипа.

В ранните утринни часове полето започна да се покрива със сенки поради първата светлина на деня. Лео спря в един бар, построен от американците по шосето. Взе професора със себе си и седна на дълга дървена маса. На нея спяха няколко американски войници, шофьори на камиони, сложили глави на ръцете си.

Те изпиха първата си чаша кафе в мълчание, но когато Лео се върна втори път с кафе и няколко бухтички, професорът започна да говори, отначало бавно, след това по-бързо, ръцете му трепереха, бързо пиеше кафе от чашата си.

— Още не знаеш какво чувства един баща, Лео, бащата е безпомощен. Знаем всичко за сина си, а той ми беше признал и нещо друго. Когато майка му умираше, той беше на руския фронт и аз успях да му издействам отпуската — беше герой, беше смел, имаше много ордени, но накрая не дойде. Писа ни, че отпуската му била отложена. Сега ми призна всичко: че е бил в Париж, че искал да прекара хубаво. Той ми обясни, че не чувствал никакво съжаление, никаква обич към майка си. А след това всичко тръгнало на лошо и започнал да върши тези ужасни неща. Но — професорът млъкна, като че объркан, и след това продължи натъртено, — но как така един син да не оплаква смъртта на майка си? Той никога не е бил покварен, беше като всички други момчета, може би по-красив, по-интелигентен. Учил съм го да бъде щедър, да споделя играчките с другарчетата си, да вярва в Бога. И двамата го обичахме, майка му и аз, никога не сме го глезили. Той беше добър син. Сега, дори сега не мога да повярвам нещата, които е вършил, но той си признава, призна си пред мен. — Подутите очи се наляха със сълзи. — Той ми разказа за тези неща, а снощи плака в обятията ми и каза: татко, радвам се, че ще умра. Цяла седмица разговаряхме за живота ни заедно, а последната нощ той плака, както когато беше дете.

Професорът изведнъж замлъкна и Лео разбра, че лицето му изразява смесени чувства на отвращение и състрадание.

Започна отново, но сега гласът му беше спокоен, нормален и с нотка на извинение, като че ли изразяването на мъката е много

неприлично. Той говореше много бавно:

— Като премислям съвместния ни живот, се опитвам да открия къде е началото на това. Не мога да го намеря. Нищо не мога да видя. Всичко е станало от само себе си. Тази мисъл е ужасяваща. Нарекохте го чудовище, Лео, и това е вярно. Вашият син може да бъде също такава чудовище.

Професорът се усмихна, за да покаже, че изказването е безлично, просто теоретизиране, и тази усмивка беше толкова ужасна в това измъчено лице, безкръвните устни изкривени така неестествено, че Лео трябваше да наведе главата си над чашата с кафе, за да не го гледа.

И с тази усмивка, която отнемаше силата му, старият човек, продължи:

— Казвам ти тези неща, защото ти си жертвата. Моят син и аз, аз също, ние създадохме този ад. Какво мога да кажа? Че беше случайност, като че ли съм карал кола и по невнимание съм те прегазил. Без злоба. Синът ми се е заразил от ужасна болест, като че ли е живял в блато, разбираш ли това? Той трябва да умре от тази болест. Знам. Но вярвам, че е добър въпреки всичко, вярвам, че е добър.

Професорът започна да плаче отново и извика високо, в истерия:

— Господ да има милост над него. Господ да има милост над него.

Един от войниците вдигна глава от масата:

— Млъкни, за Бога.

Професорът млъкна. Лео каза:

— Да подремнем малко и после ще си тръгнем, първо ще изпушим по една цигара.

Когато свършиха, облегнаха глави на ръцете си и професорът заспа веднага, но не и Лео.

Той отново вдигна глава и се вторачи в кафеникавите бухтички, разпръснати по мръсната дървена маса. Едно черно петно от кафе в тенекиеното кафениче отразяваше слабата жълта светлина на крушките в стаята. Не чувстваше съжаление към стария човек. Не можеше. Собствените му страдания се надигнаха в кръвта му като противоотрова. Но сега вече знаеше мъката на собствените му родители за него, жестоко страдание. Сънливото му съзнание се рееше над един полуоформен сън за безброй лоши мъже, осъдени на смърт напълно справедливо, и тази смърт се разпростира като болест върху

безброй невинни хора. Нямаше друг начин, но преди главата му да падне върху дървената маса, той мързеливо си помисли, че има едно чудесно решение — при всяка екзекуция да се дава лекарство на най-близките, лекарство за забрава; а вече насън той потопа една голяма желязна игла в кафето, всмука светлите отражения в една епруветка с черна течност и после я бодна в задната част на главата на професора с малкия дебел врат? Натиска, докато иглата стига до костта и гледа как се изпразва иглата. Професорът обръща лицето си към него, смирено, с благодарност.

Почти се загоряваше, когато се събудиха. Пътят им до Бремен беше дълъг и без разговори повече, отколкото беше необходимо. Следобедното слънце точно започваше своя път, когато стигнаха предградията на Бремен, и Лео спря джипа пред къщата, където професорът наемаше една стая.

Лео запали мотора, за да заглуши любезната благодарност на професора. Бързо си замина. Студено му беше, уморен беше, но не му се спеше. Влезе в града покрай полицейското здание на „Швахойзер“, след това зави по „Курфюрстен Алее“. Караше бавно по извитата улица с дървета от двете страни, слънцето и топлият следобеден ветрец му даваха нови сили. Когато приближи къщата на Моска, измести крака си от газта и се блъсна в бордюра, така джипът се наклони: едната част на платното, другата на тротоара. Той подкара към дървото, за да спре бавно търкалящия се джип, но беше карал побързо, отколкото си мислеше, и ударът блъсна главата му назад. Той изпсува, облегна се на възглавницата и запали една цигара, след това натисна клаксона на джипа три пъти.

Прозорецът бързо се отвори, но вместо Хела беше фрау Сондърс. Тя му извика:

— Фрау Моска не е тук. Тази сутрин я закараха в болницата. Детето дойде рано.

Лео се изправи развълнуван в джипа:

— А, не, тя добре ли е?

— Тя е отлично — отговори фрау Сондърс. — Детето е момче. Всичко било нормално. Хер Моска е там сега.

Лео не почака, за да ѝ отговори. Запали джипа и зави, за да отиде до градската болница. По пътя спря в офицерския клуб, даде на прислужника германец един пакет цигари за един букет цветя.

Моска чу Инге да го вика на телефона от външната канцелария. Той влезе, вдигна слушалката и каза ало. Женски глас отговори на немски:

— Хер Моска, тук е фрау Сондърс. Закараха жена ви в болницата преди един час. Мисля, че е бебето.

Моска погледна Инге и Еди, като че ли можеха да чуят гласа по телефона. И двамата бяха заети, наведени над бюрата си.

— Но това е две седмици по-рано — каза Моска и видя, че Еди вдигна глава, а Инге се обърна и го погледна.

— Мисля, че е бебето — повтаряше фрау Сондърс. — Имаше болки тази сутрин, след като си отидохте. Позвъних в болницата и те изпратиха линейка.

— Окей — каза Моска. — Веднага тръгвам.

— Ще ми телефонирате ли, когато разберете? — попита фрау Сондърс.

— Да — отговори Моска и след това, преди да затвори телефона, чу, че фрау Сондърс каза:

— Поръча ми да ви предам да не се тревожите.

Еди Касин вдигна вежди, когато Моска му съобщи новината. Еди взе телефона и поръча кола от гаража. Когато джипът пристигна, Еди каза:

— Ще се срещнем в Ратскелера за вечеря, ако можеш. Звънни, ако има нещо.

— Може да не е бебето — каза Моска.

— Тя ще е окей — успокои го Еди. — Бебето е, разбира се. Понякога идват рано, понякога късно. Минал съм по този път. — Той протегна ръка, за да стисне ръката на Моска, и каза: — На добър час.

По пътя за града Моска стана загрижен и разтревожен. Неочаквана вълна от страх го заля толкова силно, че беше сигурен, че тя е болна, и каза на шофьора:

— По-бързо.

Шофьорът отговори:

— Има си правилници.

Моска подхвърли недопушения пакет цигари в скута на германеца. Джипът хукна напред.

Градската болница се състоеше от няколко тухлени сгради, разпръснати върху огромна площ. Имаше пътеки с дървета от двете страни и зелени поляни, всичко това обградено от желязна ограда, покрита с бръшлян, за да скрие остриите шипове. На разстояние една от друга имаше железни врати. Обаче главният вход за посетители беше огромен, през него минаваха коли и пешеходци. Джипът мина през този вход, като се движеше бавно между групи германци, мъже и жени.

— Виж къде е родилното — каза Моска.

Джипът спря. Шофьорът се наведе и попита минаващата сестра, след това подкара. Моска се облегна назад и се опита да се отпусне, докато бавно се движеха из района на болницата.

Сега се намери в един германски свят. Тук нямаше униформи, никакви военни коли, освен неговата. Хората наоколо бяха все врагове — техните дрехи, говорът им, начинът по който ходеха, цялата атмосфера. Както караха, той виждаше от време на време железните шипове, които обгръщаха този свят. Родилното отделение беше близо до оградата.

Моска влезе и намери една малка канцелария с възрастна медицинска сестра. На стената се бяха облегнали двама мъже, които носеха американски военни работни дрехи, но на главите си имаха кепета на вермахта. Бяха шофьори на линейка.

— Интересувам се за Хела Брода, постъпила е тази сутрин — каза Моска.

Сестрата погледна дневника на бюрото. За момент Моска се уплаши, че ще каже не и неговите страхове ще се оправдаят. Тя вдигна глава и се усмихна:

— Да — каза. — Почакайте, ще се обадя горе.

Като говореше по телефона, един от шофьорите събщи на Моска:

— Ние я докарахме тук. — И двамата му се усмихнаха. Той отвърна също с усмивка и видя, че те се надяват да получат цигари за награда. Бръкна в джоба си, беше дал последния пакет на шофьора. Сви рамене и почака сестрата да свърши.

Тя затвори.

— Имате си момченце.

Моска каза нетърпеливо:

— Жена ми добре ли е? — След това се смути заради думата жена.

— Да, разбира се — отговори сестрата. — Ако искате, може да почакате и да я видите след един час. Сега спи.

— Ще почакам — отвърна Моска. Той излезе навън и седна на една дървена пейка.

Усещаше аромата на цветята от близката градина — горяща сладост, смесена с червеникавата светлина на силното обедно слънце. Облечени в бяло сестри и лекари минаваха напред и назад, пресичаха зелени площи и влизаха в кървавочервените здания, наредени в квадрат. Въздухът жужеше от насекоми и новоизлюпени птички. Обзе го чувство за абсолютен мир, тихо отдаване, като че ли желязната ограда беше бариера срещу шума, развалините и праха на града от другата страна.

Двамата шофьори излязоха и седнаха до него. Копелета такива, никога не се отчайват, помисли си Моска. Самият той умираше за една цигара. Обърна се към единия и попита:

— Имате ли цигара?

Те се стреснаха, този до него остана с отворена уста. Моска се ухили:

— Нямам никакви у мен. Ще оставя няколко пакета за двама ви, като дойда пак.

Този до него извади един тъмно оцветен пакет германски цигари и го подаде на Моска, като каза:

— Ако наистина искате да вземете една от тези?

Моска запали и се задави отначало. Двамата шофьори избухнаха в смях и единият каза:

— Трябва човек да свикне.

Но след това цигарата се хареса на Моска. Той се облегна на пейката и следобедното слънце грееше в лицето му. Почувства се уморен.

— Как беше тя, когато я доведохте? — Той говореше със затворени очи.

— Чудесно, както всички — каза шофьорът, който му беше дал цигарата. По лицето му непрекъснато имаше израз на добро настроение, полуусмивка, която се образуваше от самата структура на лицето. — Имали сме стотици като нея, никакви трудности.

Моска отвори очи, за да го погледне.

— Не е хубава работа да караш жени тук всеки ден, да слушаш плаحوвете и виковете им.

Като говореше, разбра, че тези двамата му бяха неприятни, защото бяха видели Хела беззащитна, защото за известно време е била безпомощна в ръцете им.

Същият шофьор каза:

— Хубаво е да возиш хора, които вдигат шум. Преди излизахме с кола и събирахме мъртвите. През зимата бяха корави, трябваше внимателно да ги нареждаме като дървета, в правилни кубчета, понякога можеше да се свият ръцете им малко, а също така имаше и хитрини — ръце от един куп да хващат ръце от друг, за да може да се правят по-високи купи.

Другият шофьор стана и влезе отново в зданието.

— Чувал е такива истории преди — продължи германецът — и е бил с луфтвафето: като изпразват кофа за боклук, сънуват кошмари после със седмици. Както и да е, казвах ти. През лятото беше ужасно. Ужасно. Преди войната работех като опаковчик на плодове, може би затова във войската ме пратиха при гробарите. Опаковах портокали, понякога бяха гнили, ние ги импортирахме, знаете, така че аз ги опаковах отново. Лошите слагах в малки кутии и си ги носех у дома. През лятото така беше с умрелите. Те ставаха целите смачкани, натискахме ги един в друг. Беше като голям куп боклук в камион. Така че тази работа тук е чудесна. За другата, зиме или лято, не разговаряхме, нямаше нищо интересно, разбирате.

Той се усмихна широко на Моска. Моска си помисли: „Какво ще кажеш за този мърльо?“ Усети, че го харесва.

— Обичам разговорите — продължи човекът. — Така че не съжалявам за работата ми в армията. Тук това е удоволствие. Седя с жената и когато тя вика, аз ѝ казвам: „Викай, никой няма да те чуе.“ Когато плачат, като жена ти, аз казвам: „Плачи, ще ти стане по-добре.“ Който има деца, трябва да свикне на плачове. Това е моя малка шегичка. Не казвам едни и същи неща. Обикновено измислям нещо

ново и почти винаги излиза вярно. Не говоря много, но достатъчно, за да не се чувстват сами, като че ли съм мъжът им.

Моска затвори очи.

— Защо плачеше моята жена?

— Човече, това боли.

Германецът се опита да го погледне с укор, но само успя да направи приятна гримаса, костите на лицето му не го слушаха.

— Болката я караше да плаче, но това няма значение, защото се виждаше, че е много щастлива. Тогава си помислих, мъжът ѝ е щастлив човек. Нищо не ѝ казах, не се сетих нищо да ѝ кажа. Избърсах лицето ѝ с мокра кърпа, защото се изпотяваше от болка, и тя плака доста много. Но когато слезе от линейката, ми се усмихна. Не, беше отлично, няма какво да се каже.

Чукане по стъклото зад тях накара шофьорът да се обърне. Сестрата го викаше. Германецът отиде и след малко двамата шофьори излязоха. Германецът стисна ръката на Моска:

— Всичко най-хубаво, не забравяй нашите цигари, когато дойдеш пак.

Качиха се в линейката и бавно подкараха към главния вход.

Моска затвори очи, облегна се и топлината на юни го приспа. Стори ме се, че спа дълго и дори сънува и след това се събуди. Чукаше се на прозореца зад него. Извърна глава и видя сестрата, която го викаше да влезе.

Тя му каза етажа и номера на стаята и той се затича два етажа нагоре по стълбата. Когато стигна, отвън видя една дълга маса на колела и на масата наредени двадесет малки пакетчета, увити в бяло, откъдето се носеше ужасен шум. Едно от тях можеше да е неговото и той се спря да погледне за момент. Една сестра излезе от стаята и започна да бута количката.

— Можете да влезете — му каза тя.

Той отвори вратата и влезе в квадратна стая със зелени стени, с шест болнични легла, заети от жени, но никоя от тях не беше Хела. Тогава в един ъгъл видя легло толкова ниско, че беше почти на пода.

Тя лежеше с отворени очи и го гледаше. Беше по-хубава, откогато и да е. Устата ѝ имаше тъмната червенина на кръвта, а лицето ѝ беше бяло, освен червените петна по бузите. Очите ѝ светеха, живи, и ако не беше тялото ѝ, учудващо безжизнено и неподвижно, не

изглеждаше да е родила дете само преди няколко часа. Смутен от жените в стаята, той се приближи и се наведе да целуне бузата ѝ, но тя извърна така главата си, че устата ѝ срещна неговата.

— Радваш ли се? — прошепна. Гласът ѝ беше особено дрезгав, като от тежка простуда. Моска ѝ се усмихна и утвърдително кимна с глава.

— Бебето е красиво, толкова много коса има — прошепна тя. — Също като твоята.

Той не знаеше какво да каже и стоеше там, като се чудеше как може всичко това да я прави щастлива, а него да го остави недокоснат.

Една сестра влезе и каза:

— Това е всичко, моля, може да дойдете утре пак, в редовните часове за посещение.

Моска се наведе към Хела:

— Ще дойда утре, окей?

Тя поклати глава и повдигна главата си, за да я целуне още веднъж.

Вън сестрата го попита дали иска да види бебето и той я последва по коридора, който завършваше с една остъклена стена. Имаше няколко мъже, които гледаха от тази стена бебета, вдигани по ред от една дребна, наперена сестра, която очевидно обичаше работата си и смешното поведение на новите татковци. Тя отвори едно малко прозорче в стъклената стена и сестрата, придружаваща Моска, каза:

— Детето Брода.

Сестрата изчезна в стаята зад стъклената стена и се появи с едно малко пакетче. Махна кърпата от лицето, като вдигна нагоре детето с гордост.

Моска беше потресен от грозотата му. За първи път виждаше току-що родено бебе. Лицето беше набръчкано, устничките свити в горчив израз, малките черни очички почти затворени, но пак излъчваха злобни стрелички към враждебния свят, а над главата му като небрежно хвърлен шал гъста черна коса му придаваше вид на някакво животно.

До Моска един дребен, плешив германец умираше от радост, като видя друго бебе в ръцете на друга сестра зад стъклената стена. Моска, установи с облекчение, че това бебе изглежда почти също като неговото. Германецът викаше и гукаше:

— О, какво сладко детенце, какво чудесно детенце — като правеше смучещи звуци с уста и всякакви гримаси с лицето си, за да получи отклик от детето. Моска го наблюдаваше с любопитство и след това погледна собственото си бебе, като се опита да усети нещо, след това даде знак на сестрата да го отведе. Тя го погледна ядосана, с нетърпение бе очаквала неговата реакция. Моска си помисли: „майната ти, сестро.“

Изтича надолу по стълбата и тръгна към входа. Видя Лео бавно да кара сред тълпата германци, които излизаха. Спря пред джипа и се качи вътре. Видя големия букет цветя в скута на Лео и когато нежният им аромат го удари по носа, той внезапно се отпусна и се почувства необикновено щастлив.

Когато най-после срещнаха Еди в Ратскелера, Еди вече беше пиян. Той каза:

— Ти, кучи сине, защо не се обади? Помолих Инге да телефонира в болницата и те ми съобщиха новината. След това твоята хазайка се обади и аз ѝ я казах.

— Господи, забравих — каза Моска с глупава усмивка.

Еди го прегърна през рамото.

— Поздравления. Сега ще празнуваме.

Вечеряха и след това отидоха на една маса при бара.

— Ние ли ще плащаме пиячката или Уолтър? — попита Лео, като че ли това беше важен въпрос.

Еди ги погледна бащински.

— Тази вечер аз плащам всичко. Като познавам Уолтър, той дори няма да ни почерпи с пури. Погледнете тъжното му лице.

— Боже мой — отговори Моска, — как, по дяволите, мога да се държа като стар баща. Ние дори не сме женени. Те наричаха детето с името на Хела. Това ме караше да се чувствам неудобно. Помислих, че ще депозирам документите за женитба.

— Хайде да видим, — каза Еди. — Ще смяташ три месеца. Но след това тридесет дни след женитбата назад в Щатите. Ще напуснеш ли всичките тези благини?

Моска размисли.

— Сигурно ще мога да получа документите и да забавя женитбата малко. Но бих искал всичко да е в ред за всеки случай.

— Можеш да направиш така — каза Еди, — но трябва все пак да се върнеш някога. Особено сега, когато и Мидълтънови си отидоха, не можеш да се снабдиш с нужната храна за жената и детето. — Той погледна Моска по особен начин. — Сигурен ли си, че искаш тези документи, Уолтър? Готов ли си да си отидеш?

Моска се обърна към Лео:

— А ти решил ли си дали в Съединените щати или в Палестина?

— Тук ми е добре — отговори Лео. — Помисли си за професора. — Но скоро ще трябва да реша.

— Трябва да се върнеш с мен — каза Моска. — Може да живееш с мен и Хела, докато се установиш. Тоест ако аз си намеря място.

Еди попита с любопитство:

— Какво ще правиш, като се върнеш в Щатите?

— Не знам — отвърна Моска. — Сигурно ще отида да уча, може би съм невежа, право от училище влязох в армията. — Той се ухили. — Няма да повярвате, бях добър ученик. Но постъпих в армията, знаеш това, Еди, ти ме ругаеше за това, когато бяхме редови войници. Сега искам да науча какво става. — Той млъкна, като се мъчеше да намери подходящите думи. — Понякога ми се иска да се бия до смърт срещу всичко, което ме заобикаля, но не зная срещу какво да се боря. Струва ми се, че не мога да изляза от една права линия, от един капан. Като сега. Искам да направя нещо, но не ми позволяват. Личен мой проблем. Не мога да се ожения за една фрицовка, а разбирам защо армията ми създава трудности. Не давам пет пари за германците, но това ме спира. Хайде, майната му. — Той взе още една чаша. — Знаете ли, когато бях дете, мислех, че всички са чудесни. Имах си определени идеи, а сега дори не мога да си ги спомня. Когато се биехме по улиците, винаги се стараех да се бия като герой от филмите, винаги се биех честно, никога не удрях другия, когато се спъваше или падаше. Истински глупак. Но това не беше истинското. Сега ми се струва, че животът ми, преди да постъпя в армията, никога не е бил истински. Както когато не вярвате, че войната ще свърши. Знаете, че ще отидете в Япония, а после ще измислят да се бият с някой друг, освен с руснаците. А след това може би с хората от Марс. Но винаги някой нов, за да не можете никога да се върнете у дома. Сега за първи път вярвам, че е свършила, че ще трябва да отида при този живот от

сънищата или каквото и да е. Мога да започна, като отида отново да уча.

Лео и Еди бяха смутени. За първи път Моска сега говореше за своите чувства и те бяха смутени от момчешките емоции зад слабото, мургаво, почти жестоко лице. Лео каза:

— Не се тревожи, Уолтър, когато започнеш да живееш нормално с жена и деца, всичко ще бъде окей.

— Какво, по дяволите, знаеш ти? — попита Еди с пиански гняв. — Осем години в концентрационен лагер без мадами. Какво, дявол да го вземе, знаеш ти?

Лео отговори със спокойно пренебрежение:

— Зная едно нещо. Ти никога няма да си отидеш оттук.

Това учуди Еди.

— Прав си — отговори той. — По дяволите, ако не си прав. Отново писах на жена ми, че трябва да дойде и да доведе детето, или аз никога няма да напусна този проклет континент. Това е единствената ми надежда. Но тя се такова с шефа си, мисли, че аз не знам. Много добре си я познавам.

Лео се обърна към Моска:

— Може би ще дойда с вас, кой знае какво ще стане дотогава? Не мога да остана тук завинаги. Може да започнем заедно някакъв бизнес с нашите печалби от черната борса, а ти можеш да отидеш да се учиш, какво ще кажеш?

— Много добре — каза Еди. — Започни бизнес с Лео и няма да загубиш, Уолтър.

Той им се усмихна и видя, че не разбраха или може би не бяха чули, защото алкохолът преиначаваше думите, които излизаха от устата, която не можеше да контролира, а също поради това, че те винаги са му имали доверие. Той се засрами.

— Момчета, вие мечтаете — каза Еди и разбра, че беше ядосан, защото правеха планове заедно, а него го изключваха без злоба, като предполагаха, че той никога няма да напусне това място. Внезапно се разтревожи за двамата — за Лео поради непознаването на реалния свят и за Моска поради безкрайната борба, която бушуваше зад това на пръв поглед безразлично, мургаво, гордо лице, борба да се задържи за този свят за един тънък конец. А също усети безкрайна пианска тъга за

самия себе си. За учудване на Лео и Моска той сложи глава на масата и започна да плаче. След това заспа.

Улф слезе по стълбите към сутерена и уморено въздъхна; приятно му беше, че се е скрил от топлото лятно слънце. Беше уморен, тъй като имаше много работи да свърши след едномесечната ваканция. Беше завел жена си при сестра ѝ в Бавария, последно гостуване преди заминаването им за Щатите. Сега отиде право в кухнята, където Урсула приготвяваше вечерята.

— Имат си момченце — каза той.

Урсула се обърна и весело се провикна:

— Не е ли чудесно, точно това, което тя искаше. Върнала ли се е вече от болницата? Трябва да отида да я видя.

— Случило се е един ден след нашето заминаване — каза Улф. — Тя си е вече у дома от три седмици — И си помисли: „Едва се познават, а Урсула е щастлива.“ Новородените винаги го вълнуваха. Той искаше да си има собствени деца, когато се нареди добре. Това беше нещо, в което човек е сигурен, и той ще ги научи как да се грижат за себе си. Те ще бъдат най-умните деца в квартала, ще знаят как да се оправят.

— Разбрал ли си нещо за нашите документи за женитба? — попита Урсула.

— Не са се върнали от Франкфурт — отговори Улф.

Това беше лъжа. Документите бяха в неговото чекмедже във въздушната база. Но ако Урсула знае, ще настоява да се оженият незабавно и той ще трябва да напусне Германия тридесет дни след брачната церемония. Искеше да остане още няколко месеца и да приключи с някои сделки.

Бащата на Урсула се обади зад тях:

— Ах, Волфганг, най-после се върна. — Улф се обърна. — Обадиха се по телефона. Трябва да се свържеш веднага с някой Хони.

Бащата току-що излизаше от килера и носеше огромен бут, който сложи на кухненската маса. Взе голям нож и започна умело да реже средно дебели парчета, за да се пържат с картофите. Не можеше да му

отрече едно нещо — старецът винаги помагаше вкъщи — помисли си Уфо и попита:

— Каза ли човекът нещо?

— Не — отговори бащата на Урсула, като повтори, че е много важно.

Улф отиде до спалнята си и набра номера. Когато чу ало, позна гласа на Хони и каза:

— Тук е Волфганг.

Гласът на Хони, много възбуден и женски в горните регистри, каза:

— Волфганг, добре, че се обади така бързо. Установих контакта, който търсеше през цялата зима.

— Сигурен ли си? — попита Улф.

Гласът на Хони се сниши, стана по-спокоен:

— Имам достатъчно доказателства, за да мисля, че е така. — Той наблегна на думата „доказателства“.

— Ах, така ли — зарадва се Улф. — Много добре. Ще бъда при теб след един час. Можеш ли да го извикаш там?

— След два часа — отвърна Хони.

— Добре — и Улф затвори. Той каза на Урсула, че няма да вечеря, и бързо излезе. Чу учудването и разочарованието и, преди да затвори вратата. Бързо тръгна по улицата и пристигна точно навреме, за да хване трамвая.

Улф бе развълнуван. Беше се отчаял за тази сделка, дори не мислеше вече за нея от няколко месеца, откакто Моска му се беше присмял. А сега всичко се нареждаше чудесно. Документите за женитба бяха наред, можеше да вземе билетите за самолета, по дяволите безплатния правителствен транспорт. Ще бъде чудесно и по отношение на стария. Урсула и баща ѝ го тормозеха да вземе стареца с тях в Щатите, а той почти се бе присмял в лицето им. Но човек трябва да лъже жените винаги; беше обещал на Урсула, че ще направи всичко възможно. И той няма нищо против, ако и старият дойде. Но бащата беше изял хубава тупаница, когато се бе опитал да измами един черноборсаджия. Той прекара една седмица в болницата. Оттогава стоеше вкъщи като къртица, изяде цял бут от десет кила за по-малко от седмица, три-четири пилета на едно ядене и почти цяла гъска на обед в неделя. Беше наддал двадесет килограма за по-малко от два месеца.

Гънките на кожата му се бяха изгладили от пластове тлъстина и той отпусна костюмите си отпреди войната, за да може да вмести, голямото си ново шкембе.

Сигурно беше единственият дебел фриц в Бремен, помисли Улф. Единственият, който можеше да позира за рекламите, които показваха огромен, весел германец, пример за добрия живот в тази страна. В сутерена си той имаше най-дебелия фриц в Германия. Дяволски канибал. Бут от десет кила за три дни, Господи Исусе.

Улф скочи от трамвая в началото на „Курфюрстен Алее“ и бързо подмина „Мецер Щрасе“ по-нататък, до къщата на Моска. Въпреки че слънцето залязваше, въздухът все още беше топъл и Улф вървеше под сенките на дърветата по улицата. Той се надяваше да намери Моска у дома, но ако не се е прибрал, щеше да го вземе от Ратскелера или клуба. Там нямаше телефон.

Улф отвори вратата, качи се по стълбите, почука и Моска отвори. Той беше само по летни панталони и фланелка, с боси крака. Държеше в ръка една кутия с бира.

— Влез, Улф — покани го Моска.

Влязоха през хола в дневната. Фрау Сондърс седеше в ъгъла и четеше списание. Хела люлееше кремавата количка, която сега беше и легло. Бебето плачеше.

Улф поздрави жените и въпреки че беше припрян, погледна бебето и направи комплимент на Хела за хубостта му. След това каза на Моска:

— Можем ли да поговорим за минутка сами, Уолтър?

— Разбира се — отвърна Моска. Все още с бирата в ръка, той заведе Улф в спалнята.

— Виж какво, Уолтър — каза Улф развълнувано, — най-последната връзка по сделката с американските военни пари е направена. Сега трябва да се срещна с човека и да уредя подробностите. Искам да дойдеш с мен, в случай че нещо стане. Окей?

Моска сръбна от бирата. Той чуваше тихия говор на фрау Сондърс и Хела и недоволното мъркане на бебето. Беше неприятно изненадан. Отписал беше цялата тази работа и сега усети, че няма никакъв ищак.

— Не се занимавам с това повече, Улф — каза Моска, — ще трябва да си вземеш друг партньор.

Улф вече тръгваше към вратата на спалнята, но стреснат, той се върна отново при Моска, бялото му лице бе гневно и изпълнено с недоумение.

— Каква, по дяволите, майна е тази, Уолтър? — каза той. — Трепем се цяла зима, а сега, когато всичко е наред, ти се изнизваш? Това не е хубаво, Уолтър. Не върви.

Моска се ухили на гнева и вълнението на Улф като извинение, че се отказва. Знаеше, че му прави мръсно. Но беше доволен, че това копеле се ядоса.

— Какво, дявол да те вземе, Улф — му каза той. — Ние не сме гангстери. Беше просто идея. Може би щях да се съглася преди шест месеца. Сега си имам жена и дете, за които трябва да се грижа. Ако нещо се запече, какво ще стане с тях? При това документите ми за женитба ще дойдат след няколко месеца. Няма да имам нужда от тези пари.

Улф сдържа безкрайния си гняв.

— Виж, Уолтър — каза той с приятелски, нормален глас, — ще се върнеш в Щатите след три или четири месеца. Може би си спестил хиляда долара, докато си бил тук, може би си направил още хиляда от черната борса. Тази хилядарка, която аз ти помогнах да направиш, Уолтър. В Щатите ще трябва да си уредиш дом, да търсиш работа и всякакви други лайна. Ще имаш нужда от мангизи. — И след това, като се промъкна в гласа му обида, той каза: — Не си честен към мен, Уолтър. Аз губя също. Не мога да се юрна да търся друг партньор. Трябва ми човек, в когото да имам доверие. Хайде, Уолтър, ще бъде лесно, няма защо да се тревожиш за полицаите, те не могат да ни предадат. А откога започна да се страхуваш от някакви мършави фрицове?

— Запуши я — каза Моска и отпи една глътка от бирата. Със свободната си ръка измъкна фланелката от панталоните си. — Каква горещина.

— Боже Господи! — Улф удари по вратата. — Дявол да го вземе, като си другарче с този страхлив евреин и този женкар Еди, си загубил смелостта си. Мислех те за по-добър от тях, Уолтър.

Моска постави бирената кутия на тоалетката.

— Виж какво, Улф, не закачай моите приятели. Не говори повече за тях. Сега по въпроса. Улф, ти хитра лисицо, знам, че си получил

документите за женитба, така че сега можеш да свършиш с тази сделка и да си заминеш за Щатите. А аз оставам тук три или четири месеца. Не се страхувам от фрицовете, но няма да се разхождам из Бремен след такъв удар. Ако свършим това, или трябва да се махнем от Бремен, или да ликвидираме хората, след като получим парите. Точно сега не мога да направя нито едното, нито другото. А и нямам намерение непрекъснато да се озъртам през лялото дори и за милион долара. — Той млъкна, а после продължи: — Без глупости, Улф, съжалявам.

Улф гледаше към пода, като клатеше глава, като че ли размишляваше върху нещо, което е знаел предварително. След това си спомни сцената в офицерския клуб, когато адютантът накара Моска да се извини, и каза:

— Знаеш ли, Уолтър, мога да пратя тази работа по дяволите, теб и Хела. Само ще изпратя доклад до базата и военната полиция. Ти нарушаваш закон на военното правителство, като живееш в немски хотел. А също така има и други някои неща, с които ще отида там.

За свое учудване Моска избухна в смях и после каза:

— Улф, за Бога, вземи кутия бира или се обирай отгук. Мога да си играя на гангстери с теб, но, за Бога, не ми поднасяй такива глупости. Не съм един от тези фрицове затворници, които ти си плашел до смърт.

Улф се опита да хвърли страшен поглед към Моска, но, имаше такава очевидна сила в леко облеченото му тяло, такава мощ и самоувереност в лицето, тънките устни, тъмните сериозни очи, че Улф само въздъхна и се усмихна.

— О, кучи сине — каза Улф победен, — дай ми една бира. — Добави със съжаление, като клатеше глава: — Една бира от петстотин хиляди долара.

Както си пиеше, мислеше как да отмъсти на Моска за неговото дезертърство. Ако наклевети Моска пред военната полиция и след това замине за Щатите, съвсем няма да помогне на сделката, няма да има никаква печалба, а винаги ще има вероятност за отмъщение. Не, беше достатъчно богат. Имаше едно малко състояние в диаманти и доста сухи пари. Защо да предизвиква дори далечна катастрофа?

Той въздъхна, отпи глътка бира. Трудно беше да се изпусне такава възможност. Знаеше, че няма да има кураж да действа сам. Е, мислеше си той, ще събере всички налични цигари, ще търси и в

базата, ще ги купи евтино и продаде скъпо. Може да пипне хиляда долара. Улф протегна ръка на Моска.

— Не ти се сърдя — каза той. Беше малко разтревожен поради това, че Моска може да вземе предишните му заплахи за истина, а не искаше да се озърта тези последни седмици от престоя си в Германия. — Съжалявам, че бях груб, но да загубя всичките тези мангизи... Забрави какво ти казах.

Те си стиснаха ръце.

— Няма нищо — отвърна Моска. Той изпрати Улф до вратата и му каза: — може би ще успееш да направиш нещо сам.

Когато Моска влезе в дневната, двете жени погледната въпросително, чули бяха гнева в гласа на Улф. Бебето не плачеше вече, а спеше в количката.

— Приятелят ти си отиде толкова бързо — каза фрау Сондърс.

— Само искаше да ми каже нещо — отговори Моска. След това към Хела, която плетеше и четеше едновременно: — Улф скоро ще се жени. Получил е документите.

Хела вдигна поглед от книгата и каза разсеяно:

— Да? — Слабото ѝ бледо лице отново се обърна към книгата, като промърмори: — Надявам се и нашите да дойдат скоро.

Моска влезе в спалнята за още една кутия бира и кутия фъстъци. Донесе ги в дневната и поднесе фъстъците на двете жени. Те взеха по една шепа.

— Сигурни ли сте, че не искате бира?

И двете поклатах отрицателно глави и продължиха да четат.

Ядяха фъстъци, Моска пиеше бира, двете жени четяха. Косата на Хела беше късо подстригана за лятото и едва покриваше деликатния ѝ профил; тънка синя вена се спускаше по бузата ѝ към устата. Стаята беше изпълнена с топлата, мирна тишина на лятната вечер, лек хладен ветрец вееше от отворения прозорец, като къдреше цветните пердета.

Моска наблюдаваше двете жени. Едната можеше да му бъде майка, другата беше майка на детето му, а детето в количката беше негово. Той премисляше всичко това и му изглеждаше много просто, защото бирата го правеше сънлив. Но всичко се смеси в едно.

Един ден, много отдавна, беше сложил желязната каска, беше взел пушката си и с кораби, коли, по гърбовете на танкове беше пропътувал през Северна Африка, Англия, Франция, Белгия,

Холандия, за да търси врага и да го убива. И дори сега това не му се виждаше лошо, нито глупаво, дори не и смешно. Просто му изглеждаше странно. Дяволска работа, мислеше си той, дяволска работа. Взе още една шепа фъстъци и почти не улучи устата си, няколко зърна паднаха на пода. Много му се спеше и отиде до прозореца, лекият ветрец проникваше през плата на фланелката и докосваше топлото му тяло. Той с несигурни стъпки се приближи до количката и погледна бебето, а после каза сериозно и високо: „Дяволска работа.“

Двете жени се усмихнаха.

— Мисля, че трябва да те сложа да спиш — каза Хела на Моска. След това към фрау Сондърс: — За пръв път погледна бебето. Не вярваш ли, Уолтър, че си баща?

— Ще бъде по-добре с второто — каза фрау Сондърс.

Моска продължаваше да се взира в бебето. Сега не беше грозно, бръчките по лицето бяха се превърнали в чиста, бяла маска. Жените пак четяха. Моска се върна при прозореца.

— Недей да нервничиш — каза Хела, като не вдигна очи от книгата си.

— Не нервнича — отговори Моска. И това беше вярно. По-скоро като че ли я виждаше за първи път. Отиде пак при количката и погледна спящото бебе. Помисли си, че започва да изглежда почти като човек. След това каза на Хела: — Какво ще кажеш, ако отидем в извънградския клуб утре. Можем да поседнем на тревата с количката и ще ви донеса кренвирши и сладолед от военния бар за закуски. Ще послушаме и духовата музика.

Хела поклати глава, като продължаваше да чете. Моска се обърна към фрау Сондърс:

— Искате ли да дойдете с нас?

Фрау Сондърс вдигна глава и каза:

— О не, ще имам гости.

Хела ѝ се усмихна.

— Той наистина иска да дойдете. Ако не беше така, нямаше да ви пита. Можете да ядете сладолед до припадък.

— Не, наистина — продължи фрау Сондърс. Тя отново зачете книгата си.

Моска разбра, че няма да дойде, защото беше много срамежлива и че тя наистина си е помислила, че той я кани от учтивост.

— Не се шегувам — каза той.

Фрау Сондърс се усмихна:

— Донесете ми сладолед.

Моска донесе още една кутия бира от спалнята, всичко беше наред, мислеше си той.

— Като си толкова приятелски настроен — каза Хела, — имам една молба към тебе. Фрау Сондърс има вуйчо в Америка и иска да изпрати писмо чрез военната ви поща.

— Разбира се — отвърна Моска. Това беше нещо обикновено. Всички германци пишеха на свои роднини в Щатите, като намекваха за колети.

Фрау Сондърс каза:

— Благодаря. — И с крива усмивка: — Всички много се тревожим тези дни за милите си вуйчовци в Америка.

Хела и Моска се засмяха. Той не можеше да спре и се задави от бирата.

Жените отново зачетоха, така че Моска хвърли око на един брой от „Старс енд Страйс“ на масата и каза:

— Може би Лео ще се върне в Хамбург утре и ще дойде в клуба с нас.

Хела вдигна глава.

— Доста дълго се бави вече. Да се надяваме, че нищо лошо не му се е случило.

Моска отиде за нова кутия бира.

— Сигурни ли сте, че не искате? — И двете поклатиха — отрицателно глава. Той застана до прозореца. — Предполагам, че Лео е решил да прекара уикенда там, да види какво става. Иначе би трябвало да се е върнал вчера.

Хела сложи книгата си на масата и каза на фрау Сондърс:

— Свърших. Много е хубава.

Фрау Сондърс отвърна:

— Имам и други в спалнята, които не си чела. Иди да ги видиш.

— Не сега — отвърна Хела. Тя отиде при прозореца и застана до Моска, като пъкна ръката си около кръста му под фланелката. И двамата се взираха в тъмнината, а ветрецът с аромат на дървета леко

подухваше. Можеха да усетят миризмата на зеленчуковите градини и на реката отгатак, нощният летен въздух имаше лек горчив мирис на развалини. Пълната луна беше скрита зад облаци и в околната спокойна тъмнина Моска чуваше германски гласове и смях от близките къщи. Едно радио свиреше тиха цигулкова музика. Внезапно му се прииска да отиде в Ратскелера или в клуба, да хвърля зарове или да пие с Еди и Улф.

— О, изпи толкова много бира — каза Хела. — Дано можеш да си отидеш до леглото.

Моска поглади косата ѝ:

— Не се тревожи за мен, много съм добре.

Тя се облегна на него.

— Много ми е хубаво тази вечер. Знаеш ли какво ми се иска? — Тя каза това тихо, за да не чуе фрау Сондърс.

— Какво? — попита Моска, а тя се засмя и се надигна, за да го целуне по устата.

— Сигурна ли си, че е редно? — попита той също така тихо. — Минал е само един месец. — Еди Касин му беше казал, че трябва да чака поне два месеца.

— Добре съм сега — отвърна тя, — не се бой за мен. Чувствам се отлично тази вечер, като стара семейна жена, като че ли сме били заедно, ох, толкова много години.

Те останаха там още няколко минути, вслушани в шумовете на града и на нощта, а след това Моска се обърна и каза на фрау Сондърс:

— Лека нощ.

Той задържа вратата на дневната отворена, за да вкара Хела количката в спалнята. Когато влезе след нея, провери вратата на апартамента дали е заключена.

Моска седеше под сянката на голяма бяло боядисана къща, която беше реквизирана за извънградски клуб. Пред него се простираше стрелбището със сините си и червени кръгове на мишените, до него Хела седеше на едно ниско удобно столче. На широката поляна бяха насядали войници с жените си и детски колички.

Над всичко цареше спокойствието на късния неделен следобед. Нощта започваше да пада малко по-бързо от обикновено, мислеше си Моска, приближаваше есента, тази година идваше по-рано. По зелената морава имаше разпръснати кафяви петна, а също и червеникави нюанси по листата на големите брястове около игрището за голф.

Той видя Еди Касин да се приближава до тях, като заобикаляше стрелците. Еди седна на тревата, потупа крака на Хела и каза:

— Здравей, бейби — Хела му се усмихна и продължи да чете „Старс енд Страйпс“, като мълчаливо произнасяше думите с устните си.

— Получих писмо от жена ми — каза Еди Касин. — Тя няма да дойде. Последната дума — каза, като сви деликатната си уста. — Ще се жени за шефа си. Казвах ти, че се такова с него, Уолтър. Тогава нищо не знаех. Просто чиста интуиция. Какво ще кажеш за интуицията, Уолтър?

Моска виждаше, че Еди е на път да се напие славно.

— Какво, по дяволите, Еди, ти не си човек за семейство.

— Бих могъл да стана — отговори Еди Касин. — Може да опитам... — Той посочи кремавата количка, така красива върху зеления килим на тревата, синьото вълнено одеяло се подаваше от нея. — И ти не си човек за семейство, но се опитваш.

Моска се засмя.

— Уча се — каза той.

Седяха мълчаливо известно време.

— Какво ще кажеш да дойдеш в Ратскелера довечера? — попита Еди.

— Не — отвърна Моска. — Имаме храна вкъщи. Защо не дойдеш ти?

— Трябва да тръгвам. — Еди стана. — Не мога да стоя у вас цяла нощ.

Той се отдалечи, като се движеше между стрелците и мишените.

Моска се изтегна върху крака на Хела, вдигна лице към слабите лъчи на отминаващия ден. Беше забравил да пита Еди за документите за женитба. Трябваше вече да дойдат.

Мислеше как ще се върне вкъщи, как ще влезе в къщата на майка си с жена и дете. Глория се беше омъжила (той се усмихна при тази мисъл), така че нямаше какво да се тревожи за това. Но щеше да е странно да се върне завинаги, въпреки че сега беше по-лесно отпреди.

Като наблюдаваше стрелците и полета на изхвърлените стрели, спомни си за един по-възрастен войник в една ферма зад огнените линии; къщата се използваше за прожектиране на филми за войскови части, които бяха в резерва. Дърва за огрев, натрупани високо, служеха за сядане и този стар войник, може да е бил на четиридесет години, мислеше Моска, държеше едно от трите френски дечица, момче на шест години, между коленете си и внимателно решише неговата чорлава коса, като правеше път отстрани и завършваше с една лимба отпред. След това среса и другите две деца, едното момиче, а другото момче, като по ред ги държеше между коленете си, решише ги нежно и умело, караше ги да се обърнат, за да направи правилен път. Когато свърши, старият войник даде на всяко по един шоколад, взе пушката от стената и я постави между коленете си.

Сега — седнал на зелената трева, изпълнена с бебешки колички, той се насили да си спомни цветнокожия войник, който хвърляше големи консервни кутии с ананас от камиона си. Караше бързо покрай уморените войници, които вървяха по брега към рева на тежките оръдия като напомняне да са готови, както звукът на църковните камбани събужда душата да бъде готова. На края на улицата един танк беше покрит с новоизпрани дрехи, които бяха проснати да се сушат на лунната светлина.

Ударът на лъковете и полетът на стрелите изглежда, събудиха и размърдаха хладния вечерен ветрец. Хела вдигна поглед от книгата ѝ

Моска се изправи на крака.

— Искаш ли нещо, преди да си тръгнем? — попита я той.

— Не — отвърна Хела, — толкова много ядох. А и зъбът започва да ме боли пак.

Моска видя една малка синя подутина на венеца ѝ.

— Ще кажа на Еди да те заведе при зъболекаря на въздушната база.

Те си събраха нещата от стола и тревата и ги натрупаха в количката. Бебето все още спеше. Излязоха от моравата и отидоха при трамвайната спирка. Когато трамваят пристигна, Моска протегна дългите си ръце и вдигна малката количка в задната платформа.

Бебето започна да плаче и Хела го взе на ръце. Кондукторът почака за билетите и Моска каза на немски:

— Ние сме американци. — Кондукторът изгледа Моска от горе на долу, но не реагира.

След няколко спирки две момичета от женския армейски корпус се качиха. Едната забеляза детето в ръцете на Хела и каза на другата:

— Нали е много сладко това германско бебе?

Другото момиче се наведе да го види, повтори няколко пъти на висок глас:

— О, какво хубаво бебе. — И като погледна Хела, каза: — Шьон, шьон.

Хела се усмихна на Моска. Едното момиче извади шоколад от чантата си и когато стигнаха спирката, бързо го сложи върху бебето. Преди Хела да протестира, и двете бяха слезли от трамвая и бързо се отдалечиха.

Отначало Моска се забавляваше, но сега беше ядосан. Взе шоколада и го хвърли на улицата.

Когато слязоха от трамвая и вървяха към къщи, Хела каза:

— Не се разстройвай, че ни взеха за германци.

Но не беше само от това. Той се беше уплашил, като че ли наистина бяха германци и трябваше да приемат благоденствията и търпят унижения като победените.

— Скоро ще си отидем отгук — каза той. — Ще кажа на Еди да ускори работата с документите. — За първи път усети, че трябва да бърза.

Еди Касин напусна извънградския клуб без никаква представа къде да отиде. Видът на Моска, седнал на тревата, главата му на коленете на Хела, едната ръка върху колелото на кремавата количка — тази картина беше мъчителна за него. Той хвана един трамвай и си помисли: „Ще отида при горилата.“ Това го развесели достатъчно, за да гледа момичетата, които отиваха в центъра на града. Тръгна към реката, пресече моста над Везер и хвана друг трамвай, който продължаваше до Нойцат. Слезе на последната спирка, преди трамваят да отиде до въздушната база.

Тук редицата от къщи беше невредима. Влезе в една от тях, качи се на третия етаж, почука. Чу гласа на Елфрида:

— Един момент.

След това вратата се отвори.

Еди Касин винаги се стряскаше, когато я видеше. Меката фигура, пълна, но не по-пълна, отколкото изглеждаше, хубавите глезени и бедра, а след това чудовищната глава със странни виолетови очи, зачервени като на заек.

Еди Касин влезе и седна на канапето до стената.

— Дай ми нещо да пия, бейби — каза. — Той имаше алкохол в резерва тук, чувстваше се сигурен. Знаеше, че Елфрида никога не пипаше алкохола в негово отсъствие. Като смесваше питието, той наблюдаваше движенията на главата ѝ. Беше твърде голяма за тялото ѝ, а косата беше като купчина желязна тел. Кожата ѝ беше като на кокошка, с жълт, мазен отблясък и огромни пори. Носът ѝ — като че ли смачкан от зловни удари, а устните ѝ, ако не ги червеше, което тя винаги правеше, когато Еди идваше, бяха две издутини с цвят на телешко месо. Имаше голяма отпусната брада и челюст. Но както се движеше около стаята и му говореше, гласът ѝ беше нежен и музикален и някъде в него се прокрадваше звънът на отдавна минала младост. Тя говореше много добре английски, имаше дарба за езици и се препитаваше като преводачка. Понякога преподаваше уроци по немски на Еди.

Еди се чувстваше удобно и сигурно тук. Тя винаги запалваше свещи в стаята, а Еди си мислеше, като се смееше, че вероятно бяха използвани и за друго. На едната стена имаше легло, а до него бюро с портрета на мъжа ѝ, красив човек, чиито неравни зъби се показваха в една добродушна усмивка.

— Не те очаквах тази вечер — каза Елфрида. Тя му подаде питие и седна далеч от него на канапето. Знаеше, че ако му даде някакъв знак на обич или желание, той ще си отиде, но ако чака, докато си пийне достатъчно, той ще изгаси свещите и ще я довлече на леглото, а тогава тя знаеше, че трябва да се преструва, че не желае.

Еди се изтегна на кушетката, като пиеше и гледаше портрета. Мъртвият съпруг беше паднал при Сталинград и Елфрида му беше казвала, облича черните си вдовишки дрехи през траурния ден, определен за германците, които са загинали там.

— Все пак аз мисля, че е бил хомо — каза Еди Касин. — Как е станало, че се е оженил за тебе? — Той наблюдаваше вълнението и отчаянието ѝ, които той винаги ѝ причиняваше, когато беше в лошо настроение.

— Кажи ми, правил ли е някога любов с тебе? — попита Еди Касин.

— Да — отговори Елфрида тихо.

— Колко често?

Тя не отговори.

— Веднъж седмично?

— Повече.

— Е, може би не е бил напълно хомо. Но ще ти кажа едно нещо, той не ти е бил верен.

— Не — каза тя и той забеляза със задоволство, че плаче.

Еди стана.

— Ако се държиш така и дори не ми говориш, по-добре да си отида. — Тя знаеше, че той играе, но също така знаеше какъв трябва да бъде нейният отговор. Падна на колене и обгърна краката му.

— Моля ти се, Еди, не си отивай. Моля те, не си отивай.

— Кажи, че твоят мъж е бил хомо, кажи ми истината.

— Не — каза тя, като се изправи на краката си и плачеше от яд. — Недей да казваш тази дума пак. Той беше поет.

Еди взе друга чаша и изрече сериозно:

— Видя ли? Знаех си през цялото време. Всички поети са хомо. — Той ѝ се ухили.

Тя плачеше истерично сега, с гняв и мъка.

— Можеш да си отидеш — извика. — Иди си, чудовище, мръсно, гнусно чудовище. — А когато той се засили, удари я по лицето и я

довлече в леглото, тя разбра, че е попаднала в клопка, че той нарочно я е ядосал, за да се възбуди той самият. Когато се хвърли върху нея, тя се опита да не отговори, но потъна под неговия бяс и както винаги, се отдаде на своя. Но тази вечер беше по-лошо откогато и да било. Те потънаха в леглото и в страстта си. Той я накара да пие дълго от шишето с уиски и я унижаваше по всякакъв начин. Караше я да пълзи по ръце и колене и да моли с отворена уста. Накара я да галопира из стаята в тъмнината, като изменяше темпото по негова заповед. Накрая се съжали над нея и каза:

— Хоа! — И тя спря. След това ѝ позволи да легне в леглото и да остане в обятията му.

— Сега кажи, че съпругът ти е бил хомо. — Той се приготви да я изблъска от леглото.

С детинско пиянство тя повтори след него: „моят съпруг беше хомо.“ След това млъкна и легна по гръб. Накара я да седне, за да може да види сянката на гърдите ѝ. Като футболни топки, почти като футболни топки. Еди се чудеше. Когато беше облечена, тя изглеждаше обикновена. Той беше изпитал огромно удоволствие, когато за пръв път откри това съкровище.

— Повръща ми се, Еди — каза тя. — Трябва да отида в банята.

Той ѝ помогна и я сложи гола на тоалетната чиния. След това си направи едно питие и отново легна на леглото.

Горката Елфрида, мислеше Еди Касин, горката Елфрида. Ще направи всичко за една твърда пръчка. Когато я зърна за пръв път в трамвая, той беше разбрал всичко за нея от бързия поглед, който тя му хвърли. Сега, задоволен, изпразнен от страст и омраза, той се чудеше на своята жестокост към нея, без да съжалява, и упоритото му желание да съсипе спомена за съпруга ѝ. А какъв човек е бил, за да се ожени за жена с такава глава? От това, което Елфрида му беше разправяла в началото, човекът е бил просто луд по нея, а с такова тяло могат да се простят много други неща. Но не и тази глава, помисли си Еди.

Той си направи още една напитка и се върна в леглото. И тъй, тя е имала щастието да срещне единствения човек в света, който да се ожени за нея, единствения човек, който е имал очи да види душата ѝ под маската, която природата ѝ беше дала. А той съсипваше този спомен.

Чуваше Елфрида да повръща в банята. Съжаляваше, като знаеше, че я е тероризирал, за да заглуши собствената си ярост. Сега, окончателно, безвъзвратно, последните корени на живота му бяха изтръгнати. Не можеше да упрекне жена си. Никога не е могъл да скрие отвращението си, когато е повръщала. А и като бременна беше грозна, винаги повръщаше, както Елфрида сега.

Еди изпи още една чаша. Главата му се замая, но продължаваше да мисли за жена си, като че ли стоеше до него разкрячена. И в съзнанието му се появи споменът за старата кутия за лед и как майка му всеки ден слизаше в мазето на вглицаря и донасяше една тежка дървена кофа, пълна с парчета лед и след това слагаше големия празен леген под кутията, където падаше водата, когато ледът се топеше. Спомняше си, че когато изпразваше големия леген всяка сутрин, в мръсната вода плуваха парчета изгнила храна, парчета от вестници, мокра сплъстена мръсотия и мъртви хлеббарки — десет, понякога тридесет плуваха на твърдите си кафяви гърбове, тънките им крака във водата изглеждаха като безброй ивици разводнена кръв. Сега в съзнанието му жена му стоеше разкрячена, а сивият емайлиран леген на земята беше между глезените ѝ. От тялото ѝ падаха изгнили парчета храна сплъстена мръсотия и мъртви кафяви хлеббарки.

Той стана и извика:

— Елфрида.

Не последва отговор. Отиде в банята и я видя просната на пода, тежката ѝ гръд на плочника. Той я вдигна и я занесе на леглото, усети, че плаче тихо, слабо. Внезапно му се стори, че е далеч и че наблюдава нея и себе си. Можеше да види собственото си лице, отразено в свещите и лятната нощ, и велик ужас премина по цялото му тяло. В съзнанието си извика: Господи, помогни ми. Моля ти се, помогни ми. Той я целуна по лицето, по голямата уста и носа, и жълтата кожа.

— Спри да плачеш — каза той. — Моля те, престани да плачеш. Твоят мъж е бил чудесен човек, той не е бил хомо. Просто те дразнех.

И в корумпираното му съзнание, в опустошената му същност изплува бледият спомен за доверчивото и невинно момче, което потъваше в приказния свят. Гласът четеше „Загубена, загубена в гората.“ Жалко за загубената принцеса. И в замъгленото му съзнание се появи образът на девствената девойка с корона и воал от бяла дантела, с деликатни черти на ангел, тънко телце на неразвито момиче,

без женствената закръгленост на бедрата и гърдите, която да нарушава чистотата на фигурата ѝ. И тогава (в училище ли беше или в спалнята у дома?), като гледаше през прозореца със замъглени от сълзи очи, виждаше каменната гора и плачеше без глас, а молещият шепот зад него тихо казваше: „Съжалете изгубената красавица“. Много пъти — до безкрай.

Тази нощ Хела и Моска оставиха бебето с фрау Сондърс и отидоха на „Мецер Щрасе“, където Моска все още държеше своя стая. Той носеше синята спортна торба с кърпи и чисто бельо.

И двамата бяха запотени и прашни и мечтаеха за една хубава баня. Нямаше бойлер в дома на фрау Сондърс.

Пред къщата стоеше фрау Майер. Беше в бели панталони и бяла блуза, подарък от Еди Касин. Пушеше американска цигара и изглеждаше учудващо добре.

— Здравейте, вие двамата — каза тя. — Не сте идвали доста отдавна.

— Не ми казвай, че си самотна — каза Моска.

Фрау Майер се засмя, остриите ѝ зъби се показаха в устата ѝ.

— Не, никога не съм самотна. Не при тази къща, пълна с мъже.

Хела я попита:

— Фрау Майер, знаете ли дали Лео се е върнал от Хамбург?

Фрау Майер ги погледна учудено:

— Ами той се върна в петък. Не е ли идвал да ви види?

— Не — каза Моска — и аз не съм го виждал да се храни в Ратскелера или в клуба.

Самодоволният вид на фрау Майер се появи отново на лицето ѝ.

— Той си е в стаята с чудесна синина на окото. Закачих го за това, но той се ядоса и го оставих.

— Дано не е болен — каза Хела.

Те се качиха горе и почукаха на вратата на Лео. Моска заудря по-силно, но никой не отговори. Натисна вратата. Беше заключена.

— Старата Майер е пропуснала нещо — каза Моска. — Сигурно е излязъл.

Влязоха в стаята на Моска, той се съблече и отиде в банята на края на хола. Накисна се във ваната, докато изпуши една цигара, след

това бързо се изми. Когато се върна в стаята, Хела си почиваше в леглото, като подпираше едната си буза с ръка.

— Какво има? — попита Моска.

— Боли ме зъбът — отговори Хела. — Доста шоколад и сладолед изядох днес.

— Ще те заведе на зъболекар утре.

— Не, ще мине. Болял ме е и преди.

Тя се съблече, наметна влажната хавлия и отиде към банята.

Моска връзваше обувките си, когато чу някой да се движи в стаята на Лео. За момент помисли, че е германската слугиня, която тършува, и извика силно:

— Лео? — Почака, след това чу Лео да казва през стената:

— Аз съм.

Моска излезе от стаята си. Лео беше отключил вратата. Когато влезе, той вече се отдалечаваше от него към леглото си.

— Защо не прескочи до нас? — попита Моска.

Лео се качи на леглото и когато се обърна да легне по гръб, Моска видя лицето му. Имаше тъмносино петно под едното око и цицина на челото. Лицето му беше подуто.

Моска го изгледа за момент, след това отиде до масата и седна. Запади една пура. Имаше добра представа за това, което се беше случило — беше видял заглавията в „Старс енд Страйпс“ снощи. Тогава това не стигна до съзнанието му поради изпитата бира.

Имаше снимка на кораб, който влиза в пристанището в Хамбург. Корабът беше почернял от хора. Под снимката беше написано как този кораб се опитал да отпътува за Палестина с бивши затворници от концентрационни лагери на борда. Британците го бяха хванали и докарали в Хамбург. Хората на борда отказали да слязат и били насилени от въоръжени войници.

Моска тихо попита:

— Видял си това в Хамбург, така ли?

Лео кимна. Моска помисли малко, като пушеше и свързваше някой неща — Лео не беше дошъл да ги види, не беше отговорил на тяхното почукване на вратата.

— Искаш ли да се махам? — попита той Лео.

Лео поклати глава.

— Не. Постави малко.

— Кой те удари, томитата ли?

Лео потвърди:

— Опитвах се да им попреча да не бият един човек, когото бяха измъкнали от кораба. И получих това. — Той показа лицето си. Моска забеляза, че тика го нямаше, като че ли мускулите бяха парализирани от удара.

— Как стана?

Лео избягна прекия отговор.

— Не си ли чел вестника?

Моска направи жест на нетърпение.

— Какво се случи?

Лео седна на леглото, без да говори, и внезапно сълзи потекоха по лицето му. Тикът дръпна едната страна на лицето нагоре и надолу и той сложи ръката си, за да успокои мускула. Избухна:

— Баща ми не беше прав. Баща ми не беше прав.

Моска не каза нищо, а след няколко минути Лео махна ръката си от бузата. Тикът беше престанал. Лео продължи:

— Видях, че бият човека, когото бяха влачили надолу по стълбата. Казах: „Недейте!“ Наистина бях учуден и само отстраних един от тях. Другият каза: „Добре, ти, еврейско копеле, на ти и на тебе.“ — Лео имитираше произношението на войника отлично. — Когато бях на земята, видях германците докери да ми се смеят, да се смеят на всички ни. Тогава си помислих за баща ми. Не мислех, че е сбъркал. Просто си помислих за него. Какво щеше да бъде, ако можеше да види сина си в това положение? Какво би помислил тогава?

Моска каза бавно:

— Казвам ти, че това тук не е за живеене. Виж, ще се върна в Щатите, когато пристигнат документите ми за женитба. Носи се слух, че въздушната база ще се закрие, така че ще остана без работа и така, и така. Защо не дойдеше нас?

Лео хвана главата си с две ръце. Предложението не го трогна, нямаше желание да приеме, не събуди обич към Моска, нито усещане за сходство.

— Евреите напълно сигурни ли са в Америка? — попита с горчивина Лео.

— Така ми се струва — отговори Моска.

— Така ли мислиш?

— Нищо няма сигурно.

Лео нищо не каза. Мислеше за английските войници и техните груби вълнени униформи, същите хора, които плакаха, когато освободиха него и съзатворниците му, сваляха си дрехите, изпразваха камионите си с храна и той беше повярвал на баща си, че хората са добри, че човек лесно се поддава на състрадание и повече обича, отколкото мрази.

— Не — каза той на Моска. — Не мога да отида с вас. Уредил съм да отида в Палестина. Заминавам след няколко седмици. — И като смяташе, че дължи някакво обяснение на Моска, добави: — Не се чувствам сигурен вече никъде, освен при собствения си народ.

И като каза това, усети, че обвинява Моска, че обичта на Моска към него беше лична, че Моска във време на опасност ще го защити него, Лео, но няма да защити някой евреин, когото не познава. А тази обич не беше достатъчна, никога нямаше да му даде истинска сигурност. Той никога нямаше да се чувства сигурен, дори в Америка, независимо от това какъв материален успех ще постигне. В съзнанието му винаги ще има страх, че всяка сигурност може да бъде разрушена по такъв начин, че няма да може да се бори срещу това или да го контролира и че всеки приятел като Моска няма да се бори срещу тази сила. Лицето на освободителя и на мъчителя е едно и също, слято, приятел и враг, само враг. Той си спомни едно момиче, с което живя малко след като излезе от Бухенвалд, едно слабо весело германче с ликуваща усмивка. Той беше отишъл на село и се върна с една гъска и няколко пилета. И когато й каза колко евтино ги беше купил, тя го погледна ехидно:

— Значи си добър бизнесмен.

А сега разбира или си наложи да разбере каква е била мисълта й, скрита зад думите, той усети само някакво огорчение от нея и другите. Тя беше нежна и обичлива, държеше за него, отнесла се бе към него с внимание и честно, освен този единствен път. И все пак тя и много други като нея бяха жигосали сините цифри на ръката му, които ще носи до гроба. А къде може да избяга от тези хора? Не в Америка, положително не в Германия. Къде може да отиде?

Татко, татко, викаше мислено той, ти не ми каза, че всяко човешко същество носи в себе си своя бодлива тел, своите пещи, своите инструменти за мъчения, където и да отива; не си ме научил да

мразя, да разрушавам и сега, когато съм унижен, когато ми се присмиват, чувствам само срам, а не дори ярост, като че ли заслужавам всеки удар, всяка обида, а сега къде мога да отида? В Палестина ще намеря бодлива тел, така както ти си я намерил на небето или в ада.

И след това съвсем просто, ясно, като че ли наистина го е знаел тайно от дълго време, той си помисли: татко, ти също беше враг.

Нямаше за какво повече да мисли. Той видя Моска все така да мълчи, да пуши своята пура.

— Мисля, че след две седмици заминавам за Палестина, но ще напусна Бремен след пет дни.

Моска каза бавно:

— Сигурно си прав. Ела у дома, преди да си заминеш.

— Не — отговори Лео. — Не искам да виждам никого.

Моска разбра. Стана и подаде ръка.

— Окей, Лео, късмет.

Стиснаха си ръцете. Чуха как Хела отвори вратата на другата стая.

— Не искам да я видя — каза Лео.

— Окей — отвърна Моска и излезе.

Хела започна да се облича.

— Къде беше? — попита тя.

— При Лео, върнал се е.

— Добре, покани го да дойде.

Моска помисли малко.

— Не иска да вижда никого точно сега. Направил е малка катастрофа и е наранил лицето си. Предполагам, че не иска ти да го видиш.

— Това е глупаво — каза Хела. Когато се облече, излезе от стаята и почука на вратата на Лео. Моска остана в стаята си, като си почиваше на леглото. Чу Лео да отваря вратата на Хела и се вслуша — гласовете им бяха едно неясно мърморене. Не искаше да отиде там, не можеше нищо да направи.

Моска заспа и когато се събуди, разбра, че е много късно. В стаята цареше мрак.

Той чу Хела и Лео все още да говорят в другата стая. Почака пет минути и после извика:

— Ей, какво ще кажете да се нахраним, преди Червеният кръст да е затворил?

Гласовете млъкнаха и след това продължиха пак. После вратата на Лео се отвори и след миг Хела влезе в стаята и запали лампата.

— Готова съм — каза тя, — да тръгваме.

Видя, че хапеше устните си, за да не заплаче. Моска взе синята спортна торба, в нея напъха мокрите кърпи и мръсното бельо. Слязоха по стълбите и излязоха от зданието. Фрау Майер продължаваше да стои там.

— Видяхте ли се е вашия приятел? — попита тя. Имаше леко покровителствена и забавна нотка в гласа ѝ.

— Да — отвърна рязко Хела.

По пътя Моска попита:

— Какво, по дяволите, говорихте толкова дълго?

Тя мълча известно време.

— За времето, когато бяхме деца. Той е израсъл в града, а аз израснах на земята, но много еднакви неща сме преживели и двамата. Когато бяхме деца, беше хубаво да се живее в Германия.

— Всички напускат — каза Моска. — Първо Мидълтънови, сега Лео, а много скоро и Улф. Оставаме само ние и Еди. Ще трябва да ви държа под око, теб и Еди.

Хела го погледна, без да се усмихне. Лицето ѝ беше уморено, очите много бледосиви. Издутината се беше разпростряла по дължината на челюстта.

— Сега искам да си отидем колкото може по-скоро — заяви тя. — Не обичам Еди, не обичам, когато си с него. Знам, че е добър приятел, помага ни. Но се страхувам от него. Не за мен, а за теб.

— Не се тревожи — каза Моска. — Нашите документи за женитба ще пристигнат тук скоро. Ще напуснем Германия през октомври.

Когато бяха почти у дома, Хела каза уморено:

— Уолтър, мислиш ли, че светът ще стане по-добър за безпомощните хора?

— Не знам — отговори той, — но не се тревожи, ние не сме безпомощни.

След това, за да я зарадва, каза:

— Писах на майка ми за всичко. Тя наистина се радва, особено, че се връщам вкъщи. Надява се, че съм си избрал добро момиче.

Те се усмихнаха един на друг.

— Мисля, че съм добра — каза Хела с малко тъга. — Чудя се за майка ми и баща ми, какво ли щяха да си помислят за мен, ако бяха живи? Нямаше да се радват. — Тя млъкна за момент. — Страхувам се, че нямаше да ме смятат за добро момиче.

— Стараем се, бейби, стараем се като дяволи. Светът е различен.

Влязоха в малката пътечка, която водеше до тяхната къща, следвайки поток лунна светлина до вратата. През каменните стени на къщата чува бебето да плаче, не отчаяно, а с протест. Хела се усмихна на Моска.

— Малък разбойник — каза тя и се затича нагоре по стълбата преди него.

За първи път Хела отиваше в базата и Моска излезе извън телената ограда, за да я посрещне и да я прекара през постовете. Тя беше много стройна и шикарна в костюма от офицерски розов плат. Той ѝ го беше купил с картата на Ан Мидълтън от армейския магазин. С този костюм носеше бяла копринена блуза и бяла шапка с воал. Воалът скриваше подутата ѝ буза. Тя беше хванала Моска под ръка, когато влязоха през вратата на въздушната база.

В канцеларията на цивилния персонал Инге стана от бюрото си, за да я поздрави. Ръкуваха се и измърмориха имената си. Хер Топ, старшият чиновник, дойде от външната канцелария с някакви документи, които трябваше Еди Касин да разпише. Лицето му беше усмихнато и приятно.

— Имаме чудесен зъболекар във въздушната база, американските зъболекари са най-добрите — увери хер Топ Хела.

— Уредил ли си с капитан Адлок?

Еди кимна, а после каза нежно на Хела:

— Как се чувстваш?

— Боли ме малко — отговори тя. Усети властта на Еди и Моска над хората тук, колко учтиви бяха хер Топ и Инге; тук ролята на победител и победен беше ясно очертана, незамъглена от секс или лични връзки. Това я правеше срамежлива пред Еди и Моска, затова каза на Еди, като че ли се оправдаваше:

— Германският лекар не можа да ми помогне.

— Тук имаме лекарствата, които са необходими — увери я Еди.
— Капитан Адлок ще те оправи. — Той се обърна към Моска: — можеш да я заведеш там сега.

Хела и Моска излязоха. Във външната канцелария чиновниците германци спряха работа, като че ли учудени и заинтересувани да видят как този грозен американец с грубо поведение и жестоко лице си е избрал едно наглед срамежливо, мило момиче, слабо и високо, точно обратното на това, което смятаха, че той ще си избере.

Влязоха по-навътре във въздушната база, като прекосиха много пътеки, които водеха до хангарите, летателните площадки, административната сграда, докато най-после пристигнаха до една дълга ниска барака, която служеше за диспансер и болница на базата.

Зъболекарският кабинет беше празен. След това един лекар германец в бяла престилка влезе. Той каза:

— Капитан Адлок ме помоли да ви прегледам. В момента е зает. Моля. — Той посочи зъболекарския стол на Хела.

Тя свали шапката и воала И ги подаде на Моска. Постави си ръката върху подутата буза, като че ли да я скрие, след това седна на стола. Моска застана до нея и тя хвана ръката му. Германският лекар присви очи, като видя подутата ѝ буза. Помогна ѝ да си отвори добре устата и внимателно, но силно разтвори челюстите. Хвърли едно око. След това се обърна към Моска и каза:

— Нищо не можем да направим, докато не се изчисти инфекцията. Отишло е до корените, до костта. Нужни са пеницилин и топли компреси. Когато подутината изчезне, ще извадя корена.

Моска попита:

— Можете ли да ѝ направите инжекция?

Германският лекар сви рамене.

— Не мога да направя това. Пеницилинът е заключен и само американски лекари имат право да го използват. Да повикам ли капитан Адлок?

Хела се усмихна на Моска, като че ли се извиняваше за неприятностите, които причинява. Само едната страна на лицето ѝ се сви. Моска отвърна на усмивката ѝ и каза:

— Всичко е окей. — Сложи шапката и воала на стола.

Дълго време чакаха. Най-после капитан Адлок влезе. Той беше набит, млад мъж с красива външност, който носеше униформата си с небрежността на мобилизиран. Връзката му не бе добре вързана, а ризата му разкопчана.

— Нека видим сега — каза той весело и пъхна пръстите си в устата на Хела. — Да, страхувам се, че моето момче е право.

Той кимна към възрастния зъболекар, който отново влезе в стаята.

— Трябва да ѝ се направят инжекции от пеницилин и компреси. Когато спадне подутината, ще я оправим без никакви трудности.

Моска знаеше какъв ще бъде отговорът, но трябваше да попита:

— Можете ли да ѝ дадете пеницилина?

Той усети, че гласът му е гневен, груб, че беше формулирал погрешно въпроса си. Усети ръката на Хела да стиска неговата.

— Съжалявам — поклати глава капитан Адлок. — Знаете как е. Мога да наруша наредбите, но ако направя това за вас, всеки американски войник ще доведе момичето си тук. А се държи строга сметка за пеницилина.

— Подал съм документи за женитба — каза Моска. — Това няма ли значение?

— Съжалявам — отговори капитан Адлок.

Моска усети искреното съжаление. Капитанът помисли малко.

— Вижте, когато документите ви се върнат от Франкфурт с разрешение, обадете ми се, ще проведем пълното лечение. Няма да чакаме да се ожените. Не бих искал да рискувам с такава инфекция.

Хела си сложи шапката и воала. Измърмори благодарността си на капитан Адлок, който я потупа по рамото и каза:

— Слагайте компреси на бузата. Може би подутината ще спадне само с тях. Ако се влоши, заведете я в германската болница.

Като излизаха, Моска видя израз на съмнение в лицето на зъболекаря.

В канцеларията на персонала той каза на Еди какво се беше случило. Хела седна на стола при бюрото на Моска и изглеждаше спокойна.

Еди издаде звук на съчувствие и каза:

— Защо не отидеш в канцеларията на адютанта да видиш дали той не може да накара Франкфурт да ускори работата с тези документи.

Моска попита Хела:

— Можеш ли да почакаш тук малко, или искаш да си отидеш вкъщи сега?

— Ще почакам — отвърна тя, — но не се бави много. — Стисна ръката му и дланта ѝ беше влажна от пот.

— Сигурна ли си, че си добре?

Тя кимна. Моска излезе.

Адютантът говореше по телефона, гласът му беше учтив. Вдигна вежди, за да покаже на Моска, че ще свърши след минутка. Когато

затвори, попита:

— С какво мога да ви услужа?

Моска се бореше с думите, като някак си се оправдаваше. След това каза:

— Не зная дали моите документи за женитба са дошли вече?

— Не, няма нищо още — отговори адютантът учтиво и започна да прелиства един подвързан том армейски наредби.

Моска се поколеба и отново каза:

— Има ли начин да се избърза с тях?

Адютантът не го погледна:

— Не — отговори той.

Моска възпря желанието си да се обърне и да излезе.

— Смятате ли, че ако отидем във Франкфурт, ще помогне? Може би ще ми кажете при кого да отида?

Адютантът затвори дебелия подвързана книга и погледна Моска за първи път сега. Гласът му беше безличен, но остър:

— Вижте какво, Моска — каза той, — живели сте с това момиче една година, подали сте молба за женитба шест месеца след вдигането на забраната. Сега изведнъж бързате много. Не мога да ви спра да не отидете във Франкфурт, но ви гарантирам, че няма да помогне. Знаете какво мисля, когато се работи извън редовните канали.

Моска не усети гняв, само неудобство и срам. Адютантът продължи с по-мек тон:

— Щом пристигнат, ще ви се обадя, окей? — и с това приключи.

Като се връщаше в канцеларията за персонала, опита да потисне чувството си на депресия и тревога, като знаеше, че Хела ще го разбере по лицето. Но Хела и Инге пиеха кафе и разговаряха. Хела беше свалила шапката си и воала и можеше да пие само на малки глътки кафето, но можеше да се види от светналите ѝ очи, че тя разказва на Инге за бебето. Еди се беше облегал на стола, слушаше и се усмихваше и като видя Моска, попита:

— Какво стана?

Моска отговори:

— Всичко е наред, ще направи каквото може — и се усмихна на Хела. — Щеше да каже истината на Еди после.

Хела си сложи шапката и воала и се ръкува с Инге и Еди. След това хвана Моска под ръка. Когато излязоха от канцеларията и от входа

на въздушната база, Моска каза:

— Извинявай, бейби.

Тя обърна закритото си от воала лице към него, стисна ръката му. Той си извърна главата, понеже не можеше да понесе погледа ѝ без да трепне.

В ранните часове на утрото преди изгрев Моска се събуди и чу Хела тихо да хълца във възглавницата. Той я извърна към себе си и тя наклони глава на голото му рамо.

— Толкоз ли ти е зло? — прошепна.

А тя отговори:

— Уолтър, толкова ми е лошо, толкова ми е лошо. — Тези думи като че ли я уплашиха и плачът ѝ стана невъздържан, като плач на уплашено малко дете.

В тъмнината болката я обхвана изцяло, навлезе в кръвта ѝ и органите на тялото ѝ. Споменът за Моска във въздушната база, безпомощен да ѝ помогне, я ужасяваше, отнемаше силите ѝ да сдържа сълзите си. Тя отново повтори:

— Толкова ми е лошо — и Моска едва можеше да разбере какво казва, имаше някакво странно изменение в речта ѝ.

— Ще ти направя още компрес — каза той и запали нощната лампа до леглото.

Ужаси се, като я видя. В неясната жълта светлина едната страна на лицето ѝ беше така подпухнала, че окоето ѝ беше почти затворено. Тя сложи ръцете си на лицето, а той отиде в кухнята за компресите.

Разрушенията на града отразиха два сутрешни слънчеви лъча в учудените очи на дъщерята на Йерген. Тя седеше на един голям камък и пяхаше пръстите си в една отворена консервна кутия от жълти сливи. Миризмата на боклук току-що беше започнала да се издига от земята. Малкото момиченце сериозно измъкна жълтите като восък сливи ѝ след това облиза сока от пръстите си. Йерген седеше на друг камък до нея. Беше я довел в това отдалечено място, за да може да си изяде този рядък деликатес, без да даде на германката, която я гледа през деня.

Йерген наблюдаваше лицето на дъщеря си с обич и тъга. Очите ѝ ясно показваха бавното разпадане на детския ѝ мозък. Докторът му

беше казал, че има само една надежда — да я изведе от Германия или от континента. Йерген поклати глава. Парите, които печелеше от черната борса, отиваха за изграждането на една стена между дъщеря му и страданието, нещастieto на света около нея. Но докторът му беше обяснил, че това не е достатъчно. Че всичко някак си изтича.

Сега, в този момент, той взе решение. Ще купи фалшиви документи и ще се установи в Швейцария. За това ще са нужни месеци и много пари. Тя ще бъде излекувана, ще расте и живее в щастие.

Тя вдигна една слива, лъскава, бледожълта, обляна със сироп, и за да ѝ направи удоволствие, той отвори устата си. Тя му се усмихна и усмивката ѝ го накара да сложи ръка на лицето ѝ с обич и защита, защото в тази долина на разрушенията дъщеря му изглеждаше като нелепо растение — очите ѝ без израз, усмивката ѝ само един спазъм на мускулите.

Утринният въздух беше хладен, есента беше намалила силата на слънцето и променяше цвета на земята — сива, тук-там с мъртва кафява трева.

Йерген каза нежно:

— Гизеле, хайде, трябва да те заведа у дома, трябва да отида на работа.

Детето изпусна консервната кутия със сливи, гъстият сироп изтече върху парчета камък и тухли. Тя започна да плаче.

Йерген я вдигна от големия камък, на който седеше, сложи главичката ѝ на врата си.

— Ще се върна рано тази вечер, не се тревожи. И ще ти донеса подарък, нещо за обличане.

Но той знаеше, че тя ще продължавала плаче, като я носеше нагоре по стълбите на църквата до апартамента им в камбанарията.

На фона на бледото небе Йерген видя да се появява човек по хълма от развалини, после изчезна и пак се появи на друга издатина, през всичкото време насочен към него, и излезе от слънчевата светлина. Йерген сложи момиченцето на земята, а тя се хвана за краката му. Човекът прехвърли последния хълм. Йерген беше учуден, като видя, че беше Моска.

— Търсих те навсякъде — каза Моска.

Йерген галеше главичката на дъщеря си. Не гледаше Моска. Йерген се учуди малко, че така лесно можеха да го намерят. Моска,

изглежда, усети това.

— Вашата домакинка ми каза, че обикновено идвате насам всяка сутрин.

Дневната светлина обаче беше в пълната си сила. Йерген чуваше шума на трамваите. Той попита бавно и с недоверие:

— Защо искаш да ме видиш?

До тях се срути някаква развалина и вдигна малък облак прах. Моска се отмести, като усети, че потъва в измамната почва. Каза:

— Нужен ми е морфин или кодеин и пеницилин за Хела. Знаеш за зъба й. Наистина е много зле. — Той млъкна от неудобство. — Трябват ми днес, има много силни болки. Ще платя, каквото искаш.

Йерген вдигна дъщеря си и тръгна по развалините. Моска вървеше до него.

— Това ще е много трудно — каза Йерген, но вече имаше план в главата си. С един удар щеше да се приближи с три месеца до Швейцария. — Цената ще бъде ужасно висока.

Моска се спря и въпреки че утринното слънце не топлеше, Йерген видя, че лицето му беше покрито с пот и видя също в това лице огромно облекчение.

— Господи — извика Моска. — Страх ме беше, че няма да можеш да го направиш. Не ме интересува колко ще платя, можеш да ме обереш до кожата. Само донеси това тази вечер.

Сега стояха на последния хълм, а пред тях беше тази част на града, която не беше съвсем разрушена, с църквата, където живееше Йерген.

— Ела тук посреднощ — каза той. — Недей да идваш вечерта, защото дъщеря ми ще е сама, а тя е много болна, не бива да се плаши.

Той постоя, като очакваше Моска да изрази някакво съчувствие, и се ядоса, като не забеляза такова. Този американец, така загрижен за любовницата си, защо не я е завел в Америка на сигурно място? А самият факт, че Моска може да направи нещо за човека, когото обича, а той не може за дъщеря си, увеличи горчивината на Йерген. Каза почти със злоба:

— Ако дойдеш преди полунощ, няма да ти помогна.

Моска стоеше на върха на хълма и наблюдаваше как Йерген се пързала надолу с детето в ръце. Извика след него:

— Не забравяй, плати каквото ти искат, за да получиш лекарствата.

Йерген се обърна и поклати глава, детето в ръцете му гледаше право към есенното небе.

Еди Касин и Моска излязоха от зданието на цивилния персонал, минаха през сивия есенен полумрак към хангарите и летателната площадка.

— Още един напуска бандата — каза Еди Касин. — Първо Мидълтън, Лео и сега Улф. Сигурно ти ще бъдеш следващият, Уолтър.

Моска не отговори. Вървяха в обратната посока на потока от работници, които напускаха базата, германски работници и механици, които се движеха към охраняваните изходни врати. Внезапно земята се разтърси и те чуха рева на мощни мотори. Като завиха зад ъгъла на зданието на администрацията, видяха огромния сребърен самолет.

Късното следобедно слънце беше високо на небето. Моска и Еди чакаха, пушеха цигари. Най-накрая видяха джипът да идва, да минава покрай хангарите и да излиза на полето. Тръгнаха по рампата към самолета и го стигнаха, когато джипът се завъртя към опашката му и спря.

Улф, Урсула и нейният баща излязоха от джипа. Бащата започна веднага да разтоварва тежките пакети. Улф хвърли на приятелите си широка весела усмивка.

— Дяволски хубаво е, че сте дошли да ме изпратите — каза той и стисна ръцете им, след това ги запозна с бащата. Те познаваха Урсула.

Перките изхвърляха огромни въздушни вълни, които почти издухваха думите им. Бащата отиде близо до самолета, прокара ръката си по сивата му повърхност, след това започна да обикаля наоколо като гладно животно.

Еди Касин каза на Улф на шега:

— Той ще се скрие в самолета? А Улф се засмя и каза:

— Не може да се скрие и на кораба „Кралица Елизабет“.

Урсула не разбра. Тя зорко наблюдаваше дали багажът им се товари, после хвана Улф под ръка.

Улф отново се ръкува с Моска и Еди:

— Е, довиждане, момчета. Приятно ми беше, вярно. Като се върнете в Щатите, обадете ми се. Еди, ти имаш адреса ми.

— Разбира се — отговори Еди. Улф погледна Моска в очите и каза:

— Желая ти успех, Уолтър. Жалко, че сделката не се състоя, но сега си мисля, че може би ти беше прав.

Моска се усмихна:

— На добър час, Улф.

Улф се поколеба, след това добави:

— Един последен съвет. Уолтър, не се бави още много тук. Върни се в Щатите колкото се може по-скоро. Това е всичко, което мога да ти кажа.

Моска се усмихна отново:

— Благодаря, Улф, така и ще направя.

Бащата се въртеше около носа на самолета. Приблужи се до Улф с разтворени обятия.

— Волфганг, Волфганг — извика той с чувство, — няма да ме изоставиш тук, нали Волфганг?

Щеше почти да се разплаче. Улф го потупа по рамото и дебелият стар човек го прегърна.

— Ти си ми като син, ще ми липсваш.

Моска забеляза, че на Улф не му е приятно, а дори досадно, и с нетърпение чакаше да тръгнат. Бащата прегърна Урсула. Сега вече плачеше:

— Урсула, дъщеричката ми, малката ми дъщеричка, ти си единствената ми, няма да забравиш стария си баща, няма да го оставиш сам в тази ужасна страна, нали? Малката ми Урсула няма да направи такова нещо, нали?

Дъщеря му го целуна и му каза успокояващо:

— Татко, недей така, ще дойдеш и ти, щом като приготвя документите. Моля те, недей така.

Улф се усмихваше криво. Докосна Урсула по рамото и каза на немски:

— Време е.

Дебелият стар човек изплака:

— Урсула, Урсула.

Но сега момичето, разстроено и с чувство на вина и гняв, се изтръгна от баща си и се затича по стълбичката на самолета.

Улф хвана стареца за ръка:

— Ти я разстрои. Сега ти обещавам. Ти също ще напуснеш тази страна. Ще прекараш остатъка от живота си в Америка заедно с дъщеря си и внуците си. Давам ти дума.

Старият човек клатеше глава:

— Ти си добър човек, Волфганг, ти си много добър.

Улф смутено отдаде чест на Еди и Моска и бързо се изкачи по стълбичката в самолета.

На едно прозорче се появи лицето на Урсула, като правеше знаци за довиждане на баща си. Той отново се разплака и започна да маха с една голяма бяла носна кърпа. Моторите забучаха. Подвижната стълба беше откарана настрана. Огромният сребрист самолет започна бавно да се движи по земята. Направи някакво бавно завъртане и след това, като се търкаляше все по-бързо и по-бързо, като че ли с колебание и противопоставяйки се на някаква зла сила, се откъсна от земята и литна към тъмното есенно небе.

Моска наблюдаваше самолета, докато изчезна от погледа му.

След това чу Еди да казва:

— Мисията е изпълнена. Един успял човек напуска Европа.

Имаше слаба горчива нотка в гласа му.

Тримата гледаха към небето, без да приказват, сенките им се сляха, когато слънцето се подаде от есенните облаци, преди да залезе зад хоризонта. Моска погледна към стария човек, който никога вече няма да види дъщеря си, който никога няма да напусне този континент. Това пълно лице се взираше тъпо в празното небе, като чели търсеше някаква надежда или обещание, и след това малките му очи се спряха на Моска, гласът му беше дрезгав от омраза и отчаяние:

— Ах, приятели мои, отлетя от нас.

Моска натопи лененото парче в топлата вода и след като го изстиска, постави го още димящо на лицето на Хела. Тя лежеше на кушетката, сълзи от болка капеха от очите ѝ, подутина деформираше носа ѝ, изкривяваше едната страна на устата и лявото ѝ око. В един

фотьойл близо до кушетката фрау Сондърс държеше бебето, вдигаше бутилката с биберона, за да може то да суче по-добре.

Като сменяше компресите, Моска говореше тихо и успокояващо на Хела:

— Ще правим това няколко дни и след това всичко ще е наред, сега стой мирно.

Бяха слагали компреси цял следобед и подутината малко беше намаляла. Бебето в ръцете на фрау Сондърс започна да плаче и Хела седна на кушетката. Тя свали компреса и каза на Моска:

— Не мога повече.

Взе бебето от фрау Сондърс. Сложи здравата част на главата си на главичката на детето и нежно промърмори:

— Горкото мъничко бебе, майка ти не може да се грижи за теб.

И после с трепереци ръце започна да сменя мокрите пелени, а фрау Сондърс ѝ помагаше.

Моска гледаше безпомощно. Видя, че продължителната болка и липсата на сън през последната седмица я бяха обезсилили. Лекарите в германската болница казаха, че това не е сериозно, за да е нужен пеницилин. Единствената му надежда беше в това, че Йерген ще му даде лекарствата тази нощ. Последните две нощи Йерген го беше разочаровал.

Хела свърши с повиването на бебето и Моска го взе от нея. Той залюля детето и видя, че Хела се опитва да му се усмихне, като си легна отново на кушетката. Видя как отново сълзи от болка започнаха да текат от очите ѝ и тя обърна главата си на другата страна. Чуваше тихото ѝ стенание.

Моска стоя така, докато можеше, и след това сложи бебето отново в количката.

— Отивам да видя дали Йерген е донесъл лекарствата — каза той. Имаше още много време до полунощ, но, по дяволите. Може би ще завари Йерген у дома. Беше около осем часа, време за вечеря по немски обичай. Той се наведе, целуна Хела, а тя погали лицето му.

— Ще се върна колкото може по-скоро. Първият зимен студ се усещаше по „Курфюрстен Алее“ и в тъмнината се чуваше как капят листата. Той хвана трамвая за църквата, където живееше Йерген. Страничната врата беше отворена и той се затича по стълбите към камбанарията. Застана едно стъпало под вратата на стената и почука

колкото може по-силно. Почака, нямаше отговор, нямаше никакъв звук зад вратата. Опита различни видове чукания, като се надяваше, че случайно ще попадне на сигнала на Йерген, детето ще отвори вратата и тогава ще може да го попита за баща му. Но то не се обади. Той почака още малко и тогава чу някакъв странен звук, подобен на този, издаван от животно, монотонен, с една остра нотка, и разбра, че детето от другата страна на вратата плаче и от ужас никога няма да я отвори. Той слезе по стълбата и зачака Йерген отвън.

Чака много дълго. Вятърът ставаше по-студен и нощта по-тъмна, шумоленето на дърветата и на падащите листа беше по-силно и ясно. Както стоеше там в очакване, у него се появи предчувствие за ужасно нещастие. Опита се да остане, но внезапно започна да се отдалечава от църквата и да върви по „Курфюрстен Алее“.

Щом напусна църквата и повървя няколко минути, страхът го напусна. След това мисълта, че ще трябва да наблюдава безпомощен сълзите и болката ѝ го накараха да спре. Цялото напрежение, унижение и отказите от последната седмица, отметването на доктор Адлок, мъмрението от страна на адютанта, отказът на лекарите в германската болница и неспособността му да им отвърне, всичко това го съсипваше. Поиска му се да пие, три или четири чаши, и това желание беше така силно, че сам се учуди. Никога не беше чувствал нужда от алкохол. Но сега, без да се колебае повече, се обърна и тръгна по булеварда към офицерския клуб. За момент усети известен срам, че не отива у дома.

Вечерта в клуба беше тиха. Имаше няколко офицери при бара, но нямаше нито музика, нито танци и само няколко жени. Моска изпи три чаши уиски много бързо. Това беше като магия. Усети как напрежението и страхът отлетяха и виждаше всичко в истинската му светлина — Хела има само болен зъб и хората, които изглеждаха немилостиви врагове, изпълняват наредби, наложени от други хора.

Един офицер при бара му каза:

— Вашият приятел Еди е горе, играе на барбут.

Моска поклати глава, а друг офицер му каза, като се ухили:

— Другото ви приятелче е също горе, адютантът. Празнува, защото е станал майор.

— Трябва да пия по този случай — каза Моска и те се засмяха. Той разкопча якето си, запали една цигара и изпи още няколко чаши.

Усети топлина и сигурност, че всичко ще се оправи. Разбира се, беше само прост зъбобол, а той знаеше, че Хела е прекалено чувствителна към болка. Интересно, как тя има кураж за всичко друго, но не и за физическа болка, мислеше си той. Тя беше просто страхливка в това отношение. Не страхливка, той усети вълна от гняв към себе си, че е помислил така за нея. Но тя лесно плачеше. И сега част от топлината го напусна. Във вътрешния си джоб на разкопчаното яке видя нещо да се белее и си спомни, че преди няколко дни Хела написа първото си писмо до майка му, а той беше забравил да го пусне в пощата. Майка му писа, че моли за писмо и снимки на бебето. Моска напусна бара и пусна писмото в пощенската кутия в хола. За момент се поколеба, някъде в съзнанието му се прокрадна мисълта да не отива горе, но уискито замъгли това. Той се качи в игралния салон.

Еди стоеше на ъгъла на масата с малък куп американски военни пари. Адютантът беше срещу него и имаше нещо странно в този човек. Лицето му — зачервено и изкривено, с израз на хитрост. Моска беше шокиран. Господи, този човек беше пиян. За момент си помисли да си тръгне. Но любопитството го накара да се приближи до масата за игра със зарове. Той си мислеше: „Нека видим дали този тип става човек, когато се напие.“

Еди попита:

— Как е момичето ти?

Моска отвърна:

— Добре е.

Един сервитьор се качи горе и влезе в залата с поднос, пълен с напитки.

Играта беше бавна, отмора, а не комар. Тази вечер това се хареса на Моска. Той залагаше по-малко, като разговаряше с Еди.

Само адютантът играеше със страст. Направи всичко възможно да предизвика играчите да залагат повече. Когато неговият ред дойде, той заложи тридесет долара. Само на десет места беше заложено от други. Той залагаше по най-различни начини, но играчите, може би от желание да противоречат, отказваха да се включват и продължаваха да залагат от един до пет долара.

Моска се усещаше малко виновен. Мислеше: „Трябва да си отида вкъщи и да видя как е Хела, а след това да отида при Йерген.“ Но след един час клубът щеше да бъде затворен. Той реши да остане.

Адютантът, който сега търсеше каквото и да е развлечение и като се беше отказал от надеждата да го намери в играта, каза на Моска:

— Чух, че си завел твоята фройлайн в базата за безплатно лечение, Уолтър. — За пръв път го нарече с малкото му име.

Един офицер каза:

— За Бога, отпуснете се, недейте да разисквате служебни въпроси в клуба.

И тогава Моска разбра защо е останал тук, защо беше дошъл в клуба. Сега се опита да си отиде, опита се да накара тялото си да се махне от масата, опита се да махне ръцете си от зелената покривка. Но жестокото задоволство се надигна в тялото и заля съзнанието му. Всички обиди и несполуки от седмицата тровеха кръвта му, клетките на мозъка му. Той помисли: „Добре, кучи сине, добре, добре.“ Но гласът му беше както обикновено:

— Просто си мислех, че докторът може да помогне.

— Такива неща не се случват при мен — каза адютантът. — А когато това става и аз го научавам, това е някой тиквеник. А аз обикновено научавам. Не съм дурак — продължи адютантът сериозно. — Вярвам в честна игра. Но ако той се беше съгласил да лекува твоята фройлайн, всички войници ще започнат да водят своите фройлайни, болни от гонорея, в базата за инжекции. Това не може.

По лицето на адютанта се разля момчешка, весела усмивка. Той вдигна чашата си и отпи една голяма глътка.

Моска гледаше заровете, зелената покривка на масата. Еди каза нещо, но думите му просто се сливаха. Направи усилие и погледна нагоре. Каза тихо:

— Залагам на двата долара там.

Адютантът остави чашата си на прозореца, след това хвърли една десетдоларова банкнота на масата:

— Сега ще те хвана.

Моска взе банкнотата и я хвърли на адютанта.

— Не залагай на моите пари — каза той студено.

Един офицер заложи нещо и Моска хвърли заровете.

— Много си чувствителен за тази фройлайн — каза адютантът. Беше в добро настроение, не усети никакво напрежение около себе си. — Може би мислиш, че тези фройлайни питаят чиста, невинна любов

към вашите грозни муцуни. Ако зависеше от мен, не бих позволил на нито един от вас да се ожени тук.

Моска хвърли заровете. С почти равен глас попита:

— Затова ли си задържал моите документи, долен мръсноко?

Адютантът се усмихна с огромно задоволство.

— Отричам това и те питам откъде си получил тази информация? — каза той със студения си, официален начин на говорене, в който имаше заплашителна и заповедническа нотка.

Моска взе заровете. Вече нито мислеше, нито се вълнуваше. Само чакаше адютантът да го нападне.

— Откъде имаш тази информация? — попита адютантът. Бледото му лице беше сериозно, имаше обикновения си израз на младежка строгост. — Откъде имаш тази информация? — повтори той.

Моска разклати заровете и ги хвърли небрежно. Каза му:

— Ти, кръгъл глупако, иди да плашиш зелките.

Еди Касин се намеси:

— Аз му казах и ако полковникът иска да знае, ще му разкажа всичко. Че си оставил документите да лежат две седмици, преди да ги изпратиш във Франкфурт. — След това се обърна към Моска: — Хайде, Уолтър, да си тръгваме.

Адютантът беше от страната на масата между стената и прозореца. Моска искаше той да излезе покрай ъгъла. За момент помисли малко, след това каза:

— Мислиш, че това лайно така ще се измъкне тази вечер?

За една секунда адютантът схвана заплахата. След това изкрепя ядосано:

— Хайде да видим какво ще направиш. — И зави край масата.

Моска почака, докато се приближи, след това се засили и удари с всичка сила лицето му. Ударът се плъзна по скулата и главата, но не го нарани, само го събори. Моска го ритна жестоко под масата. Усети как токът му опря със силен удар кокал. След това един офицер и Еди го измъкнаха. Адютантът, сега зле ранен, беше изправен на крака. Моска остави офицера и Еди да го водят към дървената стена. Внезапно се завъртя и се втурна през салона. Адютантът стоеше изправен. Както тичаше Моска удари адютанта с все сила и двамата паднаха на пода. Адютантът изпищя от болка. Изразът на лицето на Моска и нападението му върху беззащитния човек така ужасиха останалите, че

за секунда всички останаха като заковани. След това трима офицери се нахвърлиха върху Моска, когато той слагаше пръстите си в ухото на адютанта и се опитваше да откъсне тази част от лицето му. Един от тях удари Моска силно по слепоочието и след това го завлякоха надолу по стълбите и на улицата. Нямаше никаква мисъл за отмъщение в това, Еди им помагаше. Студеният нощен въздух избистри мозъка на Моска.

Той и Еди бяха сами.

— Този последен удар съсипа всичко — каза Еди. — Защо, по дяволите, не ти беше достатъчно предишното?

Моска отвърна:

— Исках да убия това копеле, затова.

Но реакцията беше вече настъпила. Не можеше да овладее треперенето на ръцете си, когато си палеше цигарата, и усещаше студена пот по тялото си. Той си мислеше: „Господи, каква глупава юмручна свада.“

Двамата стояха в тъмната улица.

— Ще се опитам да уредя тази работа — каза Еди. — Но ти си вече извън армията. Нали го знаеш? Не чакай, тичай във Франкфурт утре и се опитай да вземеш тези документи за женитба. Аз ще те прикрия тук. Не се тревожи за нищо друго, освен за тези книжа.

За момент Моска си помисли:

— Наистина е така. Благодаря ти, Еди.

Без да знае защо, стисна ръката на Касин, като знаеше, че Еди ще направи всичко възможно да му помогне.

— Сега у дома ли си отиваш? — попита Еди.

— Не — отвърна Моска. — Трябва да видя Йерген. — Той се обърна и се отдалечи от Еди, след това каза през рамо: — Ще ти телефонирам от Франкфурт.

Студена есенна луна огряваше пътя му към църквата. Той изтича по стълбите и преди да почука, Йерген отвори вратата.

— Моля те, много тихо — каза Йерген. — Дъщеря ми току-що заспа след голяма мъка.

Влязоха в стаята. Зад дървената преграда се чуваше тежкото дишане на детето. Моска видя, че Йерген е ядосан и почти войнствено настроен.

— Бил ли си тук тази вечер? — попита Йерген.

— Не — излъга Моска.

Но той се поколеба за секунда и Йерген разбра.

— Имам лекарствата — каза Йерген. Доволен беше, че Моска беше изплашил детето му и това му дава гневния кураж да направи това, което бе решил. — Имам пеницилинови ампули и таблетките от кодеин, но струват страшно много.

Той извади от джоба си малка картонена кутийка, отвори я, за да покаже на Моска четирите тъмнокафяви ампули и четвъртитата кутия с големи кодеинови таблетки с червена обвивка. Дори сега усети желание да каже на Моска, че пеницилинът струва само една малка част от обикновената цена на черната борса И следователно вероятно е негоден, и да поиска нормална цена за лекарствата. Но в този момент се чу внезапното спиране в дишането на дъщеря му, тишината в стаята беше пълна. Моска гледаше към дървената преграда, а след това, преди един от тях да мръдне, се чу отново равномерното дишане в тежкия ритъм на съня. Йерген се успокои.

— Цената е петдесет кашона цигари.

Видя малките тъмни светлилки в очите на Моска да го гледат с ясно разбиране.

— Добре — каза той. — Не ме интересува цената. Сигурен ли си, че лекарството е добро?

Йерген се спря за секунда, но много мисли минаха през главата му. Нуждаеше се от огромно количество цигари, тогава можеше да направи голямата сделка и да напусне Германия след един месец. Вероятно Хела не се нуждае от пеницилин, лекарите в Бремен, когато разбираха, че някое момиче има приятел американец, винаги предписваха пеницилин, за да могат да запазят известно количество за себе си. А и той мислеше за дъщеря си, която имаше предимство пред всичко друго.

— Можеш да бъдеш сигурен. Аз ти гарантирам — каза Йерген. — Този източник никога не ме е лъгал. — Сложи ръка на сърцето си. — Аз поемам отговорността.

— Добре — каза Моска. — Сега виж какво. Имам двадесет кашона, може би ще мога да взема още. Ако не мога, ще ти платя по пет долара за кашон във военни американски пари или чекове на Американ Експрес. Окей?

Знаеше, че това е честно и че Йерген фактически краде, но реакцията от срещата с адютанта все още не беше го пуснала. Той

усещаше огромна умора, безнадеждност и изолация. В съзнанието си се прекланяше пред малкия германец, молеше за съчувствие, за милост. И Йерген, като усети това, стана малко арогантен.

— Аз трябва да платя в цигари — каза той. — Ще трябва да ми дадеш цигари.

Зад дървената преграда малкото момиченце изпъшка в съня си. Моска си спомни как Хела скимтеше от болка, тя го очаква вкъщи отдавна.

Опита за последен път:

— Трябва ми това лекарство тази вечер.

Йерген отговори:

— Трябва да получа цигарите тази вечер. — Този път в гласа му имаше несъзнателна злобна нотка на триумф. Изпитваше омраза към този американец.

Моска се опита да потисне чувствата си. Сега изпитваше срами страх от последиците от побоя в клуба. Трябваше да внимава, да не прави грешки. Сериозно, без гняв или заплаха, той взе картонената кутия и я пхна в якето си. Каза учтиво и сериозно:

— Ела с мен у дома и ще ти дам двадесет кашона тази вечер и парите. Ще се постарая да получиш останалите цигари след няколко дни и тогава ще ми върнеш парите.

Йерген разбра, че нищо не може да спре Моска и че ще си отиде с лекарствата. Изпита моментен страх, слабост. Той не беше страхливец, но винаги се плашеше, че дъщеря му ще остане сама в тази разорена страна. Отиде зад преградата, за да оправи завивките на спящото дете, и след това си взе шапката и палтото. Тръгнаха за дома на Моска без да продумат.

Моска накара Йерген да чака за парите, докато той даде на Хела кодеиновата таблетка. Тя беше все още будна и в тъмнината бялата подутина се виждаше.

— Как е? — попита тихо той, почти шепнешком, за да не събуди бебето в количката.

Тя отговори също с шепот:

— Много ме боли.

— Ето нещо против болката. — Той й даде една голяма червена таблетка кодеин и видя как тя я бутна с пръсти в гърлото си, след това

отпи вода от чашата, която той поднесе към устата ѝ. — Веднага ще се върна.

Направи един голям пакет от кашоните с цигари. Занесе го при вратата и го даде на Йерген, след това извади от портмонето си чековете с Американ Експрес, подписа ги и сложи синята хартия в джоба на Йерген. От учтивост и известно чувство за разкаяние попита:

— Ще имаш ли неприятности поради полицейския час? Да те придружа ли?

— Не, имам разрешително — отговори Йерген и след това каза с тих смях, големият пакет цигари под мишницата го радваше: — Важен бизнесмен.

Моска го изпрати, заключи вратата и се върна в спалнята. Хела все още беше будна. Той легна до нея, без да се съблича. Каза ѝ какво се беше случило в клуба и че трябва утре да замине за Франкфурт.

— Ще взема тези документи и след месец ще се махнем оттук със самолет за Щатите — прошепна ѝ той. Разказа ѝ за майка си и Алф и колко ще се радват, като я видят. Всичко това звучеше лесно, сигурно, неизбежно.

Той усети как тя се стопля и заспива, но изведнъж попита:

— Мога ли да получа още една таблетка?

Той стана и ѝ даде, като поднесе чашата с вода. След това, преди да заспи, ѝ каза за пеницилина и че утре трябва да отиде на лекар, за да ѝ направи инжекция.

— Всяка вечер ще се обаждам от Франкфурт — каза той. — Няма да отсъствам повече от три дни.

Когато тя заспа, той изпуши няколко цигари, седнал на стол при прозореца, и наблюдаваше руините на града, ясно очертани в есенната лунна светлина. След това запали лампата в кухнята и сложи нещата, които му трябваха за пътуването, в синята си гимнастическа торба. Свари си яйца и чай, като се надяваше, че храната ще му помогне да заспи. Легна до Хела отново и зачака утринта.

21

През мъглата на тежкия, уморителен сън и кодеина Хела чу късите гневни викове на глада. Напълно будна, тя изпита приятното усещане, че може лесно да успокои детето; послуша се, след това стана да приготви шишето.

Чувстваше се слаба, въпреки че спа добре последните две ноци. Постоянната употреба на кодеина имаше ефект и беше притъпил болката в устата и главата и. Вдигна ръка и се учуди, че пръстите ѝ така лесно докоснаха бузата. Лицето ѝ се беше подуло още повече през нощта, но не чувстваше никаква болка. Като чакаше млякото на бебето да се стопли, тя взе още една таблетка кодеин и я избута с пръсти в гърлото си. Трудно ѝ беше да гълта дори слюнката. След това даде на детето шишето с млякото и настъпи абсолютна тишина в стаята. Имаха късмет с фрау Сондърс, помисли си Хела. А и Уолтър я харесваше. Надяваше се той да донесе документите за женитба и да напуснат Германия. Сега изпитваше непрекъснат страх, повече за детето, отколкото за каквото и да било. Че ако детето се разболее, няма да получат американски лекарства. Не можеха да рискуват на черния пазар, щом се отнася до бебето.

Когато се усети по-силна, Хела стана и разтреби стаите. След това отиде в дневната. Фрау Сондърс вече седеше до желязната печка и пиеше кафе. Пълна чаша кафе чакаше Хела.

— Кога се връща твоят човек? — попита фрау Сондърс. — Нали трябваше да се върне тази сутрин?

— Налага се да остане още няколко дни — отвърна Хела. — Може би ще има вече новини, когато се обади тази вечер по телефона. Знаете какво значи документи.

— Каза ли му за пеницилина? — попита фрау Сондърс.

Хела поклати отрицателно глава.

— Мислех, че този Йерген ви е приятел — продължи фрау Сондърс. — Как е могъл да направи такова нещо?

— Не смятам, че е негова грешката — каза Хела. — Лекарят ми каза, че не е възможно да се употреби, защото не бил пазен както трябва. Беше наистина пеницилин. Нямало е как Йерген да знае.

— Сигурно е знаел — добави фрау Сондърс. След това каза сухо: — Ще открие, че печалбата му е малка, когато хер Моска го посети.

В другата стая бебето започна да плаче и Хела отиде да го вземе. Фрау Сондърс предложи:

— Нека го подържа.

Хела ѝ го даде и отиде да вземе чисти пелени. Когато ги донесе, фрау Сондърс каза:

— Дай аз да го преповия. — Това беше ритуал всяка сутрин.

Хела взе една празна желязна кофа до печката.

— Ще сляза за брикети.

— Не си достатъчно силна за това — отвърна фрау Сондърс. Но тя гъделичкаше бебето и каза това автоматично.

Утринният въздух беше есенно студен, дърветата умираха и падналите листа бяха тъмнокафяви и червени. Хела усети силния аромат на падналите ябълки. Оттатък хълмовете с градини идваше мирисът на реката Везер, прясно измита от есенните дъждове. От другата страна на „Курфюрстен Алее“ видя едно малко красиво момиче с четири малки деца да играят под дърветата, като риташа кафявите мъртви листа, събрани на купчини. След това ѝ стана студено и тя се прибра.

Слезе долу в мазето и отключи вратата от телена мрежа. Напълни кофата с брикети. Опита се да я вдигне, но за нейно учудване разбра, че не може. Направи голямо усилие, но усети, че ѝ става лошо. За момент се уплаши. Хвана се за мрежата и слабостта премина. Взе три или четири брикета и ги сложи в престилката си, като държеше краищата ѝ. Заклучи със свободната си ръка и започна да се изкачва по стълбите.

Насред стълбите краката ѝ отказаха да се движат. За момент застина в почуда. Страшен хлад обхвана тялото ѝ. Един кръвоносен съд се бе спукал и силна болка премина през мозъка ѝ, като пробождаше с остро желязо, така че не чу как въглищата се изсипаха от престилката ѝ по стълбите. В ужас тя започна да се свлича, видя фрау Сондърс наведена над перилата с бебето в ръце, виждаше ги замъглено, но много близо. Вдигна ръка към тях и извика, след което

се отдалечи от ужасеното лице на фрау Сондърс и бебето в бели пелени и все още викайки, падна, далеч от собствените си викове, които никога вече нямаше да чуе.

Еди Касин се разхождаше напред — назад в канцеларията на цивилния персонал. Инге търпеливо обясняваше на някой на другия край на телефона, че трябва да получи информация. След това я свързваха с друг и обяснението започваше отново.

Мъжки глас на почти перфектен английски, изпълнен с чувство за власт, каза:

— Съжалявам, не даваме информация по телефона.

Еди знаеше, че е безнадеждно да се спори с такъв глас. Той познаваше този тон. Непоклатимостта на човек, който строго спазва законите и наредбите, които властваха в неговия малък, но изграден свят. Еди каза:

— Нека попитам нещо. Мъжът ѝ или любовникът, както искате го наречете, на жената, която е във вашата болница, е във Франкфурт. Много ли е сериозно, че да му кажа да се върне веднага, за да я види?

Строгият глас отсече:

— Бих ви посъветвал да направите това.

Еди Касин добави:

— Той е там по важна работа. Не би искал да се върне, освен ако е абсолютно необходимо.

Последва кратка пауза. След това строгият глас с учудваща мекота каза:

— Мисля, че трябва да му кажете непременно да дойде.

Еди затвори телефона. Видя, че Инге го наблюдава с широко отворени очи. Каза ѝ:

— Донесете ми чиста чаша.

Когато тя излезе, той вдигна слушалката и поиска армейският телефонист да го свърже с Франкфурт. Все още чакаше, когато Инге се върна с чашата. Той и даде слушалката, докато си направи едно силно питие от джин и сок от грейпфрут. След това я взе отново.

Когато се свърза с Франкфурт, поиска адютантската секция на главната квартира. Разговаря с трима офицери, преди да разбере, че

Моска е бил там предишния ден и сега вероятно е в юридическата секция. А когато го свързаха с юридическата секция, му казаха, че Моска си е отишъл преди един час. Нямаха никаква представа къде може да е сега. Еди затвори телефона и привърши питието. Направи си друго и отново взе слушалката. Помисли малко и когато отново го свързаха с Франкфурт, поиска центъра за съобщения в зданието на И. Фарбен. Един сержант се обади и Еди накратко му обясни защо трябва да намери Моска, като го попита дали може да направи съобщение по високоговорителя и да извика Моска на телефона. Сержантът му каза да чака. След това се върна и каза, че съобщението ще бъде направено.

Еди чака дълго време. Беше привършил с втората чаша. Внезапно чу гласа на Моска:

— Ало, кой е? — Във въпроса му имаше само учудване, никаква тревога.

Еди прочисти гърлото си. Каза:

— Мисля, че трябва да оставиш тази работа, Уолтър. Вашата хазайка е съобщила на Майер, че Хела е постъпила в болница. Майер изпрати съобщението в базата и аз телефонирах в болницата. Те не дават информация по телефона, но изглежда, че е нещо сериозно.

Последва пауза и гласът на Моска се чу по жицата, колеблив, като че ли търсеше подходящи думи:

— Нищо друго ли не знаеш?

— Кълна се в Господа Бога — отговори Еди. — Но по-добре е да се върнеш.

Последва още по-дълга пауза. След това Моска каза:

— Ще хвана нощния влак в шест часа. Посрещни ме на гарата, Еди. Мисля, че пристига около четири сутринта.

— Разбира се — каза Еди. — Отивам в болницата веднага след този разговор. Окей?

— Окей. Благодаря, Еди. — Чу се щракане от другата страна и Еди Касин затвори телефона.

Направи си още едно питие. Каза на Инге:

— Днес няма да се върна.

Сложи шишето в чантата си и напусна въздушната база.

Бремен беше в тъмнина, когато Моска слезе от влака от Франкфурт. Нямаше още четири часа сутринта. На площада при гарата чакаше един зелен военен автобус, който едва се виждаше.

Площадът се осветяваше само от няколко улични лампи, които хвърляха слаби светлини по ъглите му и улиците наоколо.

Моска погледна в чакалнята, но нямаше и следа от Еди Касин. Погледна нагоре и надолу по улиците, но никакъв джип не се виждаше.

Застана в колебание няколко мига, след това тръгна по пътя на трамваите по „Швахойзер Хеер Алее“, като влезе в „Курфюрстен Алее“. Усети тежестта на синята гимнастическа торба, която носеше, като внимателно стъпваше по развалините на града. Никога после не можа да си обясни защо не тръгна направо към болницата.

Когато Моска наближи къщата си, видя в тъмнината на града само една лампа да гори и позна, че това е светлина в неговия апартамент. Свърна по малката камениста пътека. Като тичаше нагоре по стълбата, чу бебето да плаче.

Отвори вратата на дневната и видя фрау Сондърс да седи на кушетката с лице към него и към вратата, като буташе напред — назад количката по килима. Плачът на бебето беше безнадежден, като че ли нищо не можеше да го успокои. Моска видя, че лицето на фрау Сондърс беше бяло и напрегнато от умора, обикновено спретнатата ѝ прическа сега беше отпусната и разрошена около главата ѝ.

Той застана на вратата и изчака тя да проговори, но видя, че е уплашена и онемяла. Попита:

— Как е тя?

— Тя е в болницата — отговори фрау Сондърс.

— Знам. Как е тя?

Фрау Сондърс не отговори. Престана да блъска количката и захлупи лицето си с ръце. Плачът на бебето се засили. Фрау Сондърс започна да се люлее напред — назад.

— О, как викаше — каза тя. — О, как викаше.

Моска чакаше.

— Тя падна по стълбите и викаше — каза фрау Сондърс, като се разплака.

Свали ръцете си от лицето, като че ли не можеше повече да крие мъката си. Започна отново да блъска количката напред — назад. Бебето се укроти. Фрау Сондърс погледна Моска, който стоеше неподвижно при вратата.

— Тя е мъртва, умря вечерта. Чаках ви. — Фрау Сондърс видя Моска все така да стои, като че ли нищо не беше казала, като че ли все още чакаше тя да говори.

Усещаше само някаква тъпота, като някаква затворена твърда мида, която не пропуска мъкмата и светлината. Чу, че фрау Сондърс каза „Тя умря вечерта“ отново и той ѝ вярваше, но не можеше да приеме това като истина. Напусна къщата и тръгна по тъмните улици. Когато стигна болницата, мина покрай голямата желязна ограда и стигна до главния вход.

Моска влезе в административната канцелария. Зад бюрото на нощна смяна седеше монахиня с огромна бяла шапка на нейния религиозен орден. След това видя Еди Касин на една пейка до стената.

Еди се изправи неловко. Кимна на монахинята. Тя даде знак на Моска да я следва.

Моска тръгна след огромната бяла шапка по дълги тихи коридори. В тишината се чуваше мъчителното дишане на болните в съня им. На края на един коридор минаха покрай чистачки, облечени в черно, които на колене търкаха каменните подове.

Завиха в друг коридор. Монахинята отвори вратата на една малка стаичка и в ъгъла, върху бяла възглавница, Моска видя лицето на Хела, тялото ѝ до врата покрито с бял чаршаф. Не можеше да види ясно, затова направи още една крачка напред.

Очите ѝ бяха затворени и бузата ѝ вече не беше подута, като че ли отровата и животът бяха напуснали заедно тялото ѝ. Устните бяха безцветни, почти бели. Нямаше никакво червено петънце. Нямаше бръчки по лицето и тя изглеждаше по-млада, но то нямаше израз, очите ѝ, толкова дълбоко сложени, създаваха впечатление за слепота.

Моска се приближи, застана до леглото и на прозореца видя една голяма ваза с бели цветя. Погледна Хела, чувстваше се объркан и знаеше, че трябва да приеме факта на смъртта ѝ, но не знаеше какво да прави и не беше в състояние да мисли, нито да чувства. Смъртта не беше непозната за него в най-жестоката си форма, но сега, като я виждаше за първи път, в човека, когото той беше целувал и любил, физически не можа повече да издържи, усети отвращение към мъртвото тяло, понеже знаеше какво става с едно тяло след смъртта. Той посегна да докосне слепите очи, докосна студеното ѝ лице и

постави ръката си върху белия чаршаф, който покриваше тялото ѝ. Чу странен шумящ звук и дръпна чаршафа надолу.

Тялото ѝ беше обвито в дебела кафява хартия и личеше, че няма дрехи под нея. Зад него монахинята прошепна:

— Много хора искат така да бъде, имат нужда от дрехи.

Той дръпна чаршафа с арогантен замах, с вяра в защитната броня, която си беше изградил срещу мъката, като разчиташе на паметта си за годините, които му предстояха. И си мислеше: тя има достатъчно дрехи, с които да бъде погребана. И внезапно хиляди зли духове се раздвижиха в кръвта му, жлъчката се покачи в гърлото му, една гигантска ръка спря ударите на сърцето му, закри всякаква светлина. След това, без да знае как, той се намери извън стаята, облегат на стената на коридора.

Монахинята търпеливо го чакаше. Най-после Моска ѝ каза:

— Ще донеса подходящи дрехи, ще я облечете ли? — Тя поклати утвърдително глава.

Моска излезе от болницата. Отново тръгна покрай оградата. Въпреки че още не беше светло, той видя трамвая и хората, които минаваха покрай него по улиците. Полицейският час беше свършил. Вървеше все по безлюдни улици, но когато влизаше в тях, струваше му се, че хората изникват от разрушенията. След това се появи студеното зимно слънце, бледа светлина огря земята и той се намери в края на града, в полето. Въздухът беше много студен. Моска се насили да спре.

Сега осъзна цялата реалност на събитията и не се учуди, че всичко завърши зле. Остана само една уморена безнадеждност и дълбоко в него една срамна вина.

Помисли си какво трябва да прави: да занесе една тъмна рокля в болницата, за да може Хела да бъде погребана, да уреди подробностите по погребението. Еди можеше да му помогне, щеше да уреди всичко. Усети нещо върху ръката си. Погледна и видя, че все още носи синята гимнастическа торба. Беше уморен и имаше още дълго да върви, така че я хвърли във високата мокра трева. Вдигна очи към светлината на замръзналото утринно слънце и тръгна обратно към града.

Един малък керван мина през огромния централен вход от черно желязо, напусна района на болницата и влезе в града. Сивата светлина на ранното утро обвиваше развалините с гъсти изпарения.

Процесията водеше линейката с ковчега на Хела. Джипът, открит за вятъра, я следваше бавно. Еди и Моска бяха свити вътре, за да се скрият от студа. Фрау Сондърс сама, седеше отзад, увита в кафяво войнишко одеяло, което прикриваше траура ѝ. След джипа следваше един малък опел с мотор, който се задвижваше от пара. В него беше свещеникът, към чиято църква принадлежеше фрау Сондърс.

Керванът се движеше в обратна посока на хората, които отиваха към центъра на града, на звънтящите трамваи, претъпкани от работници, на зелени военни автобуси; хора, чийто ритъмна живот е прекъсван от почивка, сън и мечти. Острият студ на късната есен, ранният студ, за който още не бяха се подготвили, по-жесток от студа през дълбоката зима, вледеняваше металния джип и караше и тяло, и мозък да замръзват. Моска се наведе към Еди:

— Знаеш къде е гробището, нали? — Еди поклати глава. Моска добави без емоции: — Да стигнем там.

Еди зави наляво и после право напред по широкия булевард, който се виеше през града и излизаше от него. След това по едно странично пътче и през отворена дървена врата, като най-последно бавно спря на една малка зелена площ пред дълги редици надгробни плочи.

Седяха в джипа и чакаха. Фрау Сондърс отметна одеялото. Тя беше в черно палто, шапка с воалетка и черни чорапи. Лицето ѝ беше пепеляво като зимната светлина, която се просмукваше от ниското небе. Еди и Моска бяха в тъмнозелени офицерски униформи.

Линейката бавно приближи и влезе през входа на гробището. Спря и шофьорът и помощникът му слязоха. Еди и Моска отидоха да помагат. Моска разпозна двамата, които бяха докарали Хела в болницата да ражда. Отвориха двете задни врати на линейката и когато

избутаха черния ковчег, Моска и Еди хванаха дръжките от двете страни.

Ковчегът беше от груби дъски, боядисани в черно, дръжките от грубо желязо, с цвета на небето. Двамата шофьори на линейката се изправиха с лице към Моска над ковчега, но се направиха, че не го познават. Завъртяха ковчега така, че те да са отпред. Беше много лек. Тръгнаха по пътеката между счупени и напукани надгробни плочи, докато най-послед стигнаха до един изкопан гроб. Двама дребни германци с превити рамене, с шапки и тъмни якета си почиваха на черните лопати във формата на сърце и гледаха как оставят ковчега близо до гроба, който бяха изкопали. Зад тях имаше една камара прясна кафява пръст.

Малкият опел влезе през вратата, димът зад него като траурна лента излиташе към небето. Свещеникът излезе от колата, каза няколко думи на фрау Сондърс и след това на Моска. Моска непрекъснато гледаше надолу. Не разбираше тромавия баварски акцент.

Тишината се наруши от равната, гърлена молитва на свещеника. Моска чу думите любов и моли се, а немската дума „моли се“ беше като английската „прося“; чу гласът да казва прости, прости и приеми, приеми, приеми, и нещо за мъдростта и милостта, и любовта на Бога. Някой му даде шепа пръст и той я хвърли пред себе си, чу удар върху дърво, след това други, по-слаби удари на пръст. После големите парчета пръст, които тропаха като бавни удари на сърцето и ставаха все по-тихи и по-тихи, докато се превърнаха във въздишката на пръст, която пада върху пръст, и едва се чуваше, а през шума на кръвта, която бучеше в главата му, Моска долавяше плача на фрау Сондърс.

Най-послед всичко утихна. Той чу как хората се раздвижиха. Чу рева на мотор, след това друг, след това джипа.

Моска вдигна очи. Когато излизаха, мъглата от града се беше прокраднала през гробовете и камъните. Той вдигна очи към тъмното небе без слънце като човек, който се моли. В душата си извика с омраза, с безсилна злоба: Вярвам, вярвам. Викаше, че вярва в истинския Бог, че вижда ясно, че вижда истинския тираничен баща, коравосърдечен, безсърдечен, потънал в кръв, в ужас и болка, и вина, разкъсан и разяждан от своята омраза към човека. В сърцето и ума му се откриха големи празнини, за да приемат Бога, както той го виждаше,

и след това се появи едно бледозлатисто слънце на сивото небе и накара очите му да се сведат към земята.

През полето той видя празната линейка и опела, които подскачаха по неравното шосе към града. Двамата мъже с черните лопати бяха изчезнали. Фрау Сондърс и Еди седяха в джипа и го чакаха. Фрау Сондърс беше се завила в одеялото, което скриваше траура ѝ. Беше много студено. Той им даде знак да тръгнат и гледаше зеления джип как се движи бавно през входа. Фрау Сондърс се обърна за последен път, но той не можа да види лицето ѝ. Черният ѝ плътен воал, закриван от мъглата пречеше на погледа му.

А сега, сам за първи път, Моска можеше да погледне гроба на Хела, заоблената пръст, прясната кафява пръст, която тялото ѝ беше изместило. Той не чувстваше тъга, само странно усещане на загуба, като че ли нямаше вече нищо, което би искал да прави и нямаше място на този свят, където би искал да отиде. Той погледна през полето към началото на града, под чиито руини бяха погребани повече кости, отколкото тази свещена земя може да побере. Мъртвото зимно слънце, обвито в облаци, хвърляше бледата си светлина и Моска се опита да погледне своя собствен живот и всичко, което беше чувствал и преживял. Опита се да се върне през огромния континент от гробове към игрите на своето детство, към улиците на ранната си младост, любовта на майка му и лицето на баща му, отдавна мъртъв, първото си сбогом. Спомни си как майка му винаги казваше: „Нямаш баща, но Господ е твоят баща“, а така също и: „Трябва да си двойно по-добър, защото нямаш баща и Господ е твоят баща“. Опита се да си спомни обичта, която е чувствал тогава, потоците сълзи, пролети от милосърдие и състрадание.

Като търсеше болката, той помисли за Хела, за така деликатното ѝ нежно лице със сините вени, така беззащитно, без обвивка от плът срещу смъртта и света. Спомни си спонтанната ѝ любов, която извираше от сърцето ѝ по магически начин, и колко фатална е била тя, слабостта в този свят на ужасна и смъртна болест като несъсирваща се кръв.

Той вървеше по тясната пътека покрай начупените, напукани, накривени надгробни паметници, наранени от войната. Излезе от гробището. Като вървеше към града, съзнанието му се изпълни с образа на Хела, как изглеждаше тя, когато той се върна, и любовта,

която му даваше и от която той се нуждаеше, за да живее, огромното облекчение, което изпита, като разбра, че е така, но сега му се струваше, че и тогава е знаел, че ще я докара до смъртта и до този гроб.

Той тръсна глава. Лош късмет, лош късмет, си помисли. Спомни си вечерите, когато се връщаше за вечеря и я заварваше заспала на кушетката. Той я слага да спи в леглото, излиза и като се връща, я заварва все така дълбоко да спи до сутринта. Лош късмет, си помисли той отново за собствена утеха, но без надежда, като си спомни колко жестоко я беше откъснал, когато тя беше съвсем сама, без предупреждение, без да ѝ даде възможност да види или се докосне до малцината, които обича.

Преди да влезе в града, той се опита да стигне до другия Бог, да го привика от другия свят, света на майка му, на праведните семейства, на щастливите, добре нахранени деца, на непорочните жени, добре привързани към живота от нежните мъже и златните брачни халки. Той се опита да контактува със света, богат с лекарства, които облекчават всякаква скръб, да извика отново тези големи ѝ дълбоки сенки на безболезнени спомени, които можеха да го спасят сега.

И ако можеше да види града пред себе си недокоснат, каменната му покривка неразкъсана, плътта му здрава; и ако слънцето беше светило, а сивото небе бе в светло сияние, и ако можеше да почувства обич към хората, които се лутаха из тези зимни развалини, той може би щеше да извика този маскиран Господ, който прикриваше своето истинско лице с търпеливо милосърдие.

Моска слезе от хълма към началото на павираната улица. Сега не можеше да насочи мисълта си към какъвто и да е истински образ на Хела. Само веднъж в мъгливата улица си помисли просто и ясно — това е краят. Но и то му избягна, преди още да разбере смисъла му.

Моска даде пари на фрау Сондърс, за да гледа детето, и се върна да живее в хотела на „Мецер Щрасе“. През следващите нощи си лягаше рано, когато веселбите точно започваха, музиката и смеховете се носеха от стаите около и под него. А той спеше при всичкия този шум. Но през нощта, когато всичко притихваше и в хотела настъпваше тишина, той се събуждаше напълно. Поглеждаше часовника си, а той винаги показваше един или два часа. След това лежеше неподвижно, страхуваше се да запали лампата поради потискащата ѝ слаба жълта светлина. Малко преди съмване отново заспиваше дори при шума на хората, които се приготвяха и заминаваха за работа. Всяка вечер се повтаряше същото. Когато се събуждаше, той вдигаше часовника и го държеше до мъничкия кръг от жълта светлина близо до лицето си с надежда, че ще покаже час, близък до сутринта и до деня. И винаги трябваше да изпуши една цигара, да седи облегат на таблата на леглото и да се приготви за дългите тъмни часове, през които ще будува. Той чуваше шума на тръбите, дишането на двойката в съседната стая, техните сънливи пъшкания и гъргорения и приглушените викове на сомнамбулната им страст, а след това шума на водата в банята. Чуваше слаби скърцания на подовете, като че и те се готвеха да почиват. Понякога се чуваше звукът на далечно радио, говорът на жив човек, стъпки в салона и по улицата долу и приглушеният смях на жени, които излизат от хотела. И когато идваше утрото, Моска заспиваше и се събуждаше на обед при празна къща, стените на стаята му бяха осветени в лимоненожълто от силната слънчева светлина.

През един от тези следобеди, две седмици след погребението, Моска чу стъпки в хола и някой почука на вратата му. Стана от леглото и нахлузи панталоните си. Отиде при вратата, отключи я и отвори.

Пред него стоеше лице, което беше виждал само веднъж, но никога нямаше да забрави. Хони с кепето си от жълта коса, месест нос и големи лунички. Хони се усмихна и попита:

— Може ли да вляза?

Моска му направи място и затвори вратата. Хони постави чантата си на масата и огледа стаята, след това с приятен тон каза на Моска:

— Простете, ако съм ви събудил.

— Току-що ставах — отвърна Моска.

Дребният рус човек каза бавно:

— Съжалявам, много съжалявам, чух за жена ви. — Той се усмихна неопределено.

Моска се обърна и тръгна към леглото.

— Не бяхме венчани — каза Моска.

— А, така ли. — Хони прокара ръка по плешивата предна част на главата си, за да усети приятната коприна на косата по-назад. — Дойдох да ви кажа нещо много важно.

Моска го пресече:

— Нямам цигари.

Хони каза сериозно:

— Зная, че нямате цигари, че не сте войскови домакин, това зная откакто Волфганг се върна в Америка.

Моска му се усмихна:

— Е, тогава?

— Не, вие не ме разбирате — бързо изрече Хони. — Дойдох да ви разкажа за Йерген. Пеницилинът, който ви даде, го купи чрез мен. Аз бях посредникът. — Той млъкна за момент. — Йерген знаеше, че е негоден, той плати само една малка част от обикновената цена на човека, който аз му препоръчах.

Моска трябваше да седне на леглото. Той сложи ръката си на белега, стомахът го заболя. Внезапно ужасно го заболя и главата. Йерген, Йерген, си мислеше той, Йерген, който толкова им беше помагал, правеше Хела щастлива, чиято дъщеря Хела обичаше. Той се усети ужасно унижен от това, че Йерген е могъл да го измами и да му причини такава мъка. Той хвана главата си с две ръце.

Хони отново заговори тихо:

— Разбрах, че сте отказали да участвате с Улф в някаква сделка. Не съм глупав. Това значи, че сте ми спасили живота. Вярвайте, ако знаех, че Йерген има намерение да продаде стоката си на вас, щях да го спра. Научих твърде късно. Йерген беше готов да ме жертва и беше

готов да пожертва вашата жена. — Видя, че Моска все още седи на леглото с лице в ръцете си, и затова каза още по-тихо: — Имам добри новини. Йерген е отново в Бремен, на старото място. Вашата хазайка фрау Майер му изпрати съобщение, че всичко е наред, че няма защо да се страхува.

Моска стана от леглото. Каза тихо:

— Не лъжете, нали?

— Не, аз не лъжа — каза Хони. Лицето му стана мъртвобледо и луничките му изглеждаха като мазни петна. — Ако си спомняте нещо отпреди, ще разберете, че не лъжа.

Моска отиде при вратата и я отключи. Усети, че се движи бързо и въпреки че главата го болеше, чувстваше се почти щастлив. От гардероба извади книжка със сини чекове на Американ Експрес, подписа пет. Всеки от по сто долара. Показали на Хони.

— Накарайте Йерген да дойде тука тази вечер и ще бъдат ваши.

Хони се дръпна назад.

— Не, не — извика той. — Не мога да направя това. Какво ви накара да си помислите, че мога да направя това?

Моска протегна сините чекове. Хони се дръпна назад и промърмори:

— Не, не мога да направя това.

Моска видя, че няма да го направи. Взе чантата му от масата и му я подаде.

— Благодаря, че ми казахте — промълви той. Останал сам, застана в средата на стаята. Главата му блъскаше, като че ли голямата вена се пълнеше и изпразваше с всеки гигантски удар на сърцето. Той усети, че леко му прилошава, като че ли дробовете му не можеха да вдишат задушния въздух на стаята. Облече се и излезе от хотела.

На улицата се изненада от топлината на слънцето. Ранната зима, която беше изместила есента, като че ли си замина. Той зави по „Курфюрстен Алее“, към това, което беше неговият дом, като избягваше лелейте сенки на почти голите дървета. Ако не беше главоболието, той се чувстваше по-добре. Помисли си: „Тази вечер ще спя през цялата нощ.“

Вмъкна се в апартамента тихо и застана пред вратата на дневната. Чу скърцането на бебешката количка и когато влезе, видя фрау Сондърс да я бута напред — назад. Тя седеше на кушетката с

книга в лявата си ръка, дясната върху кремавата дъска на количката. Седеше изправена и спокойна, с примирена тъга по лицето. Детето спеше в количката. Светлосини вени личаха по челцето му, а по-тънки се виждаха на трепкащите му клепачи.

— Добре ли е? — попита Моска.

Фрау Сондърс поклати утвърдително глава:

— Всичко е наред. — Тя освободи ръцете си от книгата и количката и преплете пръсти.

— Получихте ли колет от мен? — Предишната седмица беше ѝ изпратил един голям кашон с храна.

Тя отново кимна с глава. Изглеждаше много остаряла. Моска видя нещо познато в начина, по който седеше и по който отговаряше.

Не я погледна, когато попита:

— Можете ли да пазите детето завинаги? Ще ви платя, каквото искате.

Главата му, клюмнала, като че ли се изду от болка и той си помисли дали тя няма аспирин.

Фрау Сондърс отново взе книгата си, задържа я затворена. В строгото ѝ лице нямаше следа от хумор, както той я помнеше.

— Хер Моска — обърна се тя към него официално, — ако се съгласите, ще се опитам да осиновя вашият син. Това ще разреши проблема ви.

Говореше много хладно, но внезапно сълзи обляха лицето ѝ. Остави книгата на пода и с ръка се опита да скрие и спре сълзите си. А Моска разбра какво му се беше сторило познато — тя се държеше като майка му, когато я наскърбеше.

Но понеже тя не беше негова майка и не можеше дори да се докосне до него, той отиде при кушетката и постави ръката си на рамото ѝ за момент.

— Какво, какво съм направил? — Гласът му беше спокоен.

Сълзите ѝ спряха, тя ги избърса.

— Не се интересувате от бебето, не сте идвали нито веднъж през всичкото време. Какво щеше да бъде, ако тя знаеше, че ще сте такъв? Колко ужасно, колко ужасно, тя обичаше толкова много и двама ви. Винаги казваше, че сте добър, и когато падна по стълбите, тя протегна ръце към бебето. А сега вие не се интересувате от това дете, което тя така много обичаше. — Спря, за да си поеме дъх, и продължи почти в

истерия: — О, вие сте ужасен човек, вие я измамихте, вие не сте добър човек. — Тя се отмести от него и сложи двете си ръце на количката.

Моска отстъпи назад. За да ѝ помогне, той попита:

— Какво смятате, че трябва да направя?

— Знам какво тя би искала. Да заведете детето в Америка, да му създадете спокоен и щастлив живот, за да може да доживее до старост.

Моска отговори просто:

— Не бяхме женени и следователно детето е германче. Ще е нужно много време.

— И тъй — каза тя с надежда, — аз мога да се грижа за него през това време. Ще го направите ли?

— Не мисля, че мога — отговори той. И веднага го обхвана безпокойство и желание да си тръгне. Отново усети главоболието си.

Фрау Сондърс каза със студения си глас:

— Искате ли аз да го осиновя?

Погледна спящото бебе. Нищо не усети. Извади експресните чекове, които беше подписал, и ги остави на масата.

— Не зная какво ще се случи — каза той. Тръгна към вратата.

— Кога ще дойдете да видите отново сина си? — Гласът на фрау Сондърс беше гневен. В лицето ѝ имаше презрение. Моска се върна при нея.

Болката в главата му се превърна в тежко пулсиране и той искаше да си отиде, но погледът ѝ беше такъв, че той не можеше да го понесе.

— Защо не казвате истината, защо не казвате какво имате предвид? — Като не усети, че повишава тон, каза: — мислите, че е моя грешка, мислите, че тя умря, защото аз не направих достатъчно, за да я спася. Кажете ми истината. Затова сте така ядосана, гледате ме, като че ли аз съм животно. Мислите си — този американец уби още една германка. Не се преструвайте, че сте ядосана заради детето, не се преструвайте, не тази лъжа. Знам какво мислите.

За пръв път фрау Сондърс го погледна внимателно право в очите. Изглеждаше много зле, кожата му бе пожълтяла, а очите му бяха много черни, имаше червени гневни петна по устата.

— Не, не — каза тя. — Никога не съм си мислила толкова лошо нещо. — И като каза тези думи, разбра, че за първи път той говори истината.

Моска вече се окопиха. Тихо каза:

— Ще ви докажа, че не е вярно. — Обърна се и излезе. Чу го да тича надолу по стълбите.

Вече на улицата той запали една цигара и погледна към небето, покрито с облаци, а после към „Курфюрстен Алее“. Почти беше си изпушил цигарата, когато тръгна отново към хотела на „Мецер Щрасе“. Болката от главата се премести в очите му и вените на врата. Погледна часовника си. Беше само три часа. Имаше още много време да чака, преди да направи нещо за Йерген.

Стаята му беше изпълнена със следобедни сенки. Глътна малко аспирин и легна. Учуди се на умората си. Затвори очи — стори му се само за момент, — а когато чу, че някой чука на вратата, и ги отвори, видя, че вече е тъмно. Запали лампата на нощната маса и погледна часовника си. Беше само шест часът. Отново се почука, вратата се отвори и Еди Касин влезе в стаята. Беше спретнато облечен, обръснат и миришеше на толкова пудра.

— Господи, трябва да заключваш вратата, когато спиш — каза той. След това мимоходом: — Как си, събудих ли те?

Моска потърка лицето си.

— Няма нищо — каза той. Главоболието беше минало, но лицето му гореше и устните му бяха сухи.

Еди Касин хвърли няколко писма на масата.

— Донесох ти пощата. Имаш ли нещо за пиене?

Моска отиде при гардероба и извади бутилка джин и две чаши.

— Голямо парти има тази вечер — каза Еди. — Ела долу.

Моска поклати глава и му подаде една чаша. И двамата пиха. След това Еди каза:

— Заповедите за теб ще дойдат след една седмица. Адютантът се опита да ги спре, като „призна“, че вината е негова. Но полковникът каза, че това е без значение. — Той се наведе към Моска: — Само ми кажи, и аз ще скатая някой и друг документ; това ще ти осигури още няколко седмици.

— Няма значение — отвърна Моска.

Стана от леглото и погледна през прозореца. Все още имаше някаква светлина по улиците и той видя група деца, които чакаха с незапалени фенери да настъпи пълният мрак. Той си спомни песента им през последните няколко вечери, нежността ѝ прогонваше лекия му сън, него събуждаше, но някак си проникваше в съзнанието му.

Зад него Еди Касин каза:

— А как е детето?

— Фрау Сондърс го гледа.

Гласът на Еди беше тих:

— Ще отида да я видя. Не се тревожи. — Той млъкна. — Трудно е, Уолтър. Хора като нас носят проклетие. Не бива да се тревожиш.

Децата на улицата се наредиха в две редици, замаршируваха по „Мецер Щрасе“ и изчезнаха от погледа му, фенерите им все още бяха незапалени.

Еди каза:

— Тези писма са от майка ти. Аз ѝ телеграфирах. Помислих си, че е по-добре да не ѝ пишеш.

Моска се обърна и го погледна:

— Ти си добър приятел — каза той. — Ще ми направиш ли една последна услуга?

— Разбира се — отвърна Еди.

— Не си ми казал, че Йерген е отново в града. Искам да го видя. Можеш ли да го доведеш тук?

Еди отпи още от чашата и гледаше как Моска се движи из стаята. Има нещо не в ред, помисли той. Моска контролираше гласа си, но очите му бяха като черни огледала и от време на време за минутка спазъм изкривяваше лицето му в гняв и омраза.

Еди бавно каза:

— Надявам се да не си намислил някоя глупост, Уолтър. Знаеш, че Йерген правеше какво ли не за Хела през всичкото време.

Моска се усмихна:

— Просто искам да си взема обратно цигарите и парите, които платих за лекарствата. Защо да плащам?

Еди беше много учуден и толкова облекчен, че издаде вик на радост:

— Господи, момче, сега отново си нормален. Защо, по дяволите, трябва да плащаш за това?

В съзнанието му се появи мисълта, че такъв е Моска, мисли да не го измамят дори в мъката му. Но облекчението му беше истинско. Драго му беше, че вижда Моска отново в нормално състояние.

Дойде му една идея. Хвана Моска за ръката.

— Виж какво — каза той, — чуй ме. Отивам с фрау Майер за една седмица в планините около Марбург. Ела с нас. Ще ти намеря

момиче, едно наистина сладко момиче. Ще се смеем много, ще вземаме храна от фермата, ще пием. Хайде, кажи да, приятелю.

Моска му се усмихна:

— Разбира се, окей — каза той.

Еди високо се засмя.

— Така, Уолтър. Това е отлично. Отлично. — Той удари Моска по рамото. — Тръгваме утре вечер. Ще видиш тези планини. Красота, истинска красота. — Той млъкна за малко и с искрена обич, почти бащински каза: — може би ще можем да измислим нещо и да си вземеш детето в Щатите. Точно това искаше тя, Уолтър. Повече от всичко. — След това със смутена усмивка: — Слез долу. Само за една чашка.

Моска попита:

— Ще доведеш ли Йерген тук при мен?

Еди го погледна замислено. Моска каза:

— Истината е, че съм фалирал, Еди. Трябва да оставя пари на фрау Сондърс за детето. Имам нужда от мангизи, за да отида с тебе в Марбург. — Той се засмя: — Ако не искаш да ме черпиш през цялата седмица. — Преправи гласа си да звучи искрено: — Парите ми са нужни за пътя до Щатите. Това е всичко. Платих на този човек цяло състояние за лекарствата.

Еди повярва.

— Разбира се, ще го доведе — каза той. — Още сега отивам. А след това ще дойдеш долу на партито, окей?

— Разбира се — отвърна Моска.

Когато Еди си отиде, Моска огледа празната стая. Видя писмата на леглото, взе едно и го прочете. Не беше разбрал нито ред. Отново го прочете; Опита се да свързва думите, за да имат някакъв смисъл, но те се въртяха из разсеяното му съзнание, промъкваха се през шумовете на хотела.

Моля те, ела си, пишеше майка му. Не мисли за нищо, моля те, ела си у дома. Аз ще се грижа за бебето. Ти можеш да отидеш отново в университета, ти си само на двадесет и три, постоянно забравям колко си млад и че вече шест години те няма тук. Ако ти е криво сега, моли се на Бога, само това помага. Животът ти тепърва започва...

Той хвърли писмото на пода и се излегна на леглото. Под него се чуваше, че партито започва — тиха музика и смеещи се гласове.

Главоболието отново се обади. — Изгаси лампата; малките жълти стрелки на часовника му показваха шест и половина. Имаше много време. Затвори очите си.

Мислеше си, че връщането у дома, как вижда майка си и детето всеки ден, как ще си намери друго момиче и ще се установи. Дълбоко в душата си той ще води този, другия живот с омразата към всичко, в което те вярват. Животът му ще бъде камък върху гроба на всичко, което е виждал, вършил и чувствал. С учудване помисли за това, което изкрещя на фрау Сондърс. Беше изскочило от него. Никога не беше дори и мислил за подобно нещо. Но сега виждаше всички грешки, които бе вършил. Насочи мисълта си към нещо друго.

Бавно си представи как Хела, с детето на ръце, слиза от кораба и се среща с майка му. След това всички в дневната, а после всяка сутрин, всяка вечер заедно. Той заспа.

Сънува, или така си помисли, че е на път за дома, че на вратата пише „Добре дошъл, Уолтър“; че е оставил Хела жива в Германия и по пътя за дома сънува след една година. Че никога не се е връщал при Хела, че не е държала сивия хляб в ръцете си и го е изпуснала на пода, че е отворил вратата и Глория, майка му и Алф чакат, и той се връща от един кошмар отново при тях, и те са залети от силна светлина. Но майка му държи един куп снимки и той вижда една люлка в ъгъла и извитото гръбче на едно детенце, и той се уплашва, а после всички сядат и си подават снимките и майка му казва: „О, какво е това?“ и той поглежда и вижда бойното си яке и карираната си пола и се усмихва над един гроб. „Това е третата ми жертва“, казва той и се смее ли смее, но Алф се ядосва и застава на един дълъг крак и крещи: „Това е твърде много, Уолтър, твърде много е.“ Всички стават и майка му чупи ръце, и той вижда себе си да казва: „Сбогом, сбогом“, и после всичко става много тъмно. Но Улф идва с една свещ и той е в тъмното мазе с Улф, и Улф държи свещта си високо и казва: „Тя не е тука, Уолтър, тя не е тука“, и той усеща как нестабилният под, покрит с боклуци, го дърпа надолу, и започва да вика.

Той се събуди и знаеше, че не е издавал никакъв звук. Стаята беше напълно тъмна, прозорците — боядисани в черно от нощта. Силен смях кънтеше из хотела. На вълни се носеха шумове, музика, високи мъжки гласове, много крака тичаха нагоре — надолу по

стълбите. В съседната стая една двойка правеше любов. След това чу момичето да казва:

— Хайде сега да отидем долу на партито. Танцува ми се.

Мъжът изръмжа ядосано нещо. А гласът на момичето отново:

— Моля те, моля те, танцува ми се.

Чу скърцането на леглото, като ставаха, след това смеха на момичето в хола, а той стоеше в тишина и тъмнина.

Еди Касин не можа да устои да не отиде на партито, преди да отиде при Йерген, но беше само малко пиян, когато видя двете млади момичета. Не бяха по-големи от шестнадесет години. Облечени еднакво, с малки сини шапчици, малки сини якета, бели блузки от парашутна коприна, те го очароваха. Кожата и косата им хвърляха нежни розови отсенки по дрехите им, по пенливата белота, а на челата им косата беше навита на колелца, които грееха като златни монети. Танцуваха с някои от мъжете, но отказваха да пият и винаги, когато музиката спираше да свири, те отново бяха заедно, като че ли получаваха сила една от друга.

Еди ги наблюдава известно време усмихнат, като планираше атаката. След това отиде при по-хубавата и я покани на танц. Един мъж запротестира:

— Хей, Еди, аз я доведох тук.

Еди му отвърна:

— Не се тревожи. Ще оправя всичко. — По време на танца той я попита: — Тя сестра ли ви е?

Момичето кимна. Имаше усмихнато лице с израз на уплаха, което той добре разбра.

— Винаги ли ви придружава? — попита Еди и гласът му подсказваше комплимент, покана да се отдели от сестра си по деликатен начин.

Момичето се усмихна с някаква невинна глуповатост, която той намери очарователна. Каза:

— О, сестра ми е прекалено срамежлива.

Плочата свърши и той попита:

— Искате ли вие и сестра ви да дойдете на вечеря в моята стая?

Тя моментално се изплаши и поклати отрицателно глава. Еди ѝ се усмихна, деликатното му лице изразяваше почти бащинско разбиране.

— О, знам какво си мислите. — Той я заведе при фрау Майер, която пиеше с двама мъже. — Майер — каза той, — това момиче се страхува от мен. Отхвърли поканата ми за вечеря. Но ако ти дойдеш и я придружиш, мисля, че ще каже да.

Фрау Майер обвини кръста на момичето с ръка.

— О, не се тревожете за него. Той е най-добрият мъж в тази къща. Аз ще дойда с вас. А и той има най-хубавата храна, храна, каквато вие не сте яли, откакто сте се родили.

Момичето се изчерви и отиде да извика сестра си. Еди се обади на човека, който беше довел момичето.

— Всичко е наред — каза той. Иди с Майер в моята стая. Кажи, че ще дойда по-късно. — Еди тръгна към вратата. — Остави и за мен малко — каза, като се смееше. — Ще се върна след един час.

Моска гледаше града от прозореца си. Далеч по платото от развалини, в сърцето на града, видя една дълга лента от зелена и жълта светлина като опъната стрела, насочена към осветените прозорци на „Мецер Щрасе“. Знаеше, че това се децата с фенерите. Но силните избухвания от смях, музиката и неравният шум от танцуващи крака, слабите хитри писъци на пияни жени, всичко това заглушаваше и не му даваше възможност да чуе песента им.

Той остави прозореца отворен, взе бръснарските си принадлежности и кърпата и отиде в банята. Остави вратата на банята отворена, за да чуе, ако някой влезе в стаята.

Изми се добре, водата беше хладка по горещото му лице. След това се обръсна, като огледа гладките и спокойни черти на лицето си, дългия нос, широката уста с тънки и почти безцветни устни, дълбоко сложените си очи и загорялата кожа, сега пепелява от умора и с обрив от треска.

Той изми сапуна от лицето си и продължи да го оглежда. Странно, колко чуждо му изглеждаше, като че ли никога не го беше виждал. — Обърна главата си, за да види профила и как дълбоките му очни ябълки хвърлят сянка върху бузите му. Видя жестокостта и злината, черните светкавици в тъмните си очи, твърдата и брутална брада. Отстъпи малко назад, протегна ръка, за да закрие лицето си в огледалото, но с учудване я свали. За момент се усмихна.

В стаята му беше студено. Имаше странно жужене във въздуха. Отиде при прозореца и го затвори. Жуженето престана. Зелените и жълти светлини през руините се приближиха. Погледна часовника си. Беше близо осем. Внезапно усети слабост и трескавост, прилоша му и седна на кревата. Болката, която беше утихнала от аспирина, отново започна да чука и с ужасно отчаяние, като че ли беше загубил всякаква надежда за спасение, той реши, че Йерген няма да дойде. Стана му много студено, отиде при гардероба и облече старото си бойно яке. От един празен кашон за цигари извади унгарския пистолет и го сложи в джоба си. Постави всички цигари в един малък куфар, след това бръснарските си принадлежности и почти пълната бутилка с джин. После седна на леглото да чака.

Еди Касин паркира джипа си пред църквата. Отиде при страничния вход, след това се качи по стълбите на камбанарията. Почука на вратата, никой не се обади. Почака и отново почука. От другата страна на вратата се чу гласът на Йерген, неочаквано ясен:

— Кой е?

Еди отговори:

— Аз съм, господин Касин.

Гласът на Йерген попита:

— Какво искаш?

Еди Касин каза:

— Фрау Майер ме изпрати да ти съобщя нещо.

Желязото се отмести и вратата се отвори. Йерген стоеше там, като го чакаше да влезе. Стаята беше тъмна. Светеше само бледа лампа в ъгъла и под нея, на една малка кушетка, дъщерята на Йерген държеше книжка с приказки. Тя беше облежната на големи възглавници, опрени на стената.

— Да, какво има? — попита Йерген. Той изглеждаше много по-стар, слабата му фигура — още по-тънка, но лицето му бе все така самоуверено, гордо.

Еди протегна ръка. Йерген я разтърси. Еди каза с усмивка:

— Хайде, познаваме се от дълго време, пили сме толкова много заедно. Така ли се отнасяш към мен?

Йерген се усмихна насила.

— О, господин Касин, когато работех на „Мецер Щрасе“ бях друг човек. Сега...

Еди изрече бавно и искрено:

— Познаваш ме, няма да те измамя. Дойдох в твой интерес. Приятелят ми Моска си иска цигарите и парите. Всичко, което е платил за лошите лекарства.

Йерген го наблюдаваше внимателно, а после каза:

— Разбира се, ще стане. Но кажи му, че не мога веднага. Просто не мога.

Еди отвърна:

— Искан да дойдеш тази вечер да се видите.

— О, не, о, не — извика Йерген. — Няма да отида да го видя.

Еди погледна дъщерята на Йерген, която лежеше на кушетката. Очите ѝ бяха широко отворени. Почувства се неудобно.

— Йерген — каза той. — Моска и аз отиваме утре в Марбург. Когато се върнем, той си заминава за Щатите. Ако ти не дойдеш да го видиш тази вечер, той ще дойде тук. Ако се ядоса, ще уплаши малкото ти момиченце, когато се кара с теб.

Както и очакваше, това реши въпроса. Йерген сви рамене и си взе палтото. После отиде при дъщеря си.

Еди ги наблюдаваше. Йерген, облечен в дебелото си палто с кожена яка и добре сресана кестенява коса, с вид на спокойно достойнство и сериозност, застана смирено и тъжно на колене и прошепна нещо в ухото на дъщеря си.

Еди знаеше, че ѝ казва сигнала, така че когато той се върне и почука на вратата, малкото момиченце да дръпне желязото и да му отвори. Еди видя безизразните очи на момиченцето да го гледат през рамото на баща ѝ и си помисли, ами ако тя забрави сигнала, ами ако не отговори на бащиното си чукане на вратата?

Йерген се изправи, взе си чантата и излязоха. Той се спря, почака, докато чу шума на желязото да се плъзга и докато разбра, че дъщеря му се е заключила добре.

Качиха се на джипа. По пътя през тъмните улици Йерген се обърна към Еди:

— Ще останеш с мен, когато се срещнем, нали?

А Еди отвърна:

— Разбира се, не се тревожи.

Но сега известно безпокойство се появи у Еди. Навлязоха в светлината на „Мецер Щрасе“ и хотела. Паркира джипа и те слязоха от него. Еди погледна нагоре. Нямаше светлина в стаята на Моска.

— Може би е отишъл на партито — предположи той.

Влязоха в хотела. На първата площадка Еди каза на Йерген:

— Почакай тук.

Влезе в салона, но нямаше следа от Моска. Когато излезе в хола, Йерген го чакаше. Видя, че лицето на Йерген беше бледо, и внезапно Еди Касин усети ужасна опасност. През ума му мина всичко, което Моска каза, и той разбра, че всичко беше фалшиво. Каза на Йерген:

— Хайде да те заведа у вас, няма го тук. Да вървим.

Йерген отговори:

— Не, да свършим тази работа. Не се страхувам. Повече не...

Но Еди Касин започна да блъска Йерген надолу по стълбите. Беше обзет от съмнение и ужас. И точно тогава изведнъж чу гласа на Моска горе, студен и с обуздан гняв, да казва:

— Ти, мръсен Еди, пусни го.

Той стоеше на площадката и в слабата светлина лицето му имаше болнав жълт цвят. Два големи херпеса имаше на устата. Стоеше, без да мръдне. Зеленото му бойно яке го правеше по-едър, отколкото беше.

— Ела горе, Йерген — каза той. Едната му ръка беше скрита зад гърба.

— Не — отговори Йерген с треперещ глас. — Отивам си с господин Касин.

Моска извика:

— Еди, махни се от пътя. Ела тук горе.

Йерген държеше здраво ръката на Еди.

— Не ме оставяй — каза той, — стой тука.

Еди вдигна ръка към Моска и извика отново:

— Уолтър, за Бога, Уолтър, недей.

Моска слезе две стъпала надолу. Еди се опита да се откъсне от Йерген, но Йерген грабна ръката му и извика отново:

— Не ме оставяй сам... Недей... недей...

Моска слезе още едно стъпало. Очите му бяха черни, непроницаеми, червените херпеси на устата му горяха в светлината на хола. Револверът внезапно се появи в ръката му. Еди се откъсна от Йерген и Йерген сам, с отчаян вик, се опита да се обърне, да изтича

надолу по стълбата. Моска гръмна. На първото стъпало Йерген падна на колене. Вдигна глава, вторачи светлосините си очи нагоре и Моска отново гръмна. Еди Касин се затича по стълбите, мина покрай Моска и продължи до тавана.

Моска сложи пистолета отново в джоба си. Тялото остана да лежи на площадката, главата висеше на долното стъпало.

От партито нахлуваше вълна от смях, грамофонът свиреше валс, започна шумно тропане на крака и високи подвиквания. Моска изтича бързо по стълбите към стаята си. Тъмни сенки се проточваха отвън. Той почака и се ослуша. Отиде при прозореца.

Нямаше тревога, но развалините на града, огромните хълмове от развалини гъмжаха от светещи гъсеници, фенери, които осветяваха падащата зимна нощ с дълги лъчи от зелена светлина. Изведнъж го обля пот. Започна да трепери, обгърна го тъмнина, ставаше му лошо, той отвори прозореца и почака.

Сега на улицата долу чу децата да пеят. Фенерите, които не виждаше, се люлееха в съзнанието и сърцето му и когато хорът отмина, усети необикновено освобождаване от страха и напрежението. Студеният въздух нахлу вътре и прилошаването и причерняването изчезнаха.

Взе готовото куфарче и изтича надолу по стълбите, прескочи тялото на Йерген и мина покрай шумовете от партито. Нищо не беше се променило. Като излезе от хотела, тръгна през платото от руини, след това се обърна за последен път.

Четири големи светли петна образуваха огнен щит срещу тъмнината на града и нощта и от всяко петно се чуваше вълна от музика и смях. Той стоеше извън този щит от светлина и не чувстваше никакво разкаяние, само си мислеше, че никога вече няма да види детето си, нито Еди Касин, нито страната си, нито семейството си. Никога няма да види планините край Марбург. Най-послед той беше станал врагът.

Далеч през руините, издигайки се към черното и ниско зимно небе, той виждаше зелените и червените светлини на детските фенери, но вече не можеше да чува песента им. Обърна им гръб и тръгна към трамвай, който щеше да го закара до гарата.

Всичко му беше познато, сбогуването с времето и мястото, спомените — и той не изпитваше никаква жалост, никакво отчаяние,

че най-последно беше никой, че нямаше човешко същество, което да го кара да бърза, само вятърът, духащ през съсипания континент, който той никога няма да напусне. Пред себе си видя светлините на трамвая и чу студения кристален звън. По навик започна да тича, за да го хване? Куфарчето се блъскаше в крака му, но след няколко крачки спря, като знаеше, че няма никакво значение дали ще хване този или следващия трамвай.

Издание:

Марио Пузо. Тъмната арена

Американска. Първо издание

ИК „Петекстон“, София, 1993

Редактор: Бонка Вълчева

Коректор: Анна Лазарова, Тотка Вълевска

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.